Estudis Musicals

XIII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears
XIII Trobada de Documentalistes Musicals

Antiga Església Parroquial de Sant Miquel
Campanet - Mallorca

OCTUBRE / OCTOBER
OKTOBER
NOVEMBRE / NOVIEMBRE
NOVEMBER
DESEMBRE / DICIEMBRE
DECEMBER / DEZEMBER

ILLES BALEARS 2006

Mallorca
Illes Balears

Concerts d'Orgue / Conciertos de órgano
Organconcerts / Orgelkonzerte

Alcúdia, Banyalbufar, Binissalem, Búger, Campanet, Campos, Eivissa, Inca, Manacor, Moscari, Muro, Palma, Petra, Pollença, sa Pobla, Santa Maria del Camí, Santanyí, Sencelles, Sóller.

AJUNTAMENT D'ALCÚDIA

AJUNTAMENT DE BANYALBUFAR

AJUNTAMENT DE BINISSALEM

AJUNTAMENT DE BÚGER

AJUNTAMENT DE SOLLER

AJUNTAMENT DE CAMPANET

AJUNTAMENT DE CAMPOS

CONSELL
D'EIVISSA I FORMENTERA
Conselleria de Cultura

AJUNTAMENT D'INCA

AJUNTAMENT DE MANACOR

AJUNTAMENT DE FELANITX

Estudis Musicals

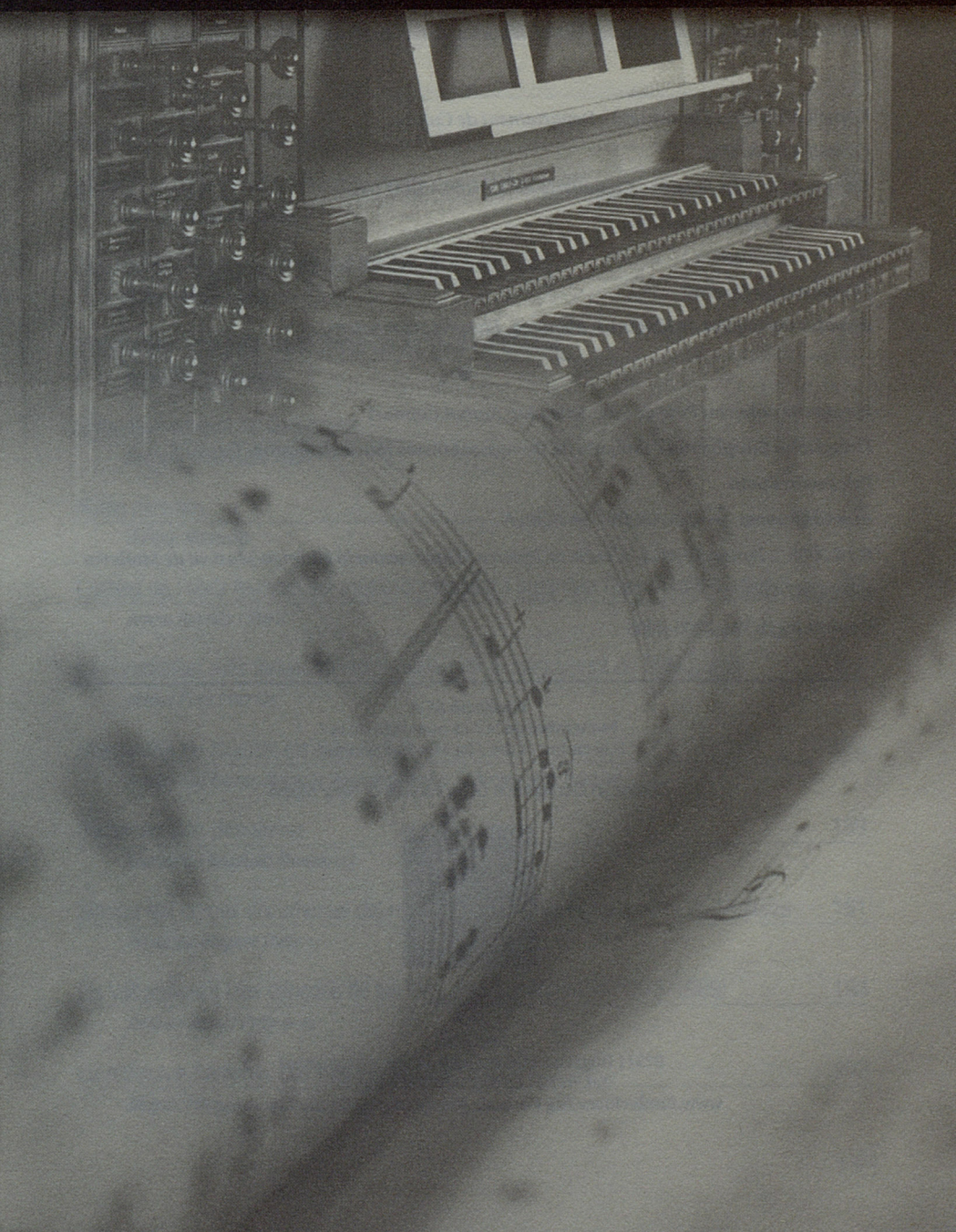

Col·laboren Ajuntaments de:

Alcúdia, Banyalbufar, Binissalem, Búger, Calvià, Campanet, Campos, Eivissa, Felanitx, Fornalutx, Inca, Manacor, Maó, Muro, Palma, Petra, Pollença, sa Pobla, Santa Maria del Camí, Santanyí, Selva (Associació de veïnats de Moscari), Sencelles.

Consell d'Eivissa i Formentera - Departament de Cultura.

Consell de Menorca.

Govern de les Illes Balears - Conselleria de Turisme - IBATUR.

Foment del Turisme Mallorca.

Hivern a Mallorca.

"Fundació Sa Nostra".

Bisbats i Parròquies de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera.

●

Fotografia coberta: *Puig de Sant Salvador. Antoni Caimari*

Fotografies Simpòsium i Trobada de Documentalistes Musicals: *Antoni Caimari*

Printed in Spain

Arts Gràfiques: GELABERT - SA POBLA

© i ℗2006 Fundació ACA - Centre de Recerca i Documentació Hitòrico-Musical de Mallorca

ISSN 1887-0848

Depòsit legal: PM-2409-2005

Fundació ACA
és membre de la / es miembro de la /
is member of the / ist Mitglied von der:

European Conference of Promoters of New Music

Informació:
ACA
Son Bielí
07311 Búger • Mallorca • Illes Balears (Espanya)
Tel. 971 51 65 01 • Fax: 971 51 65 02
www.fundacioaca.org • e-mail: fundacioaca@fundacioaca.org

Índex

Nota dels coordinadors d'aquesta col·lecció Estudis Musicals (EM) 7

Presentacions 9

Ponències i comunicacions 17

25 anys d'Orgueneria a Mallorca: Reflexions i interrogants 19
Antoni Mulet i Barceló

L'orgue barroc de l'església del Socors de Ciutadella 37
Gabriel Julià Seguí

L'orgue parroquial de Sant Josep de sa Talaia d'Eivissa 51
Jordi Martí Company

Coral Sant Miquel de Campanet 57
Antònia Bennàssar Capó

Notes diverses 73
Ramon Rosselló

Catàleg de l'obra musical del músic-compositor i organista Pare Antoni Martorell 87
Arnau Reynés i Florit

La corporalitat més tènue: Música i misteri en el pensament de Rabí Duran 107
Manel Frau i Cortès

Una família de músics: els Sancho 125
Antoni Gili Ferrer, Rosa de Aguilar Morales i Llorenç Vich Sancho

Bartomeu Vich Bennàssar 159
Bartomeu Rosselló Monserrat

Sinopsi del corpus documental del repertori de la colla de xeremiers de Mallorca 181
Francesc Huguet Balle

Els Valldemossa i les cançons de les Illes, cançons del món (1978-1989) 193
Andreu Ramis Puig-gros

La música a Santanyí. Les bandes de música (III) 203
Miquel Pons

Catalogació informàtica dels fons documentals del Centre de Recerca Històrico-Musical de Mallorca 221
Pere Roig Massanet

Catálogo musical archivo C.m. -Palma 237
José Barceló Morey, c.m.

El órgano de La Casa de la Misión de Palma de Mallorca 247
Christian Huarcaya Azañón

Rector i organista en confrontació 261
Joan Pons Payeras, pvre.

Nota dels coordinadors d'aquesta col·lecció *Estudis Musicals (EM)*

L'any 1994, tenia lloc a sa Pobla la celebració de les *I Jornades Musicals Capvuitada de Pasqua. Simposi sobre els Orgues Històrics de Mallorca.* D'aquesta manera naixia el número 1 de la present col·lecció ja que les trobades s'han continuat en anys successius. Es tracta, per tant, d'una publicació anual de tema musical.

A la trobada de sa Pobla seguí el *Simpòsium sobre els orgues històrics de Mallorca i Trobada de documentalistes musicals* celebrat a Inca el 1995, i després seguiren les trobades d'Alcúdia el 1996, i Muro el 1997.

Continuà el 1998 a Pollença amb el títol *Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. Trobada de documentalistes musicals.* I així se celebraren altres trobades fins a l'actualitat.

Aquesta publicació és fruit de lliçons inaugurals, ponències, comunicacions i altres treballs que han presentat els seus autors al llarg d'aquesta dècada a les esmentades trobades, organitzades per l'Àrea de Creació Acústica (ACA), Amics de l'Orgue. Balears, i el Centre de recerca i documentació històrico-musical de Balears.

A hores d'ara la col·lecció està formada per 13 volums, que són els següents:

1 - *I Jornades Musicals Capvuitada de Pasqua. Simposi sobre els Orgues Històrics de Mallorca.* Sa Pobla 1994, p. 111.

2 - *II Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca.* Inca 1995.
II Trobada de Documentalistes Musicals. Llucmajor 1991, p. 249.

3 - *III Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca.*
III Trobada de Documentalistes Musicals. Ciutat d'Alcúdia 1996, p. 216.

4 - *IV Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca.*
IV Trobada de Documentalistes Musicals. Vila de Muro 1997, p. 295.

5 - *V Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. V Trobada de Documentalistes Musicals.* Pollença 1998, p. 408.

6 - *VI Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. VI Trobada de Documentalistes Musicals.* Artà 1999, p. 462.

7 - *VII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. VII Trobada de Documentalistes Musicals.* Campos 2000, p. 333.

8 - *VIII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. VIII Trobada de Documentalistes Musicals.* Manacor 2001, p. 293.

9 - *IX Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històrics de les Balears. IX Trobada de Documentalistes Musicals.* Muro 2002, p. 357.

10 - *X Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. X Trobada de Documentalistes Musicals.* Palma de Mallorca 2003, p. 343.

11 - *XI Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XI Trobada de Documentalistes Musicals.* Búger 2004, p.304

12 - *XII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XII Trobada de Documentalistes Musicals.* Felanitx 2005, p.416

13 - *XIII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XIII Trobada de Documentalistes Musicals.* Campanet 2006, p.308

Nota: La *I Trobada de Documentalistes Musicals a les Balears* tingué lloc a la Fundació Pública de les Balears per la Música, el 16 de desembre de 1989 i es publicà (1991) a la revista "Estudis Baleàrics" núm. 39.

A partir d'ara la col·lecció tendrà el nom genèric d'*Estudis Musicals* (EM) i en són coordinadors Joan Parets i Serra, i Ramon Rosselló Vaquer.

XIII Simpòsium i Jornades Internacionals
de l'Orgue Històric de les Balears

XIII Trobada de Documentalistes Musicals

Campanet

ILLES BALEARS

2006

La música ha suposat, des de temps immemorables, una important manifestació artística a través de la qual ens ha anat arribant el sentir dels diferents moviments culturals mitjançant la combinació de sons i instruments.

Per això, recollir una nova edició de les **Jornades Internacionals de l'Òrgue Històric** és per a nosaltres un motiu de satisfacció, ja que amb elles recuperam per uns dies tot aquest patrimoni artístic i cultural que és la música, en aquesta ocasió a través dels orgues de les esglésies.

Durant varis mesos, **Mallorca** i **Eivissa** acolliran a l'interior de les seves esglésies concerts de gran interès musical de la mà d'organistes de reconegut prestigi internacional. Qui assisteixi a aquests recitals podrà gaudir d'una oportunitat única per escoltar peces de **Bach**, **Correa de Arauxo** o **César Frank**, entre altres al lloc i amb els instruments originals per les que foren creades.

Aquesta iniciativa cultural, que organitza la **Fundació ACA**, suposa una oportunitat única per a turistes i residents, perquè a la màgia de les partitures musicals se lis uneix un marc incomparable com son les nostres esglésies, un patrimoni històric d'incalculable valor.

Es el meu desitj felicitar als organitzadors d'aquestes **Jornades**, no sols pel seu treball divulgatiu sinó també pels esforços que realitzen en matèria d'investigació musical a través del **Simpòsium i Encontre de Documentalistes Musicals** que tindran lloc junt a la programació dels concerts. Aixa mateix, m'agradaria també animar a tots aquells melòmans que acudeixin a les esglésies a gaudir d'algun d'aquests concerts, ja que, estic segur, que no els defraudarà.

Joan Flaquer i Riutord
Conseller de Turisme
Govern de les Illes Balears

•

La música ha supuesto, desde tiempos inmemorables, una importante manifestación artística a través de la cual nos ha ido llegando el sentir de los diferentes movimientos culturales mediante la combinación de sonidos e instrumentos.

Por eso, acoger una nueva edición de las **Jornadas Internacionales del Órgano Histórico** es para nosotros un motivo de satisfacción, puesto que con ellas recuperamos por unos días todo ese patrimonio artístico y cultural que es la música, en esta ocasión a través de los órganos de las iglesias.
Durante varios meses, **Mallorca** e **Ibiza** acogerán en el interior de sus iglesias conciertos de gran interés musical de la mano de organistas de reconocido prestigio internacional. Quien asista a estos recitales podrá disfrutar de una oportunidad única para escuchar piezas de **Bach, Correa de Arauxo** o **César Frank**, entre muchos otros en el sitio y con los instrumentos originales para los que fueron creadas.

Esta iniciativa cultural, que organiza la **Fundación ACA**, supone una oportunidad única para turistas y residentes, porque a la magia de las partituras musicales se les une un marco incomparable como son nuestras iglesias, un patrimonio histórico de incalculable valor.

Es mi deseo felicitar a los organizadores de estas **Jornadas**, no sólo por su labor divulgativa sino también por los esfuerzos que realizan en materia de investigación musical a través del **Simposium y Encuentro de Documentalistas Musicales** que tendrán lugar junto a la programación de los conciertos. Asimismo, me gustaría también animar a todos aquellos melómanos que acudan a las iglesias a disfruten con alguno de estos conciertos pues, estoy seguro, que no les defraudará.

•

For a very long time music has meant an important artistic manifestation through which we perceive the essence of the different cultural movements by means of a combination of sounds and instruments.

That is why it will be a pleasure for us to welcome the next **Jornadas Internacionales del Órgano Histórico** (International Days of the Historic Organ), since it will make us regain in these days all that artistic and cultural heritage that music has to offer, on this occasion through the church organs.

For several months **Mallorca** and **Ibiza** will accommodate in the interior of their

churches concerts of great musical interest by organists that have already gained international prestige. Those who visit these recitals will have a unique opportunity to listen to pieces by Bach, Correa de Arauxo or César Frank and many others and with the original instruments that were created for them.

This cultural initiative organised by the **ACA Foundation** is a unique opportunity for tourists and residents, because apart from the magic of the musical scores they get to see the incomparable setting of our churches, a historical heritage of incalculable value.

I would like to congratulate the organisers of this event not only on their promotion work, but also on the efforts that they make with respect to musical investigation through the **Symposium and the Encuentro de Documentalistas Musicales** (Gathering of Musical Documentalists) that will take place within the concert framework. I would also like to encourage all those music lovers to visit the churches and enjoy some of these concerts, for I am sure they will not be disappointed.

Gràcies a la tasca incessant de la **Fundació ACA** i del **Centre de recerca i documentació històric musical de Mallorca**, un any més es continuarà amb el **"Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears"** que enguany celebraran la seva **XIII** edició.

Des de aquestes línies, vull felicitar i donar l'enhorabona a la **Fundació ACA** El fet que s'aprofiti l'avinentesa per fer un homenatge a l'organer campaneter **Pere Reinés** i que aquesta jornada és celebri a l'**ermita de Sant Miquel**, ens omple de goig i ens anima a incitar a la màxima participació i a reforçar, si s'escau, l'aportació i els esforços que siguin necessaris per que l'esdeveniment sigui un èxit esplendorós.

Per acabar vull felicitar a **Antoni Caimari** -d'**ACA**- i el nostre rector **Joan Parets** per que sense la seva empenta i entusiasme no hagués estat possible aquesta nova edició.

Enhorabona a tots.

Campanet, setembre de 2006
Francesc Aguiló
Batle de Campanet

•

Gracias a la labor incesante de la **Fundació ACA** i del **Centre de recerca i documentació històric musical de Mallorca**, un año más se continuará con el **"Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears"** que, este año, celebrarán su **XIII** edición.

El hecho de que se aproveche la oportunidad de hacer un homenaje al organero "campaneter" **Pere Reinés** i que esta jornada se celebre en la **ermita de Sant Miquel**, nos llena de satisfacción y nos anima a incitar a la máxima participación y a reforzar, si procede, la aportación y los esfuerzos que sean necesarios para que el evento sea un éxito esplendoroso.

Para acabar quiero felicitar a **Antoni Caimari** -de **ACA**- y a nuestro rector Joan Parets porque sin su ayuda y entusiasmo no hubiese sido posible esta nueva edición.

Enhorabuena a todos.

•

Thanks to the continuous work carried out by the **Fundació ACA** and the **"Centre de recerca i documentació històric musical de Mallorca"** *(Historical Musical Documentation and Research Centre of Mallorca)*, we are able to continue with the **"Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears"** *(Symposium and the International Conferences of the Historic Organ of the Baleares"*, which celebrates this year its 13th anniversary.

This year, we seize the opportunity to pay homage to the "campaneter" organ player **Pere Reinés**. This particular event and the fact that the conference will take place in the **Sant Miguel hermit** provides us with great satisfaction and encourages us to incite participation and reinforce the necessary support and efforts to make of this celebration a splendours and successful event.

To conclude, I want to congratulate **Antoni Caimari** from **ACA** and our director Joan Parets because without their help and enthusiasm none of this would have been possible.

Best wishes to all.

Arnau Reynés a l'orgue històric de la **Parròquia de Sant Jaume d'Alcúdia**, construït l'any 1899 per **Josep Barceló**.
Foto: ***Antoni Caimari***

Ponències i comunicacions

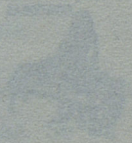

PITAGORAS

Estudis Musicals (EM) XIII (2006) pàg 19-36

25 anys d'Orgueneria a Mallorca: Reflexions i interrogants.

Antoni Mulet i Barceló

Introducció

En una història com la dels orgues de Mallorca, que es remunta a gairebé set segles, parlar de 25 anys pot semblar ingenu o superflu. Però és que en aquests anys han passat moltes coses pels orgues de Mallorca. En realitat ja començaren a passar-ne una dotzena d'anys abans.

Restaurar, segons el diccionari Alcover-Moll, vol dir: "Tornar a posar en bon estat, fer les reparacions necessàries per posar l'obra en l'estat de quan era nova o no deteriorada". Aquest concepte, aplicat als orgues, es relativament nou en aquest país.

A 1963 el rector de Banyalbufar va voler restaurar l'orgue i no va trobar ningú que s'hi dedicàs. Se va haver de conformar comprant un harmònium. Gràcies a Déu que no va trobar restauradors perquè segurament l'haguessin esguerrat. El *modus operandi* de l'època, segons l'orguener Antonio Alberdi, soci de "Organeria Española", era posar dues cordes a la façana de l'orgue antic, des d'abaix estirar fins que queia i ja tenien el lloc per posar-hi l'orgue nou. Així va aconsellar fer-ho a Sant Nicolau. En aquest aspecte l'orgue de Sant Francesc encara va dur sort, enmig de sa desgràcia. Per cert que quan s'hi va fer l'atemptat de 1956 va esser presentat a la revista "Tesoro Sacro Musical" com una restauració!

Veim, per tant, que el concepte de restauració ha anat canviant com m´ho feia notar fa uns anys l'organista Elmar Jahn quan vaig anar a afinar-li l'orgue de Sant Jeroni per a una gravació, senyalant-me els cables elèctrics clavats al moble. Ben segur que els orgues de Sant Nicolau, Sant Jeroni i el Socors, per citar uns exemples ben coneguts, avui, després de gairebé quaranta anys, no es restaurarien de la mateixa manera.

Per entendre la situació dels orgues mallorquins fa vint i cinc anys convé remuntar-nos un poc més enrere:

- Els darrers orgueners mallorquins es mantingueren actius fins a la dècada de 1920. A 1925 moria mestre Julià Munar, orguener original i atrevit, que si bé va fer algunes concessions a l'orgue romàntic francès, ben pròpies de l'època certament, en descàrrec seu hem de dir que encara feia servir el tractat de Dom Bedos, obra cabdal de l'orgueneria barroca. Deu anys després moria Antoni Cardell, darrer representant d'aquesta nissaga, ja en franca decadència. Amb ells desapareixia l'escola mallorquina que havia estat activa durant més de sis segles.

- Un cop esvaïts els orgueners autòctons tots els nous instruments construïts a l'illa en els quaranta anys que van de 1926 fins a 1966 seran de transmissió pneumàtico-tubular i elaborats amb materials de baixa qualitat, sobretot els tubs; eren construïts a les fàbriques del País Basc (Amezúa, Eleizgaray, Eguigaray...) que pretenien emular les cases constructores franceses oferint instruments fets en sèrie i a baix preu. La darrera remesa està formada pels orgues del Seminari (1963), Vilafranca (1964), Valldemossa (1965) i Coll d'En Rebassa (1966) tots ells sortits de la casa Amezua i avui en dia amb seriosos problemes de funcionament.

- A 1956 arriben els orgues de transmissió elèctrica de la primera època de "Organeria Española": Sant Francesc (1956), Cala Rajada (1957) i cor de la Seu (1960). S'anomenen pomposament "neoclàssics" però en realitat tenen més de romàntic que de clàssic. Han augmentat les prestacions però el material sonor segueix essent el mateix que en els orgues de pneumàtica tubular: Havien sortit de les mateixes fàbriques basques...

- Per aquests mateixos anys de finals dels cinquanta comença a treballar a Alaró una fàbrica anomenada "Organería Clàsica", dirigida per

Josep Fullana, home molt enginyós però autodidacte. Bàsicament es dedicava a aplicar màquina pneumàtica als instruments mecànics (Alaró, Algaida, Sant Miquel, etc.) Va desmuntar molts orgues sense deixar-ne cap de condret (Capdepera, Sant Joan, Santuari de Gràcia entre d'altres) fins que el bisbe Enciso li va dir que no en tocàs cap més.

Com veim el panorama era bastant desolador fins que a 1969 s'acabà la restauració de l'orgue de Sant Nicolau on es recuperà la cadireta i s'instal·là un pedalier encara que molt elemental. Els treballs foren duits a terme per Gabriel Blancafort que feia pocs anys que s'havia associat amb Joan Capella començant a reintroduir la tracció mecànica tradicional a aquest país. Entre els treballadors que arribaren amb Blancafort hi havia un jove alemany: Gerhard Grenzing que, entusiasmat amb els orgues mallorquins, es va quedar a la nostra illa restaurant alguns instruments: Cadireta de Petra, Socors (1969), Sant Jeroni (1970).

Aquest mateix any, amb motiu de la inauguració de l'orgue de Sant Jeroni, es presentà la "Associació Jordi Bosch". Estava formada per Antoni Matheu, Gerhard Grenzing, Aleix Llull, Francesc Batle i uns quants entusiastes més, entre ells el poeta Josep Llompart.

La cosa començava a funcionar. Grenzing segueix posant en funcionament instruments abandonats: Deià, Estellencs, Banyalbufar, Calvià, Fornalutx, convent de Pollença, Puigpunyent. Es tractava de netejar l'instrument i dotar-lo d'un motor ventilador perquè els mitjans econòmics no arribaven a més.

Al mateix temps Grenzing i Antoni Matheu, ajudats per l'arxiver Joan Rosselló, varen començar un inventari i estudi dels orgues mallorquins que va quedar interromput perquè l'orguener al cap de quatre anys se'n va anar i es va establir a Catalunya. No devia esser gens fàcil guanyar-se la vida com orguener a la Mallorca de finals del franquisme, els temps no estaven per orgues...

Altra vegada els orgues de Mallorca romanien sense ningú que els cuidàs. Més ben dit, varen caure en mans externes i inexpertes: Els antics operaris de "Organería Española" que havia tancat a 1975. Llavors els qui feia trenta-cinc anys que es dedicaven a destruir instruments històrics es posen a "restaurar", contradiccions de la vida! A 1979 Antonio Azpiazu intentà restaurar l'orgue de la parròquia de Sant Jaume, l'obra més important de Portell (1837); amb l'excusa de dotar l'orgue de pedalier va suprimir la cadireta que col·locà a l'interior de l'orgue major. Amb aquesta operació, a més de complicar la mecànica, va impossibilitar el pas per afinar l'interior de l'instrument.

Pere Reynés

Aquesta era la situació organística a principi del vuitanta quan un jove campaneter decideix aprendre l'art de la orgueneria. Renuncii a fer una biografia d'en Pere Reynés, sobretot dins el seu poble, per tant me limitaré a subretxar alguns trets. El seu padrí, mestre Arnau Florit, organista de Campanet, el va iniciar en la Música i en l'instrument. En el Seminari amplià els estudis i formà part de la *Scola Cantorum*. Val a dir com anècdota que es va procurar una clau de l'orgue per anar a estudiar d'amagat.

Posteriorment començà a estudiar orgue amb Antoni Matheu, qui, ben conscient de les necessitats dels que ell anomenava "els vells orgues mallorquins", va veure en el jove estudiant la persona idònia per a tenir cura d'ells. Efectivament, en Pere ja coneixia l'ofici de fuster que havia après del seu pare, per això Matheu el va encoratjar a aprendre orgueneria. El bisbe Teodor Úbeda el va recomanar al mestre Gabriel Blancafort per entrar com aprenent al seu taller de Collbató, als peus de la muntanya de Montserrat.

Reynés es va traslladar a Collbató a la tardor de 1981. Allà el vaig conèixer jo que m'acabava d'instal·lar a Barcelona per estudiar orgue al Conservatori i cada parell de setmanes feia una passada pel taller de Blancafort per planificar la construcció de l'orgue de la Porciúncula.

Collbató és l'arrel de la tradició orguenera catalana del nostre temps, que s'inicia l'any 1925 quan, per manca d'orgueners del país, el constructor italià Silvio Puggina instal·la un taller, "Fàbrica d'Òrgues Nostra Senyora de Montserrat", sota el mecenatge de Joan Rogent, després d'haver construït un orgue per al presbiteri de Montserrat. Fins a la seva desaparició, l'any 1963, el taller Rogent completa una etapa en la que es construeixen i restauren 43 orgues d'estil romàntic amb tracció pneumàtico-tubular però amb salmer de corredores. La majoria d'aquests instruments varen desaparèixer durant la guerra. Encara vaig esser a temps de conèixer l'orgue vell del Conservatori de Barcelona i puc donar fe que estava molt ben construït i no tenia res a veure amb els orgues pneumàtics que coneixem a Mallorca.

Consider adient dedicar aquí unes paraules al qui va esser mestre d'en Pere i també meu.

Gabriel Blancafort

Gabriel Blancafort i París (1929-2001) era fill del compositor Manuel Blancafort i germà d'Albert, reconegut director de cors. Després de rebre els primers coneixements musicals al col·legi St. Ignasi de Sarrià, a la Universitat Pontifícia de Comillas durant sis anys conegué bona part de la literatura organística que li despertà un gran interès no solament per la música d'orgue, sinó també per l'instrument mateix i la seva construcció. L'amistat amb els organistes Amadeu Roca, Paul Frank i el pare Gregori Estrada, el decantaren cap a la professió d'orguener, començant l'aprenentatge al taller de Rogent, a Collbató, a 1954. Un període de cinc anys als tallers de González, a París i Walker, a Ludwigsburg, foren esencials per a la seva formació.

De retorn a Catalunya el 1961 dirigí el taller de Rogent fins a 1963, en què fundà la seva pròpia empresa, la qual ha contribuït al cens d'orgues de tot l'estat amb més d'un centenar d'instruments de nova planta i més

d'una trentena de restauracions, gruix que el converteix en l'orguener que més instruments ha construït en la història del nostre país, exceptuant "Organería Española" que treballava de forma industial.

Entre les contribucions més importants del mestre Blancafort cal destacar:

- **Restabliment de l'orgue mecànic d'estètica barroca** oblidat i meynspreuat en pro d'una estètica post-romàntica i decadent.
- **Introducció dels conceptes d'orgue d'estudi i portatiu** amb més de cinquanta realitzacions.
- **Recuperació de l'estil català d'orgue,** emprant en la construcció de nous instruments diversos trets característics de l'escola catalana (segles XVI-XVII) oblidats durant més d'un segle, com l'emplaçament a una tribuna lateral, façana plana amb cadireta...
- **Creació d'una escola** que ha contribuït a la formació de la majoria dels orgueners actuals dels quals podem destacar Federico Acitores, José Mª Arrizabalaga, Gerhard Grenzing i el seu fill Albert Blancafort.

Un caire encara no prou conegut de Gabriel Blancafort, a l'espera que es publiquin els seus escrits, és la seva tasca investigadora que consider important. De natural liberal no tenia gens gelós el que havia anat arreplegant. Moltes vegades em deixà copiar les seves notes al mateix temps que anotava amb la seva lletra menuda els meus descobrimets sobre els orgues de Mallorca.

Tornem a Pere Reynés qui durant la seva estada a Collbató s'hostatjà a casa de Federico Acitores que ja portava quatre anys al taller. Ell l'anomenava "el hogar del organero" perquè en Pere no va esser el primer, ni el darrer; a l'estiu següent m'hi vaig acobitiar jo. En Federico va esser com un segon mestre que posava a la nostra disposició tot el que tenia, des del "Dom Bedos" al "Tafall".

El taller d'orgues, com en diuen al poble, estava aleshores al carrer Nou, en un parell de cases veïnes intercomunicades on hi havia les diferents dependències: Estudi-despatx, on sonava sempre música clàssica, administració i sala del maniquí a dalt. Al costat hi havia el taller de mecànica amb un magatzem a dalt. Seguia la sala de muntatge, la fusteria i el magatzem de fusta.

Els aprenents anàvem passant per les diferents seccions, començant per fusteria i mecànica fins arribar a l'harmonització. En Gabriel et deixava copiar el seu quadern de mides i tu anaves fent.

Em deia Gabriel Blancafort mentres escoltàvem improvitzar en Pere, devia esser quan estàvem muntant l'orgue de la Porciúncula, que es notava que tenia vocació d'organista.

Orgues restaurats o construïts per Pere Reynés

- **Campanet** (1985-1996): Orgue de Lluís Navarro (1735). A la tribuna, sobre el portal lateral, només quedava la caixa amb els tubs de cara de cartró. L'instrument havia estat traslladat al cor, probablement després del "Motu proprio" de 1903, com tants d'altres. Primer l'instal·laren sobre la barana i després al fons del cor, dins una habitació d'obra amb persianes. La descripció del padrí Arnau era prou eloqüent: *"Amb cada canvi l'orgue anava perdent..."* Degut al nombre reduït de tubs originals que quedaven era inpensable plantejar-se una restauració històrica de l'orgue de Navarro. Per això es va optar per fer un orgue nou de dos teclats i pedal aprofitant els tubs que quedaven, la caixa i la tribuna. La reforma es va anar fent tira a tira, a mesura que hi havia diners.

- **Sant Joan** (1986): Orgue de dos teclats construït per Julià Munar (1873-1879) utilitzant elements de l'orgue anterior de Gabriel Thomàs (1810). *"Entre els 1961-62 l'instrument va caure en mans d'un pressumpte orguener que el va desmuntar totalment i el deixà*

inservible" com escrivia el rector Gabriel Ferriol. No era precisament l'orgue ideal per començar la seva tasca però el nou orguener se'n va sortir. Mentres el qui us parla inaugurava l'instrument en Pere era a Viella ajudant al mestre Blancafort.

- **Costitx** (1987): Orgue del segle XVI d'autor desconegut provinent de la parròquia de Sant Jaume de Palma. Consta d'un sol teclat amb 7 registres sense partició. Amb la restauració recobrà l'octava curta.

- **Montuïri** (1987): Orgue d'un sol teclat d'autor desconegut del segle XVII. Amb aquesta restauració recobrà l'octava curta i foren eliminats els jocs romàntics, recuperant les mixtures més agudes.

- **Alcúdia:** Orgue de dos teclats de l'enginyer Josep Barceló Runggaldier (1893-1899). El treball de l'orguener, que va consistir en una neteja i posada a punt, es realitzà en dues etapes: Orgue Major (1987) i Orgue de dalt (1988).

- **Inca, convent de Sant Domingo** (1988): Orgue d'un sol teclat de Damià i Sebastià Caimari de finals del segle XVII.

- **Sant Felip Neri, Palma** (1990). Orgue de dos teclats de Julià Munar (1876-1880) planificat per l'enginyer Joep Barceló. La restauració va esser impulsada per alguns membres de la Capella Oratoriana amb Gori Marcús que s'encarregaren de netejar l'instrument. El treball de l'orguener es va reduir a l'afinació.

- **Algaida** (1989-94): Orgue d'un sol teclat de Jordi Bosch (1770) utilitzant la caixa i el Flautat de l'orgue anterior fet per Guillem Barrera (1647). L'instrument estava fet una vertadera olla de caragols: Ja en el segle XIX havia perdut les mixtures. A 1958 Josep Fullana li va afegir molts tubs de cartró i una consola apart de transmissió pneumàtica amb conductes de plàstic. Sortosamant el rector Mn. Antoni Gili va trobar a les golfes de la rectoria, tapat de pols, el teclat original de Jordi Bosch, d'octava curta. Els jocs de

Tapadet, Vintidosena i Cimbalet es varen haver de fer nous. Com que el pressupost era magre encara manquen per completar, entre altres coses els jocs de Contres.

- **Inca, parròquia de Santa Maria la Major:** Orgue de dos teclats de Gabriel Thomàs (1816- 1832) que, com tants d'altres d'aquesta època, no va esser mai acabat. A 1991 es restaurà la Cadireta afegint-li el Flautat de cara, el Bordó i el Cimbalet. A 1994 es restaurà l'Orgue Major completant-lo amb els jocs de Quinzena, Ple i Cimbalet.

- **Binissalem** (1991): Orgue de dos teclats d'Antoni Portell, pare i fill (1854-1862) conservant íntegrament la tuberia de l'orgue de Jordi Bosch (1762).

- **Muro, parròquia** (1991-93). Orgue de dos teclats. Aquesta restauració mereix un comentari especial: Hi havia un orgue romàntic de dos teclats de 54 notes que funcionava, amb un afegitó de dos jocs pneumàtics que, evidentment, no funcionaven. A un racó hi havia el salmer de l'orgue major de Pere Josep Bosch (1762), abandonat feia més de cent anys. A un altre racó hi havia alguns centenars de tubs en bones condicions, bastants de l'orgue de Pau Estada (1603). Era un vertader repte posar-ho en funcionament. Per altra banda el president de la Comissió Diocesana d'Orgues Històrics, Mn. Guillem Fiol, al cel sia, no volia que posàssim teclats d'octava curta... la sort va esser que quan va venir a veure l'orgue els teclats nous ja estaven posats.

- **Sencelles** (1993-95): Orgue d'un sol teclat construït per Mateu Bosch (1746-1747). A mitjan segle XIX Antoni Portell hi incorporà un joc de Baixons-Clarins. A 1919 els Cardell el desmuntaren de la barana del cor tancant-lo a un racó del cor en una cambra d'obra amb persianes. Algun joc original va esser substituït per un registre romàntic. Restauració de Pere Reynés entre 1995-95.

- **Felanitx, convent de Sant Agustí:** Orgue de dos teclats de Julià Munar (1873-1890) conservant la tuberia barroca de l'instrument de Damià Caimari II (1753-1755). Neteja i posada a punt (1994); posteriorment li afegí el Flautat de cara.
- **Santa Maria del Camí** (1995-98): Orgue començat per Lluís Navarro (1737) i acabat per Damià Caimari II (1742). Consta d'un sol teclat amb 8 jocs. Aquesta restauració recuperà el teclat original d'octava curta i completà l'instrument amb el joc de Cimbalet.
- **Calvià** (1996): Orgue d'Antoni Cardell (1910) amb dos teclats. Aquesta restauració es completà amb 5 registres nous.
- **Lloret** (1996-98). Orgue de Cardell (1889) amb dos teclats. Conserva gairebé la totalitat de tubs de l'orgue barroc anterior.
- **Muro, convent** (1997): Jordi Bosch (1762). Orgue positiu o processional de 9 jocs. La majoria de tubs es varen fer nous.
- **Lloseta** (1998): Orgue d'Antoni Portell d'un sol teclat amb 5 registres.
- **Sóller:** Orgue de Ludwig Scherrer (1798) que ha sofert molts canvis. A 1899 Julià Munar remodela tot l'orgue introduint un tercer teclat romàntic. A 1926 la Casa Amezúa li posà un pedalier i introdueix la transmissió pneumàtica. Pere Reynés, construeix secrets nous a l'Orgue Major, Cadireta i Pedal acabadant la restauració a finals de 2000.
- **Sant Jaume** (2002): Orgue d'Antoni Portell (1837) de dos teclats. Recuperació de la cadireta original conservant i ampliant el pedalier introduït per Azpiazu.
- **Colònia de Sant Pere** (1999-2002): Orgue nou de dos teclats i pedal amb 12 registres.
- **Petra** (2002): Orgue de dos teclats de Damià i Sebastià Caimari (1695). Es completà amb un joc nou de Cimbalet a l'Orgue Major que havia desaparegut substituït per un Oboè romàntic.

- **Sant Josep de Sa Talaia** (Eivissa) (2006): Orgue nou de tres teclats i pedal amb 22 registres.
- **Santa Eugènia** (2006). Orgue d'Antoni Portell (1840) d'un sol teclat amb cinc registres. Aquest orgue és el primer de tota una sèrie de petits instruments d'aquest constructor. Restauració en curs.

Si a això hi afegim la constucció de dos orgues d'estudi sumen 26 instruments, és a dir més d'un cada any. Això tenint en compte el temps passats ajudant al mestre Blancafort en l'orgue de la Seu o en altres orgues com el de la sala de cambra de l'Auditòrium de Madrid. I sense comptar altres treballs menors realitzats als orgues de Lluc, El Terreno, Pollença, Sant Llorenç des Cardassar, Estellencs, Puigpunyent, Porreres, Sant Francesc, Sant Gaietà entre d'altres. Crec que és una quantitat considerable comptant que ha treballat pràcticament en solitari, excepte alguns col·laboradors eventuals com jo mateix.

Altres orgueners que han treballat a Mallorca durant aquests 25 anys

- **Campos,** convent: Orgue de dos teclats construït per Gabriel Thomàs (1823). Restaurat per Gerhard Grenzing (1981-1982)
- **La Porciúncula:** Orgue nou construït per Gabriel Blancafort amb dos teclats i pedal amb 20 registres (1984).
- **Andratx:** Orgue d'un sol teclat probablement construït per Julià Munar (1891). Restaurat per Francesc Benages a 1986.
- **Petra, convent:** Orgue d'Antoni Portell (1855) d'un sol teclat amb 5 jocs. A 1986 fou baixat del cor i restaurat sense gaire encert per Enrique Morentín. Sol·licitat per fer el peritatge vaig poder evitar que aquest orguener posàs mà als orgues de Montuïri i de la parròquia de Petra.
- **Santanyí:** Orgue de dos teclats de Jordi Bosch (1762) provinent del desaparegut convent de Sant Domingo de Palma. Reformat de

mala manera per "Organería Española" a 1958. Des de 1982 ha estat restaurat en diverses etapes per Gerhard Grenzing.

- **Sa Pobla:** Orgue de dos teclats de la família Caimari (1717). Restaurat per Gerhard Grenzing a 1986. A 2004 el mateix orguener va completar la Batalla i les Regalies de la Cadireta.

- **Sant Francesc de Paula:** Orgue provinent del Seminari Vell de dos teclats i pedal construït per Mn. Mateu Bosch a 1928 utilitzant per primer cop a la nostra illa la transmissió elèctrica. Traslladat i muntat de manera acaramullada per Antonio Azpiazu a 1990. Al cap de dos anys el vaig haver de desmuntar per mor d'unes obres de l'església intentant muntar-lo de manera més racional.

- **La Sang:** Orgue de dos teclats molt híbrid que conserva part d'un petit intrument de Mateu Bosch (1749). Ampliat per Portell a mitjan segle XIX. Ampliat i dotat d'un segon teclat per Cardell a 1912. Afegitó del pedalier incorporant la màquina pneumàtica per la Casa Amezúa. Finalment reconvertit a la transmissió elèctrica per Antonio Azpiazu a 1991. Des de llevors presenta seriosos problemes de funcionament.

- **La Seu:** Orgue de Gabriel Thomàs (1798) allotjat dins la caixa gòtica de finals del S. XVI. A 1926 la casa Amezúa el romantitzà i li afegí un pedalier d'un sol joc suprimint la cadireta. Restauració de Gabriel Blancafort entre 1986-1993 dotant-lo de quatre teclats i pedal.

- **La Mercè:** Orgue de dos teclats de l'orguener català Josep Boscà (1718). Renovat i ampliat per Nicolau Rotger a 1897. Restaurat per Antonio Azpiazu a 1993.

- **Banyalbufar:** Orgue d'un sol teclat d'autor desconegut provinent de la capella del Roser del convent de Sant Domingo de Palma. Restaurat per Gerhard Grenzing a 1971 al cap de poc temps va esser arraconat. Sortosament Antonio Baciero hi va gravar un disc a 1975,

abans del desastre. Després va pasar gairebé vint anys oblidat fins que a 1994 fou restaurat per segona vegada pel mateix orguener .

- **Sant Miquel (Palma):** Orgue de dos teclats i pedal d'autor desconegut. Desmuntat i deixat inservible per Josep Fullana devers 1960. A 1995 Antonio Azpiazu contruí l'instrument actual aprofitant el material que quedava i amb un desconeixement total del que són els orgues mallorquins.

- **Inca, convent de Sant Francesc:** Orgue de dos teclats i pedal de transmissió pneumàtico-tubular de la casa Eleizgaray construït a 1933 per a D. Joan Mª Thomàs; estava instal·lat a la capella de Santa Anna de l'Almudaina. A 1940 va esser traslladat a Inca. Entre 1998 i 2000 en vaig dur a terme la restauració substituint la tranmissió pneumàtica per elèctrica i afegint-li, per consell del mestre Blancafort, un Flautat de cara un Ple.

- **Sencelles:** Descontents del resultats de la restauració anterior els responsables de l'orgue, aprofitant la vinguda d'un nou rector, concertaren una nova restauració duita a terme pels orgueners Klaus Fischer i Anton Llauradó a 2000.

- **Cor de la Seu:** Orgue nou de dos teclats i pedal construït per Federico Acitores a 2001.

  L'instrument vell ("Organería Española", 1960) d'un sol teclat i de transmissió elèctrica fou traslladat a la capella de la residència de Sant Pere i Sant Bernat.

- **Santa Magdalena:** Orgue nou de dos teclats i pedal construït pels orgueners Klaus Fischer i Anton Llauradó a 2002.

- **Inca, convent de Sant Francesc:** Orgue nou de dos teclats i pedal construït per Gerhard Grenzing a 2002. El vell instrument d'Eleizgaray va esser traslladat al convent d'Artà.

- **Alaró:** Orgue de dos teclats de Pere Josep Bosch (1758). Després de trenta anys d'abandó l'alaroner Josep Fullana el va intentar restaurar en dues etapes (1952 i 1959) reconvertint-lo a la transmissió pneumàtico-tubular amb els conseqüents conductes de plàstic i tubs de cartró; al cap de poc temps quedà inútil. A 2006 Gerhard Grenzing ha construït un nou instrument de tres teclats i pedal aprofitant la caixa.
- **Sant Francesc, Palma:** Restauració de l'orgue del cor, independitzant-lo de l'orgue major, i afegint-li una Trompeta i un Clarí. Antoni Mulet, 2006.

Conclusions

Durant aquests 25 anys s'han restaurat a Mallorca 36 orgues i s'han construït 6 instruments nous. Com veim el tercer mil·leni no pot esser més encoratjador ja que d'ençà del 2000 s'han inugurat a la nostra illa 5 orgues nous.

Pel que fa a les restauracions no podem esser tan optimistes. Algunes tenen molt que desitjar com hem vist. Altres es feren perquè s'havia posat de moda restaurar orgues o per motius electoralistes i l'orgue no s'ha tornat a tocar des que es va inaugurar.

Hi ha restauracions de primera, de segona i de tercera divisió. I llavors hi ha les de categoria regional... Al cap i a la fi el que diferencia una restauració d'una altra és el temps que es dedica a curar l'instrument, el nombre d'hores. I això naturalment ve condicionat pels pressupostos, que a la nostra illa solen esser molt justets, quan no són retallats. Evidentment el resultat no serà el mateix amb 1.000 hores o amb 10.000 que és el que es dedica a un instrument de 1.500 tubs a altres llocs, sense sortir d'aquest país. Aquí encara estam condicionats pels Calvano-Bernal, Azpiazu, etc. que posaven preus baixos perquè la feina també ho era. I si no basta provar els orgues de Búger, Porreres, la Sang, la Mercè, etc.

Crec que fins i tot a un orgue privilegiat com el de Sencelles, que ha tengut dues restauracions en pocs anys, no se li ha dedicat el temps que mereixia. Vull dir que amb el que varen costar les dues restauracions, a altres latituds i sense sortir d'aquest país, només hauria bastat per a fer-ne mitja.

Postdata

Exemple 1

A 1603 l'orguener Pau Estada havia fet un orgue nou a la Seu de Mallorca. Com que l'orgue ja l'estaven fent servir mestre Pau demana que li paguin. Va estar més de vint anys a cobrar... La cosa va acabar als tribunals.

Exemple 2

A 1798 mestre Gabriel Thomàs havia acabat un altre orgue nou a la mateixa Seu, del qual encara en queda la trompeteria de batalla i molts de tubs. Va estar més de trenta anys a cobrar... Va estar tant content que va fer un regal al santuari de la Mare de Déu de Gràcia.

Exemple 3

El 8 de setembre de 1877 es va inaugurar, llavors se'n deia beneir, l'orgue de Galilea. Hi va haver enllumemat especial, coets, un bon refresc i un dinar de pinyol vermell. Tohom va cobrar: el triple, el tenor, el baix i fins i tot l'organista (que a vegades no cobren). Tothom, llevat de mestre Julià Munar que havia fet l'orgue... Fins i tot va haver de manllevar doblers. La cosa acabà als tribunals.

Això no és una metàfora. Això avui en dia segueix passant. Sense tribunals, encara que la cosa sigui de jutjat de guàrdia. Es veu que els orgueners ens hem tornat menys bel·ligerants.

Inaugurar un orgue restaurat, i molt més si es tracta d'un instrument nou, sempre és motiu de festa i d'alegria. Hi van fins i tot alguns polítics que en tota la vida no han anat mai a un concert. ("Els polítics no són sensibles al tema dels orgues", em deia no fa gaire un tècnic de Patrimoni. "Aquests polítics -li vaig dir- jo en conec que sí que ho són".) Els que tenim es preocupen més de fer autopistes... Els nostres polítics només començaran a conèixer la importància dels orgues mallorquins quan els ho descobresqui un polític estranger.

Restaurar un orgue, i molt més construir-lo, suposa un esforç i unes despeses molt considerables. "Aquesta professió és molt absorbent", em va dir Gerard Grenzing ja fa molts d'anys. Amb els anys he anat descobrint la veritat d'aquesta afirmació; com també he descobert la poca idea que té la gent del que és un orgue. Jordi Bosch al seu temps ja escrivia que els orgues són uns grans desconeguts, sobretot la part interior, i aquest desconeixement evidentment ha anat augmentant.

D'acord que els mallorquins, la gent en general i els polítics en particular, desconeixen el tema dels orgues, però ¿i l'Església? Coneix el valor i la importància d'aquest patrimoni? Crec que no, sinó no s'expliquen les actuacions d'alguns capellans.

Exemple 1

Fa una vintena d'anys un rector d'un poble no gaire lluny d'aquí va vendre un orgue de Portell a un estranger.

Exemple 2

Un altre rector d'una parròquia amb un orgue important es va quedar sense organista: "Millor –va dir– així podrem posar es casset".

Exemple 3

A un altre rector li vaig dir: "Estau d'enhorabona, s'ha descobert que el vostre orgue és un Bosch". "Ja me sap greu –me va respondre– ara no quedara més remei que restaurar-lo".

Malgrat tot això els orgues van endavant perquè són un valor en si meteixos, independentment del lloc on estan col·locats i del motiu perquè foren contruïts. Perquè tenen una abundant i rica literatura musical escrita per a ells. Perquè són part del nostre patrimoni. Perquè l'ofici d'orguener, com el d'organista, és una vocació.

Per acabar em plau recordar aquí unes paraules de Michel Radulescu, professor d'orgue de l'Acadèmia de Viena. (Montserrat Torrent diu d'ell que exerceix el seu ofici com un sacerdoci). Ens deia que els organistes en fer la nostra feina hauríem de pensar: *"Facio qualcosa piu grande da me".* Crec que això mateix, i amb més motiu, és aplicable als orgueners: "Estic fent qualque cosa més gran que jo".

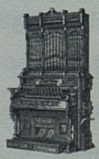

Estudis Musicals (EM) XIII (2006) pàg 37-50

L'orgue barroc de l'església del Socors de Ciutadella

Gabriel Julià Seguí

L'església de Sant Agustí o del Socors

L'església del Socors és un exemple atípic entre les construccions religioses menorquines i sense una relació directa amb l'arquitectura mallorquina o catalana del seu temps.

Segons la crònica de l'orde de Sant Agustí escrita pel P. Jordán, l'església del Socors vindria a ser una rèplica de la desapareguda església de San Felipe el Real de Madrid, de concepció plenament renaixentista. Despullada idealment de la càrrega decorativa (molt posterior a la seva construcció), és fàcil imaginar-la com a obra gairebé herreriana, allunyada de la tradició mallorquina, que sembla que haurien d'haver assumit els mestres mallorquins que dirigiren l'obra. L'església del Socors presenta planta de creu llatina, amb creuer de la mateixa fondària que les capelles i corona amb esvelta cúpula sense llanternó. La nau presenta quatre capelles per banda, cobertes amb volta de canó, el mateix que la nau central.

El deambulatori que va concloure l'obra, d'una unitat i força sorprenents, és un element únic en les esglésies menorquines aixecades entre els segles XVII i XVIII. Presenta clares analogies amb les construccions mallorquines contemporànies, particularment amb algunes esglésies monacals de planta de creu llatina i cúpula de mitja taronja. La presència d'obrers arribats de Mallorca pot explicar la influència mallorquina en aquest cas i l'influx italià, que podria haver arribat directament des d'Itàlia, amb l'assessorament d'alguns mestres que, en retornar a la pàtria, s'haurien detingut a l'illa de Menorca. Recordem, si més no, que l'arquitecte i escultor Francisco Herrera va fer estada a Menorca a la fi del segle XVII. No en coneixem la durada, ni l'abast que pogué tenir; però tingué temps de tractar amb el pare provincial de l'orde franciscà i de deixar-se convèncer per partir amb aquell cap a Mallorca, per treballar en les obres del temple franciscà de Palma.

La construcció de las dues torres bessones, posterior al deambulatori, introdueix nous elements inèdits en l'arquitectura del segle XVII de les Balears: el tractament simètric que era comú a Castella, el mateix que la triple arcada de la façana principal.

Finalment, la decoració que enriquí l'església hem de situar-la en els vessants artístics del segle XVIII, que desembocaren en l'explosió del barroquisme en l'Europa catòlica, com a conseqüència de la reforma luterana. El barroc deriva de les doctrines del concili de Trento: l'Església exalta la glorificació de Déu, el culte als sants, la permanència de la jerarquia. El fidel ha de ser adoctrinat visualment, davant imatges multiplicades, en els dogmes i misteris de la Fe, en el missatge evangèlic. A la nuesa recollida i penitencial dels temples monàstics gòtics, es contraposa una exuberància allunyada de la lògica, sublim pretensió de l'home que intenta descobrir la bellesa eterna en les seves creacions temporals.

L'anecdòtica ornamentació, conclosa ja entrat el segle XIX, tancà el cicle ornamental d'un temple que, malgrat mostrar-se avui com una trista ombra del seu passat, segueix sorprenent extraordinàriament l'estudiós o el simple curiós.

L'orguener Josep Casas i Soler

Fill del constructor d'orgues Antoni Casas i Espasa i Francesca Soler, va néixer a Reus (Tarragona) un dia d'octubre de 1743. Juntament amb el seu germà Felip, aprengué l'ofici amb el pare. Fou mestre orguener del Reial Monestir de l'Escorial (1771), càrrec obtingut probablement gràcies als bons oficis del pare Antonio Soler, monjo agustí en aquell monestir. Casas renovà l'orgue prioral del cor del monestir, sense modificar l'extensió del teclat de quaranta-cinc notes. Entre 1773 i 1774 construí un orgue de regalia de dos teclats per a ús de l'Infant Gabriel de Borbón. A l'estiu de 1775 fou cridat a Sevilla, amb l'encàrrec de construir els nous orgues de la catedral. Segons el constructor, l'obra mereixia l'aprovació general a mesura que avançava. Fins que, una vegada lliurada, començà un llarg examen per part dels perits Juan Roldán i José Blasco de Nebra, que, després de dos mesos de reconeixement, presentaren una memòria amb fortes crítiques a l'instrument sobre el pedaler, el teclat del gran orgue, els tiradors, l'afinació, etc. S'originà una polèmica que s'hagué de resoldre per via legal, i es donà la raó a l'orguener. Antonio Soler defensà també l'obra de Casas en una prolixa carta, on refutava tots els punts criticats pels examinadors.

En aquest mateix any construí l'orgue de l'església de Sarral (Tarragona). Uns anys després Casas fou contractat pels frares agustins per a construir els nous orgues de l'església del Socors en el seu convent de Ciutadella. L'església acabava d'enriquir-se extraordinàriament amb profusa decoració mural i frescos que omplien voltes i cúpula, i calia un instrument adient a la magnificència del conjunt. Casas plaçà l'orgue al

centre de l'ampli cor conventual, exempt, amb el cos de la cadireta eixint al mig d'una bella balconada, amb una caixa sumptuosa d'estil barroc. Casas havia abandonat la distribució clàssica de l'orgue peninsular, de dos teclats manuals, i va fer un orgue de tres teclats per als tres cossos de l'instrument: Gran Orgue, Cadireta i Ecos, si bé aquest era només per a la mà dreta, i llengüeteria horitzontal. El pedal, en canvi, restava en la seva forma rudimentària típica, amb dotze teclons amb contres de setze i vuit peus. El Gran Orgue disposava de desset jocs, quatre d'ells partits, la Cadireta de set i l'orgue d'Ecos de tres, tots de mà dreta.

L'instrument sofrí greus greuges durant la Guerra Civil, i quedà inservible. Iniciada la seva recuperació en els darrers anys del segle XX, aquest instrument històric resta com un dels pocs exemples de l'obra de Casas i probablement la seva obra de major envergadura, després dels orgues de Sevilla, que van tenir una vida molt curta.

L'orgue, lliurat en 1791, fou molt alabat pels contemporanis, fins a tal punt que els jurats de la Universitat de Ciutadella acordaren dirigir-se a la comunitat de preveres de Ciutadella en aquests termes:

> *Desitjosos nosaltres dal lustra de la sua Parr. Igl. Y considerant que es elegida per Catedral de la Isla y per la residència del Ilm. Sr. Prelat Ecc. Com se te per present no son suficients las orgas que se troban en la mateixa, nos ha fet esto discorrer del modo que se podria fer, per lograr una nova construcció de una orgas novas corresponent a esta Parr. Suposat que se troba en esta ciutat el mayor famos organista y havem pensat el veurer si lo Ilm. Sr. Bisbe de Mallorca comutaria aquellas 2000 L. qui estaven destinadas per cubrir la dita Parr. en ditas orgas y pensam se lo lograran; pero no seran bastants per el valor de la mitat de las matexas... (Registre de cartas Misivas de lo añy 1790 fins en 1800, 7 setembre 1795.* Arxiu Municipal de Ciutadella).

Les diligències portades a terme permeteren que el contracte es fes efectiu i aquell mateix any l'orguener inicià el treball de construcció dels nous orgues de la recentment creada catedral, i en clogué l'obra en 1797. El dictamen dels tècnics que examinaren l'obra, una vegada lliurada, fou molt positiu. L'instrument, situat de part damunt de la capella que afronta amb el portal de la Llum, era de grans proporcions i costà 5.500 lliures. Fou ampliat i modificat pocs anys després per Johann Kyburz. La destrucció soferta per les esglésies menorquines en 1936 fou especialment violenta a la catedral, l'interior de la qual restà completament enrunat i l'orgue quedà com a simple record.

Casas tornà a la terra nadiua, on continuà la seva tasca, i treballà en els orgues de l'església parroquial de Borges Blanques i del convent de trinitaris de Tortosa. L'encàrrec de restaurar l'orgue de la Sma. Trinitat de Tarragona ja no el pogué dur a terme, per esdevenir-li la mort al poble nadiu el 18 de gener de 1802.

Josep Casas pot considerar-se un innovador respecte del treball del pare i del seu germà Felip, especialment pel que es refereix a l'extensió dels teclats, segons es pot observar en els darrers treballs. Mentre aquells continuen construint els teclats de quaranta-cinc notes, Josep Casas comença a fer-los de cinquanta-una tecles. Segons opinió de Louis Jambou, aquestes innovacions fan comprensible la composició dels concerts amb orgue d'Antoni Soler.

L'orgue de Casas del Socors

Quan els frares agustins acabaren l'església aixecada al carrer Nou, hi portaren el vell orgue que tenien a l'antiga església aferrada als murs del port de Ciutadella. L'instrument quedà arraconat durant molt temps i, finalment, fou instal·lat a dalt el cor. Però, una vegada acabada la sumptuosa església, degueren considerar poc adient deixar aquell orgue antiquat i petit, i el pare prior fra Agustí Pons es posà en contacte amb

l'orguener català Josep Casas i Soler, parent del frare agustí Antonio Soler, organista i compositor de gran fama. Josep Casas havia treballat en els orgues de la basílica de San Lorenzo del Escorial i havia construït els orgues de la catedral metropolitana de Sevilla (anteriors als famosos orgues que construiria el gran mestre mallorquí Jordi Bosch, que malauradament serien destruïts pel foc poc temps després).

Josep Casas arribà a Ciutadella en 1794 i treballà en la construcció de l'orgue fins a 1797, i va ser contractat aleshores per la Universitat de Ciutadella per a construir un nou orgue per a la nova catedral de la diòcesi de Menorca. L'orgue del Socors costà 1.116 lliures. L'instrument experimentà algunes modificacions i ampliacions en diverses èpoques. La caixa de l'orgue, construïda amb llenya de pi, s'enlaira airosa al bell mig de la balconada del cor, interrompuda a la part central pel cos de l'orgue Positiu o Cadireta. El balcó està ricament decorat amb relleus de volutes i motius vegetals, policromats i daurats, que ressalten sobre el fons blau fosc. La caixa principal s'alça més de cinc metres, amb una amplària de 3,80 m per 2,50 m de fondària. Està dividida en tres cossos verticals, amb alternança de plànols còncaus i convexos, de clara inspiració barroca.

La caixa de la Cadireta (el petit cos anterior disposat davant la consola de teclats) té una altura d'1,40 m, amb igual amplària i 1,20 m de fondària. També està dividida en tres cossos: el central, més alt que els laterals, amb la part superior coberta per un dosser coronat amb una copa, de la qual ixen dues garlandes. La consola dels teclats es troba enfonsada en la caixa principal i a ambdós costats es disposen els tiradors dels registres del Gran Orgue i dels Ecos, mentre que els corresponents a la Cadireta es troben a la mateixa caixa, a la dreta de l'organista. Als peus d'aquest està situat el reduït pedaler de dotze notes, i a la seva dreta, disposada també per ser accionada amb el peu, hi ha una palanca que permet obrir i tancar la tapadora de la caixa d'Ecos, cosa que permet dosificar la intensitat de so de les veus. En època posterior, si bé incerta, es posaren dues portes a ambdós costats de la caixa, que tancaven el seient de l'organista.

Al principi de 1939, poques setmanes abans del final de la Guerra Civil, l'orgue fou desmuntat parcialment, per poder aprofitar el metall dels tubs, fets d'un aliatge d'estany i plom. Una gran part d'aquests es conservà en el mateix instrument, però es perderen definitivament en ser enviats a París per ser aprofitats per a la construcció de nous jocs destinats a un orgue projectat pel vicari general Mateu Caldentey. Aquesta feina mai arribà a dur-se a terme i els tubs no foren retornats, malgrat les gestions fetes al més alt nivell, des del bisbat de Menorca. L'estat de ruïna aniria a compàs del que experimentà l'església en els anys que seguiren, en emprar-se aquell espai per a lloc d'esbarjo i la caixa de l'orgue com a magatzem i rebost.

La recuperació de l'orgue

Seixanta anys haurien de transcórrer abans que es tornàs a parlar de la reconstrucció d'aquella valuosa peça històrica, que, segons el testimoni oral d'algunes persones que encara pogueren escoltar-lo, tenia unes veus de timbre extremadament dolç. Només se'n conservaven unes dotzenes de tubs aixafats, recollits després de "sa girada" (expressió usada per indicar el pas de Menorca al ban nacional el 8 de febrer de 1939), que serviren com a preciós testimoni per poder iniciar l'estudi de recuperació de l'instrument. L'obtenció d'una subvenció de la Conselleria de Foment del Govern de les Illes Balears permeté iniciar-ne la restauració, que començà en 1998 amb la sumptuosa caixa barroca, obra duta a terme amb tota cura per l'equip de restauració del Museu de Menorca.

La tasca de fer reviure l'orgue s'encarregà als obradors Blancafort de Collbató. Després d'un meticulós estudi previ, es descobrí que en data indeterminada (que podem situar entre els darrers anys del segle XIX i al principi del XX) es dugué a terme una ampliació de l'instrument. Així en donen testimoni el canons de fusta que han arribat als nostres dies. En examinar aquests canons, els únics que no sortiren mai del seu lloc

original, es veié que havien estat folrats amb paper i després pintats, per evitar les fugues d'aire. Una vegada netejada la capa de pintura exterior, aparegueren fulls de llibres antics, i altres d'exercicis i exàmens dels alumnes del seminari. Tenint en compte que aquest centre d'ensenyament de Ciutadella fou inaugurat en 1858 i suposant que els exercicis escolars no serien destruïts immediatament, és probable que aquesta ampliació es realitzàs en el període assenyalat, quan a la catedral es feren reformes i ampliacions a l'orgue de Casas. Al Socors es canvià la consola, s'afegiren alguns jocs i es modificà el pedal.

La feina dels orgueners ha estat força complicada. Malgrat que en mancaven pràcticament els tubs, exceptuant alguns jocs de fusta, l'orgue conservava els salmers (els distribuïdors del vent, peça fonamental en un orgue), la mecànica i la caixa intacta, cosa que significava que en un principi la recuperació afectaria un terç del material d'origen, mentre que els altres dos terços serien absolutament nous. Ha calgut substituir l'estructura que sostenia la caixa de l'orgue d'Ecos, que havia estat arrabassada per poder usar-ne les dues biguetes que la sostenien. El resultat fou que la caixa caigué sobre els mecanismes de transmissió, amb la conseqüent destrossa i també en resultà greument afectat el salmer de l'orgue d'Ecos. En aixecar aquella, es pogué descobrir, a la part de sota, la signatura de l'orguener: les lletres J i C dibuixades amb pintura negra.

S'han hagut de substituir els elements del mecanisme de registres i notes; els tiradors, ponts i eixos; i les parts metàl·liques, que, totalment oxidades, impedien qualsevol moviment o desplaçament; les manxes, desaparegudes després de la guerra; els guarniments de pell dels salmers, en avançat estat de descomposició; els suports dels tubs, que, per la seva fragilitat, s'anaren trencant a mesura que la caixa era emprada com a magatzem. I el més important: s'ha hagut de reposar la canonada de metall.

Des del primer moment l'orguener expressà el seu interès a respectar el caràcter original de l'instrument, tant en l'aspecte material, estructura,

caixa, mecànica, etc, com en el sonor: harmonització, producció del vent, afinació, etc. Tots els elements desapareguts s'havien de reconstruir a partir de les informacions extretes de les restes de l'orgue dels tubs que restaven.

El pressupost aprovat en 1997 per a la recuperació de l'orgue era de 28.746.000 ptes. (devers 172.770 euros). Els treballs pressupostats no incloïen ni l'orgue d'Ecos ni la trompeteria de Batalla. De la quantitat indicada, la Conselleria del Cultura del Govern de les Illes Balears havia d'aportar 18.310.300 ptes. (uns 110.000 euros). Nou anys després, els costos han augmentat un bon tros, i el fet d'haver-se inclòs finalment en el procés la culminació de totes les parts de l'orgue no permet poder donar encara la xifra total de les despeses.

Descripció de l'instrument

L'orgue de l'església del Socors consta de tres teclats manuals de cinquanta-una notes. El teclat manual inferior correspon a l'orgue Positiu, o Cadireta, situat a l'esquena de l'organista; el segon, al Gran Orgue, i el

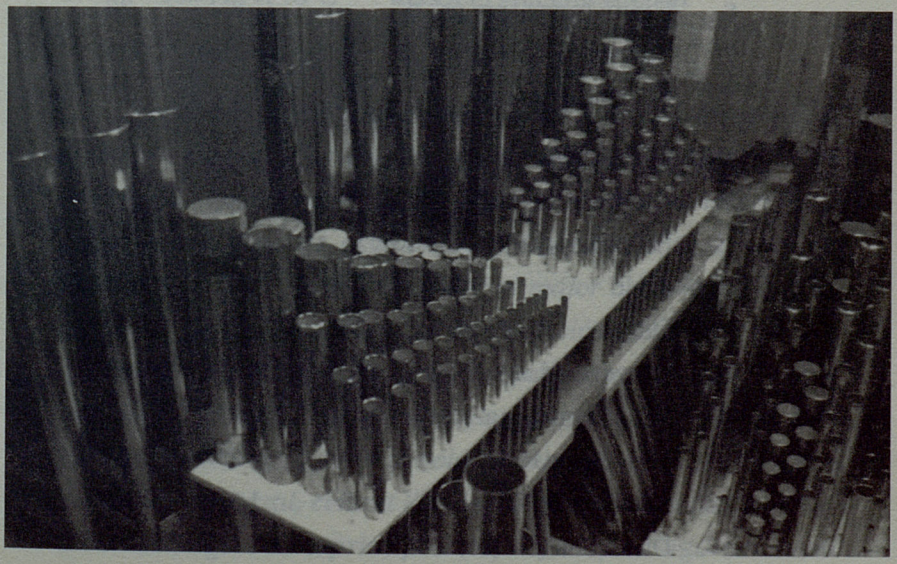

superior, a l'Ecos. En aquest darrer teclat solament són reals (és a dir, que sonen) les vint-i-sis tecles corresponents a la mà dreta, i la resta són figurades, ja que aquesta part de l'orgue està destinada exclusivament a registres de tiples. A l'origen constava d'un pedaler rudimentari, amb vuit teclons, corresponents a una escala natural. Actualment el pedaler consta de dotze teclons. El vent, que era subministrat per unes manxes de plecs, situades en una cambra veïna al cor, és produït ara per un motor situat a l'interior de la caixa, a l'espera de la construcció de les manxes, que, accionades per un motor elèctric, hauran de proporcionar el vent a l'orgue, segons el procediment secular original. L'orgue consta de 1.764 tubs, repartits en vint-i-set jocs, distribuïts de la manera següent:

I teclat CADIRETA			**tubs**
1.	Bordó	8'	51
2.	Octava	4'	51
3.	Nasard 15ª	2'	51
4.	Quincena	2'	51
5.	Dissetena C-c'	1 3/5'	25
6.	Flauta travessera cs'-d'''	8'	26
7.	Cornetilla 4fil. cs'-d'''	4'	104
8.	Regalies (partit)	8'	51
II teclat ORGUE MAJOR			
9.	Contrabaix cº-d'''	16'	39
10.	Flautat major	8'	51
11.	Violó	8'	51
12.	Octava	4'	51
13.	Dotzena (doble)	2 2/3'	51
14.	Nasard en 12na	2 273	51
15.	Nasard en 15na	2'	51
16.	Nasard en 17na	1 3/5	51
17.	Dinovena (doble)	1 1/3	112

18.	Plens III		153
19.	Cimbalet III	153	
20.	Trompa real	8'	51
21.	Corneta V cs'-d'''	8'	130
22.	Flauta travessera cs'-d'''	8'	26
23.	Baixons m.e. C-c'	4'	25
23b	Clarí Alemany m.e. C-c'	2'	21
24	Clarí clar m.d. cs'-d'''	8'	25
24b	Clarí de campanya m.d. cs'-d'''	4'	21

III teclat ECOS c'-d'''

25.	Flautat	8'	26
26.	Corneta IV	8'	104
27.	Violins	8'	26

PEDAL (unison) C-H

Subbaix	16'	12
Contres	8'	12

440 Hz. A 18ºC Partició Weckmeister III

Pressió de l'aire: 60 mms WS

La restauració d'aquest instrument ha estat una tasca difícil, d'una banda, bona part dels seus elements en fusta con els salmers, la consola, la mecànica existien però el seu estat era lamentable donat el seu grau de degradació. En aquest sentit els criteris aplicats han estat els de consolidar el major nombre d'elements possible i només procedir a la reproducció exacta en elements que havien perdut les seves aptituds (pells, guarniments, i llenya corcada). Els procediments emprats han estat els de l'època de la construcció, com l'ús de la cola calenta, olis per l'acabat, pell adobada al natural, evitant l'ús de material o tècniques actuals. S'ha mantingut com a principi el respecte al que l'orguener havia

establert tot i sabent que amb els coneixements actuals seria possible millorar el rendiment d'aquest instrument, criteri que s'ha dut a terme llevat d'algun aspecte molt puntual i justificat.

D'altra banda, cal destacar que l'orgue no disposava de cap tub de metall, excepte dos de molt petits que varen aparèixer sota la cadireta i que serviren com a patró per reconstruir la resta.

Els únics tubs que perduraven eren els de llenya (Subbaix i contres de Pedal i els baixos dels 2 Bordons i el Contrabaix de manual), en la seva restauració es va llevar una capa de guix, apareixent una sèrie de documents aferrats a les seves parets amb exercicis dels seminaristes així com musica manuscrita, documents que s'han respectat i que ara resten a la vista.

El resultat d'aquest procés és un instrument fidel al que havia estat originàriament, un orgue molt complert en les seves possibilitats car disposa de una gran varietat de les famílies de tubs (Principals, flautes i llengüeteria) en tots els cossos sonors, i d'un so dolç i clar tal com recull alguna crónica de testimonis que recorden la seva sonoritat abans de la destrucció de l'orgue.

Que per moltes generacions els ciutadellencs puguin gaudir d'aquest testimoni i exponent de l'historia de l'art, la música i la litúrgia amb l'instrumenta més antic de Menorca!

Albert Blancafort, 21 de març de 2006

Han intervingut en els treballs de recuperació de l'orgue: Primera fase 1998

CADIRETA I FAÇANA: Gabriel Blancafort, direcció; Albert Blancafort, direcció muntatge; Joan Capella, restauració del salmer; Antoni Giménez, tubs de fusta; Josep Teruel, muntatge façana; Miquel Capella, estructura; Joaquim Múñiz, mecànica i vent; Eppo R Ottes, harmonització; Antoni Glez Mauri, ajudant harmonització; Klein & Fils, tubs de metall.

ORGUE MAJOR, ECO I PEDAL: Segona fase 2006

Albert Blancafort, direcció; Jordi Mayor, caixa; Sergi Bartrolí, salmers; Joaquim Múñiz, mecànica; Antoni Glez Mauri, muntatge; Albert Nass, harmonització; Ignacio Bidart, Ajudant Harmonització; Karl Giesecke, tubs de metall.

Altres col·laboradors: Gabriel Julià, promoció i direcció d'obra; Germans Camps, fusteria exterior; Equip de restauradors del Museu de Menorca, restauració de la caixa; Elena Sintes, restauració de la consola; Antoni Barber, instal·lació elèctrica.

PITAGORAS

Estudis Musicals (EM) XIII (2006) pàg 51-56

L'orgue parroquial de Sant Josep de sa Talaia d'Eivissa

Jordi Martí Company

A les nostres terres, se sol dir que les grans obres, són feina de molts. És així com la Parròquia i el poble de Sant Josep de sa Talaia, a l'illa d'Eivissa, deixaran a les generacions venideres, una obra d'art de les característiques que presenta el nou orgue d'en Pere Miquel Reynés.

I, encara que l'instrument és fruit de les seves mans, és també ben cert que ha estat construït per tot un poble. I no ens referim ja a aportacions econòmiques; parlem d'haver aconseguit que tothom senti l'orgull de tenir l'instrument a casa nostra.

La parròquia de Sant Josep sempre ha manifestat un gust especial per la celebració de la litúrgia. Els diferents rectors que l'han regida, han imprès en el tarannà de la feligresia una vivència intensa de la litúrgia, que es manifesta a les celebracions. Així, la música, el cant, són mitjans importants per expressar allò que se celebra. El Cor parroquial ha estat, de sempre, un dels grups més destacats en la vida de l'església i el poble.

I és al si d'aquesta formació que neix la idea de disposar un orgue a la parròquia. Dos viatges a les terres del Principat, al Monestir de Montserrat, acaben convencent els cantaires que el so d'un orgue és quelcom molt diferent al so que feia el nostre estimat teclat electrònic. I així, començàrem a imaginar el que suposaria un orgue d'aquelles característiques al nostre temple. Però la realitat de la vida de vegades fa oblidar les il·lusions: la manca d'un suport econòmic per dur endavant la iniciativa, la va relegar a la categoria de somni irrealitzable.

Però, ja es diu, que als somnis no s'ha de renunciar mai. Les circumstàncies canviaren; l'arribada d'un nou capellà a la nostra parròquia, representa, pel que fa a l'orgue, l'empenta definitiva. Aviat

començaren les reunions en diferents àmbits, cercant aportacions que sufragaren el cost de l'instrument. En aquests moments inicials era més important disposar del recolzament econòmic, que del projecte, les característiques de l'instrument o el taller que el pogués construir. Així, els primers contactes donaren el seu fruit i ja podíem sumar promeses -que no encara quantitats-, que ens animaren definitivament a dur endavant el nou orgue de Sant Josep.

Iniciada així la tasca, se'ns presentava la decisió principal: quin taller havia de construir l'instrument. Davant el dubte, ens plantejàrem dues alternatives; bé encarregar-lo als tallers habituals de les terres catalanes, bé considerar altres alternatives de les quals no en teníem tantes referències, però que podrien ser una aposta encertada. La primera de les alternatives, pel fet de ser tallers consagrats dins el món de l'orgueneria, tenia el greu problema de la tardança en la construcció de l'instrument -terminis de lliurament que trigaven al voltant dels sis, set anys- i també, la carestia econòmica, que ens feia retallar dràsticament el projecte inicial. La segona alternativa, venia acompanyada del nom d'en Pere Miquel Reynés. Certament coneixíem la seva bona tasca pel que fa al manteniment i afinació dels orgues d'Eivissa, però desconeixíem en absolut la seva capacitat per dissenyar i construir un instrument de bell nou. Posats en contacte amb ell, els dubtes s'esvaïren de seguida; la il·lusió, l'encoratjament, les idees, la disposició ens feren veure en ell la persona idònia per a construir el nostre instrument. El plantejament potser era el contrari del que s'acostuma a fer; li presentàrem la quantitat econòmica de que disposàvem, i ell ens explicà què podia fer: un instrument de vint registres, amb orgue major i cadireta. En absolut les nostres expectatives imaginaven un instrument de tal envergadura per la discreta quantitat que li oferíem. Així, tot d'una acceptàrem la proposta, convençuts que triàvem la millor de les alternatives que ens plantejàvem. I així ha estat; certament l'orgue és orgull de tot un poble, és referent cultural i patrimonial i ha encetat una cultura musical organística que, fins a la seva construcció,

era totalment inexistent. Com a prova, permeteu-nos una anècdota: un alt càrrec polític local, en presentar-li el projecte, sentencià: "carai, si que és car aquest "piano"!

La primera proposta seriosa per part de l'orguener fou de l'octubre del 2003, i proposava un orgue mecànic de dos teclats de 56 notes cada un i un pedaler de 30 notes; la composició dels registres éra:

- Cadireta:

Bordó de 8'
Tapadet de 4'
Quinzena de 2'
Dinovena de 1 _
Cimbalet de II fileres de 1'
Cromorn de 8' preparat, al qual sols li faltarien els tubs.

- Orgue major:

Flauta de cara de 8' (façana)
Flauta xemeneia de 8'
Octava
Flautí cònic
Plens de IV-V fileres
Nasard de dotzena
Nasard de dissetena
Trompeta rial
Baixons-clarins en batalla.

- Pedal:

subbaix de 16'
baix
octava
fagot de 16'

Estudiada la composició que se'ns feia de l'instrument, la parròquia plantejà a l'orguener dues qüestions:

- Ja que es tractava d'un orgue amb funcions litúrgiques importants, pensàvem que seria convenient una flauta de 4' a l'orgue major, ja que oferia un so més dolç que no la octava, a més de tenir també un joc solista bonic.

- També observàrem que la composició de l'orgue major era excessivament aguda. Proposàrem la disposició d'una quinzena per equilibrar el salt entre l'octava i els plens.

Vistes les consideracions, el mestre Reynés acceptà modificar la disposició dels registres per presentar-ne una altra, que de seguida fou acceptada per la parròquia, essent així la definitiva:

- Cadireta:

Bordó de 8' de fusta i d'estany
Tapadet de 4'
Quinzena de 2'
Dinovena 1_
Cimbalet de II fileres
Sesquialtera de II fileres
Cromorn 8' preparat, sols falten els tubs

- Orgue major:

Flautat de 8' a la façana; amb escuts soldats
Flauta xemeneia de 8' de fusta i estany
Octava de 4'
Flauta de 4'
Flautí cònic de 2'
Plens de III fileres 1_
Trompeta Rial 8'
Baixons-Clarí 4'-8' en batalla

- Pedal:

Subbaix de 16' de fusta de Flandes
Baix de 8' de fusta de Flandes
Contres 8' per transmissió
Octava de 4'
Fagot de 16'

El contracte fou signat l'abril del 2004 i plantejava "la construcció, posada a punt i instal·lació d'un orgue mecànic amb tres teclats de 56 notes cada un -un d'ells d'acoblaments-, pedaler de trenta notes, vint tiradors de registres i dos acoblaments de pedalet.

La construcció de l'instrument es realitzà durant dos anys al taller de Campanet. La comissió parroquial que seguia el seu procés, viatjà fins Mallorca en diverses ocasions per conèixer, de primera mà, els avanços que l'instrument tenia. En una primera fase els salmers i la mecànica interna, seguidament la caixa tant de l'orgue major com de la cadireta, més tard el muntatge provisional de l'instrument i finalment la policromia exterior.

L'arribada de l'instrument a Sant Josep fou el 15 de maig del 2006. S'inicià el procés d'instal·lació de l'orgue a la tribuna del cor. Començava així un període de feina intensa per part de l'orguener i els seus ajudants, de convivència amb la gent del poble, de despertar l'entusiasme de tothom cap al projecte del qual se n'havia parlat molt, però que no deixaven de ser uns dibuixos i moltes qüestions tècniques. Ara la feina se seguia dia a dia, diumenge a diumenge. Els primers passos -els del muntatge de l'estructura-, foren els més espectaculars i els que més interès suscitaren. Fins i tot als mitjans de comunicació escrits que se'n feren ressò en amplis reportatges.

Així les coses, després de tres mesos, la feina començava a estar enllestida. Restaven les darreres qüestions sobre la pressió de l'aire pel que feia a l'acústica dins l'església i l'harmonització més idònia per

l'instrument. I encara, un petit regal del mestre Reynés: la disposició d'un carilló de campanes com a toc simpàtic de l'instrument.

Finalment, després de dies de proves, també de canvis, amb la col·laboració de fusters, electricistes, ajudants, el mestre orguener, que en repetides ocasions havia manifestat que la tasca de construcció d'un orgue no s'acaba mai, tan sols quan l'orguener diu prou, féu realitat la sentència i digué prou.

Fou beneït pel Bisbe d'Eivissa el dia 3 de setembre de 2006, festa de Sant Gregori, papa, amb especial afecció envers la música. La missa solemne fou cantada pel cor parroquial, amb la participació de l'organista Arnau Reynés.

Des d'ençà, moltes han estat les crítiques immillorables que ha rebut l'instrument; en destaquem, per la seva importància, la valoració unànime dels participants en la XXV Trobada general d'animadors de Cant per a la Litúrgia i la Trobada de tardor del Curs d'Organistes d'Església, organitzats pel Monestir de Montserrat, i que se celebraren a la parròquia de Sant Josep els passats 4 i 5 de novembre de 2006, congregant més de vuitanta animadors de cant i organistes, vinguts de les terres de parla catalana.

Ara l'instrument solemnitza les celebracions i congrega un nombrós grup de seguidors de la seva música.

L'orgue de Sant Josep, després de molts esforços i el bon fer del mestre Reynés, és ja una realitat; orgull de tot un poble, dinamitzador de la cultura musical a casa nostra, harmonia que eleva els cors a Déu; l'orgue de Sant Josep ha unit esforços i il·lusions, en favor de la cultura, la litúrgia i la música.

Estudis Musicals (EM) XIII (2006) pàg 57-72

Coral Sant Miquel de Campanet

Antònia Bennàssar Capó

La Coral Sant Miquel de Campanet va ser fundada l'any 1987. Jaume Bennàssar Capó *Gallet* va dur la iniciativa per formar la Coral però no s'acabava de concretar. Es veu que era una força interior, la qual cosa feia que aquesta idea no passàs desapercebuda per a un grup de gent que, juntament amb Pere Reynés *Passol* tenien ganes de fer música.

Es va comentar a tots els cantaires del cor parroquial. Alguns trobaven que no aniria bé, d'altres eren positius i entre discussions i propostes es va acordar posar la Coral en marxa. La Coral sempre ha estat oberta a tothom, malgrat que gairebé tots els primers cantaires eren del Cor Parroquial.

Com a coral particular, es va formar una Junta Directiva i es va batiar amb el nom de Coral Sant Miquel de Campanet. La Junta estava formada per:

President: *Josep Mir*
Secretària: *Antònia Bennàssar*
Tresorer: *Gabriel Reynés*
Vocals: *Magdalena Alzamora i Joan Martorell*
Director: *Pere Reynés*
Organista: *Arnau Reynés*

Després que es formàs la Junta Directiva s'organitzaren els assaigs amb vista al primer concert, que es va oferir el dia de Cap d'Any de l'any 1987, amb un programa de nadales, a l'església parroquial de Campanet. La Coral també va estrenar l'uniforme: blanc i negre per part de les dones i dels homes. La il·lusió que teníem envers aquesta iniciativa es mesclava amb els nervis de cada cantaire. Va ser un gran èxit. El poble de Campanet comptava amb una nova entitat.

Des que la Coral es va posar en marxa s'han fet els assaigs a una sala de la rectoria i vol agrair als diferents rectors que hagin fet possible que

aquesta sala sigui la nostra seu. Gràcies, per tant, a Jaume Serra, Antoni Gómez, Manuel Montero i Joan Parets.

La Coral està composta pels següents cantaires:

Sopranos
Antònia Bennàssar
Catalina March
Catalina Bisquerra
Françoise Buades
Francesca Capellà
Francesca Marroig
Jerònia Reynés
Isabel Pericàs
Joana Gelabert
Joana Sampol
Margalida Mairata
Margalida Palou
Magdalena Pons
Maria Martorell

Contralts
Antònia Alcina
Catalina Pericàs
Francesca Bennàssar
Isabel Amengual
Isabel Gual
Maria Pons
Magdita Reynés
Margalida Garau
Rosa Gual
Francesca Sastre

Tenors
Arnau Pons
Guillem Mora
Pau Socies
Josep Mir
Joan Amengual
Melcior Mateu
Miquel Martorell

Baixos
Gabriel Reynés
Bartomeu Palou
Jaume Vives
Jaume Bennàssar
Joan Mairata
Joan Martorell

Director: Pere Reynés

Organista: Arnau Reynés

Totes aquestes persones, ben conscienciades de mantenir la Coral Sant Miquel viva i activa assisteixen als assaigs, que normalment solen ser el divendres. A vegades si el temps és curt per preparar algun esdeveniment es fa un assaig més a la setmana.

Començam un any diferent, amb ganes de fer música, gaudint de cantar al compàs del nostre director Pere Reynés.

La Coral de tant en tant fa uns assaigs especials, que solen ser en diumenge. Ha assajat a Santa Llúcia, Son Fe, el puig de Maria (Pollença), l'esglesieta de Sant Miquel, etc.. També fa algun intercanvi amb altres corals dels pobles veïnats.

L'any 1990 la Coral s'integra a la Federació de Corals de Mallorca . Té uns estatuts i compleix una normativa. Cada any rep una subvenció de la Federació i ha de dur a terme tres concerts a l'any. També participa a la trobada "Els cors de Mallorca canten Nadal".

El primers anys cantàrem a l'església de Sant Francesc de Palma. Últimament cada coral té l'opció de triar l'indret que més li convingui ja que la diversitat es reparteix. També cada any participa a la trobada de corals a l'Auditorium de Palma. En algunes ocasions hi ha actuat juntament amb la Coral Miquel Tortell de Muro, sota la direcció de Pere Reynés i acompanyats per Arnau Reynés que és el nostre organista.

Subvencions

Com s'ha dit, la Coral rep una subvenció de la Federació de Corals de Mallorca i també de l'Ajuntament de Campanet. D'altra banda, obté alguns ingressos de concerts particulars, noces, etc.

Activitats de la Coral

Des dels seus inicis la Coral Sant Miquel de Campanet ha anat fent activitats diverses: ha participat a molts actes culturals, ofert concerts per

les festes patronals, la Fira de Maig, les festes de Pasqua, etc. Hem celebrat amb sopars i refrigeris moltes trobades, ens hem retrobat nosaltres (la Coral) gaudint al voltant de la taula.

L'any 1991, juntament amb uns determinats cantaires de la Coral Sant Felip Neri de Palma i sota la direcció del seu director, Gori Marcús, la Coral va interpretar a l'esglesieta de Sant Miquel de Campanet, i després de molts assaigs, el *Magníficat* de Johann Pachelbel. El concert va obtenir un gran èxit.

La Coral seguia amb bon ritme i molta il·lusió. Aquest mateix any grava dos cassets: *Celebrem el Senyor I - Celebrem el Senyor II* (autor, Antoni Martorell; interpreta: Coral Sant Miquel de Campanet; director: Pere Reynés, organista: Arnau Reynés).

L'any 1992 les dones de la Coral estrenen vestit i l'exhibeixen molt orgulloses d'una part a l'altra, formant conjunt i cantant amb ganes d'anar a més.

El Nadal de l'any 1993 la Coral canta a les Matines, com sempre ho ha fet any rere any. En aquesta ocasió proposa que Antònia Bennàssar (soprano) interpreti el Cant de la Sibil·la i Magdita Reynés (contralt) canti l'Àngel, ja que els nins i nines que ho han cantat tota la vida no ho poden fer per diferents circumstàncies. Les Matines varen ser molt solemnes i la gent va quedar satisfeta.

Com és tradició la Coral, després de sortir de les matines els cantaires juntament amb els seus acompanyants ho celebren amb una bona xocolatada a la sala de la rectoria, cantant nadales entre els molts d'anys i el cava.

Cal destacar que el nostre director, Pere Reynés, ho fa tot desinteressadament, així com l'organista Arnau Reynés. La Coral té present aquesta feina tan altruista i quasi cada any els fa un obsequi per les festes de Nadal. Algun any també s'ha obsequiat tots els cantaires de la Coral amb un detall.

L'any 1994 la Coral va participar a la gravació d'un disc compacte, amb les corals de les illes de Mallorca i Menorca. La seva aportació fou el *Magníficat* de Johann Pachelbel. Dirigit per: Gori Marcús.

L'any 1995 la coral va prendre part, juntament amb altres corals de Mallorca, en el cant de l'*Al·leluia* de Händel al teatre de Manacor, dins la representació de la Passió organitzada per Rafel Nadal.

Nova etapa

L'any 1996 es va renovar la Junta Directiva. Es va organitzar un dia d'esplai al puig de Santa Llúcia i es varen fer les votacions. Foren elegits per majoria els següents membres:

President: *Pere Reynés*
Secretària: *Antònia Bennàssar*
Tresorer: *Gabriel Reinés*
Vocals: *Catalina Mas, Francesca Bennàssar,*
Catalina Rosselló i Ferran Bellver
Director: *Pere Reynés*
Organista: *Arnau Reynés*

Va començar una etapa diferent. Normalment quan hi ha canvis hi ha noves alternatives i noves il·lusions. Tot això serveix per donar una empenta i seguir endavant amb un nou interès. La Coral va continuar amb un bon ritme. La nova Junta Directiva va posar en marxa un canvi: la sala d'assaigs era trista i se li vol donar un caire renovador i més alegre. Es restaura posant-hi cortines noves, quadres, cadires; es neteja... Al final ofereix una imatge molt diferent: és més atractiva i molt més acollidora.

També aquest any la coral va participar amb altres corals de Mallorca a la preparació i vocalització la qual es va dur a terme a Consell, patrocinada per la Federació de Corals de Mallorca.

Cada any la coral Sant Miquel de Campanet canta un o dos diumenges la missa del matí a Lluc. Supleix els nins blaus, que tenen el dia lliure.

Aprofitant aquest dia, especial per poder gaudir d'aquest privilegi, es prepara un bon dinar a la cuina dels frares, els quals ens ho ofereixen molt amablement, com també el menjador.

La Coral pren part a tots els actes solemnes que la parròquia de Campanet du a terme: Pasqua, oficis solemnes, oficis de morts, Matines, etc., acompanyats a l'orgue per Pere Reynés i en alguns casos per Arnau Reynés, i dirigits per Ferran Bellver.

La Junta Directiva, juntament amb tots els cantaires, va proposar fer un sopar a Sant Miquel de Campanet per fer un regal a tots els cantaires de la Coral Sant Felip Neri de Palma per la seva ajuda i per celebrar l'èxit del *Magníficat* de Pachelbel. Gori Marcús és obsequiat amb un quadre d'Àngel Pascual i els reforços amb una litografia del mateix autor.

Deu anys de la Coral Sant Miquel de Campanet

L'any 1997 celebràrem una gran festa (podríem dir que la unió fa la força), ja que junts havíem arribat als deu anys, però el motiu més important era la dedicació, la paciència, la sensibilitat, l'altruisme i la valoració musical de Pere Reynés envers la Coral i l'ajuda d'Arnau Reynés (organista). Gràcies a ells i a tots els cantaires que han seguit hem fet camí durant deu anys.

Per celebrar aquest gran esdeveniment tan important ens revestírem de coratge i ens proposàrem oferir un concert especial. Després d'assaigs, anades i tornades, Gori Marcús i els acompanyants ens ajudaren a preparar dues peces de gran envergadura: la *Missa brevis en sol major* i el *Tantum Ergo* de W. A. Mozart, acompanyats d'una orquestra composta per diferents músics simpatizants de la Coral. Va arriba el dia de l'estrena

i l'església era plena de gom a gom. L'altar es va vestir de solemnitat juntament amb la coral i l'orquestra. Dues solistes de fora poble cantaren els solos de la *Missa brevis*, dirigida per Gori Marcús, i Antònia Bennàssar Capó va cantar el solo del *Tantum Ergo*, dirigit per Pere Reynés. Cal destacar que la Coral compta amb tres solistes: Magdita Reynés (contralt) Antònia Bennàssar (soprano) i Bartomeu Barceló (tenor).

Com sempre, la vetlada va acabar amb un bon sopar. Donàrem les gràcies a tots els que d'una manera o altra ens varen ajudar que aquest concert es fes realitat oferint-los un obsequi, i també es va valorar la continuïtat dels cantaires. La nostra coral ja té història i volem que tingui vida per molts anys esperant que gent nova i jove s'hi incorpori.

La coral segueix el seu ritme assajant i treballant. De tant en tant entre gent nova i jove.

Pareix que hi ha una renovació, la cosa va bé. Tothom està content de tenir entre nosaltres gent jove. És una esperança de futur, però poc a poc, pels estudis, perquè és divendres o per circumstàncies personals ho van deixant. Llàstima!

Com totes les coses en què intervenen persones, es produeixen alts i baixos: un que comença i l'altre que ho deixa, i gent que des de la seva inauguració segueix compromesa amb la coral.

El 7 de febrer de 1998 en Miquel Martorell –una d'aquestes persones que mai deixava un assaig, que gaudia de cantar, compromesa i fidel amb la coral–, un divendres, com sempre, amb la carpeta a la mà, a punt d'entrar per a l'assaig, sense fer gens d'enrenou, així com cau la flor de l'ametler, ens va sorprendre amb la seva mort fulminant. Li vàrem dedicar el primer concert, que es va dur a terme la segona festa de Pasqua. La presentació va ser una dedicatòria de la qual és l'autor Bartomeu Barceló.

D'altra banda, en Philip, una persona de nacionalitat anglesa que resideix a Campanet, va començar a prendre part a la Coral l'any 1995.

Gaudia de cantar i no fallava als assaigs. Una temporadeta se'n va anar al seu país per problemes de salut. Poc temps després la Coral rebia la notícia que havia mort.

La Coral té una normativa: canta els funerals i fa més solemnes els dels familiars dels cantaires, i especialment més emotius si són components de la Coral. Oferírem els nostres cants als dos cantaires en sufragi de les seves ànimes, amb una participació massiva i emotiva.

Una de les activitats importants són les trobades que es fan juntament amb altres corals de Mallorca a diversos pobles. L'any 1999 la Trobada de Corals es va dur a terme a Campanet. Hi va haver molt bona organització. Campanet es va vestir de festa i tan les corals convidades com un públic nombrós ompliren de gom a gom l'església parroquial.

Les corals oferiren un bon concert. A la sortida, totes les corals varen ser convidades a un bon refrigeri a Cas Metge Dolç.

Primavera Musical a Campanet

L'any 2000 la Coral Sant Miquel va posar en marxa la Primavera Musical, que consta de quatre concerts cantats o instrumentals. Fou una iniciativa de Bartomeu Barceló i el cicle és patrocinat per l'Ajuntament de Campanet i la Coral. Els concerts de la primera edició s'oferiren a l'esglesieta de Sant Miquel, un lloc amb una acústica extraordinària, i a Monnàber Nou. Fou un gran èxit. La Coral també hi va prendre part i va quedar amb unes bones ganes de seguir patrocinant la Primavera Musical. Aquest mateix any es va tornar a renovar la Junta Directiva i s'elegiren per unanimitat els següents membres:

President: *Miquel Cloquell*
Secretària: *Antònia Pons*
Tresorer: *Joan Antoni Garcia*
Vocals: *Antònia Miquel, Maria Marroig, Francesca Tortella, Nadal March, Ferran Bellver* (Comissió Musical, cap de la corda de baixos), *Josep Bellver* (Comissió Musical), *Catalina Reynés* (Comissió Musical, cap de la corda de contralts), *Pere Reynés* (Comissió Musical, cap de la corda de sopranos) i *Bartomeu Barceló* (Comissió Musical, cap de la corda de tenors)
Director: *Pere Reynés*
Organista: *Arnau Reynés*

Nova etapa

Després de les vacances d'estiu, la Coral va reprendre la marxa seguint amb els assaigs de sempre. La nova Junta Directiva va crear un arxiu per guardar-hi totes les partitures. Bartomeu Barceló n'és el responsable.

Es parla de contractar una professora de música per ensenyar tècnica vocal, un dia a la setmana. Queda aprovada la decisió i es contracta la professora Fanny Marí, la qual imparteix la classe el mateix dia de l'assaig (divendres). Aquesta professora és subvencionada per l'Ajuntament de Campanet.

Gràcies als nous membres de la Junta Directiva de cordes vocals i la seva iniciativa s'assaja per veus separades. Aquesta forma permet que tothom assagi a la vegada.

L'any 2001 la coral segueix fent concerts i diverses sortides per l'illa, de poble en poble. Fa algun intercanvi i celebra el dia de les Verges amb una bona bunyolada. El dia de Santa Cecília, patrona dels músics, organitza un concert juntament amb la Banda Municipal. L'Ajuntament ens obsequia amb un refrigeri, la qual cosa fa de tant en tant. Es dur a terme la Primavera Musical. Tenim entre nosaltres Josep Ferran, un jove

que fa la carrera de piano i fa vibrar les tecles amb molt sentiment. Ens dóna una mà i actuam a l'esglesieta de Sant Miquel cantant dues peces amb el seu acompanyament

Ja feia temps que la Coral es proposava fer una sortida fora de Mallorca. L'any 2002 va fer un intercanvi amb la Coral Estelots de Sant Lluís. Els cantaires foren acollits per unes quantes famílies i estigueren dos dies a Campanet. A més, actuaren a la Primavera Musical. Després la Coral Sant Miquel va tornar la visita i va cantar a Menorca els dies 7,8 i 9 de juny.

Els dies 7, 8 i 9 de febrer del 2003 la Coral va viatjar a Puigcerdà (Girona) per participar a la trobada de corals organitzada per la Coral Cerdanya Canta d'aquella població. Hi van participar, a més de la nostra coral i l'amfitriona, el Cor Audite de Valls (Tarragona) i la Coral de l'Escola de Música de Pozuelo de Alarcón (Madrid). S'hi desplaçaren 62 persones de Mallorca, 41 cantaires i la resta acompanyants. Totes volien gaudir d'un cap de setmana musical entre muntanyes emblanquinades.

Cal agrair la col·laboració de cinc cantaires, tres de la Coral Miquel Tortell de Muro i dos de la Coral Universitat de les Illes Balears, que varen reforçar les veus dels baixos i tenors.

Dia 8 vàrem actuar tots al Casino Ceretà de Puigcerdà. El concert era benèfic i la recaptació anava destinada a ajudar una confraria de pescadors de Galícia afectada pel desastre del *Prestige*.

Després del concert, com sempre totes les corals que vàrem actuar fórem convidades a un bon sopar. Ens vàrem animar a cantar cançons tradicionals de gresca i diversió. Ens allotjàrem l'alberg Verge de les Neus de la Molina, senzill però confortable.

D'aquest intercanvi, en traguérem moltes coses positives i volem seguir intercanviant música, alegria i amistat. Entre aquesta trobada i l'intercanvi de Puigcerdà, amb paraules d'agraïment i felicitacions, juntament amb les altres corals, programàrem de paraula un nou intercanvi amb la coral de Pozuelo d'Alarcón.

Després de l'eufòria d'aquests intercanvis, la Coral Sant Miquel segueix assajant. A mesura que passa el temps la monotonia es fa present. Pareix com si aquells ànims anteriors s'hagin esfumat, ens falta il·lusió. Pensam que hi ha d'haver alguns canvis i la Junta Directiva dimiteix.

Varen arribar les vacances d'estiu i al darrer sopar es va proposar el canvi de la Junta Directiva, que tindria lloc el començament del nou curs. Després d'haver iniciat els assaigs, es varen celebrar les eleccions. Quedaren elegits per unanimitat els membres següents:

Presidenta: *Antònia Alcina Bennàssar*
Secretària: *Antònia Bennàssar Capó*
Tresorer: *Gabriel Reynés Sastre*
Vocals: *Ferran Bellver* (Comissió Musical, cap de la corda de baixos), *Joan Martorell Martorell* i *Joan Miquel Cloquell Miró* (responsables d'arxiu i burocràcia), *Maria Marroig Mateu* (responsable de transports, viatges etc.), *Paula Buades Pons* (responsable de festes, refrigeris, etc.), *Pere Reynés* (Comissió Musical, cap de corda de tenors, sopranos i contralts)
Director: *Pere Reynés*
Organista: *Arnau Reynés*

Després d'intercanviar idees i propostes per seguir endavant i continuar amb la il·lusió que des de el principi de la coral s'havia mantingut (amb alts i baixos) es va acordar animar els cantaires amb un nou ritme: algun sopar, un refrigeri, una bunyolada, una excursió, etc.

Cal dir que a tots els cantaires que formam la coral ens agrada cantar i per això volem seguir cantant, i volem engrescar-nos en el cant i fer bons concerts i intercanvis. Sentir l'emoció que ens és tan grata: l'amistat de cantaires diferents, les seves noves formes d'actuar i cantar... i tot el que ens enriqueix de debò.

La proposta d'intercanvi amb la Coral Kantorei de Pozuelo de (Madrid) es va fer realitat. El director, Pere Reynés, va rebre una carta de la Coral i

es va programar per a dia 11 d'octubre. El concert, que es va dur a terme a l'església parroquial, va ser molt animat i hi va assistir molt de públic. Quan es va acabar el concert, a la sala de la rectoria hi va haver un bon refrigeri. Havíem decorat la sala i va quedar molt ambientada, amb una imatge molt acollidora. La coral convidada es va sentir a gust i nosaltres també. Es va respirar l'aire ple de música, tothom va cantar cançons populars i d'altres. Vàrem acabar cantant "Adiós con el corazón....".

Uns dels concerts destacats que va dur a terme la Coral va ser per a la Celebració Anyal de Costa i Llobera, el dia 19 d´Octubre. (Pollença i Cala Murta de Formentor)

Organitzat per la fundació Rotger-Villalonga i amb la col.laboració de l´Ajuntament de Pollença.

L'any 2004 la coral va emprendre noves iniciatives, com posar en marxa una sortida a Roma, juntament amb la Coral Miquel Tortell de Muro. Seria la primera vegada que sortiríem fora d'Espanya i ens feia molta il·lusió.

Férem una crida a nous cantaires, especialment homes. La coral té una mancança, podríem dir que va coixa i per això a vegades necessitam algun suport, que ens donin una mà. Volem donar les gràcies a tots els qui ens han ajudat.

Una vegada més cal donar les gràcies a les dones. Tenim més constància i som més nombroses, sense deixar de part als homes que segueixen amb la coral des de fa dinou anys.

L'any 2004 entre els assaigs, concerts i alguna sortida. Rafel Nadal, de Manacor, amant de la música i emprenedor de noves iniciatives, ens va proposar cantar el *Carmina Burana*, una composició que ens té encantats. Ens va explicar que era per una commemoració i fer una festa de les Forces Armades. Ens va sonar estrany però ens va convèncer. Es comptava amb tres corals més: de Bunyola, de Sóller i de Petra. El mes de maig vàrem a actuar al castell de Sant Carles. Un mes més tard férem un altre concert

a Esporles juntament amb les altres corals i cantant també el *Carmina Burana*. Rafel Nadal ens va convidar a un dinar a un hotel de Manacor.

L'any 2005 la Coral semblava estar reposant entre assaigs i assaigs. Cantàrem a les diferents celebracions del poble, oferírem algun concert.

A principi de l'any 2006 ens va deixar per a sempre la cantaire Paula Buades. La seva lluita diària i el seu compromís amb la Coral va ser digna d'admiració. La segona festa de Pasqua, a l'esglesieta de Sant Miquel li dedicàrem un concert. *In memóriam Paula Buades.*

La Coral Singing in the Rourd arriba a Campanet

L'any 2006 la Coral Sant Miquel de Campanet, després d'haver entrat dins la dinàmica dels intercanvis musicals amb altres corals, ha seguit amb la il·lusió de rebre i transmetre amb altres cantaires sensacions diverses amb les quals tots ens enriquim.

El nostre objectiu és que la Coral Sant Miquel no quedi estancada, s'ha de moure i ha de tenir vida, el seu bategar és el nostre batec... Per aquests motius i perquè la música també és vida i sentiment volem conèixer noves corals, per així engrandir experiències i tenir noves sensibilitats. La música no té fronteres. Campanet és un poble petit, però viu i sap mantenir amb la tasca del dia a dia dels cantaires, del director i de l'organista, i l'ajuda de l'Ajuntament, una coral que fa 19 anys que forma part amb les altres entitats del poble juntament amb altres corals de Mallorca, de les illes, de Catalunya, i també internacionals.

Feia un temps que preparàvem un intercanvi amb la coral anglesa Singing in the Rourd. Havíem assajat tres cançons angleses, planificat el seu estatge a cases particulars, el seu itinerari, sopars i assaigs, perquè el seu pas per Mallorca els fos agradable i acollidor.

Dissabte dia 8 d'abril tot estava enllestit per a la seva arribada. Era el dissabte del Ram i uns quants cotxes de cantaires de la nostra coral va

anar l'aeroport a cercar-los. Arribaren a Campanet a les dotze del migdia i els oferírem una acollida generosa i amable. Les portes de Cas Metge Dolç eren obertes de bat a bat per visitar l'edifici i allà distribuir els grups. Posàrem els cinc sentits per adonar-nos del que deien, perquè l'anglès és difícil per als qui no l'entenem. Per sort, en Ferran domina aquesta llengua i ens va treure dels embolics. El més important però era transmetre alegria i bon humor i tot la resta es converteix en una bona convivència. Els cantaires foren allotjats a cases particulars i el vespre a l'església parroquial de Campanet oferiren un concert. Interpretaren *Cryn Holy, Wade in the Water, I gotta shoes, O so seo, Tebye payom, Koloi Elijah, We Are* i *Santo*, entre d'altres. La coral Sant Miquel també hi va prendre part amb tres cançons: *Amazing Grace, Nom Nobis Domine*, i *Irish blessing*, dirigides per Candy Verney. Aquestes persones són alegres i viuen la música, la senten i la transmeten i engresquen la gent pel seu dinamisme i el seu estil happy!

La veritat és que tothom va quedar molt satisfet i il·lusionats amb aquesta coral tan marxosa i dinàmica. A la sortida ho celebràrem amb un bon refrigeri a la Posada de Biniatró (volem donar les gràcies per deixar-nos el casal), amb el menjars exquisits de la nostra cuina mallorquina i casolana . Compartirem opinions, entràrem en una bauxa de festa bevent un bon vinet i cava i cantant, ells cançons angleses i nosaltres, les populars mallorquines del nostre repertori, i acabàrem cantant junts amb les melodies diverses de cada coral, omplint l'espai d'alegria mesclada amb les aromes de la brisa que entrava per les finestres del pati de les cases de la Posada de Biniatró.

Diumenge anàrem tots a cantar damunt el cor a l'ofici del Ram. El cor es vestí de festa i les veus ressonaven i donaven una gran solemnitat a la missa.

El vespre amb els cotxes particulars dels cantaires de la nostra coral plens de cantaires anglesos ens traslladàrem a Santa Margalida, on era dia de fira i la coral de la vila oferia un concert dirigit pel seu director,

Pere Reynés. Acte seguit va cantar la Coral Singing in the Rourd i nosaltres també hi participàrem. En acabar ens convidaren a un sopar ben esplèndid i com és costum, copes plenes de cava alçades fent el brindis de l'amistat, cantant cançons i agermanant els pobles fent música.

Dilluns a la nit, a la sala de la rectoria, la de l'assaig, es va fer una sessió de tècnica vocal amb la directora Candy Verney. Després, en acabar, celebràrem el comiat i el darrer sopar a l'edifici del Poliesportiu. Aquesta nit es va convertir en una festa típica mallorquina, ballant boleros i jotes envoltant les taules i gaudint de debò. Ningú estava assegut, tothom participava de la festa i de la companyonia.

La coral anglesa va regalar a cada un dels nostres cantaires un CD enregistrat per ells i amb les seves cançons, com també altres detalls per demostrar el seu agraïment.

Es feia tard i l'endemà la Coral Singing in the Rourd havia de retornar al seu país. S'havien acabat les trobades i les bauxes i per acomiadar-nos cantàrem la cançó *Amazing Grace* entre emocions, abraçades, el "Very good! Thankiu!"... Mentre tot aquell ambient de joia es tornava silenci, apagàrem el llum i solament la lluna quedà il·luminant l'edifici en què poc temps abans tot era festa.

El bagatge d'aquests dies, d'una manera o d'altre, cada persona el guardarà a la memòria i quedarà com a record d'un intercanvi musical i personal. Han estat dies de bona convivència i noves sensacions.

Dimarts , a la plaça, tots eren a punt per partir amb l'autocar, agafar l'avió i volar plens de noves experiències, acomiadats pel director de la coral Sant Miquel, Pere Reynés, la presidenta, Antònia Alcina, i Ferran Bellver, de la Junta Directiva.

A reveure!!!

Estam preparant l'anada a Anglaterra, per seguir gaudint l'intercanvi. Ens esperen amb molta il·lusió.

Cantaires de la Coral Sant Miquel de Campanet
Any 2006

SOPRANOS

Antònia Bennàssar
Catalina March
Catalina March
Catalina Bisquerra
Fè París
Francesca Mestre
Francesca Marroig
Isabel Pericàs
Joana Gelabert
Joana Sampol
Magdalena Pons
Margalida Mairata
Margalida Palou
Maria Marroig

CONTRALTS

Antònia Alcina
Antònia Miquel
Catalina Mas
Catalina Rosselló
Francesca Bennàssar
Francesca Sastre
Gabriela Maetschve
Isabel Amengual
Magdita Reynés
Margalida Grau
Rosa Gual

TENORS

Arnau Pons
Miquel Cloquell
Nadal March
Pau Socies

BAIXOS

Damià Reynés
Ferran Bellver
Joan Mairata
Joan Antoni Garcia
Melcior Mairata
Sebastià Reynes

JUNTA DIRECTIVA

Presidenta: Antònia Alcina
Secretària: Antònia Bennàssar
Tresorer: Gabriel Reynés
Vocals: Catalina March - Joan Martorell - Maria Marroig - Margalida Mairata
DIRECTOR: Pere Reynés
ORGANISTA: Arnau Reynés

Notes diverses

Ramon Rosselló

1344

Dia 18 de juny, el rei Pere va concedir a Francesc de Montalbà, ministrer de l'ínclit Jaume de Mallorca, la gràcia que pugui continuar cobrant les 42 lliures barceloneses de salari que cobrava abans de la presa del Regne de Mallorca.

Dia 14 d'agost, el rei Pere manava als procuradors reials de Mallorca que responguessin a aquest Francesc de Montalbà "de casa nostra" el violari acostumat. (ARM RP 26 f. 81v)

1575

Durant aquest any el clavari de Felanitx va pagar 1 lliura i 15 sous per 5 pams de tafetà per la trompeta de la vila. Més 3 lliures i 2 sous a Jaume Company per sonar la trompeta en la mostra militar dels cavalls. Més 11 sous i 4 diners a mestre Antoni Amengual, violer, pel senyal del tambor que ha de fer per la vila. Jaume Caldentey, brodador, ha fet dues banderes per les milícies. Més paga 3 lliures a Antoni Grimalt pel seu salari de tocar el tambor.

1610

Dia 3 de febrer, el clavari de Felanitx paga 4 sous a Gabriel Roca per haver portat un edicte "de no ballar".

Dia 16 de juny, el clavari paga 3 lliures a Jeroni Font, missatge de la Cort, pel seu salari de sonar la trompeta.

Dia 22 de novembre, el clavari paga 18 sous pels adobs fets a la trompeta.

Dia 30 de novembre, paga 6 sous pel valor de tres jocs de tocadors de tambor.

1622

Dia 2 de setembre, en els llibres de clavariat de Felanitx fou anotat haver pagat 11 sous i 4 diners a Pere Jordi, missatge de la cort, per haver tocat la trompeta el dia de Sant Jaume i el dia de Santa Anna en la vila de Manacor.

1730

Dia 17 d'octubre, l'Ajuntament de Santa Margalida, reunit en sessió, tractava sobre la conveniència d'adobar la teulada de l'església, fer una campana nova, *"compondre el orgue y ses manxes en que el mal estat que té quasi ha llevat el poder servir"*, compondre el rellotge i altres diverses obres. (AMSM, Actes Ajuntament f. 15v)

1777

Dia 28 d'abril, l'Ajuntament de Santa Margalida, reunit en sessió, comentava la súplica presentada per Damià Estelrich "Soldat" exposant que fa més de 2 anys és vacant el benefici de l'orgue fundat a l'església parroquial "de tiempo muy antiguo", per Arcís Gassó, essent el darrer posseïdor d'aquest benefici Joan Femenia, prevere. El dret de patronat correspon als regidors de la vila amb càrrec de presentar un descendent del fundador o de llinatge Carreres de la Boleda, que ara són els successors del sobredit Gassó. Actualment no hi ha altre persona capaç per obtenir aquest benefici si no és Gabriel Estelrich, fill del suplicant, besnét de Bàrbara Carreres, *"el qual estudia de literatura y órgano"*. Determinen autoritzar el suplicant perquè pugui presentar el seu fill a la cúria eclesiàstica per ocupar aquest benefici de l'orgue. (AMSM, Actes Ajuntament 42 s.f.)

1823

Dia 18 de gener, el clavari de Felanitx va pagar 4 lliures i 10 sous a Pere Ignasi Ramon, capità de milícies, per un flautí i un "pito". Aquest any i els següents, el clavari anotava pagaments per despeses de música, adobar tambors i uniformes dels milicians.

1834

Dia 1 d'abril, el clavari de Felanitx va pagar 5 lliures a Antoni Martorell *"por gratificación de las músicas de la Semana Santa en el presente año".*

1842

Dia 3 d'abril, reunit l'Ajuntament de Felanitx en sessió determina demanar autorització a la Diputació por poder invertir 3.640 rals de velló en comprar *"unos chinescos, un trombón, un fistón, un clarinete, diez faroles para las retretas, y cinco uniformes completos para músicos. Todo lo cual servirá para poner en un estado de brillantez la música de esta Milicia Nacional, según lo manifestado por su director con oficio de veinte y nueve del pasado".*

En una següent sessió celebrada dia 1 de maig, l'Ajuntament comenta que han rebut alguns oficis de la Diputació, un dels quals és referent a la formació de dues companyies més de soldats nacionals i l'ensenyança de dos tambors; un altre ofici fa referència a la compra de 5 uniformes i alguns instruments músics. Aquestes coses foren autoritzades per la Diputació.

1848

Aquest temps hi havia a Felanitx dues músiques. El clavari del santuari de Sant Salvador va pagar 9 sous a la música de n'Aleix i 3 lliures a la música militar per la seva actuació a la festa de dia 25 de març.

1891

Dia 9 de maig, el setmanari "El Felanigense" anotava: "Mañana debe tener lugar la solemne bendición del nuevo órgano montado en la iglesia parroquial de Esporlas por nuestro inteligente paisano don Julián Munar".

1914

La revista teatina "Luz y Vida", en l'edició del mes de novembre publica la peça *Mon cor no és orgullós,* amb música de Capllonch, dedicada als teatins de Pollença.

1915

Dia 1 de febrer, la revista "Luz y Vida", amb el titular *Nueva composición musical,* anotava que el músic Miquel Capllonch ha compost expressament per la Visita Domiciliària de la Sagrada Família: "El *Duo* para tiples con que comienza la obra sabe a cosas de ángeles que cantan ante el Señor en actitud suplicante. El *Coro* que le sigue resulta de efecto grandioso. Las otras dos partes arregladas a tres voces mixtas producen una sensación tranquila, suave, de paz inalterable la primera y de fe y entusiasmo la segunda, que llega al final en la repetición de los nombres de Jesús, María y José a lo sublime".

1917

Dia 11 d'agost, "El Magisterio Balear" publicava aquesta nota: "Ha sido nombrado profesor de Música de la Normal de Maestros de Baleares, en virtud de oposición, nuestro paisano D. Bartolomé Simó Escanaverino, quedando desestimada la protesta, que contra las mismas, presentó el opositor Sr. Real. Felicitamos al Sr. Simó".

1943

Dia 19 de novembre, el Centre d'Art i Cultura de Felanitx sol·licità permís per celebrar en el Teatre Principal, el proper dia 23, una funció musical d'homenatge del difunt tenor Bou. Dia 22, el governador concedia el permís per celebrar aquesta funció "a base de la Orquesta de Cámara del Conservatorio de esta Capital, varios cantantes locales y el Coro de la Capella Teatina".

1950

Dia 3 d'abril el batle de Felanitx felicita Bartomeu Oliver, mestre de la Banda de Música, per l'èxit obtingut en el Palau de la Música de Barcelona, on va estrenar *Sons de Mallorca,* de tema folklòric, "que mereció el elogio entusiasta de los profesionales más distinguidos y del selecto público que asistió al certamen musical de dicha ciudad Condal".

Dia 1 de juliol, el rector de l'església parroquial de Felanitx, Antoni J. Mora, exposava a l'Ajuntament que era a punt de començar l'estada de l'escolania parroquial al santuari de Sant Salvador i essent poca la recaptació de la confraria, demana que li sia concedit: 30 quilos d'arròs, 30 litres d'oli i 3 quilos de sabó.

L'orgue de l'església parroquial de Felanitx

Dia 2 de gener de 1618, el clavari de Felanitx paga 9 lliures, 14 sous i 4 diners al rector de l'església parroquial per tantes n'havia bestretes a la fàbrica de l'orgue, or i estany i altres menuderies.

Dia 14 de gener de 1619, el clavari paga 5 lliures a mossèn Gabriel Prohens, prevere, per l'ajuda de tocar l'orgue.

Dia 3 d'abril del mateix any, el clavari paga 1 lliura a mestre Roig pel treball de manxar als orgues.

Dia 1 d'abril de 1623, el clavari paga 2 lliures i 12 sous a Bartomeu Caldentey per tatxes, aiguacuita i fils de ferro per l'orgue.

Dia 11 de juny de 1628, el clavari paga a Miquel Ballester, orb, 30 sous per l'ajuda que li fa la vila per manxar a l'orgue, segons la pòlissa presentada pels jurats.

Dia 22 d'octubre de 1699, el rector Antoni Vives reclamava a Cristòfol Joan Padrines, col·lector dels imposts de la vila, que li pagàs el que restava de 40 lliures promeses per a l'obra de l'orgue. De la seva banda Padrines deia *"que no li ha donat cosa ninguna per rahó de la obra del dit orga sinó pera que los hi tornàs, y que en lo que demana del orga tenen acte entre ells"*. El batle proveeix que Padrines *"jur quant prengué la col·lecta no prometé pagar dites 40 lliures per la obra del orga, y jurant, sia alliberat; reservant dret a dit Rd. Sr. Rector de provar sa intenció"*.

Dia 4 d'agost de 1719, el clavari paga 10 lliures a Antoni Vives, rector de l'església parroquial, per l'ajuda d'espolsar i adobar els orgues.

Dia 18 de novembre de 1738, els oïdors de comptes accepten el pagament de 20 lliures fet pel clavari a mossèn Joan Vives, rector de l'església parroquial, per tantes n'havia pagades a mestre Jaume Caimari per haver adobat, espolsat i trempat l'orgue. Més 5 lliures pagades a Pere Joan Bennàsser, prevere organista, per la música de les completes i l'ofici de la festa de la patrona Santa Margalida. Més 3 lliures i 10 sous pagat a Sebastià Obrador, manxador, pel seu salari anual de manxar a l'orgue.

Dia 25 de juliol de 1758, el clavari de la vila va pagar a mestre Antoni Noguera 1 lliura i 4 sous pel valor de 9 lliures de llendera que ha servit per les portes de l'orgue de l'església parroquial.

Dia 10 d'agost de 1770, el clavari paga 8 sous a Pere Joan Valls *"per haver aportat de la vila de Llummajor a esta lo organista, per mirar y registrar lo orga de la Parroquial Iglésia per remendar aquell"*.

Dia 1 de novembre de 1793, el clavari pagava 36 lliures, 2 sous i 4 diners a fra Miquel Cifre, trinitari, pels treballs d'haver espolsat i compost l'orgue de l'església parroquial.

Dia 7 de juliol de 1800, el clavari de la vila pagava 124 lliures a Gabriel Nicolau, orguener, pel valor del treball fet en espolsar i trempar tot l'orgue de la parròquia i refondre algunes trompes que ja eren del tot inutilitzables.

Dia 14 de desembre de 1807, el clavari pagava 48 lliures, 15 sous i 6 diners als hereus de Gregori Garcias i Miquel Vicens, manxadors de l'orgue, moneda deguda de retards perquè el cens d'una lliura, 17 sous i 6 diners que pagava la vila als manxadors no s'havia satisfet des de l'any 1782.

D'altra banda, en els llibres de clavaria dels anys 1772 i següents s'hi anoten els pagaments fets al manxador Jeroni Garcies, que cobrava a raó de 3 lliures cada any.

Dia 12 de desembre, de 1925, el setmanari "El Felanigense" publicava una nota necrològica de Julià Munar i Puig, mort a l'edat de 77 anys. Havia nat a Llucmajor, i de nin va presenciar, a l'església d'aquella vila, la construcció d'un orgue per part d'un orguener peninsular. "Así que a los 14 años de edad había ya ensayado la construcción de un órgano juguete, con su flautado perfectamente afinado, fuelles correspondientes y teclado, todo a cargo de su peculio particular y a hurtadillas de su padre, quien quería contrariar sus aficiones". Més tard, als 18 anys d'edat, es va fer càrrec de la construcció de l'orgue de l'església de s'Alqueria Blanca i en seguiren d'altres "de manera que puede decirse, que no hay iglesia en nuestra isla, que no posea aquel instrumento litúrgico, donde él no haya sido ocupado, bien para construirlo de nuevo, o bien para reformarlo o repararlo". Ha construït els orgues de Sóller, Pollença, Esporles i Alcúdia i el del convent de la Mercè, de Ciutat; i, a la península, el d'Oriola. Ha

adobat el de la Seu de Mallorca. Tenia afició a l'apicultura, estant al corrent de les publicacions que tractaven aquest tema. La redacció dóna el condol al seu fill Antoni Munar i Xamena.

Dia 31 de desembre de 1926, "El Felanigense" anotava: "Las muchas personas que asistieron este año a las Maitines de Navidad que se cantaron en nuestra parroquia, se mostraron sorprendidas al notar que el frontispicio del órgano había sido adornado con flores y mirto, destacándose sebre el rojo de uno de los damascos estas dos fechas: "1876 y 1927". ¿Qué significaba aquello? Era para muchos una sorpresa, y el mayormente sorprendido fue el veterano organista don Bartolomé Vich, al encontrarse sobre el teclado del órgano un hermoso Niño de Belén, recostado en pobre pesebre y ofrecido en lujosa dedicatoria, que venía a descifrar el enigma de la galana presentación del instrumento parroquial, con su texto sencillo cuanto elocuente: "Obsequi del Sr. Rector i Comunitat parroquial an el Mestre Orguenista don Bartomeu Vich, al cumplir-se els 50 anys seguits de tocar Maitines de Nadal. Felanitx, 24 Desembre de 1926". Acertado estuvo el clero felanigense al recordar con modesto obsequio una fecha que señala las bodas de oro de un músico en su carrera perseverante y meritoria".

Ordinaciones de coro

1801

Ordinaciones de Coro, que deberán observar todos los beneficiados de esta Sta. Iglesia de orden del Ilmo. y Rmo. Sr. Dn. Bernardo Nadal y Crespí obispo de Mallorca , y su cabildo, baxo las penas, que se expresarán, y otras arbitrarias.

1. Todo beneficiado quando entrará por la puerta del Coro para celebrar los Divinos Oficios, hará inclinación si entra otro después de él, deteniéndose si le lleva precedencia, se quitará el solideo, inclinará la cabeza al St. Christo, que se venera en el mismo, y hará genuflexión al

Altar Mayor, debiendo hacerla con las dos rodillas, siempre que está expuesto el Santísimo Sacramento.

2. Por ningun pretexto se podrá pasar de una parte de Coro a la otra, exceptuados los domeros y primicerios quando sea preciso para exercer su oficio.

3. En todos los actos de Coro, a excepción de Completas fuera del tiempo de Quaresma, y en los oficios de doze capas, deberán estar delante del facistol doze beneficiados los más modernos, según el orden de precedencia, y arregladamente a la ordinación sobre jubilados de facistol, esto es: seis a cada parte de Coro, a excepción de los Maytines, que se cantan después de las Oraciones, que se permite, que no más sean tres a cada parte de Coro.

4. Mientras que en el Coro se dirá el Oficio Parvo de la Santísima Virgen, *Magnificat, Nunch dimittis, Benedictus, Quicumque vult salvus esse,* capítulas, hymnos, oraciones, y quando los prebendados entonan las antífonas y salmos, se deberá estar en pie en el Coro.

5. Ningún beneficiado podrá caminar por la iglesia con bonete, ni entrar en el Coro acabada la Epístola o al primer salmo de Oras, Vísperas y Maytines, y se manda a los bolseros, que no den la distribución a los infractores de esta ordinación, como igualmente no se podrá entrar ni salir del Coro quando su Ilma. hace círculo con el cabildo, ni al cantarse el *Te Deum, Benedictus, Magnificat,* la oración del día, Evangelio, *Gloria Patri,* y antífona ocurrente de la Virgen.

6. Se manda, que todos los eclesiásticos, mientras que en el Coro se rezan las preces, salmos penitenciales, y demás, que según rúbrica deven estar arrodillados, lo estén de las dos ridillas.

7. Los domeros, primicerios y subdiaconiles, a quienes corresponde cantar la Misa Mayor, deberán salir del Coro los tres juntos por la puerta de delante el Altar Mayor, empezando el primer salmo de Nona.

8. Todo eclesiástico deberá estar en pie sin arrimarse a la silla, mientras que el diácono o domero inciensan el Coro, al que sin solideo deberán hacer inclinación de cabeza. Y así mismo estará en pie sin solideo en el *Confieor Deo* de las preces y Completas, y quando en los sábados y tiempo Pascal, se cantará la antífona final del Oficio Divino.

9. Se ordena, que los dignidades, canónigos, doctores, capadoces y demás, que usan capa magna, la lleven baxo el brazo al entrar y salir del Coro, pero saliendo el *Magnificat* fuera del Coro, luego que lleguen al lugar donde se han de parar, llevarán cahida la capa magna todo el tiempo que dure el *Magnificat,* hasta concluido el *Gloria Patri,* y haver pasado el domero con el incensario, teniéndola después puesta baxo el razo; igualmente la tendrán cahida los que cantan algun responsorio o lición en el Coro.

10. Todo beneficiado quando en el Oficio Divino se nombran los nombres de Jesús y de María, o del santo que se reza, se deberá quitar el bonete, y si estuviere sin él, hará inclinación de cabeza, y así mismo quando se dice *Sanctum est teribile nomen ejus,* del salmo *Confitebor,* y *Sit nomen Domi Benedictum,* del salmo *Laudate pueri Dominum.*

11. En todos los actos de Coro, se deberá guardar aquel silencio, que corresponde a la santidad del lugar y sagradas funciones, que se exercen.

12. Ninguno podrá rezar otro Oficio, que el que se canta en el Coro, ni se podrá rezar privadamente quando se cantan los Divinos Oficios, ni por la iglesia, ni por el claustro, ni por el Mirador, baxo la pena de perder la porción de aquel acto.

13. Ninguno podrá pasar por delante de aquel, que exerciendo respectivamente su oficio, cantará responsorios, capítulas y oraciones o entonará alguna antífona.

14. Se manda que todos se uniformen en el canto, siguiendo en la entonación, pausa y gravedad a los primicerios.

15. Mientras se cantan los Divinos Oficios, ninguno podrá salir del Coro sino para celebrar o por alguna necesidad precisa. Y se prohibe el abuso de salir del Coro hasta concluidas las preces que se rezan después de Completas.

16. Todos los beneficiados enfermos, serán presentes a las distribuciones, pero no se entiende de los que se pasean por la Ciudad sin justo motivo.

17. Para evitar el escándalo que se puede ocasionar a los seglares, se manda a todos los beneficiados, que quando se cantan los Divinos Oficios o se predica, no estén fuera del Coro, sino que oygan devotamente el sermón para edificación de los fieles.

18. Los beneficiados, que en la misa conventual llevarán capas, no se las podrán quitar en los días que hay sermón o doctrina hasta que los dignidades y canónigos hubieren pasado por delante del facistol para oyr la palabra de Dios.

19. Ninguno podrá entrar ni salir por la puerta que está delante el Altar Mayor, mientras se cantan los Divinos Oficios, sino los oficiales de Coro exerciendo su oficio.

20. Quando asistan pocos beneficiados a algún acto de Coro, deberán estar unidos para que sea uniforme el canto de las divinas alabanzas.

21. Todos deberán asistir a las procesiones que se hacen por dentro la catedral, y por lo mismo ninguno podrá celebrar misa quando se hagan aquellas, y en el caso de que algún sacerdote celebrase, se parará quando pase la procesión, antes de la elevación de la hostia, baxo la bena de perder la porción de aquel día.

22. Se ordena y manda a todos los beneficiados que asistan a las procesiones, que se hacen por fuera de la catedral, pues es notorio, que muchos no asisten a ellas, lo que sirve de poca edificación a los fieles.

23. En todas las procesiones, ninguno podrá mesclarse en ellas fuera del Coro, sino que deberán salir por la puerta del Coro, baxo la pena de seis dineros.

24. Al concluirse la procesión de Paisansas, todos los beneficiados deberán entrar en el Coro, baxo la pena de seis dineros, a no ser que tengan alguna necesidad precisa.

25. Se ordena, que quando los primicerios nombren algun beneficiado para rezar o cantar Responsorio o Lición, y este tal sin motivo no lo quiera admitir, que el primicerio lo prive de seis dineros, pero deberán los primicerios baxo la misma pena nombrar para este encargo precisamente a los que sean hábiles para el mismo.

26. No haviendo más que doze beneficiados en el Coro, ninguno podrá salir de el baxo la pena de perder porción de aquel acto.

27. Se manda que los domeros, primicerios, subdiaconiles y semaneros sirvan los encargos en las semanas que les corresponda.

28. Se manda que los beneficiados más modernos observen la práctica que rige en esta santa iglesia de poner y quitar la capa a los que la traigan en los divinos oficios.

29. Al empezarse las Vísperas, el que sea menor en el Coro deberá tomar el bordón quando el sr. capiscol o sucentor van a dar la primera antífona.

30. Se manda baxo la pena de diez sueldos, que ninguno se atreva a sacar fuera de la iglesia los libros de Coro, y que estos deban ser tratados con la mayor limpieza, no poniendo las manos sobre ellos los beneficiados más modernos, que están en el facistol.

31. Se manda, que al baxar y subir las sillas del Coro, no se haga ruido, observándose aquel silencio que corresponde a la santidad del lugar, y que solos los beneficiados no doctores, ni capadozes, puedan subir y baxar por la primera escalera del Coro.

32. Se manda, que ningún beneficiado pueda administrar el sacramento del bautismo sin licensia del vicario capitular o canónigo más antiguo, y que los domeros no puedan dar la tal licencia, baxo la pena de haver de pagar dos sueldos para la fábrica de esta santa iglesia.

33. Si en la orden superior del Coro estuviesen llenas todas las sillas, y entrase un beneficiado doctor más antiguo, deberá el más moderno baxar a las sillas del segundo orden.

34. Se ordena, que en el caso de faltar en el Coro algún semanero, deva exercer su encargo aquel beneficiado que nombrará el vicario capitular o canónigo más antiguo.

35. El domero y primicerio de semana, deberán estar en el Coro para empezar por si mismos las Oras Canónicas, y no podrán encargarlo a otro que no sea domero o primicerio, baxo la pena a arbitrio del vicario capitular o canónigo más antiguo.

36. Finalmente se ordena y manda que todos deban estar en el Coro con aquella desencia, modestia, silencio y gravedad que se requiere para tributar al Señor las debidas alabanzas, y que todos observen las antedichas ordinaciones, no solo baxo las penas en ellas establecidas, sino también baxo de otras arbitrarias, y se encarga al vicario capitular o canónigo más antiguo, que las haga observar inviolablemente, onerando sobre ello su conciencia. Palma 26 de febrero de 1801. *Bernardo obispo de Mallorca. Juan Barceló canónigo. Pedro Roig canónigo doctoral.*

PITAGORAS

Catàleg de l'obra[1] musical del músic-compositor i organista Pare Antoni Martorell

Arnau Reynés i Florit

Piano

- Aires del terrer (*Aires del terrer: dues suites per a piano.* València, Editorial Piles, 1992)

  Suite nº 1

  I. Romanç bucòlic
  II. Joc d'infants
  III. Plant
  IV. Brindis

  Suite nº 2

  I. Plant dels arbres a la tardor
  II. El rupit enfredorit
  III. Crespuscle
  IV. Rialles i baralles. Burlesca
  V. La vall trista
  VI. L'orgia del vent

- Tríptic modal (Arxiu personal del Pare Antoni Martorell, manuscrit)

  I. Crespuscle hipolidi
  II. Pregària dòrica amb preludi
  III. Dansa hipofrígia

- Sempreviva: aplec de 40 cançons populars harmonitzades per a ús dels pianistes. (*Sempreviva: álbum de cançons populars per al petit pianista.* València, editorial Piles, 1992)

(1) Bover i Pujol, Jaume i Parets i Serra, Joan. *Balearica (2.Música impresa).* Palma, Aquil·les Editorial, S. L., 2002. Pàg. 106-120 i també l'"Arxiu personal d'Antoni Martorell".

- "Parce": Quatre variacions sobre un tema gregorià (manuscrit)
  I. Maestoso
  II. Andantino
  III. Arabesco. Vivace molto
  IV. Pomposo solenne
- Retaule franciscà (sis visions de l'"Amic de la natura") (manuscrit)
  I. Sant Francesc i el llop
  II. La germana abella
  III: Oració dins el bosc
  IV. La germana aigua
  V. La marxa dels ànecs
  VI. Les germanes orenetes
- Il cardellino, pezzo infantile (manuscrit)
- Toccatina
- El gat i el ratolí
- Berceuse. Mussette
- Llebeig, (preludi mariner)
- Tarantella, Vivace, spigliato (manuscrit)
- Danses populars de les Illes Balears (Aplec de 138 danses organitzades per tipus: Jotes, mateixes, fandangos, boleros, copeos i diverses (*Danses populars de les Illes Balears, Recull selectiu de les danses populars més generalitzades a les Illes Balears en versió per a piano.* València, Ed. Piles, 1998)

Orgue

- Ore serene (*Ore serene: 15 pezzi per organo o armonium, pel servizio litúrgico.* Roma, Milano: Lab. Art. Insicioni Musicali, 1953)

1. Entrata. 2. Leggenda. 3. Preghiera. 4. Intermezzo. 5. Berceuse. 6 Offertorio di Cristo Re. 7. Deo gratias. 8 Noxstalgia. 9. Mattinata. 10. Contemplazione. 11. Corale e variazioni. 12. Risveglio. 13. Andante rustico. 14. Marcia. 15. Toccatina finale. (Ed. Casimiri-Roma)

- The Zodiac: (*The Zodiac: Organ selection with optional pedal.* Toledo, Ohio, USA, Ed. Gregorian Institute of America)

In Advent
Prelude
Ligth of Advent
Song of Hope
Toccatina

In Christmastide
Ninna Nanna
Pastoral Celebration

In The Lent
Theme and Variations
Ricercare
Interlude
Lament

In Eastertide
Easter Bells and Angelic Song
Easter Offertory
Concitato
Ecstasy
Arioso
Meditation

In The Season of Pentecost
Symphonic Processional
Sequence

On the Wings of the Wind
Cortege

The Season after Pentecost
Preludie and Fuge
Sollievo Planctus
Prayer of Simplicity
Toccata
Amen (Cadenza with Variations)

- Pensieri musicali (*nº 19 piccoli commenti musicali su tema dato per organo od armonio*. Roma, Ed. Associazione S. Cecilia, 1967)

- Suite Davidica (*Suite Davidica*. Roma, Ed. Assoc S. Cecilia)
  1-Preludio
  2-Meditazione
  3-Adorazione
  4-Intermezzo
  5-Aria
  6-Toccatina

- Concertino spirituale (*Concertino spirituale*. Bergamo, Ed. Carrara)
  1-Preludio
  2-Epitalamio
  3-Finale

- Peces soltes publicades a diverses revistes:
  Ascensione. Preludio-entrada (Bergamo, Ed. Carrara)
  Purificami, o Signore. Preludio-entrata (Torino, Ed. Elle Di Ci)
  Corteo Nuziale:
  1.Marcia. 2. Andante graziose (Torino, Ed. Elle Di Ci)
  Due preludi su tema gregoriano (Bergamo, Ed. Carrara)
  Canto elegiaco (Collana "Gloria Domini" vol. II, Bergamo, Ed. Carrara)

Andante moderato. Preludio all "Asperges me" (Torino, Ed. Elle Di Ci)

Ciaccona in Rondó (Bergamo, Ed. Carrara)

Suite per grand'Organo:

1-Preludio. 2-Minuetto. 3-Canzona. 4-Corteo nuziale (Milano, Ed. Rugginenti)

Preludio all'antica (Roma, Ed. Emmanuel)

Symphonic processional, per a orgue amb pedal obligat.(manuscrit)

Entrata per l'Ascensione (L'organista d'oggi 4, Bergamo, Ed. Carrara, 1963, pàg. 54-55)

Sortita: toccatina. (L'organista d'oggi, 5, Bergamo, Ed. Carrar, 1964, pàg. 76-77)

- Estampes nadelenques (manuscrit)

1- La Bona Nova

2- Xerrada dels pastors

3- Villancet del rabadà

4- Marxa dels tres Mags

- Tre Toccata in Re (Roma, Ed. Emmanuel)

I. Toccata sul tema di "Sor Tomasseta"

II. Toccata sul tema "Benedicamus Domino"

III. Toccata della farfalla

- L'organista celebrante (Rom, Editorial "Editirice Fransicanum", 1996) Recull de 31 comentaris musicals a l'orgue sobre altres tantes cançons populars litúrgiques italianes. Obra encarregada a l'autor pel Secretariat de la Comissió Litúrgica de la Conferència Episcopal Italiana i sota els auspicis del Conservatori de Bolònia (Departament d'Orgue).

- Vitrall (30 composicions de fàcil execució per a joves organistes.- Barcelona, Editorial Boileau)

- Scherzo per organo (manuscrit)
- Fuga e toccata (sul nome di BACH) per organo (manuscrit)

Música de cambra

- Suite mallorquina per a orquestra d'arc (Quatre moviments) (manuscrit)
- Concert per a Fagot i Piano (manuscrit)

Vivace grazioso. Piú tranquillo. Andante espressivo. Vivo e saltarello.

- Sonata barroca per a trompeta i orgue. Homenatge a A. Vivaldi (manuscrit)
  I.Allegro moderato
  II. Andante, allegretto
  III. Vivace con eleganza. Siciliana

Veu i piano u orgue (solista)

- Ave Maria, per a Barítón i Orgue (Mi menor)
- Ave Maria, per a Tenor i Orgue (en Do menor)
- Ave Maria, per a Tenor i Orgue (en Sol Major)
- Cantares: romanza para tenor y piano. Roma
- De matí nasqué l'amor, per a Soprano i Piano
- Dextera Domini, per a Tenor o Soprano i Orgue
- El capità Antoni, per a Soprano i Piano
- Jesu dulcis memoria, per a Tenor i Orgue
- Nit de Nadal, per a mezzosoprano i Piano, amb acomp. de cor de 3 veus blanques.
- O quot undis lacrymarum, per a Mezzosoprano i Orgue

- Oració de l'ametler, per a Soprano i Piano
- Silent nigth, per a solo de barítón i cor de 3 veus iguals

Cor i orgue (misses, coleccions i cantorals)

a) Misses:

- Missa in honorem SS. Cordis Jesu, 2 voc. Cum organo (Roma, Ed. Casimiri, 1953)
- Missa "Mater Immaculata", 2 voc. Concinenda com organo (Bergamo, Ed. Carrara, 1958)
- Missa "Salvator mundi", 2 voci pari e organo (Roma, Ed. Emmanuel)
- Missa degli sposi. Entrata, alleluia, offertorio, comunione pr Coro e solista con organo. Marcia finale. (Torino, Ed. Elle Di Ci)
- Messa "Pace in terra", 3 voci disp. E Assemblea con organo (Bergamo, Ed. Carrara, 1966)
- Messa "Propheta magnus", 3 voci dispari e organo (Bergamo, Ed. Carrara, 1960)
- Messa "Redemptor hominis" per Cor odi 1 o 2 voci bianche, assemblea e organo. (Roma, Ed. Emmmanuel)
- Missa "Mater amabilis", 3 vocibus inaequalibus concinenda, organo comitante. (Roma, Ed. Casimiri, 1954)
- Missa in honorem Sti. Ferdinandi regis, 3 vocibus aequalibus concinenda, organo comitante. (Barcelona, Ed. Boileau, 1956)
- Missa "Sponsa Christi", 4 vocibus inaequalibus concinenda, organo comitante. (Roma, Ed. Casimiri, 1954)
- Mass in the vernacular for Congragation and alternating Choir two equal voices, Sop. Alt. Or Ten. Bas. (Toledo-Ohio. USA, Ed. Gregorian Institute of America,1964)

- Missa "Pau als homes" per a cor de 4 veus mixtes, assemblea i orgue, amb la intervenció d'un conjunt de 3 saxofons, 3 trompetes, guitarra i baix elèctrics i percussió. (Barcelona, Ed. Boileau i Bernasconi, 1968). (Hi ha una altra edició de la mateixa missa, Barcelona, Ed. Climent, 1969)
- Missa "Fraternitat i joia" per als joves, a una veu popular amb la intervenció de Cor a 3 veus blanques, orgue guitarra i baix elèctrics i bateria (Mallorca, Ed. Comis. Lit. De, 1969)
- Messa di professione delle religiose (Roma)
- Messa esequiale per Mons. Luigi Rovigatti Vicegerente di Roma, Roma)

b) Col·leccions i cantorals:

- Avvento e Natale. Canti sacri per il tempo di N. e Avv. (Roma, Ed.Emmanuel)

  Nº 30 canti per coro e assemblea con organo od armonium
- Ballate evangeliche. Commenti in canto alla Parola. (Torino, Ed. Elle Di Ci)

  Nº 32 Canti ad una o due voci pari con organo
- Canti del "Propio" per l'Avvento, Natale, Epifania. Roma
- Canti ritmici ad uso liturgico per i giovani (Torino, Ed. LDC)
- Canti sacri per il tempo di Avvento e Natale: per coro e assemblea con organo od armonium. Roma, Edizioni Musicali Emmanuel
- Cantica natalitia (Roma, Ed. Casimiri, 1954)
  I. Quem vidistis, pastores (respons) a 4 v. i orgue
  II. Sancta et inmmaculata Id. A 4 v. m. I orgue
  III. Verbum caro, id. A 4 v. m. I orgue
  IV Jesu Redemptor omnium (Himne) a 4 v.m. i orgue

V Adeste fideles, a 2 v. iguals i orgue
VI Adeste fideles, a 3 veus iguals i orgue
VII Adeste fideles, a 4, 5, 6 veus mixtes i orgue
VIII Resonet in laudibus, prosa natalitia, a 2, 3, 4, 5, veus mixtes i orgue.

- Cantoral popular: llibre del poble de Déu. València, 1976
- Celebrem el Senyor. Manual per al poble amb 288 cants per a la celebració de l'Eucaristia i Litúrgia de les Hores. (Barcelona, Ed. Regina i Claret)
- Celebrem el Senyor. Partitura dels acompanyaments dels 288 cants continguts en el manual homònim. (Barcelona, Ed. Regina i Claret)
- Chiesa canta. Canti liturgici per uso diverso. (Bergamo, Ed. Carrara): 1.Osanna, a 4 v. disp. e organo. 2. Appartiene al Signore, a 4 v. dip. e organo. 3. A te la gloria, a 4 v. gnore, a 4 v. dip. e organo. 4. A te la gloria, a 4 v. disp. e organo. 5. Una fortezza, ad 1 v. e organo. 6. Cristo é di natura divina, a 4 v. d. e organo. 7. Salva la tua creatura, ad. 1 v. e organo. 8. Questo é il tempo, ad 1 v. ed organo
- Himnari litúrgic i Balades evangèliques. Firenze, Incisoria Musicale Bandettini, 1982
- Himnari litúrgic i Balades evangèliques. Total de 98 himnes per al temps litúrgics (Advent, Nadal, Quaresma, Pasqua, Pentecosta, Durant l'Any), (Ed. Com. Dioc. Mus. S. Lib. Selecta, Palma de Mallorca)
- Himnari litúrgic. Himnes pel temps d'Advent, Nadal, Quaresma, Pasqua, Pentecosta i en honor de la B.V. Maria. Palma, Comissions Bíblica i Litúrgica de Mallorca
- Hosanna. "Canti liturgici (537) per la celebrazione dell'Eucaristia nei suoi tre cicli e degli altri Sacramenti. Manuale per il popolo." (Torino, Editrice Elle Di Ci)

- Hosanna. "Partitura d'accompagnamento dei 537 canti del manuale omonimo" (Torino, Ed. Elle Di Ci)
- Octo moteccta facilia pro Hebdomada Sancta 3 et 4 v. aequalibus. Recessit pastor, Vinea mea, Caligaverunt, Ecce vidimus, Jesum tradiclit, Vexilla regis, Adoramus, Unus ex discipulis. (manuscrit)
- Phase, I, II. Canti per la settimana santa. Canti per la Pasqua. (Roma, Ed. Emmanuel)
- Poble peregrinant: recull de cants per a la celebració de les solemnitats del Senyor "Durant l'Any", de les solemnitats de la Mare de Déu i dels Sants: Sant Josep, espòs de la B.V.M.; Sant Pere i Sant Pau; Sant Jaume, patró d'Espanya. Palma, Comissions Bíblica i Litúrgica de Mallorca; PPG, Llibreria Selecta, 1977
- Rito della penitenza. (Roma. Ed. Emmanuel)
  Nº 18 canti per coro e assemblea con organo od armonium per la celebrazione della Penitenza.
- Trittico eucaristico, Tres motets a dues veus iguals i orgue (Roma, Ed. Casimiri)
- Trittico natalizio. Tres motets llatins per a 2 v. blanques i orgue (Roma, Ed. Casimiri)

Cor i orgue, o a capella (tema religiós, en llatí)

- Adoro te devote, para coro de 3 v. iguales a cappella. Roma.
- Assumpta est Maria, a 3 v. viriles y órgano
- Assumpta est, 3 vocibus inaequalibus, organo comitante.
- Ave Maria, a 4 v. mixtas y órgano
- Ave maris stella, a 3 voci pari alternato dol canto gregoriano. Roma.
- Ave maris stella. Himno latín a 3 voces viriles y órgano, alternando con el canto gregoriano.

- Ave verum corpus natum, a 4 v. iguales y órgano
- Caligaverunt: responsorio a 3 vocis inaequalibus. (Madrid, Tesoro Sacro Musical, 1965, pàg. 33-34)
- Cantabo Domino, a 3 v. viriles y órgano (Bergamo, Ed. Carrara)
- Celebrabo te Domine, mottetto per coro a 3 voci miste con organo od armonio. Bergamo, E. Carrara
- Celebrate Dominum, para coro de 4 v. m. y órgano (Bergamo, Ed. Carrara)
- Christi nativitas: raccolta di canti natalizia, coro 2 v. Inaequalibus e organo. (Bergamo, Ed. Carrara, 1961. Separata de la "Mystica corale", pàg. 133-148)
- Da pacem Domine, para coro de 5 v. mixtas a cappella
- Da pacem Domine, 3 vocibus aequalibus.
- Dextera Domini, offertorium in coena Domini para coro de 4 v. m. a cappella
- Domine, non sum dignus; a 1 v i orgue (Madrid, Tesoro Sacro Musical, 1945, pàg. 39-40)
- Ecce vidimus: responsorio a 3 v. i.(Madrid, Tesoro Sacro Musical, 1965, pàg. 22-24)
- Electa Mea, para coro de 4 voces mixtas y órgano. Roma
- Eripe me. Domine. Salmo 38 para coro de 4 v. mixtas y órgano
- Gaudeamus omnes, a 2 voces iguales y órgano (Ecclesia cantat, 8. Bergamo, Ed. Carrara, 1962)
- Gloria in excelsis Deo per a 3 veus. Bergamo, Ed. Carrara
- Jesum tradidit, resp. 8 in Feria VI Parasceva
- Juravit Dominus, para 3 voces iguales y órgano (Ohio.USA, Ed. Gregorian Institute of America)

- Lauda Sion, para coro de 2 voces iguales y órgano. Roma
- Laudate Dominum a 8 voces mixtas (salmo 116). A cappella. Roma
- Litaniae, B. Mariae Virginis I, a 2 i 3 v. i. amb acompanyament d'orgue. (Roma, Ed. Casimiri, 1956)
- Ibidem, II a 3 v. m. amb orgue.
- Magnificat
- Magnus es Domine, para coro de 4 voces mixtas y órgano (Bergamo, Ed. Carrara)
- O Domine, quia ego servus, a 4 voces mixtas y órgano.
- O memoriale a 1 voz y órgano (manuscrito)
- O memoriale, a 3 voces iguales a cappella.
- O quan suavis, a 2 v. iguales y órgano
- O Roma nobilis. Para coro de 4 voces mixtas (órgano ad libitum). (Ed. Assoc. Internazionale "Pueri Cantores", Roma)
- Oremus pro Pontifice, a 3 voces iguales viriles y órgano
- Parce, Domine, a 5 voces mixtas a cappella
- Pascha nostrum, a 2 voces i guales y órgano
- Recordare, Virgo Mater, quattor vocibus inaequalibus cum organo. Scholae Lucanae, benevolenti animo
- Recessit pastor noster: 3 voci equalibus. Roma
- Regi saeculorum: aclamación a Cristo Rey a 4 v. M. y acomp. Ad libitum. (Madrid, Tesoro Sacro Musical, 1951, pàg. 15-16)
- Regina coeli, laetare, a 3 voces iguales y órgano
- Regina coeli, laetare, a 4 voces mixtas con órgano
- Regina coeli, laetare, per coro unisono e organo

- Salutis humanae Sator. Himno a 4 v. m. y órgano
- Salve Regina a 4 voces mixtas y órgano, para alternar con el canto gregoriano
- Salve Regina, a 2 voces iguales y órgano
- Salve Regina, a 3 voces blancas y órgano, para alternar con el canto gregoriano
- Sanctus. Benedictus. Agnus Dei. A 3 voces iguales a cappella. Roma
- Tantum ergo Sacramentum, a 2 voces iguales y órgano (La menor) (Madrid, Tesoro Sacro Musical, 1946, pàg. 38-39)
- Tantum ergo Sacramentum, a 3 voces iguales y órgano (Re mayor)
- Tantum ergo Sacramentum, a 4 v. m. y órgano (Si b mayor)
- Tantum ergo Sacramentum, a 4 voces iguales y órgano (Do diesis menor)
- Te Deum laudamus; a 3 voci parti. Roma
- Te Deum laudamus; falsobordone a 4 voci pari
- Tota pulchra es Maria, a 2 voces iguales y órgano (Milano, Ed. Ricordi)
- Tota pulchra es Maria, a 3 voces iguales y órgano (Roma, Ed. Casimiri, 1955)
- Tota pulchra es Maria, a 4 voces mixtas y órgano (Roma, Ed. Casimiri, 1955)
- Trittico eucaristico, tres motets a dues veus iguals i orgue. Roma, Ed. Casimiri
- Trittico natalizio, tres motets llatins per a 2 v. Blanques i orgue. Roma, Ed. Casimiri

- Tu es Petrus: mottetto per coro a 3 v. m. (Ecclesia cantat, 7; Bergamo, 1965, pàg. 111-113)
- Tu es Petrus, a 4 voci pari a cappella. Roma
- Unus ex discipulis: responsorio, a 4 v. i. (Madrid, Tesoro Sacro Musical, 1965, pàg. 25-26)
- Ut omnes unum sint. A 2 voces iguales y órgano (Ecclesia cantat, 1; Bergamo, Ed. Carrara, 1963, pàg. 2-3)
- Ut omnes unum sint. A 3 y 4 voces iguales y órgano (Roma, Ed. Casimiri)
- Veni Creator Spiritus. Para 2 voces iguales y órgano (La mayor)
- Veni Creator Spiritus. Para coro de 3 v. mixtas y órgano (Si b mayor)
- Veni Creator Spiritus. Para coro de 3 voces iguales y órgano (La mayor)
- Veni Creator Spiritus. Para coro de 4 voces iguales y órgano (La mayor)
- Veni Sancte Spiritus. Para coro de 2 v. ig. y órgano (Ecclesia cantat, 5; Bergamo, Ed. Carrara, 1963, pàg. 70-71)
- Veni Sancte Spiritus. Para coro de 3 voces iguales y órgano)
- Vinea mea: responsorio a 3 v. i. (Madrid, Tesoro Sacro Musical, 1965, pàg. 30-31)

Cor amb orgue o a cappella, en llengües romances (tema religiós)

- A la taula del Pare: aplec de cants per a la litúrgia eucarística d'Advent, Nadal, Quaresma, Pentecosta, "durant l'any" i per a celebracions en honor de la B.V. Maria. Palma, Comissions Bíblica i Litúrgica, PPG, Llibreria Selecta, 1974

- A la Virgen Dolorosa "Dame tu mano, María".
- Àgape: cants de l'assamblea cristiana en festa: aplec de cants per a la litúrgia eucarística. Palma, Comissions Bíblica i Litúrgica de Mallorca; Barcelona, Boileau Bernasconi, 1972
- Andró a vederla un di. Para coro de 4, 5 voces mixtas y órgano
- Anem, pastor, cap a Betlem. Per a cor de 4 veus mixtes a cappella (o bé amb orgue ad libitum)
- Astro del ciel, para coro de 4, 5, 6 voces mixtas a cappella
- Ave Maria, per a cor de 4 veus mixtes a cappella
- Cantaré vostra grandesa, per a cor de 4 veus mixtes i orgue.
- Cantem sempre les lloances, per a cor de 4 veus mixtes i orgue
- Cantiamo la nostra gioia. Canti per la liturgica eucaristica delle Solennità de Pentecoste, SS. Trinità, Corpus Domini, Sacro Cuore di Gesú, SS. Petro e Paolo, Maria Assunta, Tutti i Santi e Cristo Re. Albano Laxiale, Ed. Paoline, 1972. A cura delle Commissione Liturgica Diocesana: Sezione Musica Sacra, Roma. Testi: Messale Romano, ed. Typica, 1970. Lezionario festivo, Messale dell'Assemblea, Sacra Biblia, ed. Utet
- Canto di comunione (Magnificat) Beata la Vergine Maria (Messale dell'Assemblea). "Armonia di Voci Corale, 3". (Torino, Leumann, 1969, pàg. 8 i 9)
- Canto elegiaco. Berbamo, Ed. Carrara
- Cantos de esperanza: himnos litúrgicos. Madrid, Ed. Musical Pax.
- Crediamo, fratelli, all'amore: inno delle Suore discepole di Gesú Eucarístico. Roma, Istituto dell Suore Discepole di Gesú Eucarístico.
- Crist triomfa. Aclamació de 4 veus mixtes i orgue.

- Damunt la palla reposa. Nadala a 4 v. mixtes a cappella
- Dammi da bere, Gesú, dopo la coumnione. Roma
- Dio, nostro padre. Festa Santa Famiglia di Nazaret, preghiera a 3 v. P. B. Organo. Roma
- Emmanuel. "Dio con noi": Canti sacri per la liturgia eucaristica di Avvento, Immacolate Concezione, Natale e Tempo Natalizio. Roma, Coletti Editore, 1971
- Eucaristica, per cor de 4 veus mixtes i orge.
- Feliç el qui viu a la vostra casa, per a cor uníson i a 4 veus mixtes amb orgue
- Gericó, negro spiritual a voci pari (harmonització). Roma
- Giovedi Santo: messa vespertina. Roma
- Gloria nell'alto dei cieli. A 2 voces iguales y órgano. Bergamo, Ed. Carrara
- Glossa al Magnificat, per a cor de 4 veus mixtes, orgue i cor unisonal
- Himne de la coronació de la Verge de Cura (Heraldo de Cristo, 1955)
- Himne de la coronació de la Verge de Cura (Palma, A.G. Giménez, 1955)
- Himne de la pelegrinació franciscana a Sineu: en el III aniversari de l'elecció de Sant Marc com a patró del poble (manuscrit, 1945)
- Himne del centenari de la fundació de les RR. Franciscanas Filles de la Misericòrdia. Palma
- Himne dels Nins Cantors de Sant Francesc de la Basílica de Sant Francesc de Palma de Mallorca
- Himno de la peregrinación franciscana al Sto. Cristo de Manacor (manuscrit, 1941)

- Himno a la Divina Providencia, para coro unisonal y órgano.
- Himno del Colegio San Francisco.
- Il Canto del salmo. Forma responsoriale. Per la Messa. Da Avvento a Pentecoste. Ciclo A per celebrazionio penitenziali, eucaristiche e del Battesimo. Roma, Ed. INA, 1975
- Incontro di preghiera per la riconciliazione e la pace. Roma, 1973
- Las pajas del pesebre. Villancico de 2 o 3 voces blancas y harmonium (Madrid, Tesoro Sacro Musical, 1947, pàg. 81-83)
- Lletania de Lluc. Cant unisonal amb orgue per al poble, amb intervenció de cor de 4 veus mixtes. Revista Madrigal nº 4, juny del 1984. També publicada a Petra, Cantoral: Església de Mallorca, 1985
- Manda il tuo Spirito, Signore. Salmo 103. Roma
- Maria mater gratiae, mottetto per coro a due voci eguali. Roma, "Mystica" corale, Quaderno 114 N
- Misteris del Rosari, per a cor, assemblea i orgue
- Motetti Pasquali. 1. Osanna al Figlio di David. 2. O cristo salvatore. 3. Questo é il giorno. (Ed. Carrara)
- Nei cieli un grido, per Assemblea a 1 v. Roma
- Nit de Nadal a 1 i 3 v. (Nadal a Mallorca. Barcelona, Mallorca, 1968)
- No despiertes a mi Niño. Nadala a 2 veus blanques damunt una melodia popular mantxega
- No llores encanto mío para coro y copla con acompañamiento. (Madrid, Tesoro Sacro Musical, 1948, pàg. 56-75)
- Noche de paz. Nadala a 4 veus mixtes i orgue
- Oh cels, Eucarística sobre text de Costa i Llobera, per a Cor de 4 veus mixtes i orgue.

- Omnipotente y bueno, Altisimo Señor, cántico de las criaturas de S. Francisco de Asís, para coro popular y órgano o arm. Roma
- Pace in cielo, pace in terra, a 3 voci dispari ad libitum. Roma
- Purificami, o Signore. Salmo responsoriale. Roma
- Que neixi Jesús (Nadal a Mallorca. Barcelona, Mallorca, 1968)
- Santo, Santo, Santo; a due voci pari. Roma
- Santo, Santo, Santo; organo e coro. Roma
- Santo, Santo, Santo; per assemblea i quatre veus. Roma
- Signore, pietà; atto penitenziale. Roma
- Tu scendi dalle stelle, para coro de 4 y 5 voces mixtas a cappella
- Venite fedeli, a voci pari. Roma
- Verso il perdono: proposta di canti per l'Anno Santo 1975 a cura della Comissione Liturgica Diocesana, Sezione Musica Sacra. Roma, Ed. Musicali Emmanuel, 1974
- Viene il Signore. Epifania, canto d'entrata. Roma

Cor, amb o sense instrument (Tema profà)

- A Betlem me'n vull anar. Popular, harmonitzada per a cor de 4 veus mixtes a cappella
- A la dina dana. Para coro de 4 voces mixtas a cappella
- A la vorera de mar. Cançó romancesca a 4 veus mixtes a cappella
- Amunt, companys!: cançó dels penyalers, alpinistes i muntanyers. Peguera, 1978
  I Moment musical. II Tempesta dins la nit. III Angelus. IV Deixau-me dir la joia, havanera. Per a Cor de 4 veus mixtes a cappella
- Jo som l'amic del vent, per a cor de 4 veus mixtes a cappella

- L'ull de bou. Popular harmonitzada a 4 veus mixtes a cappella
- Lo que diu una cançó. Text de Costa i Llobera per a cor de 4 veus mixtes i piano.
- Ruta dels cims. Suite vocal:
- Salut, altives fites!: himne a les muntanyes de Mallorca. Peguera, 1978

Cor i orquestra simfònica

- Dypticum jubilaei: (format per dues parts encara que es poden executar independentment l'un de l'altre tal com ha expressat l'autor)
  I -Psalmus poenitentialis (Ps. 50)
  II- Canticum Paschale in Rondó (Ps. 117)
- Cantico delle Creature (di S. Francesco d'Assisi)

Orquestra de cambra

- Quintet de corda (sobre temes mallorquins)
- Quatette d'archi (violins 1, 2, viola, cello)

Orquestra simfònica

- L'Enze. Evocació simfònica

Publicacions literàries sobre temes musicals

- Cant popular i Música litúrgica (Ed. Reial Acadèmia de Belles Arts, Palma de Mallorca)
- El cant popular en l'obra de J.S. Bach (Ed. Conservatori de Música i Dansa, Mallorca)

- Wolfgang Amadeus Mozart i la seva Expressió religiosa (Ed. Académia de Belles Arts, Palma de Mallorca)
- Tristany i Isolda: un assalt a la tonalitat (Ed. Conservatori de Música i Dansa de Balears)
- Perfil humà i artístic de Fryderyk Chopin (Ed. Acadèmia de Belles Arts de St. Sebastià, Palma)
- Sant Francesc d'Assís, músic de l'alegria. Un nou cant a l'existència (Ed. Acadèmia de Belles Arts, Palma)
- Té sentit, avui el "Tonalisme"? (Edició de la Fundació ACA/Area Creació Acústica, Palma)

La corporalitat més tènue: Música i misteri en el pensament de Rabí Duran.

Manel Frau i Cortès

Aquest article constitueix la segona part del nostre escrit "Teoria musical i del so en el pensament de Rabí Durán."[1] Com ja advertíem a l'esmentat article, pretenem esbossar possibles línies d'estudi sobre les teories musicals de Rabí Simó ben Tsemah Duran, teòleg, filòsof, jurista i poeta mallorquí medieval, tot basant-nos en tres fragments de text que formen part de *L'Escut dels Patriarques* o *Maguén Avot,* escrit en llengua hebrea a principis del segle XV.

En els fragments A i B, ja traduïts i comentats a l'anterior article, Rabí Simó fa una exposició de teoria acústica, disserta sobre la música com a ciència i la seva relació amb les esferes. Conté al·lusions a la música en el text bíblic, al seu poder terapèutic i d'ajuda a la profecia, etc. Igualment, introdueix el tema del so en la dicció, tot establint tres categories: consonants, vocals i *te'amim* (un sistema de pneumes que indiquen com s'ha d'entonar el text bíblic). A continuació, Duran propugna la idea que la concreció de la música per excel·lència és el cant, elevat al grau màxim de perfecció divina en els *te'amim.* Després d'una discussió sobre consonants, vocals i els signes que les representen en l'escriptura hebrea Duran passa a analitzar el sistema dels *te'amim.*

El fragment que ara ens ocupa (designat com a fragment C en l'antologia d'Adler)[2], és de caràcter místic i especulatiu. Duran ens hi parla d'escatologia i de la música en tant que metàfora del coneixement esotèric.

---

(1) Frau i Cortes, Manel. "Teoria musical i del so en el pensament de Rabí Durán" publicat a *Estudis Musicals,* Búger, Fundacio ACA, 2006, pp. 67-92. Per a més detalls sobre aspectes biogràfics de l'autor, context i origen del text traduït i sobre la nostra metodologia de treball, pregam al lector que es refereixi a l'esmentat article.

(2) Adler, Israel. *Hebrew Writings Concerning Music in Manuscripts and Printed Books from Geonic Times up to 1800.* Sèrie: International Inventory of Musical sources. Munic: G. Henle Verlag, 1975, pp.130-139.

Traducció del fragment c

(1) Tot això són conceptes clars que evidencien que el món futur no és un món d'ànimes com explica Maimònides[3], sinó un món que Déu renovarà després de l'era messiànica i de la resurrecció dels morts. (2) Així, el *Sifré,* a la perícopa *Ékev*[4], diu que el món futur vindrà després de l'era messiànica. A *Bereshit Rabà*[5] els rabins de la casa de Hil·lel diuen que la creació en aquest món és com la creació en el món futur. De la mateixa manera que la creació d'aquest món comença amb pell i carn i acabà amb ossos tendons,[6] també la creació del món futur començarà amb pell i carn i acabarà amb ossos i tendons. (3) Al capítol talmúdic *Ein be-arakhín*[7] llegim que R. Judà[8] diu que l'arpa del Temple de Jerusalem tenia set cordes,[9] ja que les Escriptures diuen[10] "a la teva presència hi ha joia a desdir." [R. Judà diu:] "no llegiu 'a desdir' sinó 'set [cordes]'."[11] L'arpa de l'era messiànica té vuit cordes, perquè es diu: "per al director del cant, en

---

(3) Moisès ben Maimon, (1135-1204). Aquesta explicació es basa a *Ma'amar Tehiat ha-Metim* [*Respecte a la resurrecció dels morts*], capítol 9, col. 6 i cap. 23 col. 16, en l'edició de Y. Finkel.

(4) Cf. Sifré Deuteronomi, Ékev:47.

(5) Gen. R. 14:5.

(6) Al passatge citat hi ha una discussió entre dues sagues rabíniques, la de Hil·lel i la de Xamai. Els de Xamai pensen que en aquest món primer es crea la pell i la carn i després els ossos, però en el món futur l'ordre s'invertirà, un ensenyament que basen en Ezequiel 37:8. Tot basant-se en el passatge bíblic Job 10:10ss, la casa de Hil·lel dedueix que en el món futur, com en aquest, primer es crearan la pell i la carn i després els ossos i tendons, com una tassa de llet qualla en afegir-li el quall, o com el fetus és al principi tendre i després desenvolupa ossos.

(7) TB Arakhín 13b.

(8) El Talmud senyala que aquest ensenyament particular de R. Judà contradiu allò que estipula la Mixnà, fet que és força habitual.

(9) Hem traduït la paraula *kinor* per "arpa". El *kinor* és un dels dos tipus d'arpa de què ens parla la Bíblia hebrea. És un instrument més voluminós i de so més greu que el *nével*, que traduïm com a "lira". Ordinàriament, el *nével* es tocava amb pua, tot i que es diu de David que era tan bon intèrpret que el tocava amb els dits. Sembla que el *kinor* es tocava normalment amb els dits. Vegeu Idelsohn, A. Z. *Jewish Music in Its Historical Development.* Nova York: Schoken Books, c1929, 1972. p. 8ss

(10) Psalms 16:11

(11) La tècnica "no llegiu... sinó..." és un recurs hermenèutic habitual a la literatura rabínica. Com ja hem explicat a l'anterior article, la llengua Hebrea s'escriu sense vocals. De vegades, un canvi de vocalització afecta profundament el significant. En aquest cas, R. Judà proposa llegir la paraula *sb´* com a *sheva'* ("set") i no en el seu sentit més lògic *soba´* ("a desdir").

xeminit", és a dir, en la vuitena corda.[12] L'arpa del món futur té deu cordes, ja que les Escriptures diuen: [13] "[és bo lloar Déu] amb la lira de deu cordes i amb l'arpa." I també diu "[celebreu Adonai] amb l'arpa i amb la lira de deu cordes."[14]

(4) Nahmanides va explicar aquest assumpte,[15] tot dient que l'arpa i la resta d'instruments musicals del gran Temple són símbols que al·ludeixen a l'obtenció del coneixement, cosa que depèn de l'esperit. La corporalitat més tènue és la música. *Veu, Esperit i Paraula: això és l'Esperit del [Déu] Sant.*[16]

(5) D'acord als savis que hi entenen en l'assumpte de l'esperit sant, al món present s'hi manifesten set *sefirot*, la llum de les quals està connectada amb el Tabernacle i amb el Sanctuari. Aquestes set esferes estan simbolitzades per les set llums del canelobre[17] i d'alguna manera també pels sacrificis. Així, Balaam digué "he preparat set altars,"[18] tot al·ludint-hi simbòlicament. Per aquesta raó, en el món present l'arpa té només set cordes. (6) A l'era messiànica podrem comprendre una vuitena esfera. Al món futur tindrem comprensió de totes deu esferes, tal com

---

(12) La citació és a l'encapçalament del Psalm 12:1. Hi ha molta discussió acadèmica sobre el terme *xeminit*, que –junt amb una tirallonga d'obscurs termes musicals al llibre dels Psalms- és de significant desconegut. L'arrel vol dir vuit, vuitè. Les interpretacions que se n'han donat són diverses: una arpa més petita i de so més agut, potser afinada a l'octava (aquesta interpretació té molt poc suport documental); un instrument de vuit cordes; el fet que el text s'havia de cantar d'acord a un suposat "vuitè mode" o tot seguint una melodia popular anomenada "La Vuitena." Aquesta darrera accepció no sorprèn, ja que diversos Psalms inclouen notes dient que s'han de cantar sobre determinades melodies, de les quals ens resten els títols, però no la música. Les referències numèriques són també d'ús freqüent a sistemes com el *maqam* d'Azerbadjan. L'opció que R. Judà tria aquí és que la melodia comença o es basa en la vuitena corda.

(13) Psalm 92:4

(14) Psalm 33:2

(15) El gironí Moisès ben Nahman, c.1195- c.1270. El text esmentat es troba a *Séfer Torat ha-Adam*, paràgraf 124 *(Xa'ar ha-Guemul)*. Font: *Ha-Taklitor ha-Torani : Torah Library CD-ROM*. Jerusalem: DBS Computers Ltd. 2006. La citació que en fa Duran és pràcticament literal.

(16) *Sefer Ietsirà* 1:9. És part de la definició de la primera esfera de l'arbre sefiròtic del *Sefer Ietsirà*. anomenada "Esperit del Déu Vivent."

(17) Exod. 25:31-35, per veure detalls sobre el canelobre del Temple.

(18) Nom. 23:4

va explicar el Rabí, de beneïda memòria.[19] (7) Jo m'aventuraria a dir que l'arpa del món present no pot tenir més de set cordes, perquè tot allò que és completament aprehensible en aquest món és l'Obra de la Creació,[20] - que també ocorregué en set dies- i particularment el nivell de comprensió del Primer Adam, que representa la saviesa natural.

(8) A l'era messiànica, el Sant -beneït sigui- circumcidarà el prepuci dels nostre cor, tal com diu l'Escriptura: "Aleshores l'Etern el teu Déu circumcidarà el teu cor."[21] Això farà que puguem comprendre la saviesa divina, com li va passar a nostre pare Abraham després de ser circumcidat. Aquest és el sentit del verset que diu "per al director del cant, en *xeminit*", ja que la circumcisió es fa el vuitè dia.[22]

(9) En el món futur serem capaços de copsar allò que comprengué el nostre mestre Moisès -que la pau sigui amb ell!-, qui va albirar a través del mirall que brilla.[23] Sobre Moisès, diuen "Aaron no ha d'entrar [al Santuari excepte en el moment prescrit], però a Moisès [no se li aplica el manament de] no entrar [al Santuari excepte en el moment prescrit].[24] Moisès era en

(19) Es refereix a Nahmànides. Vegeu l'edició dels comentaris de Nahmànides preparada per Haïm Dov Shevel, *Kitve Rabenu Moixé ben Nahman*. Jerusalem: Mosad ha-Rav Kuk, 1968, vol. 2, pp. 302-303.

(20) El coneixement cabalístic s'estructura en dues grans branques especulatives: l'Obra de la Creació o *Ma'asé Bereixit* intenta esbrinar els misteris continguts principalment en el primer capítol de Gènesis i tracta de les diverses teories respecte a l'origen del món; l'Obra del Carruatge o *Ma'asé ha-Merkabà* explora els símbols continguts en les visions d'Ezequiel, particularment del primer capítol, que versen sobre el tron diví i els éssers que l'envolten. El *Séfer Ietsirà* és un dels textos més antics de *Ma'asé Bereixit*.

(21) Vegeu el context a Deut. 30:6. El sentit d'aquesta circumcisió simbòlica és el d'eliminar allò que és superflu i impur, a fi que siguem capaços d'estimar Déu.

(22) Vegeu paràgraf anterior sobre Psalm 12:1. Aquí la paraula *xeminit* (vuitè) significa "el vuitè dia del naixement," és a dir, el dia en que els nins són circumcidats.

(23) D'acord al Talmud, levamot 49b, els profetes varen veure la divinitat com a través d'un vidre obscurit, mentre que Moisès el va veure com si fos a través d'un vidre transparent, essent l'únic humà que mai ha vist Déu cara a cara. SSegons Raixí (loc. cit.), els altres profetes varen pensar que veien Déu, però només era producte de la seva imaginació. En tot cas, conscientment hem traduït "mirall que brilla" i no "vidre transparent", degut a les implicacions cabalístiques d'aquest concepte. Sobre aquest tema i sobre l'adquisició del coneixement diví a través de visions, vegeu Wolfson, Elliot R. *Through a Speculum That Shines; Vision and Imagination in Medieval Jewish Mysticism*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1994.

(24) El comentari de Nahmànides a Levític 1:1 esmenta aquest argument, derivat de Sifrà Levític a la perícopa *Aharé*.Vegeu *Ramban (Nachmanides) Commentary on the Torah*. Traducció i notes de Charles B.Chavel, Nova York; Shilo, 1974, vol. 3, pp.6-7. Només el summa sacerdot (Aaron en fou el primer) podia entrar al Sancta Sanctorum del Tabernacle, i encara només ho podia fer per lom Kipur, desè dia de les festes de l'any nou jueu. Segons aquest text, aquesta regla no s'aplicava a Moisès. Fixem-nos igualment en la reiteració del número 10.

tot moment com Aaron en el desè dia, que és Iom Kipur. [En el món futur] els nostres sentits corporals i el plaer físic seran anul·lats i serem com els àngels ministradors. (10) Sobre aquest tema és diu en el Salm del Dissabte que el Xabat equival al món futur,[25] com aprenem a la Mixnà de Tamid: "[és bo lloar Déu] amb la lira de deu cordes i amb l'arpa." Això també és un assumpte meravellós.[26]

Comentari

A diferència d'allò que ocorre en el cristianisme, el judaisme no té dogmes estipulats, i es basa més en una ortopraxis que en una ortodòxia doctrinal.[27] La pertinença a la comunitat jueva és entesa com a pacte amb Déu, un pacte al qual entram per naixement o per conversió, però no per l'afirmació d'un determinat credo. Això fa que la definició d'heretgia sigui un assumpte força complex. Existeixen, per tant, en el judaisme, diverses maneres de concebre la vida més allà de la mort i el futur escatològic, sense que n'hi hagi una que sigui la "correcta." Aquesta manca de definició obre la porta a tot tipus d'especulació, tant per part dels racionalistes com per part dels esotèrics i cabalistes. És en aquest context en el qual hem d'entendre les disquisicions de Duran.

Convé que repassem a grans trets quina és la història de la teologia jueva respecte al més enllà i a l'escatologia.[28] Dintre del propi text bíblic existeix una evolució d'aquests idees. La Bíblia no té un concepte abstracte per a designar l'escatologia, i sovint s'hi refereix vagament amb el terme

(25) Els levites del Temple recitaven un salm diferent cada dia. En dissabte cantaven el Salm 92, l'únic del psalteri que comença dient "per al dia del *xabat*". La Mixnà interpreta que aquest és també el salm del món futur, "del dia en què tot serà *xabat*, repòs i descans per sempre més." Tamid 7:4. La següent citació sobre la lira de deu cordes pertany també a l'esmentat salm.

(26) Duran fa servir aquesta expressió per a denotar que és quelcom d'esotèric, exactament com ho fa Nahmànides en el text esmentat més amunt.

(27) Tot i això, sí que disposa de certs principis bàsics dels quals existeixen diverses sistematitzacions, com els tretze principis de la fe de Maimònides.

(28) Una font de referència ben sintetitzada i acurada es troba a l'article Louis Hartman, Joseph Klausner, Gershom Scholem i Haïm Hirschberg. "Eschatology." *Encyclopaedia Judaica.* Eds. Michael Berenbaum i Fred Skolnik. Vol. 6. 2nd ed. Detroit: Macmillan Reference USA, 2007, col. 489-504.

"el final dels temps". En els texts bíblics més primerencs, aquesta expressió significa "en el futur", i no té necessàriament un contingut escatològic.[29] Els herois i "salvadors" dels israelites (Abraham, Moisès, Dèbora, etc) són persones normals, destinades per la divinitat a complir aquesta missió. No és fins a l'època de la monarquia que apareix a la Bíblia la paraula *maixiah* ("ungit", que ha donat lloc al terme català "messies"). El messies ideal de què parlen els salms no és cap altre que el rei David, qui rebé la promesa que la seva dinastia seria eterna (2 Sam. 7:11-16). La imatge de la unció, de fet, està lligada a les cerimònies de coronació reial o bé a la consagració dels sacerdots.

En arribar als profetes pre-exílics, la idea del final dels temps es concreta. El profeta Amós, que visqué en una època de prosperitat sota el regne de Jeroboam II, intuïa que la present situació tindria un final dramàtic. La prosperitat havia portat el poble a la injustícia social i la pèrdua de valors. És aleshores quan Amós comença a parlar del "dia (del furor) de Déu," un futur d'amenaces físiques reals, en què els països enemics envairien Judà i Israel.[30] El terme "dia de Déu" serà recollit pels profetes posteriors.[31] Si per a Amós el terme significava simplement aquell dia en què Déu vencerà definitivament els seus enemics (físics i reals), per als profetes més tardans l'expressió passa a designar el dia del judici final, el dia del càstig dels dolents, amb clar contingut escatològic. Isaïes és un dels profetes que més contribueix a configurar aquest canvi, tot encunyant la idea que, malgrat el dia de la ira és inevitable, hi haurà una resta de persones justes que se salvaran gràcies a la intervenció del messies, un personatge humà (no diví), el rei ideal, hereu de la nissaga davídica, que serà clau en aquest drama de la redempció.[32] Aquesta salvació no té cap connexió amb la redempció eterna de l'ànima, sinó amb evitar la destrucció física que portarà el dia de la ira de Déu.

(29) Vegeu, per exemple, Deut. 4:30; 31:29; Jer. 29:11.

(30) Vegeu Amós 1:3–6:14.

(31) Isa. 13:6, 9; Ezeq. 13:5; Joel 1:15; 2:1, 11; 3:4; 4:14; Abd. 15; Sof. 1:7, 14; Mal. 3:23

(32) Cf. Isa. 10:21–22; 11:11, 16; 7:14; 11:1–5.

Posteriorment, particularment en la literatura apòcrifa intertestamentària (sovint imbuïda d'angeologia i visions apocalíptiques), es dibuixa una situació en què la redempció final del "dia de Déu" serà precedida per una curta era en què el rei-messies regnarà sobre el món sencer.[33] Els escrits apocalíptics posteriors a Daniel ja divideixen el temps entre "el món present" en què vivim i el nou ordre que serà instituït després del dia de Déu, anomenat "món futur",[34] en el qual tindrà lloc la retribució dels bons i els dolents. Previament a aquesta retribució, ha d'ocórrer la resurrecció dels morts.[35] Aquesta periodització es manté en l'època rabínica i apareix sovint al Talmud.[36]

Ja a l'Edat Mitjana s'estableixen dos corrents de pensament clarament diferenciats: el racionalista d'influència maimonidiana, i el místico-cabalista. Moixè ben Maimon, conegut també com Maimònides o pel seu acròstic RaMBaM, ensenyava una doctrina de la immortalitat contrària al punt de vista prevalent a l'època. L'ànima purificada es fondria amb l'esperit original, i el Món Futur estaria totalment despullat dels plaers sensuals que normalment s'hi associaven. Així, el Rambam ens diu: "En el món futur no hi ha res de corporal ni hi ha substància material. Només hi ha les ànimes sense cos dels justos, com els àngels ministradors. I com que en aquell món no hi ha cossos, tampoc no hi ha menjar, ni beure, ni provisió per cap de les necessitats humanes a la terra." Amb tot, el Món Futur de Maimònides no és una realitat escatològica, sinó un lloc o estadi que existeix actualment: "La raó per la qual els Savis l'anomenen Món Futur no és perquè no existeixi ara encara, ni hagi d'esdevenir quan el present món s'acabi. No és així! [...] S'anomena Món Futur perquè els éssers humans hi entraran en un temps posterior a la vida en el present món en

(33) Cf. I Enoch 45:3; 105:2; 28:29; 13:32–35; 14:9

(34) I En. 23:1; IV Esdres 7:30, 43; Test. Patr., Abraham 19, B 7

(35) II Mac. 7:9, 11, 14, 23; 12:43; 14:46; Jub. 23:30; Test. Patr., Men. 98:10; IV Esdres 7:29–33

(36) Sanh. 99a; Pes. 54b; Meg. 3a, etc.

què ara existim amb ànima i cos. Aquesta existència ve primer". [37] Aquest enfocament de Maimònides és certament novedós i molt controvertit en l'època. Per a Duran, Maimònides s'equivoca en pensar que el món futur serà un món no-corpori, només d'ànimes.[38] Dit això, encara que Duran tingui una visió de l'escatologia força allunyada de la de Maimònides, no per això rebutja el conjunt del sistema de pensament maimonidià. Així, la classificació que Duran sembla fer entre Coneixement Natural i Coneixement Diví enllaça amb les diverses categories en què Maimònides divideix la Filosofia en el seu *Tractat de Lògica*[39].

Tornant al tema del món futur, la manca de definició doctrinal de què hem parlat serà un terreny abonat per a l'especulació cabalística, l'altre dels grans corrents teològics medievals. Partint d'una base rabínica simple, el Zohar i la literatura cabalística posterior creen un intricat sistema escatològic ple de simbolisme. Un dels artífex d'aquests canvis fou el gironí Nahmànides, l'obra cabalística del qual, encara que no particularment extensa, posa els fonaments a la doctrina lurianica de les tres parts de l'ànima. En el seu comentari al Zohar (*Xa'ar ha-Guemul,* citat per Duran), Nahmànides diu que, després de la mort, l'ànima es divideix en tres parts. El *néfeix* (alè) roman a la tomba, on pagarà pels seus pecats. El *ruah* (esperit) també patirà el càstig, però al cap de dotze mesos anirà a l'Edèn inferior, que és un lloc terrenal. La *neixamà* (ànima pròpiament dita) és pura i no rep càstig, sinó que retorna a la seva font, a l'Edèn superior celestial, i més concretament al *tseror ha-haïm* (el feix o lligall de la vida[40]). Al final dels dies, arribarà el messies. El messies dels cabalistes continua sent un personatge molt poc definit, una figura humana, alliberador i redemptor polític i social, però amb un caire molt més lligat a la divinitat, ja que rep una emanació

(37) Penediment, 8. Citat per Jacob S. Minkin a *The teachings of Maimonides.* Northvale, NJ: Jason Aronson, 1987 pp. 405-409.

(38) De fet, hi ha una llarga discussió al respecte en el passatge immediatament anterior al què hem traduït.

(39) *Milot ha-Higaion,* secció 14, DBS

(40) La paraula vida, *haïm*, és sempre plural, i per tant podem entendre igualment "el fermall de les vides."

especial de la *sefirà de Malkhut* (el Reialme, la darrera de les esferes). Per això Duran ens adverteix que aquesta *sefirà* no podrà ser compresa en la seva totalitat excepte en l'època del messies, que serà entronitzat com a rei ideal. És només un cop conclosa aquesta era messiànica que finalment arribarà el món futur. Seguint amb la teologia de Nahmànides, l'ànima serà ressuscitada i revestida de *mal'akhut* (vestimenta angèlica). El món present serà destruït, i apareixerà el món futur, on les ànimes viuran en els seus cossos espiritualitzats, recollides en les *sefirot*, en els autèntics feixos de la vida, tot conservant, segons Nahmànides, llur individualitat. Alguns cabalistes identifiquen el món futur amb la preponderància de la *sefirà* de *Binà* (enteniment) i les seves manifestacions. Un altre cop, no podem copsar totalment les manifestacions de *Binà* fins que es materialitzi el món futur. Per a Nahmànides, l'expresió "món futur" significa que pertany a un temps futur, a quelcom no experimentat encara a la història, però preconitzat pels moments salvífics al llarg dels segles. La realitat del món futur seria, per tant, temporal, contràriament al què pensa Maimònides. Ara bé, malgrat que el món futur serà etern, així i tot és un ens creat, i per tant té principi. És fruit d'una successió històrica i no un reialme sempre present.[41] Duran sembla subscriure les doctrines de Nahmànides un cop més.

Duran, com el rabí gironí, creu que la Torà és la font de tot coneixement. A la Bíblia hi podem trobar els fonaments essencials per a totes les disciplines humanes. Ara bé, el nivell més profund de significat de la Torà no es troba en l'estudi tipològic o casuístic de l'Escriptura, sinó en la seva especulació mística. Per a Nahmànides, la Torà en la seva totalitat consisteix en una tirallonga de noms divins de natura esotèrica. Conté, per tant, allò que ell anomena "saviesa oculta." Tot seguint Nahmànides, Duran atorga una dimensió mística al Tabernacle i els sacrificis en tant que metàfores de l'obtenció del Coneixement, tant exotèric com l'esotèric. La

(41) *Xa'ar ha-Guemul* 2:330, citat per David Novak, *The Theology of Nahmanides Systematically Presented*. Atlanta, GA: Scholars Press, 1992, pp. 125-134

revelació del Sinaí va preparar el terreny espiritual per a la construcció del Tabernacle. La Glòria Divina habitava sobre el Tabernacle, tot atorgant-li poder i caràcter místic. Moisès escoltava la veu de Déu que li parlava des del Tabernacle com li havia parlat des del Sinaí. Semblantment la persona que estudiï amb cura els versets relatius a la revelació de la Torà adquirirà el coneixement dels misteris del Tabernacle.[42] Per a Duran, cadascun dels detalls del Tabernacle i del sistema sacrificial no són -com havia dit Maimònides[43]- simples aspectes estètics sense explicació racional. Ben al contrari, cada detall apunta a una realitat amagada, a una manera transcendent en què la divinitat actua i es manifesta.[44]

Aquesta transmutació de símbols místics ocults no tan sols s'aplica als detalls del sacrifici i als estris sagrats, sinó també a la pròpia música que s'interpretava al Temple, i més concretament als diversos instruments que l'acompanyaven.[45] Els músics levítics del Temple no eren mers artesans, sinó que posseïen una destresa divinament inspirada a fi i efecte de despertar el poder profètic dels sacerdots. Tal com varen veure en el nostre anterior article, si per als Ikwan són els grecs qui iniciaren les arts i introduïren la saviesa de la música al culte diví, per a Duran són els levites qui, inspirats per la Saviesa divina assoliren el màxim coneixement de la música, tant des d'un punt de vista tècnic com en la seva dimensió mística i esotèrica.

Quan Duran ens diu que "l'arpa i la resta d'instruments musicals del gran Temple són símbols que al·ludeixen a l'obtenció del coneixement", hem d'entendre que l'esmentat coneixement no és sinó el secret esotèric. Aquesta expressió té una forta càrrega implicativa i resulta extremadament difícil de traduir. La paraula que hem traduït com a "coneixement"

(42) Nahmànides, comentari a Èxode, cap. 25.

(43) *Guia dels Perplexos* 3:45

(44) Chavel, Charles B. *Ramban: his Life and Teachings*. New York: Feldheim, 1960, pp. 105-107

(45) Vegeu A:16-17, 44, al nostre anterior article.

(*maḥshavà*) designa primerament "pensament." En un sentit més particular, implica el coneixement en abstracte, un terme similar o al menys paral·lel a la Saviesa (*ḥokhmà*) dels llibres bíblics sapiencials i posteriorment de la Càbala. Els instruments del Temple són una metàfora de la percepció d'aquest Coneixement, de l'aprehensió de l'Esperit diví, de l'essència de Déu. Tot seguit, el passatge talmúdic esmentat per Duran enumera diversos graus de percepció del món de l'esperit. En aquest món, la nostra percepció es limita a les set cordes/emanacions/esferes. En el temps messiànic la nostra percepció d'aquest coneixement diví augmentarà a vuit esferes, i en el món futur percebrem les conjunt de les deu esferes, representades per les deu cordes de l'arpa levítica. [46]

Òbviament, aquí entenem per "esferes" el concepte cabalístic de les *sefirot*, és a dir de les deu emanacions a través de les quals l'Ésser Diví es manifesta. Això no obstant, cal que fem un incís explicatiu. I és que les "esferes" (en hebreu *sefirot*, singular *sefirà*) de què parla Rabí Simó Duran en el text que vàrem traduir en el nostre anterior article (fragments A i B), són de natura diferent a les què està descrivint ara al fragment C, per molt que ambdós textos formin part d'un mateix llibre. En el fragment A, traduït i comentat a l'article anterior, Duran fa servir el terme "esfera" d'acord a la filosofia del pensador musulmà Kindi,[47] (mort el 870) per al qual tot element perceptible està composat dels quatre elements bàsics, foc, aire, aigua i terra, als quals ell afegeix el *falak*, el cinquè element que correspon a l'esfera celeste. L'intel·lecte humà ens ensenya a dissenyar instruments musicals que medïin entre el jo, la composició dels elements, i l'esfera

(46) Adler, op. cit. p.131.

(47) Així, al fragment A:20-23 de la nostra traducció Duran diu: "N'hi ha que diuen que el moviment celestial produeix un eco a l'aire, però que no en sentim el so degut a la gran distància que hi ha entre nosaltres i la concavitat de l'esfera. Altres diuen que des del primer moment que un infant neix, aquest so li arriba a les orelles i l'oïda se li acostuma per sempre més, i per això no podem percebre'l. Aquest és el significat del Salm que diu que els cels conten la glòria de Déu, perquè tenen una veu melodiosa i musical. És possible que, com entre les esferes i l'aire s'interromp l'element foc, aquest so no pot arribar a nosaltres, ja que tot so que percebem ens arriba per mitjà de l'aire. " No és plausible que aquí Duran es refereixi a les *sefirot* cabalístiques, sinó més aviat a les esferes-element de Kindi. Per més detalls, vegeu el nostre anterior article.

celeste.[48] Aquest sistema és bidireccional: la música és capaç d'alterar el caràcter i l'estat físic de les persones i animals. En conseqüència, persones i animals desenvolupen l'instint de produir sons que els siguin plaents i beneficiosos, mitjançant la interacció entre els éssers vius i aquestes cinc esferes o elements.[49] Seguint Kindi - que proposa tractar malalts físics i emocionals amb música-[50] Duran admet que l'alteració de la salut i de l'estat ànim a través de la música és un fet incontestable.[51]

Ara bé, les *sefirot* o esferes del fragment C són totalment diferents: Duran segueix aquí la filosofia dels cabalistes, sovint barrejant dos estadis de la concepció de les *sefirot* -el que apareix en el Llibre de la Formació (*Sefer Ietsirà*) i el que formula el Zohar i els seus comentaristes. En la llengua hebrea, la paraula Déu (*Elohim*) és plural. Per als cabalistes, això implica que en el moment de la creació, una sèrie de forces varen emanar del Déu únic a fi de controlar el món manifestat, la "Terra Viventium."[52] A grans trets, i seguint la sistematització del Zohar, l'arbre de les *sefirot* és un conjunt de deu esferes que representen els diversos atributs de Déu i que emanen d'aquest Déu sense per això deslligar-se'n ni formar entitats independents. Existeix el Déu inabastable i amagat, l'anomenat *Ein Sof* ("Etern" o "Sense-Fi"), que per definició s'escapa de la concepció i del coneixement humà. L'activitat de l'*Ein-Sof* se manifesta en els deu atributs fonamentals de Déu, és a dir, en les deu *sefirot*, que són les que transmeten la vida divina. Les *sefirot* no se situen entre el Déu-absolut i el món sensorial, sinó que emanen i pertanyen a l'ésser diví tot i ser

(48) *Al Muṣawwitat al-watariyyah*, citat per Fadlou Shehadi. *Philosophies of Music in Medieval Islam.* Leiden, Nova York, Colònia: Brill, 1995, p.25

(49) Shehadi, op. cit. p.27. Vegeu la nostra traducció, A: 35-42

(50) Shehadi, op. cit. p.29

(51) Vegeu el fragment A:44 - *"L'ànima es delecta en escoltar els sons plaents del cant, tal com diu l'Escriptura respecte a Eliseu que mentre el músic tocava, l'esperit d'Adonai s'apoderà d'ell. També diu que quan l'esperit dolent turmentava Saül, David tocava per a ell."*

(52) [*Sefer Yetsirà*] *The Book of Formation, by Akiba ben Joseph.* Traducció i notes de Knut Stenring. Nova York: Ktav, 1970, p- 33

"exteriors".[53] L'ocultació d'aquest *Ein Sof* implica que la natura divina no és aprehensible. La intenció dels manaments i de les pregàries no es dirigeix cap a l'*Ein Sof* sinó cap a les seves manifestacions a través de les *sefirot*. La natura de les *sefirot* és objecte de controvèrsia entre els cabalistes. La majoria d'ells obeeixen a un enfocament de tipus gnòstic i creuen que les *sefirot* formen l'essència d'allò diví. Altres cabalistes, com Menahem Rekanati, creuen que les esferes són només instruments de l'activitat divina. Pensadors com Azriel de Girona insisteixen en llur caràcter intermedi entre l'infinit i el finit.[54]

És només a través de les *sefirot* que els humans podem percebre Déu, o al menys, percebre la seva activitat en el món físic. Les diverses accions divines que apareixen a la Bíblia són símbols velats, veritats que només podem entendre totalment gràcies a aquests atributs divins emanats.[55] D'aquí ve la importància d'entendre, segons Duran, quines d'aquestes *sefirot* som capaços de copsar en aquest món, quines entendrem a l'era messiànica, i quines només podrem percebre en el món futur, perquè sense la total aprehensió de les *sefirot*, el nostre coneixement de Déu sempre serà parcial i velat.

Els místics especulen sobre com es configuren i interactuen aquestes *sefirot*. La representació esquemàtica més habitual que se'n fa és la de l'anomenat Arbre de la Vida. D'acord al Zohar, que a grans trets segueix l'escola d'Isaac el Cec, les *sefirot* relacionades amb l'*Ein Sof* es divideixen en tres grups de tres. La primera triada està constituïda per *Kéter, Hokhmà* i *Binà* (Corona, Saviesa i Enteniment, respectivament). La segona triada

(53) Cf. Sérouya, Henri. *La Kabbale*. París: Presses Universitaires de France, 1972, pp. 71-72

(54) Goetschel, Roland. *La Kabbale*. 3a edició. París: Presses Universitaires de France, 1993, p. 101

(55) D'altra banda, els racionalistes com Maimònides afirmen que no podem qualificar Déu amb cap atribut positiu, perquè qualsevol atribut positiu introduiria multiplicitat i canvi en Déu. Per tant, tot el què podem explicar de Déu és només en termes negatius. Maimònides, emperò, reconeix certs atributs d'acció que no ens ensenyen res sobre l'essència divina, però que ens ajuden a comprendre la relació entre el creador i les creatures. Cf. Guia dels Perplexos 1:53-58. Vegeu igualment Gotschel, op. cit. p. 99-100.

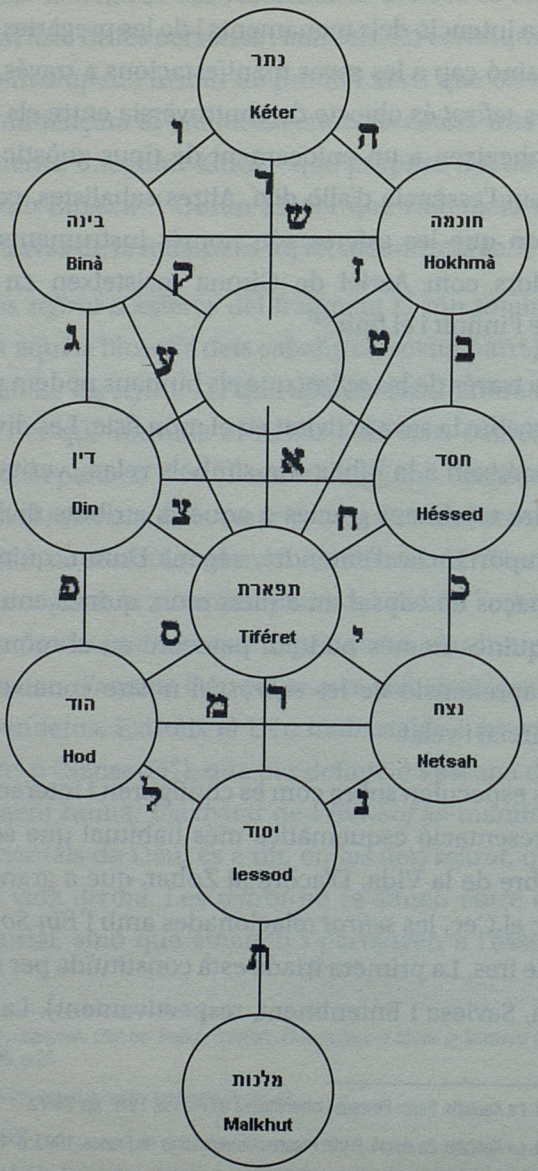
כתר
Kéter
בינה
Binà
חוכמה
Hokhmà
דין
Din
חסד
Héssed
תפארת
Tiféret
הוד
Hod
נצח
Netsah
יסוד
Iessod
מלכות
Malkhut

consta de *Héssed, Din* i *Tiféret* (Gràcia, Justícia i Bellesa). La tercera triada és la de *Nétsah, Hod* i *Iessod* (Victòria, Majestat i Fonament).[56] Posteriorment hom ha anomenat aquestes triades *olam ha-muskal, olam ha-murgaix i olam ha murga'à*, és a dir, el Món de l'Intel·lecte, el Món del Sentiment i el Món de la Natura. Junt amb aquest conjunt de nou *sefirot*, la desena *sefirà*, que és *Malkhut* (Reialme), conté en sí mateixa les qualitats de totes les *sefirot* superiors i de l'essència divina, a fi de transmetre-les a l'home.[57] Aquesta *sefirà* serà la què es manifestarà només en el món futur, donant per conclòs el procés còsmic del coneixement.

Segons Aryeh Kaplan,[58] l'esfera al·ludida, al text *Veu, Esperit i Paraula,*[59] és *Kéter* (la Corona). Les raons per aquesta atribució són diverses. Recanati basa aquesta identificació en els versets Nom. 24:2, 1. Sam. 10:10, 11:6, però en especial en Exod. 31:3, en que Déu, parlant de Betsalel, diu "l'ompliré de l'Alè de Déu, de Saviesa, Enteniment i Coneixement." Donat que Saviesa, Enteniment i Coneixement (respectivament *Hokhmà, Binà* i *Da'at*) són les tres esferes immediatament inferiors, l'expressió "Alè de Déu" -que al verset bíblic apareix en primer terme- ha de designar l'esfera superior, que és la de la Corona o *Kéter. Kéter* també representa el número u, primer dels nombres a existir. Kaplan tradueix la frase *Veu, Esperit i Paraula* com *veu de l'alè i parla.* La paraula *ruah* es pot traduir com a esperit, alè o vent. A la Bíblia normalment significa "esperit," però el *Séfer Ietsirà* sovint fa servir aquest terme per a parlar de l'element Aire.

---

(56) Com hem dit abans, Duran juga amb aquesta classificació i amb la què en fa el *Sefer Ietsirà*, que organitza les esferes de la manera següent: 1. Esperit del Déu Vivent; 2. Aire de l'Esperit, 3. Aigua de l'Aire, 4. Foc de l'Aigua, 5. Alçada, 6. Profunditat; 7. Est; 8. Oest; 9. Nord; 10.Sud. Curiosament, aquesta classificació –que, no oblidem, és més antiga que la del Zohar- té molts més punts en comú amb la teoria de Kindi i els cinc elements-esfera.

(57) Sérouya, op. cit. pp. 74-82. Aquest llibre és una excel·lent introducció a la teoria de les *sefirot*, els detalls de la qual s'escapen de l'abast d'aquest article.

(58) Kaplan, Aryeh. *Sefer Yetzirah: the Book of Creation: in Theory and Practice.* York Beach, ME: Samuel Weisser Inc., 1997, p.69-71, 359

(59) Línia C:4 de la nostra traducció, que reté la numeració de l'antologia d'Adler.

L'aire és invisible o indetectable a simple vista, a no ser que es mogui (vent). De la mateixa manera, el continuum espiritual és de natura indetectable, excepte quan es posa en moviment. És aleshores que l'experimentem com a "esperit." Per què l'Esperit diví estava present en el moment de la creació, tot planejant o covant sobre les aigües (Gen. 1:2)? Perquè a fi i efecte que hi hagi creació (*ietsirà*) hi ha d'haver Esperit. *Ietsirà*, el món creatiu de la Formació en la Càbala, té la mateixa arrel que *iotser* (ceramista o vidrer). El vidrer insufla el seu alè a través del tub i el tassó de vidre és creat i pren forma. Déu insuflà el seu alè/esperit a Adam. En el verset d'Èxode de què hem parlat, Betsalel, artesà constructor del Tabernacle del desert, és atorgat alè/esperit de Déu (*ruah Elohim*). Segons el Talmud, gràcies a aquest Alè, Betsalel era capaç de manipular les lletres de la creació.[60]

El Talmud[61] també ens ensenya que la primera Paraula de la creació fou *Kéter*,[62] altrament coneguda com el número u o la lletra àlef, primera de l'alfabet hebreu. Aquesta lletra no té so: és el primer formant que emetem quan pronunciam una vocal. Si pronunciam àlef entre vocals (com en la paraula *go'el*), sona com una mínima aturada glotal: el so de l'alè separant vocals. L'àlef, per tant, és també l'essència de l'alè/esperit/Aire. La veu no és més que alè en moviment, que produeix vibració, parla, cant, música, el món del èter transformat finalment en el món de la corporalitat, ja que la música, com diu Duran tot seguint Nahmanides, és "la més tènue de les corporalitats", el menys substancial dels elements físics tangibles. Així, Veu, Esperit i Paraula són per als cabalistes les tres principals eines de la creació. El salmista diu "amb la Paraula de Déu, els cels foren creats,

(60) En les sistematitzacions cabalístiques primerenques, com la del *Séfer Ietsirà*, hi ha una fluïda identificació entre esferes, nombres i lletres de l'alfabet hebreu. Val a dir que les paraules *sefirà* (esfera) i *mispar* (número) deriven de la mateixa arrel *sfr*, que significa dir, contar o comptar

(61) Roix ha-Xanà 32a.

(62) A partir del segle XIII, *Kéter* és sovint identificada amb la voluntat divina primordial. Els cabalistes semblen dividits entre aquells que identifiquen *Kéter* i *Ein Sof* com un mateix ens, i els què els diferencien. Vegeu Goetschel, op. Cit. p.101

i amb l'Alè de la seva boca, foren creats llurs exèrcits."[63] En la creació del món present, primer l'Esperit/alè de Déu covava i planejava sobre la faç de les aigües; immediatament, Déu emeté la seva Veu, sons que es transformaren en Paraules per a formar la frase "que es faci la llum." El resultat fou el començament primordial, l'inici de l'acte creatiu. Veu, Esperit i Parla –Duran ens recorda- "això és l'Esperit del (Déu) Sant" o, si ho preferim, "l'Esperit Sant."

En la teologia jueva, l'Esperit Sant no és una persona divina, part de cap trinitat, sinó una mena d'hipòstasi, manifestació o emanació de Déu mateix, que és u i únic. També és el terme usual per a designar la inspiració i la paraula profètica. Aquest Esperit/alè de Déu, que és l'esfera de *Kéter*, és al mateix temps intermediari, interposant-se entre les esferes de *Hokhmà* (la Saviesa, relacionada amb la veu, pur so inarticulat) i *Binà* (l'Enteniment, relacionada amb el so articulat que designam com a parla). Mentre veu i parla (és a dir Saviesa i Enteniment) són funcions de la ment, l'Esperit és extern. L'Esperit és com la Corona (*kéter*): un element que és extern al cap, però que està al seu cim. És l'esperit de Déu coronant l'intel·lecte i l'expressió humana.

En conclusió, si als fragments A i B Duran tractava de la música en tant que ciència –amb un origen físic empíric, però també amb una dimensió espiritual-, en el fragment C Rabí Simó analitza la dimensió esotèrica de la música i dels instruments del Temple, metàfora mística de l'adquisició del veritable coneixement. Esperam, en un futur pròxim, seguir analitzant i traduint altres fonts hebrees sobre temes musicals escrites per autors medievals catalano-aragonesos, a fi de construir un corpus de referència per al medievalista i musicòleg.

(63) Psalm 33:6. Els exèrcits divins de què parla són de natura còsmica; són els estels, cometes i altres cossos siderals.

PITAGORAS

Estudis Musicals (EM) XIII (2006) pàg 125-158

Una família de músics: els Sancho

Antoni Gili Ferrer
Rosa de Aguilar Morales
Llorenç Vich Sancho

Introducció

La història ha de ser sempre ciència en constant renovació. Nombroses són les males interpretacions i manipulacions que sempre s'han fet d'ella. Hem vingut avui a la bucòlica vall de Sant Miquel amb la intenció de parlar una mica dels músics Sancho, tots ells descendents d'una antiga nissaga artanenca.

Ara com ara no existeixen fonts editades que parlin clarament del parentesc de tots aquests músics. Hem localitzat algunes greus errades en diferents publicacions i, fins i tot, en les enciclopèdies més especialitzades no s'arriben a esbrinar aquests vincles. També, cal dir-ho, alguns d'ells són completament ignorats.

Hem intentat, doncs, des de la nostra obsessiva devoció vers la vida i costums dels qui ens precediren, contribuir a l'aclariment d'algunes qüestions que considerem oportunes i estalviar així possibles malentesos. Hem volgut adjuntar, també, uns quadres genealògics que ajudin a la comprensió ràpida i visual dels llaços familiars de tots aquests virtuosos de la música.

Pretenem, així, contribuir a la història musical, mitjançant la transcripció d'alguns papers polsosos, tot i essent conscients que encara hi ha molt per investigar. El tema es pot allargar tant com es vulgui. Nosaltres només festejarem una mica el parentesc de tots aquests músics, reproduirem algunes fonts documentals i poca cosa més. Partitures i més

partitures esperen assedegades la batuta d'un bon director d'orquestra. Al cap i la fi aquesta ha de ser la vertadera finalitat de la musicologia.

Antecedents familiars

Des del segle XIII, tenim constància a Artà de la família Sanxo. El 1272 és signat un document on Sanxo Aragonès és marmessor del testament de Joan Abat.[1] El 1310 ja apareix escripturat el seu fill Jaume Sanxo com a posseïdor, en alou propi, del rafal de Beniaxa.[2] Sens dubte, es tracta d'una de les famílies mallorquines millor documentades, ja que s'ha pogut enllaçar la seva genealogia fins les primeres dècades de la colonització catalana. Aquests arbres genealògics i també innumerables fonts documentals de la família dels Sanxo podran ser consultades en el llibre que, enguany mateix, la Universitat de les Illes Balears té previst editar sobre la figura del missioner i músic artanenc Joan Baptista Sancho i Lliteras.[3]

Alguns d'aquests Sanxo, ja en els primers segles de la retornada cristiandat, apareixen documentats a Artà com *jurats* i *bailes reials,*[4] i pertanyen a una família de senyors rurals, altrament dites de mà major.[5] Hem pogut constatar que Pere Sanxo del Rafal, mort ja el 1476, es casà en primeres núpcies amb Angelina Albertí, de Caimari, descendent directa de Joan Albertí, fill del secretari del rei Alfons IV el Benigne.[6] Aquesta família era d'origen cavalleresc i fou relaxada a mà major.[7] Durant els primers

(1) Arxiu Capitular de Mallorca-Pergamí 7931.

(2) Arxiu del Regne de Mallorca-ECR-357, 70.

(3) Pizà, Antoni; Summers, William; Russell, Craig H. i Gili, Antoni (2007): *J. B. Sancho, compositor pioner de Califòrnia,* Universitat de les Illes Balears, Palma.

(4) Gili Ferrer, Antoni (1983): *Artà en el segle XV,* Impremta Miramar, Palma, pp. 40-43.

(5) Per entendre bé el concepte de la mà major i dels senyors pagesos hem de recomanar la lectura de l'article de Pere de Montaner (1989): Senyor a Mallorca: un concepte heterogeni, *Estudis Baleàrics* nº34, pp. 5-35, i de Montaner, P. de i Morey, Antònia(1989): Notas para el estudio de la mano mayor mallorquina durante los siglos XVI y XVII, *Ibídem,* pp. 71-90.

(6) Ferrà Pons, Damià i Seguí Vidal, Gabriel (1989): Caimari, *Gran Enciclopèdia de Mallorca,* Volum 2, Promomallorca Ediciones, Palma, pp 351-352.

(7) Montaner, P. de i Morey, Antònia, *op. cit.*, p. 73.

segles són coneguts per Sanxo del Rafal. Ja en el segle XV són senyors del dit Rafal, el puig Bedei, lo Guiot i el Racó.[8] Més endavant, en el segle XVI, són propietaris dels Olors, i també adquiriran, el 1538, la possessió anomenada Albarca i construiran una torre de vigilància per a defensa pròpia.[9]

Aleshores passaran a ser anomenats Sanxo de la Torre,[10] i donaran diferents branques, entre elles els Sanxo de Sos Sanxos, els Sanxo de Son Not, els Sanxo de la Creu Nova, els Sanxo Font, els Font dels Olors, els Moragues d'Artà...

Del quint fill del senyor Joan Sanxo de la Torre i Melis i segon de la seva segona esposa Marió Tous, neix Miquel Sanxo de la Torre, anomenat també dels Olors o de la Creu Nova. Aquest es casa amb Joana Llinàs de la Creuvella, familiar del venerable pare Antoni Llinàs i Massanet, missioner franciscà.[11]

Hem volgut al·ludir especialment aquest matrimoni perquè d'ells descendeixen nou importants músics. D'una banda, la branca del segon dels seus fills, l'anomenat Jaume Sanxo àlies *Cavell*,[12] que donarà el pare fra Joan Baptista Sancho i Lliteras. D'altra banda, la del seu fill Josep Sanxo de la Creu Nova, d'on descendeixen vuit músics que ara tot just començarem a escorcollar.

---

(8) Gili, *op. cit.*

(9) Gili Ferrer, Antoni (1993): *Artà en el segle XVI*, Gràfiques Miramar, Palma, p. 159.

(10) Hem de fer notar que aquests Sancho apareixen citats, sense afegir la localització de la Torre, a l'*Alistamiento Noble de Mallorca* de Josep Ramis d'Ayreflor, Imprenta de Amengual y Muntaner, Palma, 1911. A la pàgina 479 podem llegir textualment: «Fue autor de esta Casa Pedro Sancho, Jurado mayor de la Universidad de Artá en 1458, padre de Jaime, Pedro y Juan que formaron distintas ramas». Els músics són descendents directes del primogènit Jaume Sanxo de la Torre.

(11) Gili Ferrer, Antoni (1987): El P. Antonio Llinás y su entorno familiar, *BSAL*, Tom XXXVI, pp. 81-98.

(12) Vegeu l'assaig de Gili, Antoni: *Els Sanxo d'Artà*, dins Pizà, Antoni *et al.* (2007), *op.cit.* Trobam documentat el malnom *Cavell* o *de la Cavea* en la persona de Jaume Sanxo, fill de Michel Sanxo dit de la Torre i de Joanna Llinàs Cervera, i marit d'Antonina Melis de la Mesquida. És hereu de la Casa Vella, situada en el lloc dels Olorets o de la Creu Nova, una partió de Sos Sanxos.

Els músics Sancho

Parlar dels músics Sancho és fer-ho d'un pare -per partida doble-, dos fills i cinc nets. Quasi tots estan vinculats a la Capella de la Seu de Mallorca. Tres d'ells en foren *Maestro Director* i altres quatre formaren part de l'orquestra. Tan sols d'un no hem pogut trobar, de moment, la vinculació catedralícia. D'aquesta manera volem aclarir algunes imprecisions que hem trobat a diferents publicacions.

Al·ludirem des d'aquí, primerament, un article de Craig H. Russell editat a la revista californiana *Boletín*.[13] (Aquest mateix article apareixerà també reproduït al llibre *J. B. Sancho, compositor pioner de Califòrnia*). El prestigiós musicòleg californià exagera una mica a l'hora d'emparentar tots els músics que ha trobat amb el mateix llinatge. Així llegim:

> Just as the Bach family spanned several generations of accomplished musicians in northern Germany, so the Sancho family seems to have engendered many professional musicians in Mallorca, beginning in the Renaissance and continuing to the present day. One of the first names in this distinguished line is Esteve Sanxo, a prominent organist in the late fifteenth and early sixteenth centuries. In the early 1700s, a "Pere Sanxo" appears in records for the Royal Palace (Palau Reial) as a musician who was paid 10 *lliures*, both in 1736 and again in 1737, for serving in the Music Chapel of the Confraternity of Saint Cecilia in the Royal Palace. [...] Four other distinguished musicians with the last name "Sancho" surface in payment records in Palma during Juan Sancho's lifetime. Antoni Sancho Sacrer was on the musician's roster in 1776 and 1781. Jaume Sancho Melis was born in Artà (as was Juan Bautista Sancho) in 1743 and was arguably the most important musician in the entire kingdom in the last decade of the eighteenth century. Acclaimed as a violinist, professor of music, composer, and orchestra director, he rose to be appointed the Chapel Master for the See of Mallorca (substituting for Mestre Llorens), from 1793-1803—the very years when Juan Bautista Sancho was in the same city of Palma at the Convent de Sant Francesc. [...]

(13) Russell, Craig H. (2004): Juan Bautista Sancho. Tracing the Origins of California's First Composer and the Early Mission Style (Part I), *Boletín. The journal of the California Mission Estudies Association*, Santa Clara, California, pp. 71-75.

Tot i que no hem trobat, de moment, cap vincle familiar de Joan Baptista Sancho i Lliteras amb els músics Esteve Sanxo, Pere Sanxo Sard, Antoni Sancho Sacrer i el canonge magistral don Antoni Sancho Nebot, si ho hem fet amb Jaume Sancho Melis, pare també de Miquel Sancho Vicens i avi de Joaquim Sancho Cañellas. Afegirem, ara i aquí, el seu altre fill anomenat Antoni Pau i quatre nets més: Jaume, Benet, Miquel i Josep.

Craig H. Russell parla de Jaume Sancho Melis i l'emparenta amb Joan B. Sancho Lliteras. Nosaltres podem donar fe d'aquest vincle familiar mitjançant els quadres genealògics que hem realitzat, i que seran editats, una part en aquestes planes d'*Estudis Musicals* i una altra molt més extensa en el llibre ja esmentat sobre Joan Baptista Sancho.

D'altra banda, hem trobat també algunes imprecisions com la data de la mort de Jaume Sancho Melis, ocorreguda el 1803 i no el 1829, com així consta a diferents enciclopèdies, tant en el DMEH,[14] la HMCVB[15] i la GEM.[16] En totes elles s'entremesclen dades de l'avi amb les del net. És Jaume Sancho Cañellas el qui mor el 1829, com el lector podrà comprovar. També cal dir que Miquel Sancho Vicens va néixer el 1766, un any abans del que apunten les fonts editades.

Hem d'afegir que existeix nombrosa documentació en diferents arxius sobre aquesta nissaga de músics. Principalment es poden consultar les actes capitulars de la Seu de Mallorca, la premsa diària i diferents llibres i estudis que versen sobre la història de la música. Com és obvi, és impossible en aquestes pàgines reproduir tot el que hem anat trobant. Hem intentat, emperò, enllestir de la millor manera possible tot allò que creiem imprescindible per aclarir els possibles malentesos. Parlarem dels Sancho –són vuit i quatre foren compositors– i ho farem individualment.

---

(14) *Diccionario de la Música Española e Hispanoamericana*, Tomo 9, Sociedad General de Autores y Editores, Madrid, 2002, p. 700.

(15) *Història de la música Catalana, Valenciana i Balear*, Tom X, Edicions 62, Barcelona, 2003, p. 189.

(16) *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, Volum 16, Promomallorca Ediciones , Palma, 1991, p. 15.

Jaume Sancho Melis (1743-1803)

Jaume Sancho Melis apareix batejat a Artà el dia 18 de març de 1743.[17] No coneixem gaire detalls de la seva jovenesa artanenca. El que si podem assegurar és que va casar a Palma amb Antonina Anna Vicens Horrach, a la parròquia de Sant Miquel el dia 2 d'octubre de 1763. D'aquest enllaç nasqueren tres fills i dues filles, Margarida, Miquel, Antoni Pau, Bàrbara i Jaume.

Sabem també que va quedar viudo. Aleshores decideix fer-se sacerdot. Tenia trenta-vuit anys i ja era substitut del Mestre de Capella. El dia 10 de febrer de 1781 exposa al senyor bisbe de Mallorca els seus vius desigs que té de servir a Déu Nostre Senyor en l'estat sacerdotal; en la qual finalitat s'ha dedicat en les hores que pot a la teologia moral i que té béns a bastament per a la formació del títol patrimonial. Demana ser admès a la tonsura i quatre ordes menors.

Hem pogut localitzar el seu expedient d'ordenació. En la primera pàgina podem llegir un informe, on el vicari perpetu d'Artà don Antoni Serra contestava així una informació sol·licitada pel Vicari General: [18]

> Muy Ill. Sor Dic.^{o} G.^{l}
>
> En virtud de la informacion secreta, me manda dar de la vida, y costubres de Dn Jayme Sancho Acolito de esta Parroquia, que esta admitido por el Sagrado Orden de Subdiacono, con data de 14 del que estamos de Franc.^{o} Arbona clerigo asistente, de [...] de la Curia Eclesiastica [...]. Digo que no tengo memoria de haverle visto, en esta su villa; pero me han asegurado, personas de buena, fama y opinion, que lo conocen, tratan, y tienen tratado, que es muy aplicado al estudio, en especialidad de solfa, que vive muy retirado, en especialidad en las noches frequentando las santas iglesias, recibiendo en ellas los S.^{tos} Sacramentos de Penitencia, y comunion, no solamente en la Quaresma cuando lo manda nuestra Madre la Iglesia; si que tambien quasi en todos los Domigos, y fiestas de Precepto, todo con grande devocion, y edificacion, no podiendo se le notar vicio alguno, que desdiga, a

(17) Arxiu Diocesà de Mallorca-I/7-B/19, 52.

(18) ADM-21/14/18.

su vida, y costumbres al parecer, tiene zelo de verdadero eclesiastico. Por lo que digo que es buena su vida y buenas sus costumbres, y muy conveniente al servicio de la Igl.ª en fee de lo qual lo firmo. En Arta a 23 Marzo 1783.

D.n Ant.º Serra p.ro Vic.º pp.º de Arta.

D'altra banda, el 14 de març de 1783, es procedeix a tramitar l'expedient de l'ordre del subdiaconat i constituir el títol patrimonial.[19] Don Jaume Sancho –ja és tonsurat i ha rebut els quatre ordes menors–, té set quarterades d'olivar amb cases en el predi dit Sos Sanxos i una casa i corral dins la vila d'Artà. Entre els diversos testimonis hi figura Gabriel Cursach, músic: «Dixo llamarse Gabriel Cursach de estado casado, de oficio músico, de edad de cerca setenta y tres años, natural y vecino de dicha Ciudad.»[20]

El mateix any, rep el subdiaconat. Abans, emperò, el pare Sebastià Verger de l'orde de Sant Francesc, el 8 de febrer, certificava que el senyor Jaume Sancho, acòlit, havia complit puntualment la seva obligació a l'estudi de les matèries i obligacions pertinents per a l'ordenació del subdiaconat. El 10 de febrer el dominic Joan Payeres estenia un certificat de bona fama i vida.[21] Tenia quaranta-un anys d'edat.

El 1787, la música dirigida per don Jaume Sancho, prevere i director de la música, asistía la processó del Dijous Sant. Per tot això cobrava 22 lliures, 13 sous i 4 diners.[22]

Són nombroses les citacions dins les actes capitulars fent referències a la Capella de Música. L'any 1793 entrà don Jaume Sancho com director, en qualitat de substitut de la plaça titular de don Llorenç Estada. El dia 29 de novembre,[23] podem llegir:

(19) ADM-2/26/2.

(20) Els músics Cursach és una altra nissaga originària d'Artà que un dia hauria de merèixer l'atenció dels musicòlegs.

(21) ADM-*Id./Id./Id.*

(22) ARM-H-723.

(23) ACM-AC1667, 106v.

> Mas: se tuvo presente un Memorial en q.e el R.do Jayme Sancho pro Director de la Capilla Musica de esta S.ta Ygl.a exponia q.e el M. I. Cab.do en alivio de los Musiquillos havia usado la bondad de darle alguna porc.n de trigo. Y encontrandose entonces bastante necesitado á causa de la notable carencia de viveres, con este motivo suplicava á S. S. se sirviese concederle igual socorro.

A una altra acta capitular, la celebrada datada el 20 de desembre de 1796,[24] trobem que suplicava la dimissió:

> Mas se tuvo pnte un Mem.l en que D.n Jayme Sancho pro Director de la Capilla Musica de esta S.ta Iglesia exponiendo lo gravoso que le era p.r su edad y achaques el continuar en dho empleo suplicava se le exonerase del mismo concediendole una Parte de Musica como antes percibia.

Finalment, i després de nombroses insistències durant dos anys i mig, el dia 7 de juny de 1799,[25] queda anotat que la seva súplica ha estat escoltada:

> Mas atendiendo S. S. á las repetidas instancias de D.n Jayme Sancho pro Director de la misma Cap.a Musica paraq.e se le exonerase de este encargo, tuvo á bien S. S. exonerarle del mismo encargo y q.e esta exoneracion empezase á tener su efecto en el dia 1º de Julio de este año.

D'aquest músic tenim constància de les següents composicions: *Secuencia a 8º de San Pedro Nolasco* (1768), *Gozos a duo a la Beata Catalina Tomás* (1768), *Vexilla Regis* (1762) i *Poema Sacro en honor de la Extática Virgen la Beata Mariana de Jesús, Religiosa Mercedaria Descalza* (1797).[26] Aquesta darrera, amb text de don Nicolau Josep Prats, beneficiat de Santiago, fou estrenada a l'església Sant Felip Neri, a Palma.[27]

Contràriament al que s'ha anat publicant, el reverend don Jaume Sancho Melis mor a Palma el dia 9 de gener de 1803.[28] Fou enterrat en el convent reial de Sant Francesc de Palma en força de testimonis.[29]

---

(24) ACM-AC1668, 129v.

(25) ACM-AC1669, 46-46v.

(26) GEM, *op. cit.*, p. 15.

(27) HMCVB, *op. cit.*, p. 189.

(28) ADM-I/45-D/21, 64.

(29) ADM-Difunts de Sant Francesc.

Miquel Sancho Vicens (1766-1840)

Neix a Palma el 17 de febrer de 1766 i rep el baptisme el dia següent, a la parròquia de Sant Nicolau.[30] També sabem que es casà amb Margarida Cañellas Rama, a Santa Eulàlia, el dia 22 de gener de 1793. Tingueren una nombrosa descendència: nou fills, dels quals tres foren donzelles, Maria Josefa, Margarida i Anna Maria; el notari Manuel Sancho i cinc músics: Jaume, Benet, Joaquim, Miquel i Josep, dos d'ells sacerdots.

Sabem que formava part de la Capella com instrumentista a partir de 1793 i dia 17 de setembre de 1803, és nomenat Mestre de Capella de la Seu, en substitució del seu pare. Així llegim: [31]

> Immediatam.te dixo el S.or Can.o D. Juan Barceló el Mayor de los S.res Cap.res q.e primero havia de votar, que supuesto q.e se havia citado este Cabildo para nombrar Director de la Capilla Musica el S.or Can.o Protector de la misma D.n Marcos Truyols se sirviese proponer al que le pareciese mas acrehedor a este encargo, quien propuso á Mig.l Sancho Musico, en quien le parecia concurrian todas las calidades necesarias para desempeñarlo á satisfaccion del Cabildo, y pasando a votar los S.res Cap.res fue nombrado dho Miguel Sancho con todos los votos para el referido encargo de Director de la Capilla Musica de esta S.ta Igl.a.

També hem de recordar aquí el *Plan de musica,*[32] proposat el 1817 pel canonge don Joan Muntaner. Aquest pla surt en part reproduït en un treball de don Bernat Julià,[33] editat en el volum X de la revista *Estudis Musicals*. Dins ell queda constància de la fama de la Capella:[34]

> En quanto á las funciones de musica, era voz comun que si se queria oir musica despreciable, fuesen á la catedral.

(30) ACM, Bapt19, 78.

(31) ACM-AC1670, 219v.

(32) ACM-AC1675, 36.

(33) Julià Rosselló, Bernardo (2003): Maestros y músicos de la Catedral de Mallorca, *Estudis Musicals*, Tom X, pp. 197-290.

(34) ACM-AC1675, 36, 2v.

Per posar remei a tal situació el senyor Muntaner remarca que es compta amb un conjunt de professors difícilment igualable:[35]

> Y de paso digo á V. I. que dificilm.te podrá hallarse en ninguna Provincia de España, un conjunto de profesores igual al q.e va propuesto: y logrando de la piedad de V. I. mayores ventajas, que hasta aquí, sin duda crecerá su habilidad á proporcion del mayor estimulo para el trabajo y estudio.

Don Miquel Sancho, a part de dirigir la capella, també tenia la plaça de violí primer, i en cas de necessitat podia suplir el violó i el contrabaix.[36] També hem trobat que el dia 21 d'octubre de 1826, es paguen a don Miquel Sancho 48 lliures, quantitat a què puja la despesa de la Capella Música de la festivitat del beat Alonso Rodríguez de la Companyia de Jesús de l'any 1825.[37]

És autor de les següents obres religioses: *Gloria a Dios en el empíreo y paz* (1823), *Villancico de Navidad* (1828), *Gozos de la Beata de Aza* (1829), *Missa per a quatre veus i orquestra* (1830) i *Coplas para antes de los padrenuestros* (1830). [38]

Morí el dia 2 d'abril de 1840. Tenia 73 anys d'edat. Testimonis: Benet Ynglada, profesor de música.[39] Afegirem: «ABRIL 2. -Murió D. Miquel Sancho i Vicens "maestro de la capilla de música" de 73 años, oriundo de Artá, aunque nacido en Palma; viuda D.ª Margarita Cañellas».[40] També a l'acta capitular del dia 9 d'abril de 1840 podem llegir el següent:[41]

> Se leyó un oficio de la Junta Economica de la Capilla Musica de esta S.ta Yglesia en q.e con fecha del 6 anterior participaba á este cuerpo el fallecimiento de

(35) Íd., 7.

(36) Íd., 7v.

(37) ARM-D-841.

(38) GEM, *op. cit.*, p. 15.

(39) ADM-I/35-D/24, 22.

(40) Llabrés Bernal, Juan (1958-1962): *Noticias y relaciones históricas de Mallorca. Siglo XIX. Tomo II*, Palma de Mallorca, p. 795.

(41) ACM-AC1679, 5.

D.n Miguel Sancho Maestro y director de la misma capilla acaecido á las seis y media de la tarde del dia dos antecedente.

Antoni Pau Sancho Vicens (1773-1810)

Rep el bateig a Santa Eulàlia el dia 15 de gener de 1773.[42] Sabem també que es celebrà el matrimoni amb Magdalena Fluxà Muntaner, i tenim constància, de moment, d'una filla anomenada Catalina.

Sabem molt poc d'aquest personatge. Tan sols comptem amb una sola referència musical d'ell. A l'acta capitular del dia 9 de novembre de 1798,[43] apareix el seu nom com a component de la Capella de Música:

> Mas se tuvo pnte un Mem.l en q.e D.n Sebastian Ginard y D.n Ant.o Cladera pros, Miguel Sancho, Josef Gonzales, Antonio Ferra, Juan Dols, Pedro Juan Ferregut, Jayme Barrera, Ant.o Pablo Sancho, Andres Llabrés, Juan Alcover, Juan Bautista Alcover, Bartholome Cañellas y Pedro Josef Crespi, todos Individuos de la Capilla Musica de esta S.ta Iglesia, exponiendo la dificultad de poder subsistir, sobre el actual pie en q.e esta al pnte dha Capilla Musica [...]

Antoni Pau Sanxo deixa aquest món el dia 8 de novembre de 1810.[44]

Jaume Sancho Cañellas (1794-1829)

El primer fill de don Miquel Sancho Vicens i dona Margarida Cañellas Rama és batejat a la parròquia de Santa Eulàlia el dia 6 de setembre de 1794,[45] amb el nom del seu avi patern, com així mana la tradició.

Sabem també que es va casar amb dona Magdalena Muntaner Mas –més tard també fou l'esposa del seu germà, el notari Manuel Sancho– el dia 3 de juliol de 1823, i d'aquest matrimoni nasqueren dos fills i dues filles: Miquel, Francesc, Margarida i Magdalena. El primogènit, don

(42) ADM-I/45-B/31, 247.

(43) ACM-AC1668, 360v-361.

(44) ADM-I/45-D/22, 172.

(45) ADM-I/45-B/36, 123.

Miquel Sancho Muntaner fou catedràtic de l'escola d'agricultura de la Granja de Barcelona i fundador del *Colegio Balear*[46] amb el seu parent don Llorenç Sancho Pujol -nascut a Artà el 1809-, així com també director del Politècnic.[47]

A les actes capitulars hem trobat algunes referències. El dia 20 d'octubre de 1819,[48] llegim una nota on es dedueix el lloc de la seva residència:

> Mas se tuvo presente un Mem.l de Jayme Sancho musico de esta Capilla; residente en Madrid, en que pide alguna subsistencia, ofreciéndose á proporcionar un plan para el servicio del coro de esta S.ta Igl.a, que en nada seria gravoso á S.I., sobre lo qual no se tomó resolución alguna.

En el *Plan de Musica* s'informa que té la plaça de primer violí, juntament amb el seu pare, i que en cas urgent també pot tocar el violó i el contrabaix.[49] Hi ha moltes referències sobre la seva figura. El 1825 dirigia l'orquestra de la Companyia de l'Òpera i un any més tard obtingué la plaça en substitució de D. Andrés Pavia.[50]

Una pulmonia fou la causa de la seva prematura mort, ocorreguda el 10 de febrer de 1829,[51] als trenta-quatre anys d'edat. El fet commou la ciutat i és causa de la suspensió de la funció musical. Dos dies després, en el *Diario Balear,* podem llegir el següent:

> "La fatal ocurrencia del fallecimiento del benemérito profesor D. Jaime Sancho, director de orquesta de la actual compañía, que motivó la supresión de la representacion de anteayer 10, hizo que por una consecuencia tuviese que transferirse para esta noche la del beneficio de la Sra. Carlota Inselvini primer contralto. Lo que manifiesta al público la misma interesada, recomendándose nuevamente á su benignidad é indulgencia."

---

(46) Sancho, Lorenzo i Sancho, Miguel (1860): *Establecimiento de Instrucción Primaria Elemental, Superior y Preparatoria,* Imprenta de la V. de Villalonga, Palma de Mallorca. Llabrés: *op. cit., Tomo IV,* pp. 93, 525, *Tomo V,* pp. 111, 254.

(47) Pou Muntaner, Juan (1948): *Noticias y relaciones históricas de Mallorca. Siglo XIX. Tomo IX (1896-1900),* Palma, pp. 188-189.

(48) ACM-AC1675, 140 BIS r.

(49) Íd., 36, 8r.

(50) Llabrés: op. cit., Tomo II, pp. 228, 268.

(51) ADM-I/45-D/24, 66v.; Llabrés: Ídem, p. 320.

Una setmana més tard, Pere Andreu[52] -així consta en el *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*-,[53] li dedica un emotiu sonet a les pàgines del mateix Diario Balear del dia 18 de Febrer de 1829:

> En la muerte del benemérito profesor de música Don Jaime Sancho, escelente violinista
>
> ***SONETO***
> *Sancho murió también: la patria*
> *En triste luto, largamente llora;*
> *Qué sus hijos la muerte le devora*
> *Segados en su ponpa y lozanía.*
>
> *¡Cuantos cuerpos de buenos, tunba fria*
> *Desde no luengos tienpos atesora!*
> *¡Cuánto ingenio y virtud yacen ahora*
> *Que ayer su adorno fueron y alegría!*
>
> *Caido el cuerpo, hincada la rodilla*
> *Y la pálida frente alzada en vano,*
> *Ya, con expresión tierna y sencilla,*
>
> *Dice, acatando la divina mano*
> *Y resignada al golpe que la humilla:*
> *"Salva almeno, ó Señor, su buen hermano."*

Benet Sancho Cañellas (1796-1863)

Neix el 1796, exactament el dia 24 de maig de 1796.[54] A l'arxiu diocesà existeix el seu expedient d'ordenació.[55] El 24 de novembre de 1852 sol·licita

(52) Pere Andreu (1802-1844) era advocat i periodista. Fou secretari de la *Sociedad Económica de Amigos del País* i fundador del diari *El Faro* amb don Jaume Pujol Ginard –polemista artanenc i inspirador del mític setmanari *La Palma*.

(53) A les planes del Diario Balear no apareix en cap moment l'autor dels versos. No obstant, en el número extraordinari del *BSAL*, Tom 38, dedicat a l'erudit J. M. Bover, s'afirma que l'autor és Pere Andreu, p. 103. Vegeu: CIRERA, Jaime (1981): Índice analítico de las "Miscelánias Históricas de Mallorca de D. Joaquín M.ª Bover de Rosselló", *BSAL*, Tom 38, Palma, pp. 61-118.

(54) ADM-I/45-B/36, 194v.

(55) ADM-2/46/32.

el subdiaconat. El 16 d'abril de 1859 la Corona l'anomena beneficiat de la Seu.[56] A les actes capitulars també trobem una curiosa nota[57] que diu el següent:

> El Sor Dn Juan Palerm, exitando la atencion del Cabildo sobre las faltas tan notables y continuas de Dn Benito Sancho en su encargo de semanero á pesar de averle avisado por acuerdo de este cuerpo cuyas omisiones, aunq.^{e} no con tanta frecuencia, se notaban en otros sus compañeros en el mismo oficio, protestó formalmente contra la percepción diaria de los doce dobleros que cada uno de los tres semaneros reciben de ambas bolsas [...]

Poc sabem de la seva faceta musical. Podem parlar, emperò, d'unes composicions catalogades per R. Fortesa,[58] les titulades *Rosario y encierro. Voces y orq.* i *Encierro. Dúo y orquestra. Benito Sancho, Pbro.* En un altre treball inèdit de Joan Parets i Jaume Rovira,[59] presentat al Certamen Científico Literario del Seminario, apareixen catalogades una *Marcha* i una *Aria con coro y orquets.*, procedents de l'Arxiu Musical del Seminari Conciliar.

Don Benet Sancho mor el dia 13 de març de 1863,[60] i fa testament davant el notari Joan Palou Coll.[61]

Joaquim Sancho Cañellas (1798-1886)

Parlar de don Joaquim Sancho és fer-ho d'una de les figures més cabdals de la història musical mallorquina. Va néixer a Palma el dia 1 de setembre de 1798.[62] Amb tan sols catorze anys s'estrenà amb uns *Goigs*

(56) ACM-15575, s./f. *Libro de posesorios de los 12 Beneficios del concordato de 1851.*

(57) ACM-AC1679, 50v-51.

(58) Fortesa, R. (1939): *Avance del catálogo general de compositores mallorquines y relación de sus obras*, Sóller, Treball inèdit. Es pot consultar una còpia al Centre de Recerca i Documentació Historico-Musical de Mallorca, actualment ubicat a Campanet.

(59) Parets, Joan i Rovira, Jaume (1965): *Índice-catálogo de las obras musicales de autores mallorquines, existentes en los archivos de la Diócesis anteriores al siglo XX*, Palma, Treball inèdit. També hi ha una còpia al CRDHM.

(60) ADM-I/45-D/25, 99v.

(61) ARM-Prot-S-1064, 31.

(62) ADM-I/45-B/37, 87.

dedicats al *Sant Sepulcre del Redemptor.* Amb dinou anys ja podem constatar l'èxit de les seves composicions:[63]

> Mas: expuso el Sor. Canonigo D.ⁿ Juan Muntaner, q.ᵉ en cumplim.ᵗᵒ de la Comision q.ᵉ tenia del Cabildo de mejorar y arreglar las Musicas de esta S.ᵗᵃ Igl.ª, havia echo trabaxar un nuevo Passio para el Domingo de Ramos, y viernes S.ᵗᵒ, y tenía la satisfaccion de saber, q.ᵉ havian sido de la aprobacion S. I.; sobre lo qual se resolvió q.ᵉ se pague al autor D.ⁿ Joaq.ⁿ Sancho el papel, y se le gratifique á disposición de dicho Señor Muntaner.

Als vint-i-un anys va compondre els *Goigs* que dedicà a la *Inmaculada Concepció de Maria.* Cal sementar la *Passio del dia dels Rams,* que es cantà a la Seu, comentada l'any 1844 per Tomàs Aguiló.[64]

En el ja esmentat *Plan de Musica* de 1917, podem comprovar que era titular de la plaça de viola. També s'afirma que en cas de urgència pot tocar violí, violó, contrabaix i orgue. [65] El redactor del pla no estalvia alabances quan parla d'ell:[66]

> Por ésto la piedad de algunos señores capitulares deseó se mejorase; y en brevísimo tiempo, el talento extraordinario de D.ⁿ Joaquin Sancho, dispuso la musica del Pasio del Domingo de Ramos, y del Pasio del Viernes Santo, obra que tanto satisfizo á V. I. y á todos, por haberse evitado en ella los defectos de la antiguas, y aberse observado exáctamente las reglas de una composicion eclesiastica, pues ni se repiten allí las palabras, ni se confunden: ni se violentan las sílabas, ni la más minima expresion de aquellos quarenta versos carece de la gravedad y dulzura q.ᵉ exige: ni se descuidó un solo punto interrogante ó admirativo: por lo que, digeron algunos oyentes, que era musica del cielo.

És nomenat mestre de capella, el dia 13 de maig de 1840,[67] després del traspàs del seu pare, don Miquel Sancho. Llegim:

---

(63) ACM-AC1675, 10v.

(64) Rosselló, Ramon i Parets, Joan (2004): *Notes per a la Història de la Música a Mallorca IV,* Mallorca, p. 84.

(65) ACM-AC1675, 36, 8.

(66) Íd.: 2v-3.

(67) ACM-AC1679, 5v-6.

> Por unaminidad fué nombrado maestro de la Capilla Musica desta Santa Iglesia Dn Joaquín Sancho con la facultad de que por ausencias y enfermedades pudiere substituir á su hermano D. Miguel: y se acordó q.^{e} por mi el Secretario se le participase el nombramiento y á la Junta Economica de dicha Capilla para su inteligencia.

Deu anys més tard, el 1850, abandona el càrrec per mor d'una intensa polèmica sorgida d'haver cobrat unes funcions fetes fora de la catedral. Amb divisió de parers per part dels senyors capitulars don Joaquim opta per la dimissió.[68]

El 1873 encara seguia la polèmica sobre els *Laudes* del mestre Massot, executats a Santa Eulàlia, amb un judici formulat a instancia de dit mestre i Bartomeu Torres, pels professors Joaquim Sancho i Carlos Pintado.[69]

Amb posat marcadament wagnerià -veiem els seus retrats- la seva vida estigué sempre marcada per la polèmica i per l'èxit més rotund.

A l'arxiu de la Seu es conserven quatre partitures de les Passions. Allà hem pogut consultar un treball de Cristina Menzel Sansó,[70] realitzat a la Scuola di Paleografia e Filologia Musicale di Cremona durant l'any acadèmic 1998-1999, on apareixen alguns íncipits del nostre compositor que reproduïm a l'apèndix I.

També a l'estudi bibliogràfic de Jaume Bover i Joan Parets[71] hi podem trobar algunes de les obres seves. Podem esmentar, també, les següents composicions:[72] *Padrenuestro, Avemaría y Gloria* (1844 i 1859), *Letrilla* (1848) per a tres veus i orquestra, *Iste confesor* (1848), *Villancico de*

(68) *Id.*, 142, 163, 173-173v.

(69) Llabrés: *op. cit., Tom V*, pp.159-160.

(70) Menzel Sansó, Cristina: *L'archivio di musica della Seu di Mallorca. Catalogo e note storiche*, Università degli Studi di Pavia, Curs 1998-1999, pp. 147-152. Inèdit.

(71) Bover i Pujol, Jaume; Parets i Serra, Joan (2002): *Balearica 2. Música impresa. Bibliografia de la música impresa de compositors balears, de tema balear o editada a les Illes Balears 1506-1996*, Miquel Font Editor, Col·lecció Alicorn, nº 13, Palma de Mallorca.

(72) Parets i Serra, Joan; Estelrich i Massutí, Pere; Massot i Muntaner, Biel (1987): *Diccionari de Compositors Mallorquins (segles XV-XIX)*, Edicions Cort, Palma, pp. 162-163. També GEM, *op. cit.*, p. 14.

Navidad (1875), *Te ergo quæsumus* (1856), *Passio secundum Matheum* (1856), *Himno a Ramon Llull* (1885), *O quam suavis* (1875), *Pange Lingua* (1875), *Oratorio de Santa Eulalia* (1875), *Himno a la Soledad, Gradual a San Agustín...*

Mor per decrepitud el 31 de maig de 1886,[73] en el seu domicili familiar, carrer de la Terra Santa, just davant l'enderrocat convent de la Consolació -avui plaça de Quadrado.[74] «[...] dejó de existir el decano de nuestros músicos, el célebre maestro compositor D. Joaquin Sancho y Cañellas. Nuestra patria está de luto ante la pérdida del que fue uno de sus más ilustres hijos.»[75]

També Josep Maria Quadrado escrigué una necrologia[76] que apareix a l'apèndix II i a les pàgines de *La Roqueta,* el dia 2 de novembre de 1889, aparegué un recordatori amb el següent text:

> Ja'l veys á n'aquest veyet... Recordau si l'hey va fé amunt á sa retxa! Era un músich de rassa, una imaginació rossiniana, plena de moviment y de alegría, vessant d'inspiració y de sentiment. Tenía ets ormetjos y s'esca, tenia set eynes y sa sustancia. No era des qui han de viure manlleyat ni d'es qu'han d'aná á espera. Era un músich y un compositó, en tot es sentit de sa paraula.
>
> Sa *Passio* y es Te *ergo son* óbres que no mos dexarán mentí, y es día que s'escriga duna manera sèria y profunda s'història de sa música espanòla, hey tendrá un llòch molt distingit y per ventura eminent.
>
> Dins aquests mirays vos heu de veure, músichs d'ayuy en día, que rascau es violí per ofici y posau es sentiment á escarada.

(73) ADM-I/45-D/30, 142.

(74) Zaforteza y Musoles, Diego (1987): *La Ciudad de Mallorca. Ensayo Histórico-Toponímico,* Edición Facsímil, Ajuntament de Palma, Palma, p. 141.

(75) BSAL, Tomo I, Año II, nº 35, p. 6.

(76) Quadrado, José María (1886): D. Joaquín Sancho. Necrología, *Museo Balear de Historia y Literatura, Ciencias y Artes,* Segunda Época, Tomo III, Imprenta Viuda é Hijos de Gelabert, Palma de Mallorca, pp. 761-768.

Miquel Sancho Cañellas (1800-1871)

Vingué al món el dia 7 de novembre de 1800. Així consta en el llibre de batejos de Santa Eulàlia.[77] Tingué tres matrimonis, el primer amb Josefa Massanet Sastre, el 10 d'abril de 1828, el segon amb Francisca Amorós Corró, celebrat el 27 de juliol de 1858 i el darrer amb Maria Amer Noguera, el 25 de febrer de 1863.

De Miquel Sancho Cañellas hem trobat poques referències de caire musical. Dins el *Plan de Música* de 1817 proposat al Cabildo pel canonge don Joan Muntaner apareix el seu nom com *D. Miguel Sancho minor,* en qualitat de titular d'una de les places de violí segon, juntament amb D. Pedro Juan Gazaniol. També s'assegura a la proposta que en cas necessari pot tocar la trompa, el clarí, el violó i el contrabaix.

Don Miquel mor el dia 31 de maig de 1871.[78] En el Registre Civil, a la seva partida de defunció -pàgina 239 del tom 1-, trobem registrat que mor un dia abans. Tenia setanta-un anys i consta que era professor de música.

Josep Maria Sancho Cañellas (1805-1848?)

Va néixer el dia 23 de juny de 1805,[79] i rep el baptisme a Santa Eulàlia. Tenim constància també del seu primer matrimoni amb Maria Juan Salom, del qual tingué tres fills, morts tots ells en edat molt tendra. El qui més va viure ho féu cinc anys. Sens dubte, estem davant una vida bastant tràgica. Ell també mor jove. Devia tenir una quarantena d'anys.

Josep Sancho, juntament amb els seus germans Jaume i Joaquim, fou un dels inspiradors i introductors de l'òpera a Mallorca. En el curiós llibre

(77) ADM-I/45-B/37, 193.

(78) ADM-I/45-D/27, 21.

(79) ADM-I/45-/B-38, 176.

titulat *El Arte del Canto en Mallorca*,[80] de Francesc Amengual, podem llegir el següent:

> Así es que no dudamos que las inspiradas melodías de Mercadante, Donizetti y Bellini, que causaron aun mas honda impresión que las de Rossini, desarrollaran la afición al canto, ayudadas por la artística y sábia Dirección del maestro Sancho y su hermano D. José, de las nuevas óperas.

Unes pàgines més endavant, ens dóna pistes que, al igual que el seu germà Jaume, també es passejava per Madrid:

> Mas ruidoso fué el conseguido en el Stabat de Rossini. D. José Sancho trajo de Madrid la partitura y á su iniciativa se debió la proposición de cantarse, idea que causó el regocijo de todos los aficionados aceptando desde luego, emprendióse seguidamente el estudio de un modo concienzudo, cantándose por primera vez las piezas principales, y la segunda se interpretó ya tal como está escrita.
>
> [...] D. José Sancho ayudó con interés é inteligencia á concertar la obra, é hizo resaltar profundamente el *fá grave* del *"Fac ut ardem.*

No coneixem la data exacta del seu darrer alè. El que sí podem saber és que ja era mort el 1848, segurament a Puerto Rico, ja que en un dels protocols del notari don Manuel Sancho -germà de Josep-, datat el dia 5 de maig de 1848, el mateix notari dona poder al seu germà Joaquim perquè en el seu nom pugui transigir amb dona Felipa Cerdà, viuda de Josep Maria Sancho, sobre el testament atorgat el dia 29 d'abril de 1843, davant don José Ribas, escrivà reial i públic de la *villa de Mayagüez*, a Puerto Rico.[81]

Podríem intuir que ja hi vivia el 1839, ja que el seu nebot Miquel apareix en el *Registro Pasaportes para el extranjero*, el dia 10 de setembre de dit any: «D. M. Sancho Muntaner. Puerto Rico a reunirse con un tio suyo. Es n. y vc. de esta ciudad, soltero, 15 años.»[82]

---

(80) Amengual Abraham, Francisco (1895): *El Arte del Canto en Mallorca*, Tipo-Litografía de Bartolomé Rotger, Palma, pp. 50, 53 i 54.

(81) ARM-Prot-S-1051, 54v-55.

(82) ARM-AH-C-2519.

Don Manuel, el dia 11 de desembre de 1848, dóna altre cop poder a Joaquim perquè sigui dividida la herència del seu germà difunt, acceptant la part que li correspon.[83]

Cloenda

No hem tingut cap altra pretensió que contribuir a clarificar algunes dades errònies, i obrir una finestra a un estudi més profund d'una de les famílies més interessants de la història musical mallorquina. Tot i esperant que també les nostres imprecisions un dia puguin ser també corregides per estudiosos més doctes i que tal vegada aquest estudi pugui servir de primerenca inspiració per a la recuperació de belles partitures –pensem en el *Te ergo quæsumus*–, no volem deixar d'esmentar la sempre fidel col·laboració de Miquel Bosch i la inestimable ajuda de Cristina Menzel, Bernat Juan, Hans-Michael Dolle i sobretot de mossèn Joan Parets, sempre obert a clarificar totes les errades musicològiques. La veritat s'ho paga.

Apèndix

(I) Íncipits, Joaquim Sancho

SP 33
SANCHO, Joaquin
[Passione. 4V (CATB), cnto, cl1, cl2, cor1 cor2, vla, fag, harm. Fa.]

Passio. Domingo de Ramos

Cartaceo, copie di mani diverse, parti, completo, 1858-19/s.

12 parti in 19 fascicoli (coro1: V-bi (3), A (3), T (3), B (3), accomp. strumentale: cnto, cl1, cl2, cor1, cor2, vla, fag (2), harm); 21 x 35 cm.

TIPLE 1º
1899; [5] cc, verso di c. 5 in bianco; 21 x 35 cm; mano 1; copiato da Planas.

(83) ARM-Prot-S-1051, 161v-162.

TIPLE 1°
1899; [5] cc, verso di c. 5 in bianco; 21 x 35 cm; mano 1; copiato da Planas.

TIPLE A 4
19/m; [5] cc.; 22,5 x 32 cm; mano 2; presenta macchie e strappi.

CONTRALTO
19/m; 4 cc.; 22 x 31 cm; mano 3; presenta macchie.

CONTRALTO
1899; [6] cc., verso di c. 6 in bianco; 21 x 35 cm; mano 1; copiato da Planas.

CONTRALTO
[1894]; [6] cc., verso di c. 6 in bianco; 21,5 x 31 ,5 cm; mano 4; presenta macchie per acidità dell'inchiostro.

TENOR
19/m; 4 cc.; 22 x 31 cm; mano 3; presenta macchie.

TENOR
1899; [4] cc., verso di c. 4 in bianco; 21 x 35 cm; mano 1; copiato da Planas.

TENOR
1894; [4] cc.; 21,5 x 31 ,5 cm; mano 4; presenta macchie per acidità dell'inchiostro.

BAJO
1899; [5] cc., [1]; 21 x 35 cm; mano 1; copiato da Planas.

BAJO
19/m; 4 cc.; 22 x 31 cm; mano 3; presenta macchie; c. 1 quasi staccata.

BAJO
1858; [5] cc.; 21,5 x 31 cm; mano 5; presenta macchie, i fascicoli sono allentati.

CORNETA
19/s; [2] cc., verso di c. 2 bianca; 21,5 x 32 cm; mano 7 e 8, c. 2 scritta da un'altra mano; presenta macchie.

CLARINETO 1°
19/m; 4 cc., verso di c. 4 in bianco; 22 x 31 cm; mano 3; presenta macchie, strappi e diverse correzioni, i fascicoli sono allentati.

CLARINETO 2DO
19/m; 3 cc.; 22 x 31 cm; mano 3; presenta macchie, i fascicoli sono allentati.

CORNO 1°
19/m; 3 cc.; 22 x 31 cm; mano 3; presenta macchie.

CORNO 2°
19/m; 3 cc.; 22 x 31 cm; mano 3; presenta macchie, i fascicoli sono allentati.

VIOLA
19/m; 5 cc., verso di c. 5 in bianco; 22 x 31 cm; mano 3; presenta macchie e qualche strappo.

FAGOTTO
19/m; 4 cc.; 22 x 31 cm; mano 3; presenta macchie, i fascicoli sono allentati.

FAGOTO
19/s; [3] cc.; 22,5 x 32 cm; mano 9; presenta molte macchie e gore di acqua, i fascicoli sono alentati.

ARMONIUM
19/s; [11] cc., verso di c. 11 in bianco; 21,5 x 32 cm; mano 6; presenta macchie per acidità dell'inchiostro.

Legatura: fascicoli legati insieme
Provenienza: Seu
Incipit:

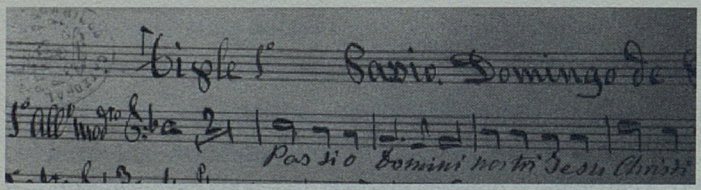

SP 34
SANCHO, Joaquin
[Passione. 4V (CATB), cl1, cl2, tr1, tr2, vla, org. Mi]

Passio del Domingo de Ramos.

Cartaceo, parti, completo, 1817.

10 parti in 10 fascicoli (coro: V-bi, A, T, B, cl1, cl2, tr1, tr2, vla, org); 22 x 31,5 cm.

TIPLE 1°
[4] cc., verso di c. 4 in bianco; presenta numerose macchie.

CONTRALTO
[3] cc, [1]; presenta qualche macchia.

TENOR
[3] cc, [1]; presenta qualche macchia; in certi punti presenta un doppio testo.

BAJO
[3] cc, [1]; presenta qualche macchia; in certi punti presenta un doppio testo.

CLARINETTE 1° DE B.FA
[3] cc., verso di c 3 in bianco; presenta numerose macchie, c. 2 staccata dal fascicolo.

CLARINETTE 2°
[3] cc., verso di c 3 in bianco; presenta numerose macchie.

TROMPA 1ª IN ELAFA
[1] c; presenta correzioni.

TROMPA 2ª
[1] c, verso in bianco.

VIOLA O FAGOTTO
[3] cc., verso di c 3 in bianco; presenta numerose macchie.

ACOMPAÑAMIENTO
[3] cc., verso di c 3 in bianco; presenta numerose macchie; sul angolo superiore di c. 1 compare la data di composizione.

Provenienza: Seu
Incipit:

SP 35
SANCHO, Joaquin
[Passione. 4V (CATB), fl, cnto, cl1, tr1, tr2, fag, cb, harm]
Pasio del Viernes Santo, 2 4º compuesta en el ano de 1817 / Joaquin Sancho
Cartaceo, copie di mani diverse, parti, completo, 19/m-1895.
12 parti in 17 fascicoli (coro: V-bi1 (2), A, (2), T(2), B (2), fl, cnto, cl1, tr1, tr2, fag, cb, harm).

TIPLE
19/m; [3] cc., [1]; 22 x 31,5 cm; mano 1; presenta macchie e qualche strappo.

TIPLE
[1895]; [2] cc., verso di c. 2 bianca; 21,5 x 31,5 cm; mano 2; copiato da Planas.

ALTO
19/m; [3] cc., [1]; mano 1; 22 x 31,5 cm; presenta macchie.

CONTRALTO
[1895]; [3] cc.,[1]; 21,5 x 31,5 cm; mano 2; copiato da Planas; macchie per acidità dell'inchiostro.

TENOR
19/m; [3] cc., [1]; 22 x 31,5 cm; mano 1; presenta macchie.

TENOR
1895; [2] cc., verso di c. 2 bianca; 21,5 x 31,5 cm; mano 2; sul verso di c. 2 compare la data completa di copia ed il nome del copista, Planas.

BAJO
19/m; [3] cc., [1]; 22 x 31,5 cm; mano 1; presenta macchie di umidità.

Bajo
[1895]; [3] cc.,[1]; 21,5 x 31,5 cm; mano 2; copiato da Planas; macchie per acidità dell'inchiostro.

Flauto
[1895]; [2] cc.; 21,5 x 31,5 cm; mano 2; copiato da Planas.

Cornetin
19/m; [1] c; 22 x 32 cm; mano 5; presenta qualche macchia.

Clarinette 1º in sib
[1895]; [2] cc.; 21,5 x 31,5 cm; mano 2; copiato da Planas.

Fagotto
19/m; [2] cc., verso di c. 2 bianca; 22 x 31,5 cm; mano 3; presenta macchie strappi e una brucciatura.

Viola
20/p; [2] cc., verso di c. 2 bianca; 21,5 x 30 cm; mano 4; è copia della parte anteriore di fagotto.

Trompa 1ª
19/s; [1] c.; 22 x 31 cm; mano 6; sul verso di c. 2 compare la melodia per un'altra coposizione incompleta.

Trompa 2ª
[1895]; [1] c.; 21,5 x 31,5 cm; mano 2; copiato da Planas; macchie per acidità dell'inchiostro.

Bajo
[1895]; [2] cc.; 21,5 x 31,5 cm; mano 2; copiato da Planas.

armonium
1899; [5] cc, verso di c. 5 in bianco, [3] cc. in bianco; 21,5 x 32 cm; mano 7; macchie per acidità dell'inchiostro; presenta copertina.

Provenienza: Seu
Incipit:

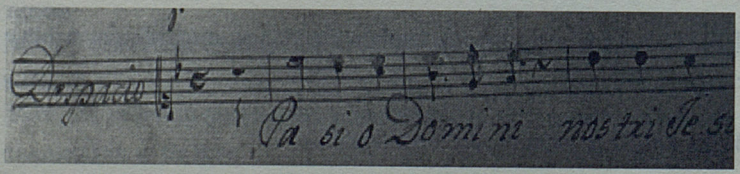

Su alcune delle parti si specifica la data di composizione e l'autore: 1817, Joaquin Sancho.

SP 35/1
SANCHO, Joaquin

[Passione. 4V, fl, cnto, cl1, cl2, tr1, tr2, fag, b]
Pasio del Viernes Santo, Musica del M^tro D. Joaquin Sancho.
Cartaceo, partitura, completo, 1894.
[1], 7 cc., numerato per bifogli, [2] c. in bianco; 22 x 32,5 cm; sulla c. 7 compare la firma del copista, Mateo Planas e la data, 1894.
Leg: asse in cartone, coperta in carta, presenta qualche strappo.
Provenienza: Seu; note di possesso: "Propiedad del Illmo. Cabildo, certifica Gaspar Vidal, Canonigo Protector de la Música."

La composizione è del 1817. Questa unità è la copia in partitura dell'opera descritta anteriormente.

(II) Joaquin Sancho

Necrología

Hace de esto más de nueve años, y se aproximaba á sus 79 nuestro Haydn mallorquin. En la memorable noche del 25 de agosto de 1877, despues de oido por tercera vez en los escogidos conciertos del Teatro su admirable *Te ergo quæsumus,* estalló el público entusiasmo en espléndida ovación, llamando á la escena al venerable anciano, que llevado de las manos por dos dignos comprofesores, trémulo de emoción y ruboroso de modestia, sentía el tibio calor de los postreros rayos de la gloria con la inocente vivacidad y encanto con que un niño precoz saluda sus arreboles primeros. Allí, teniendo á espaldas su retrato, único de viviente entre otros dos de aventajados compositores ya difuntos, (Tortell y Aulí) y al cual poco había que agradecer sino la intención, deshacíase en afectuosas cortesías ante sus discípulos y admiradores, inclinando á uno y otro lado la cabeza, é imitando con el movimiento de los brazos los raudales de gratitud y simpatía que le brotaban del corazón. Pero cuando se trató de colocar sobre sus sienes una brillante corona de laurel, su humildad se alarmó con los reflejos argentinos, acentuóse su resistencia, y si salió vencido en la lucha, fué por otro género de humildad, por respetuoso acatamiento á los deseos del auditorio de cada vez con más fuerza manifestados.

Aquella coronación sin previo plan, sin manejo oculto y sin fastuoso aparato, imponente solo por lo espontánea, por lo improvisa, por lo generalmente tributada, derramó no sé que baño de juventud sobre la apacible frente de quien, aunque acostumbrado desde su mocedad como artista á los aplausos y como hombre de amabilísimas prendas al aprecio universal, no había saboreado aun en su constante retiro los

estrepitosos honores de los modernos triunfos, más envidiables si fueran menos prodigados. Todas las atenciones y afectos individuales de que era objeto parecieron desde entonces refundirse y personificarse en la entidad de patria, que estrechándole contra su seno como á uno de sus predilectos hijos, redoblaba con él sus muestras de interés á medida que se aproximaba el momento de perderle, para el cual reservaba con buen acuerdo, de que nunca hubiera convenido apartarse, á no ser en los casos desde mucho atrás establecidos, la distinción de agregar su retrato á la ilustre galería de los del Consistorio.

En la sociedad marcadamente gerárquica de nuestros padres, no era fácil sin un prodigio de talento salvar los límites de la clase en que cada cual había nacido, ni encontrar en una educación superior á ella recursos y fuerzas para elevarse entre sus contemporáneos á reputación tan alta, que se erigiese en celebridad ante los venideros. Nacido en 31 de agosto de 1798 D. Joaquin Sancho, aunque como hijo de un maestro de capilla fué predestinado en cierto modo al cultivo del arte musical, aplicóse sin embargo al estudio de los idiomas francés é italiano, y adquirió en literatura y en historia los variados conocimientos que hacían tan ameno su trato. Afortunadamente se hallaron acordes su cuna y su vocación, aunque no la voluntad de su padre que deseaba para él otra carrera; y por más que en música sea cabalmente donde más abundan los ejemplos de rara precocidad, hiciéronse desde luego asombrosos los primeros pasos del jóven compositor en su brillante carrera. Muchacho todavía, á los 14 años, estrenóse con unos gozos al santo Sepulcro del Redentor, en los cuales ni una leve enmienda halló que hacer en su viril edad á la luz del más severo examen. Á los 19 años casi improvisó la *Pasión* del Viernes Santo, poniendo en nota la parte del Salvador en el Evangelio de S. Juan, é iniciando la árdua cuanto grandiosa empresa, que llevó á cabo poco más adelante en la *Pasión* del Domingo de Ramos respecto del de S. Mateo, con la abundante inspiración de la juventud, pero ya con el aplomo de un artista consumado. Á los 21 compuso aquellos animados y popularísimos gozos á la Concepción inmaculada de María, que identificados con la conceptuosa letra de las sabidas coplas *Para dar luz inmortal,* se prestan mútuo apoyo para esparcirse de templo en templo y perpetuarse de generación en generación, haciendo frente al contínuo aluvión de novedades en versos y notas, que hace dos tercios de siglo se empeñan en desalojarlos.

En la *Pasión* que anualmente se canta en la catedral el Domingo de Ramos, sí que no ha tenido Sancho hasta ahora quien aspire á reemplazarle, y quizá tarde siglos en tenerlo, hasta tal punto andan compenetrados con lo solemne

del lugar y del día y con lo augusto de las ceremonias aquellos patéticos y armoniosos cantos puestos tan al nivel de la majestad y dulzura de las divinas palabras, aquellos sentidos acompañamientos que los envuelven y realzan como auréola luminosa. Tomás Aguiló, grande admirador del insigne maestro, hizo ya en 1844 un concienzudo análisis de esta obra, advirtiendo sus dificultades, remontándose á su espíritu, estudiando sus formas, describiendo el carácter y bellezas peculiares de cada versículo, la melodía del *qui intingit*, la autoridad de la fórmula eucarística, la melancolía del *Tristis est*, la ternura del *Dormite jam*, la sencillez tan expresiva del *Amice, ad quid venisti?;* (84*) y por mi parte nada alcanzo que añadir á tan competente y profunda crítica. Á gratas expansiones debieron abrirse las almas privilegiadas del juzgado y del juzgador al descubrir cuan á fondo se comprendían; y se me antoja que puestos uno al lado de otro sus retratos en la sala consistorial, así como han coincidido en la fecha de la entrada, han de continuar en las horas de soledad con lenguaje imperceptible su plática sabrosa.

En lo sucesivo se hace ya imposible llevar registro de las composiciones que anualmente brotaban de la fecunda vena del jóven Sancho: Padre-Nuestros, Ave-Marías, Trisagios, himnos, reservas, motetes, todo llevaba el sello de su rica instrumentación y de su gusto delicado. No había iglesia, ni devoción, ni fiesta extraordinaria, que no reclamase el tributo de su inexhausta inspiración piadosa. No estaba sin embargo consagrado exclusivamente al género religioso: tambien sabía admirablemente despertar los ecos de salones y teatros, y añadir ó engarzar en las más célebres óperas italianas, al tenor de los deseos de una empresa ó de las circunstancias de los cantantes, piezas que en mérito y en colorido armonizaban perfectamente con el conjunto. Haydn en el templo, Rossini en el teatro, eran sus modelos favoritos, tanto que el versículo *Rogavit Pilatus* que se canta el Viernes Santo en la catedral durante el descendimiento de la cruz despues del *Stabat* del primero, no parece sino continuación de la inmortal obra alemana, tan corta es la discrepancia del estilo. No por esto dejaban de serle familiares Mozart, Beethoven y otros astros insignes cuyas influencias recibía, sin constituirse no obstante planeta suyo ciñiéndose á reflejar una luz prestada. *Originales* con la más rígida verdad pueden llamarse las cien composiciones que llevaba ya escritas al llegar al promedio de su vida, en las cuales podrá apenas rastrearse huella de reminiscencia tal vez inconsciente, de plagio jamás.

Incompetente para aquilatar el valor artístico de mi respetable amigo, ni siquiera como simple aficionado, reconozco más que nunca, puesto á la

(84) (*) Tomo VI articulos literarios pág. 169-178

prueba, que hubiera debido á toda costa declinar el honor inmerecido que se me propuso de trazar su biografía, enlazada, por no decir circunscrita, en existencias tan fructuosas á la vez que poco accidentadas como la suya, al razonado juicio y apreciación de sus obras. No sé dar cuenta sino de mis impresiones personales, sin relación con los principios del arte, sin tecnicismo musical, sin nociones igualmente que sin palabras para definir y analizar y clasificar y trasmitir los mismos goces que experimento. De aquella letanía lauretana que resonó por vez primera bajo las bóvedas de nuestra Seo en la primavera de 1855 al declararse dogma la Purísima Concepción de María, yo no diré sino que el acento de la voz que entona y del pueblo que responde parece nacido con la letra, como si no hubiese habido jamás ni pudiera en lo sucesivo hallarse otro capaz de encerrar en dos sencillas notas tanta efusión de la más tierna y humilde plegaria: otros explicarán la magia de este secreto. Lindos y graciosos villancicos de antiguos compositores resucitan cada año en las iglesias con las santas alegrías de Navidad, ó salen á luz de la mente de alguno coetáneo con todo el atractivo de novedades y con esperanzas en el progreso del arte: ¿porqué desde el primer compás se advierte en la concurrencia un movimiento de satisfacción al reconocer el inmarcesible de Sancho, nunca bastante oido, tan brillante y animado en el coro y solos de su primera parte, como dulce y patético en el duo de la segunda, sobre todo en las Bellinianas estrofas *(Del invierno helado)* que languidecen de inefable amor? razónenlo los filarmónicos. ¿Cómo produce efecto parecido, sumiendo en suave deliquio al alma, aquella obra coreada que compuso para el acto de reservar el Santísimo en la parroquial de S. Jaime, (por citar una entre tantas suyas de este género), cuyo decrecente solo de tiple tan á propósito termina realzado por el viril y robusto coro? Ojalá que como lo siento, pudiera hacerlo comprender á los que no lo conocen, pues para los conocedores están de sobra mis profanos encomios, que todavía me atreviera menos á tributar á piezas tan grandiosas y elevadas como el Te ergo quæsumus, si no me alentara á cualquier cosa el voto de los inteligentes:
Quantum potes tantum aude,
quia major omni laude.

Ante aquel sublime preludio de los instrumentos, ante la feliz y original combinación del canto religioso con el lírico respectivamente acompañados de órgano y de orquesta, ante la plenitud de armonía en cuyo seno se suceden y se cruzan y resplandecen á porfía tantas melódicas frases de amor y acatamiento, de gratitud y confianza, iguálense y confúndense en una misma admiración y en un mismo aplauso, como en la noche triunfal á que al principio de este artículo me refiero, profesores y apasionados, artistas

y legos, sabios é ignorantes, obedeciendo unos á la razón, otros al instinto, subyugados todos por el sentimiento.

Lo que ha faltado á la llama es aire, es decir, á la reputación de nuestro isleño espacio para dilatarse. Las raras veces que han salvado sus obras el brazo de mar que nos separa de la península; en Barcelona, en Madrid, han obtenido de los más distinguidos maestros, y cuanto más insignes proporcionalmente mayor, consideración, respeto, altos testimonios de profunda estima. Tales ocasiones no las buscaba solícito ni se las procuraba afanoso el modesto compositor, pero complacíase en que naturalmente se presentaran, no tanto por amor propio, como por amor al arte y á su patria, dos objetos queridos en cuyo honor refluían los que se dispensaban á su persona. Exento de la suficiencia que reclama como debidos los obsequios, los agradecía cortesmente á todo el mundo como por bondad otorgados; y ¡fenómeno natural en las almas de cierto temple! á medida de los elogios reaccionaba más fuerte su humildad. El genio musical no derramaba en su carácter las manías, las excentricidades, los caprichos que han llegado á suponerse casi emanaciones necesarias de aquel, por no decir achaques del oficio: D. Joaquín Sancho, laboriosísimo profesor, honradísimo ciudadano, católico tan sincero como ilustrado, fué constantemente desde su primera mocedad hasta su provecta senectud, dechado de órden, de regularidad, de sensatez, sobrio y desprendido en su porte, intachable en sus costumbres, bueno y afectuoso con su familia reducida á amantes hermanas y sobrinos, dulce y jovial en sus relaciones, sencillo á la vez que exquisitamente fino en sus modales, noble y caballeroso en sus sentimientos, resto digno de la mejor sociedad de que durante tres generaciones había sido maestro y oráculo.

Murió sin embargo siete meses hace en 31 de mayo, sin otros funerales que los modestos que en la iglesia del Socorro le tributaron sus compañeros y apasionados, sin que la catedral soltase una plegaria por su maestro benemérito de capilla: murió sin más homenaje hasta el presente que este tardío é incompleto, de un estraño al arte. Llevaba el título ó condecoración de no tener ninguna: la Ciudad, ya lo hemos dicho, se honró con guardar entre sus hijos insignes el retrato de este; así se transmita á la posteridad el precioso legado de sus obras!

José María Quadrado.

ELS MÚSICS SANXO

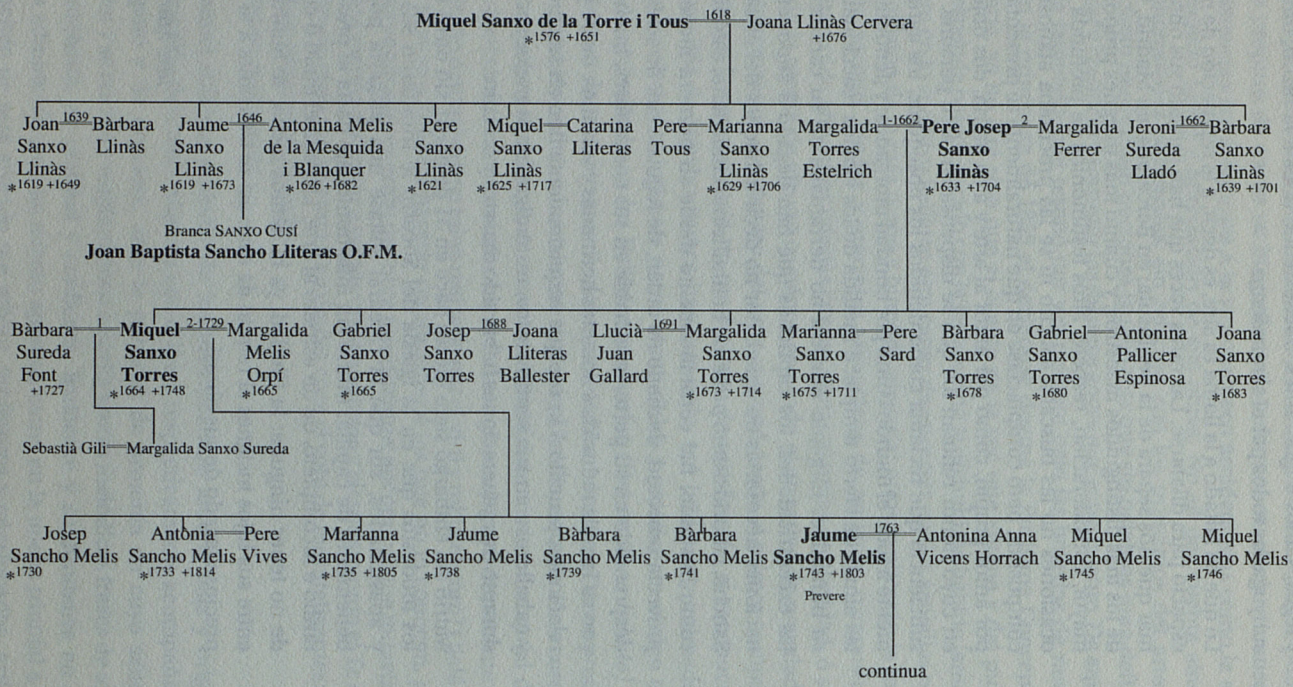

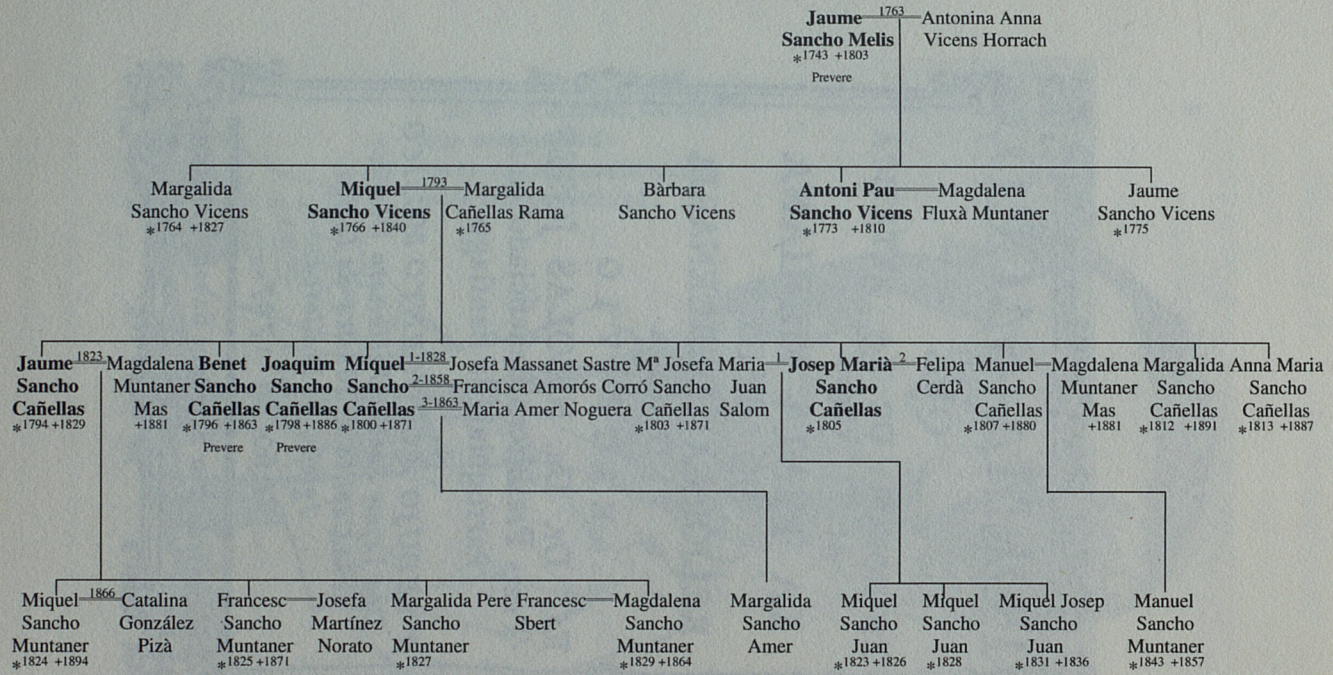

© Antoni Gili · Rosa de Aguilar · Llorenç Vich

Disseny: Miquel Bosch · Abril 2007

POEMA SACRO,

QUE

EN HONOR DE LA EXTATICA
Virgen

LA BEATA MARIANA
DE JESUS
RELIGIOSA MERCENARIA
Descalza

ESCRIVIO

EL Dr. Dn. NICOLAS JOSEF
Prats Presbitero Beneficiado en la
Parroquial de Santiago,

Y REDUJO A CONCENTO MUSICO
Don Jayme Sancho Presbitero Director
de la Capilla de Musica de la Sta.
Iglesia de Mallorca.

Año de 1797.

Mallorca: Por Salvador Savall, Impresor

8

— Es en la música, Sancho, una notabilidad: no es estraño que su nombre pasé á la posteridad.

Estudis Musicals (EM) XIII (2006) pàg 159-180

Bartomeu Vich Bennàssar

Bartomeu Rosselló Monserrat

50 anys de música a Felanitx

Lany 1883 començava a imprimir-se el setmanari "El Felanigense". Aquest setmanari hauría d'esser el cronista dels esdeveniments de la Vila durant molts d'anys, concretament fins al 1935. A través d'ell podem seguir la vida i la història de persones o fets d'alguna rellevància, posaria per exemple el cas de la guerra de Cuba on alguns felanitxers participaren. Cada motiu bèl·lic, cada conquesta... queda reflectida a les seves planes. Però deixem les guerres i anem al personatge que avui atreu la nostra atenció: Bartomeu Vich Bennàssar

Nascut a Sencelles a 1862, ens conten, entrà de "blauet" a Lluc el 70 on estudià música. És tan aprenent que en canviar-li la veu el 1876 quedà de director de l'escolania. Allà l'any 1884 polsa l'harmonium a la festa de la coronació de la Mare de Déu.

Als 25 anys, l'any 87 el felanitxer Rector Planas l'enviava a demanar per oferir-li la plaça d'organista de la nostra Parròquia.

Havent pres possessori del càrrec, i per tal d'arrodonir i adequar el seu sou, ofereix els seus serveis musicals i així podem llegir al núm. de 22 d'octubre: *Lecciones de piano y solfeo. Instalado en esta Ciudad el profesor D. Bartolomé Vich para ocupar la plaza de organista de la iglesia parroquial...*

Però la seva docència no havia de concloure dins les classes particulars i també fa feina a diferents llocs: *En el acreditado colegio de niñas dirigido por las Hnas. Srtas. Belli dará clases de piano por las tardes, bajo la dirección del profesor Vich.*

La seva acadèmia havia de crèixer i florir fins a nivells insospitats, mostra de la seva dedicació a l'ensenyament és la crònica que podem llegir al núm. de 27 d'agost de 1904: *El miércoles último, con motivo de celebrar su fiesta onomástica nuestro amigo el Maestro D. Bartolomé Vich, celebrose en su casa una velada musical de grato recuerdo. En ella tomaron parte los mas aventajados alumnos de su academia, pertenecientes a un y otro sexo, que ejecutaron con maravillosa perfección y entre los aplausos continuos de la multitud el siguiente variado y escogido programa.:*

Primera Parte

1º *Las bellas españolas, vals y jota coreados por las señoritas Juanita Huguet, Maria Andreu, Francisca, Margarita y Damiana Noguera, Francisca y Catalina Artigues, Maria Bordoy, Catalina Miquel y Maria Vicens.*

2º *Adiós. Trio para piano, armonium y violín por los Sres. Vich Bartolomé, Antonio i niño Rafael.*

3º *Canzoneta cantada por la niña Margarita Ferrando, acompañada al piano por la Srta. María Barceló.*

4º *A las bravias de Chipén, pieza de piano por la Srta. María Fuster.*

5º *Romanza Non ti voglio amar, por la Srta. Miquel.*

6º *Fantasía de Fausto (Leibach) para piano: Srta. Obrador*

7º *Romanza l'Ultima preghiera, por la Srta. Bárbara Mulet, acompañada al piano por su hermana María.*

8º *Tema con variaciones (Hummel) piano a cuatro manos, por la Srta Gispert i M.*

9º *Coro y canción española de El cabo primero por la Srta. Huguet y coro de señoritas.*

10º *Fleurs d'oranger, piano a cuatro manos por la Srta. Porcel y M.*

11º *Aria de la ópera Forza del destino, por el Sr. Ramonet*

12º *Galop Bachique (Aster), para piano Srta. Forteza.*

13º *Romanza de Gigantes y Cabezudos, por la Srta. Andreu.*

14º *Postage, vals a cuatro manos por las Srtas. Consuelo y Carmen Hernández*

15º *Dúo de la ópera Ruy Blas, por la Srta. Uguet y el Sr. Ramonet.*

16º *Wänz-I (Grieg) a cuatro manos: Srta. B. Mulet y M.*

17º *Andante et air de ballet, Piano y violín, por los Srs. Vich (A.y B.)*

18º *Coro de la ópera Saffo, por el coro de Srtas; y pasacalle de El maestro de obras, por el coro general.*

Segunda Parte

1º *Introducción y coro de El puñao de rosas, (Chapí)*

2º *Menuet (Haydn) para piano, por la Srta. Miquel*

3º *Romanza Confidencia, por la Srta. B. Mulet*

4º *Pavane Favorite de Louis XIV, piano a cuatro manos, por las Srtas. María e Isabel Mulet.*

5º *Aria de la opera Flora Mirabilis, por el Sr. Ramonet*

6º *Zoraida, serenata para piano, por la Srta. Margarita Fuster.*

7º *Romanza de la opereta Flor de almendro, por la Srta . Huguet*

8º *Vals Boston, para piano: Srta. Porcel.*

9º *Coros de La Alegría de la Huerta y Gigantes y Cabezudos, por el Sr. Piña y coro de hombres.*

10º *Vals la b. (Chopin) a cuatro manos: Srta. Forteza y M.*

11º *Aria de la ópera Der Freischütz, por el Sr Ramonet.*

12º *Serenata española para piano por la Srta. Mulet.*

13º *Duo de una opereta del maestro Taboada, por las Srtas. Francisca y Catalina Artigues.*

14º *Minuetto G. (Bolzoni) a cuatro manos por la Srta. Obrador y M.*

15º *Duo de la ópera Il Guarany, por la Srta. Andreu y el Sr. Ramonet.*

16º *Sinfonía Der Freischütz para piano por la Srta. Gispert.*

17º *Galop Bucephale, piano y violin por los Sres. Vich A y B.*

18º *Funiculi-funicula y coro final, letra de Doña Catalina Mesquida y música del maestro Vich.*

Ya muy cerca de las dos de la madrugada...

Dins el seu començament aquí a la Vila, Vich pren part a totes les activitats musicals que es duen a terme. No sabem si per substituir algun director o si es tractava d'una banda de música nova, però de l'any 1888 llegim referit a la festa de Sant Agustí... *cantose la misa del P. Aulí... dejándose oir la banda que dirige D. Bartolomé Vich.* O també dins l'octubre: *Mañana en el lugar de la Horta... amenizará dicha fiesta la banda que dirige el Sr Vich.*

De la seva principal feina que fou la d'organista i mestre de Capella en trobam variades referències:

1891. ***4 Ene.*** *El domingo, 22 de diciembre último, tuvo lugar en la iglesia del ex convento de Agustinos de esta ciudad, la bendición del nuevo órgano, cuyos trabajos de lengüetería honran al inteligente artista D. Julián Munar. Fueron padrinos D. Salvador Vidal y la simpática Srta. Dª Coloma Burdils. Después de dicha bendición, el celebrado organista D. Bartolomé Vich, acreditó lo mucho que vale como tal. Cantose el Te Deum de nuestro famoso paisano el maestro Aulí...*

1900. ***4 Ag.*** *S. Alfonso... cantándose por un numeroso coro de voces la misa de nuestro inmortal Aulí que fue magistralmente acompañada por el acreditado organista de esta D. Bartolomé Vich; descollando notablemente entre todos los cantores la voz magestuosa del afamado barítono Sr. Prohens.*

1903. ***25 abril*** *Bendicion del nuevo retablo de San Salvador... Cantose el Te Deum del inmortal P. Aulí y una misa muy bien ajustada bajo la dirección del inspirado organista, D. Bartolomé Vich...*

20 Jun. *Sacratísimo Corazón de Jesús.... La grandiosa misa del Maestro Eslava dirigida magistralmente por el reputado organista D. Bartolomé Vich, y cantada y ejecutada perfectamente por nuestros afamados músicos, sacerdotes y seglares...*

1904. ***3 sep.*** *Fiesta en Cas Concos. Muy solemne... A las nueve, después de tercia se cantará la misa del maestro Eslava bajo la dirección de D. Bartolomé Vich...*

1908. ***5 Set.*** *Fiesta en Cas Concos... oficio mayor cantándose la misa del maestro Perosi "Te Deum Laudamus", bajo la dirección del maestro Vich.*

1910. ***5. Feb.*** *Santísimo Corazón de Jesús..*

Corazón de Jesús en la Caridad... Mil placémenes... al maestro Sr Vich por la acertada dirección de los cánticos religiosos... Lástima que no se repitan con mas frecuencia estas solemnidades y así el pueblo religioso pudiera saborear y engolosinarse con las melodias antiguas hoy resucitadas por el Pontífice Pío.

10 Set. *En la iglesia de San Agustín se están celebrando... Los sermones han corrido a cargo del elocuente orador D. Antonio Sancho Catedrático del Seminario de Palma que también ha compuesto expresamente para esta fiesta un hermoso Trisagio a voces que cantaron, alternando, el pueblo y el orfeón que dirige el maestro D. Bartolomé Vich, en la función de anoche... Hoy terminan las cuarenta horas, cantándose una misa a tres voces del inspirado compositor Oreste Ravanello...*

Es Carritxó. Bendición de una estatua de la inmaculada Concepción y un retablo... Cantóse luego a voces la coronilla de

las doce estrellas, dirigida por el maestro Vich, acabando con un coro a la Virgen María.

1911 ***24 Mar.*** *Fiesta de San José. ... cantándose una hermosa misa del maestro Goicoechea con acompañamiento de música. Lo que llamó verdaderamente la atención en dichas solemnidades, fue el canto de un trisagio, una letanía y varios motetes, hábilmente ejecutados por una masa coral nutridísima, formada por unos cincuenta hombres y niños, que con incansable asiduidad y éxito altamente lisongero ha sabido organizar y dirigir el inteligente maestro D. Bartolomé Vich.*

13 May. *Congregación Mariana... A las nueve y media, cantará la Reverenda Comunidad la Hora de Tercia y luego la Capilla que dirige D. Bartolomé Vich interpretará la Misa de Perosi.*

27 May. *Congregación Mariana. Velada literario-musical... De la parte musical se encargó la capilla que con tanto acierto dirige el Sr Vich...*

1914 ***13 Jun.*** *Celebrose la fiesta del Corpus. HH. Trinitarias... la partitura a dos voces del maestro Ravanello, cuya dirección corrió a cargo del organista de la Parroquia Sr. Vich, eficazmente secundado por la profesora de música de aquel colegio, Sor María del Carmen, que ha sabido formar un coro precioso con las angelicales voces de sus discípulas.*

4 Jul. *HH Trinitarias. San Miguel de los Santos Argemir... dirección de D. Batolomé Vich... cantándose la misa de Oreste Ravanello...*

1916 ***8 Ener.*** *Primera Misa de D. Bartolomé Nigorra... La misa Gratia Plena de L. Refice se cantó de una manera tan magistral, que los más entusiastas por la buena música no sabían decidir su admiración entre las habilidades ejecutadas al órgano por el concertista Sr. Torrandell durante el ofertorio, el canto correctísimo*

por voces inmejorablemente educadas y el acompañamiento de órgano y armonium, en que tanto se distinguieron los Sres. Vich... Seguidamente los invitados acompañados por una banda de música se dirigieron al domicilio del festejado, en donde se sirvió un delicado y abundante lunch.

1926 ***31 Dic.*** 50 aniversari que D. Bartomeu Vich toca l'orgue a matines. *"Obsequi del Sr Rector i comunitat parroquial a n'el Mestra Organista don Bartomeu Vich, al cumplirse el 50 anys seguits de tocar Matines de Nadal. Felanitx 24 Desembre 1926"... No contaba, según decía mas que unos 15 años y el Rector del santuario (Lluch) Sr Tortell ya le confiaba el cargo de Maestro de la Escolanía, presentándose por primera vez como tal en los maitines de Navidad de 1876. A los 25 años le llamaba nuestro difunto Rector Sr. Planas, para encargarle del órgano, que a tanta altura había elevado el Sr. Aulí.*

1933 ***23 Juny.*** *Entre los recientes nombramientos eclesiásticos, figura el de Vicario cooperador-organista a favor del reverendo don Gabriel Adrover Nicolau.*

A més del treball, del bon treball com a organista, és una peça clau per a dur a terme les temporades d'òpera i sarsuela fetes dins l'hivern des que s'ha acabat de vermar fins a la quaresma:

1890 ***23 Nov.*** *... se ponía por primera vez en esta población La Traviata, cuya música... del inmortal Verdi... que ya no se puede desear más en esta Ciudad. La 1ª tiple Sra. Miquel... Sr Vich reciba Ud. un aplauso desde las columnas de este semanario. Los coros... Al final del 3er. Acto fue llamado al palco escénico...*

30 Nov. *Mis dos Mujeres original de Luis de Olano y el maestro Barbieri... La dirección brillante como todas las que dirige nuestro paisano Sr Barceló y el Sr. Vich.*

1893 ***4 feb.*** *Teatro. De verdadero acontecimiento musical... a beneficio de nuestro paisano el barítono Sr. Prohens y en ella tomaron parte... la Srta. María Risarelli, los distinguidos instrumentistas Srs. Ramón y Morell, el Maestro Sr. Vich y la banda de música que dirige con tanto acierto el Sr. Oliver. El maestro Sr. Vich tan discreto y acertado como siempre. El Sr. Prohens en el duo y aria de La Favorita y en la romanza de La Traviata nos demostró que conserva su voz potente sonora y bellísima...*

1902 ***23 Nov.*** *Notas teatrales El Rey que rabió, la popular zarzuela de los Sres. Ramos Carrión y Vital Aza... y la preciosa música de la que la ha dotado el maestro Chapí... Principalmente el Sr. Casas... Corresponde además una parte del éxito al maestro Sr. Llorente que con el Sr. Vich ha acompañado los números musicales...*

1903 ***10 Ener.*** *Notas teatrales. Un verdadero triunfo obtuvo la compañía que trabaja en nuestro teatro, con la primera representación de la hermosa ópera del maestro Arrieta Marina La hermosa, potente y bien timbrada voz del joven tenor paisano nuestro Sr. Ramonet, la delicadeza de la primera tiple Srta. Rodríguez, la discreción y el buen gusto con que cantaron topdos los artistas y el coro... las provechosas lecciones del maestro concertador señor Lorente y del director Sr. Casas... en que fue llamado a la escena todo el personal, con los maestros Lorente, Vich y Casas. Para mañana se anuncia la función de despedida de la compañía con un programa variado: primer acto de Marina, La verbena de la Paloma, Dúo de la Africana y Banda de trompetas.*

1904 ***19 Nov.*** *Teatro La compañía que dirige el Sr. Marco... La Leyende del Monge, La Alegría de la Huerta y El cabo primero... Una de las figuras... la primera tiple la Srta. María Moretó... brillantemente el tenor serio Sr. Gil Rey... segunda tiple Srta. Conchita Salvador... Y por fin , nuestro aplauso sincero al coro que bajo la batuta del*

experto maestro de música Sr. Vich... Estan anunciadas para mañana las zarzuelas El Cabo Primero, La Alegría de la huerta y La Revoltosa.

1920 ***7 Feb.*** *El lunes último terminó la temporada teatral organizada por un grupo de socios del Círculo Recreativo. Y por cierto, que la última función no hubiera podido darse a no haberse prestado el maestro Vich a sacar de un apuro a la Empresa, porque el Sr. Jordá que era el concertador de la Compañía, tuvo la poca aprensión de tomar el tren pocas horas antes de empezar la función, como si quisiera agradecer con esa punible huida los cuidados que se le dispensaron y los haberes que cobró durante veinte dias que tuvo que guardar cama atacado de una pulmonía. El Sr. Vich fue al piano sin haber ensayado las obras, escuchando una ovación que fue a la vez una protesta contra el proceder del Sr. Jordá. Una de las zarzuelas representadas fue Molinos de Viento...*

I en una paraula Vich és, a totes les manifestacions musicals siguin del caire que siguin i sempre col·laborant amb qui ha de mester una mà.

1897 *Reunión en casa de D. Salvador Vidal... siendo hábilmente acompañadas al piano por el profesor Sr. Vich. Mañana darán comienzo en el Centro Filarmónico los bailes de máscaras... Se asegura que aparecerá el salon alumbrado por la luz eléctrica que permanece allí instalada.*

24 Dic. *Velada musical... El pianista concertista y compositor Sr. Oscar de la Cinna. Tomaron parte también el maestro pianista Sr. Vich a cuatro manos y el Sr. Prohens que cantó*

1899 ***18 Febr.*** *Stimo. Corazón de Jesús... Dichas funciones, ricamente amenizados por los cánticos angelicales de los niños de la escuela de S. Alfonso de esta ciudad, alternados por la voz magestuosa del barítono Prohens y perfectamente acompañados por nuestro*

acreditado organista D. Bartolomé Vich, dejaron a los concurrentes llenos de santa y dulce emoción.

15 Jul. *Velada musical en casa del Maestro Bartolomé Vich... tomaron parte las Sras. Condesa de Sequier, y Gralla, Srta. Gispert, Uguet y Mulet y los Srs. Vich, Roig, Prohens y Oliver... Los Sres. Roig y Prohens con el hermoso duo de La Forza del destino... de manera que serían ya cerca de las tres cuando acababan de despedirse los invitados.*

1900. ***29 Dic.*** *Teatro de Felanitx. Gran Éxito. Gran Concert Edison. Mañana 30 Diciembre, a las siete y media noche, dejará oir por última vez en este coliseo la verdadera voz humana, música y canto acompañado al piano. El dueño del fonógrafo, aprovechando la ocasión de encontrarse de paso en esta el tenor de zarzuela Sr. Romaní, ha conseguido que dicho tenor cante la gran aria o paradino del cuarto acto de la opera "La Africana" del inmortal maestro Meyerbeer, que será acompañada al piano por el Sr Vich y reproducida instantáneamente por el fonógrafo en presencia del público. El Sr. Romaní se ha prestado a cantar gratuitamente y sin ninguna clase de pretensión, solo por dar más realce al espectáculo. También se ha conseguido que tome parte en esta función el aplaudido concertista de guitarra D. Bartolomé Calatayud, que ejecutará el programa siguiente:*

1º Fantasía imitación al piano (Viñas).

2º El elegante (Brocá).

3º Polaca fantastica (Arcas).

4º Coro de repatriados y jota de "Gigantes i Cabezudos" (Caballero).

5º Quejas de mi lira, Wals (Ferrer).

6º Miramar, fantasía (Calatayud).

7º Mazurka de los paraguas del "Año pasado por agua" (Valverde).

8º Gran jota aragonesa (Arcas).

Interesante. Teniendo que ausentarse en breve de esta cuidad el dueño del Gran Concert Edisson, lo advierte a los que deseen tener audiciones a domicilio, a precios económicos, para que den aviso en la fonda Miralles.

1902 ***30 Ag.*** *San Agustin... Todavía anoche se pudieron observar los ultimos destellos de la fiesta en la reunión celebrada en casa de D. Juan Ordinas que habilitó al efecto uno de los hermosos salones contiguos al nuevo teatro. Se hizo un rato de buena música, cantando divinamente las simpáticas Srtas. Ordinas algunas piezas de ópera, entre ellas diferentes trozos de Aida, y La Favorita; igualmente que la Srta. Feliu y Srta. Huguet, que cantaron admirablemente algunas romanzas de salón acompañadas al piano por el profesor Sr. Vich. Mas tarde, después de tan delicioso rato, se organizó una tanda de rigodones, lanceros y jotas, que duró hasta hora avanzada; retirándose la concurrencia (compuesta por las mas distinguidas familias de la población) sumamente agradecida a las atenciones de los dueños de la casa.*

1907 ***23 Nov.*** *Anteanoche dio un concierto, la notable violinista Cristeta Goñi de 9 años... tocaba acompañada al piano por D. Sebastián Miralles; viendose obligada a repetir el "Bolero" original de su Sr. Padre, Maestro D. Eladio y la "jota" de Sarasate El deseo general de escuchar otra vez a la renombrada violinista, ha hecho que se organice para el martes próximo otro concierto, tomando parte, además de "L'Etoile de Nice", la tiple de Opera Sra. Magdalena Riera, el tenor Ramonet y los profesores Miralles y Vich.*

1909 ***29 Maig.*** (dues sesions de cinematógrafo per les obres de la capelleta)... *Se proyectarán ocho películas nuevas y escogidas, y vistas fijas del monte y del santuario; una banda de música amenizará el espactáculo y en los intermedios, el distinguido tenor de esta localidad D. Ramón Vicens cantará algunas escogidas*

romanzas acompañadas al piano por el reputado maestro Sr. Vich.

1912 ***13 Abr.*** *Local de la Juventud Conservadora en una de las mejores casas de la Pl. Constitución... a la inauguración actuó la banda del Circulo Conservador... por la tarde organizaron los mismos socios un concierto, en el que probaron una vez más sus excelentes dotes musicales el Sr. Ramonet, el clarinete Sr. Quetglas, el violinista Sr. Forteza, habilmente dirigidos y acompañados por el consumado maestro Sr. Vich.*

1913 ***5 Abr.*** *La Juventud Conservadora ha organizado para mañana una velada literario-musical en el teatro Novedades:*

Primera Parte:

2 *Fantasía de clarinete, por D. Miguel Quetglas,acompañada a piano por el Maestro D. Bartolomé Vich.*

3 *Charmant, vals boston por la Srta. Dª. María Vidal.*

4 *Romanza por el tenor Sr. Ramonet.*

6 *L'Exilé, fantasía de violín por D. José Forteza, acompañada a piano por la Srta. Matilde Forteza.*

7 *Romanza de Grieg cantada por la Srta. Emilia Gralla acompañada a piano por la Srta. Margarita Caldentey.*

9 *Fantasía de violín por D. José Forteza acompañada al piano.*

10 *Loengrin, duo de tenor y tiple por la Srta. Emilia Gralla y el Sr. Ramonet.*

Segunda Parte:

12 *Serenata Oriental por la srta. Catalina Obrador.*

14 *Fantasía Der Freyschütz de Weber por la Srta. Margarita Fuster.*

16 *Tannauser de Wagner por D. José Forteza. 17 Romanza por el tenor señor Ramonet.*

18 Sinfonía de piano por la Srta. Margarita Caldentey. 20 Aria por la Srta. E. Gralla.

21 ...

1919 ***24 May.*** *Teatro Principal. Velada organizada por el Circulo Recreativo a beneficio de las obras de San Salvador... en los intermedios hizo las delicias del público el guitarrista Sr. Calatayud y los Sres. Vich interpretando al violín y piano hermosísimas piezas...*

1923 ***10 Feb.*** *Excursión Eucarística al Sagrario de Porto Colom. Especial novedad revistió la realizada ante ayer a la iglesia del caserío de Porto-Colom, por las Marias de los Sagrarios Calvarios de nuestra parroquia, con el objeto de desagraviar a Jesús Sacramentado, por las ofensas a recibir durante los dias del presente carnaval... terminando con cánticos alusivos, que acompañó en el armonio el maestro organista D. Bartolomé Vich...*

1910 ***27 Ag.*** *En el nuevo teatro de esta ciudad, tuvo lugar el domingo último un concierto mucical organizado por iniciativa de Dª. Flora Naya de Monferrer a beneficio de la família del náufrago Antonio Oliver. Tomaron parte en dicha velada la tiple Sta. Ladaria, el maestro Sr. Vich, el tenor Sr. Ramonet, otros varios aficionados y la banda de música del Circulo Liberal Conservador, prestándose todos desinteresadamente.*

1916 ***28 Abr.*** *Velada Literario-musical del Circulo Recreativo y bendición del estandarte de su Orfeón... Seguidamente se celebrará la misa mayor. El Orfeón cantará la misa "Hoc est corpus meus" del abate Perosi. Terminada la función religiosa, los Socios del Círculo y personas invitadas, precedidos de una banda de música y del estandarte, se dirigirán desde el templo al domicilio social. Por la noche tendrá lugar en el Teatro Principal la Velada litererio-musical con arreglo del siguiente programa:*

Primera Parte:

1º Sinfonía por la orquesta que dirige D. Bartolomé Vich...

Segunda Parte:

5º Concierto de Violín y piano por los celebrados artistas Sres. Portas y Roig, los cuales interpretarán las siguientes piezas: Adiós a la Alhambra, de Jesús de Monasterio; Serenata de Torrelli; Cavatina de Raff, sobre 4ª cuerda; Polonesa (escrita expresamente para el Sr. Portas y a él dedicada); y L'aragonesa, jota de concierto, Alart)

Tercera Parte

6º Concierto por la banda de bandurrias y guitarras que dirige el Sr. Quetglas: Pasodoble Aliaga; Gran introducción al Vals Aquillon; Schotis La Estrella y Jota de La Madre del Cordero.

7º Concierto por el Orfeón del Círculo dirigido por el Sr. Forteza: Sardana Flor Boscana, de Morera; L'emigrant, de Vives y La doncella de la costa de Bartomeus.

7 Jul. Festa del Beat Ramon... *por la tarde, se celebrará un acto literario-musical en los jardines del Colegio de los PP Teatinos, habiéndose encargado de su organización la Congregación Mariana: 1º Himno del Beato Ramón.... 5º Sinfonia por la orquesta que dirige el maestro Sr. Vich... 9º Preludio por la misma orquesta.... 13º Himno del Beato Ramón*

10 Dic. *La fiesta de la Inmaculada. ... Añádase a lo dicho la magestad de las funciones corales y la brillante orquesta que, dirigida acertadamante por el organista de la parroquia D. Bartolomé Vich, interpretó exactamente la gran Salve de Mariani, una preciosa misa de Eslava y el tan agradable Trisagio del maestro Sancho...*

Bartomeu Vich es casa a Felanitx l'any 1892 amb Joana Mª. Bennàssar Uguet. D'aquesta unió rebrotaren dos músics més, el compositor Rafel Vich, i el músic Jaume Vich.

1921 ***11 Jun.*** *Primera Misa del Rdo. D. Rafael Vich... nutridísimo coro de aficionados, dirigidos por D. José Forteza Adrover, la hermosa partitura expresamente compuesta por el nuevo celebrante... estudiaron las alumnas del Sr. Vich (padre) aquella finísima composición que se cantó en el ofertorio, producción también del numen musical del misacantano... Tu es Sacerdos in aeternum el reverendo Sr. Tomás, adscrito a la Catedral, acompañó al órgano la misa, que se dijo muy bién y el majestuoso Te-Deum del P. Aulí terminando la ceremonia religiosa con el besalamanos. La Banda municipal acompañó después a los invitados hasta la casa del Sr. Vich... Por la noche la banda obsequió con una serenata al Sr. Vich dando motivo a que se reuniera mucha gente en las inmediaciones de la Plaza de Pax.*

1920 ***15 May.*** *Federación Católica Obrera. Con la lectura de diversas composiciones literarias y alguna alocución dirigida a los asociados, intercalando entre unas y otras diferentes piezas musicales el quinteto de bandurrias y guitarras que dirige el Sr. Quetglas y otras de clarinete y harmonium, que ejecutaron el mismo Sr. Quetglas y Vich (D. Jaime), se van sucediendo las veladas familiares de la Federación Católica Obrera de esta Ciudad.*

1923 ***26 May.*** *Presentació de l'Orfeó Aulí 27 de maig.*

1ª part:

Hundariche de Brahms per l'Orquestra Aulí,
L'Arbre Sagrat E. Morera,
La Ploma de Perdiu de Comella,
L'Emigrant Vives,
O vos Omnes Vittoria per l'Orfeó Aulí.

2ª part:
Mazurka nº 2 Chopin,
Llegenda Albeniz
Composicions per a piano per D. Jaume Vich.
Parlament per l'Illustre canonge D. Toni Sancho.
La Bohemme (fantasía) Puccini per l'Orquestra Aulí,
Rossinyol de E Morera,
Himne a la Nit Beethoven
Amor de patria Mendelsshon
Flors de Maig Clavé per l'Orfeó Aulí.

1923 ***7 Set.*** *Velada literario-musical en can Reus d'es convent... La parte musical corrió a cargo de la Sra. Esposa del publicista D. Juan Estelrich y de los hermanos D. Rafael y D. Jaime Vich que ejecutaron magistralmente al piano preciosas piezas...*

6 Oct. Primers jocs Florals de Mallorca 1923. Entrades i Sortides... Mateu Oliver Capó 25... D. Jaume Vich orquestra 75.

1927 ***10 Dic.*** *Purísima Concepción...Se cantó y estrenó una hermosa Misa, compuesta por el organista. D. Rafael Vich y acompañada al armonio por su buen padre y experto músico D. Batolomé.*

1928 ***12 May.*** *Velada musical en La Protectora. Un aventajado violinista G. Bianchi...acompañado por la joven pianista Srta. Maria Obrador, ejecutó la Rondalla pasodoble de M. Godoy, un tango de P. Molina, la Sardana Saltiró de la Cardina y la finísima composición de Albéniz, Granada. Luego sentado al piano el joven cuanto experto músico D. Jaime Vich, siguió deleitando al auditorio... Romanza en fa, de Bethoven; Minuetto, de Bocherini; Reverie, de Schuman; Serenade a Kubelik, de Drla; Czardas, de Monti y la Chansson de Solveg, de Grieg. Todas ellas arrancaron... admirabilísima interpretación del Capricho Español, para violín solo, del que es autor el propio ejecutante... en honor al concertista*

el Orfeó cantó algunos números y se intercalaron varias piezas al piano.

Circulo Recreativo... excursión a San Salvador...cantando una hermosa partitura del abate Perosi los dispersos orfeonistas de la misma sociedad, circunstancialmente agrupados bajo la batuta de su antiguo director D. José Forteza Adrover y acompañados al armonium por el experto cuanto complaciente músico D. Jaime Vich... Al final del acto religioso cantó una hermosa Avemaría el tenor D. Ramón Vicens.

23 Jun. *Orfeó Aulí.Velada Musical en el Teatro Principal.*

I Parte:

Fantasía de La Boheme por la orquesta.

La Balanguera, del Maestro Vives por todas las secciones, con acompañamiento de orquesta.

Oh dia del Senyor! De Mendelsshon, sección de hombres, acompañada también por orquesta.

Lo Comte Arnau, de Mas Serracant, por todas las secciones.

Himne a la nit, de Beethoven, para hombres solos.

Sardana La Nostra cançó, de Morera por todas las secciones.

Romanza por el tenor señor Ramonet, acompañado al piano por D. Jaime Vich.

Fantasía de Violín y piano por los Sres. Forteza y Vich.

II Parte:

Cavalleria Rusticana por orquesta.

Sardana La Mare Cantora, para guitarras y bandurrias , tocada por las alumnas de la Srta. María Obrador.

Danza Mora por la misma banda.

Romanza por el tenor señor Ramonet, acompañado al piano por su pequeño hijo Miguel.

Número de violín y piano por los Sres. Forteza y Vich.

Amor de Patria, de Mendelsshon, por la sección de hombres del Orfeó.

Jovenívola, de Millet, por la misma sección.

Cançó d'amor i de guerra, sardana, por la sección de señoritas.

Bohemios, del maestro Vives por todas las secciones y la orquesta. Dirigido por el joven maestro Miguel Manresa.

1930 ***3 Set.*** *Reparación del órgano de nuestra Parroquia. Entre las obras de embellecimiento de nuestro templo mayor... merece especial atención la que se ha realizado en el organo. Se ha considerado nuestro órgano uno de los mejores de la Isla, desde que en 1892 se hizo la gran reforma por el meritísimo y nunca bienalabado organero D. Julián Munar; pero a los cuarenta años de funcionamiento cotidiano, un instrumento tan complicadísimo, en el que entra una multitud enorme de piezas las mas variadas (muelles, varillas, molinetes, portavientos secretos, válvulas, etc,) nada de extraño es, que hubiera sufrido la incuria de los tiempos, y, a pesar de su construcción verdaderamente sólida y concienzuda, como sabía hacerlo aquel gran organero, parte de el estaba sin funcionar. Pues bien, un desmonte general, una limpieza de todo el instrumento, un repaso de todas y cada una de sus múltiples piezas con su cerrespondiente reparación de las gastadas, rehabilitar la cadereta, una nueva y moderna harmonización y una afinación escrupulosa, era de todo punto necesario. Todo esto es lo que se ha llevado a cabo por el Director técnico de la antigua y famosa fábrica de órganos Amezua de San Sebastián D. Leocadio Galdós y su hijo. Además, se han introducido algunas mejoras notables como son: un trémolo general para los tres teclados, i un pedal que una, a voluntad del organista, el teclado del Órgano Grande con el de Ecos, mediante lo cual se duplica el número crecido de registros ya existentes y se multiplican las combinaciones que con ellos se*

pueden hacer. Como si esto fuera poco, se han introducido en el Órgano nuevos registros, a saber: el Silicionat, precioso flautado de un timbre muy agradable, un Violón, 8 pies, de sonido muy dulce, una Flauta Octaviante y se ha completado el Fagot, que era la constante aspiración de nuestro veterano organista. Todo lo cual, unido a lo que ya poseía, hace que el órgano de la Parroquia, sea un instrumento de gran categoría. Sabemos que se inaugurará el dia de san Miguel, titular de la Parroquia, que está encargado del sermón D. Rafael Vich... y que por la tarde éste en unión de su señor padre darán una audición.

Bartomeu Vich acabaria la seva vida a Ciutat l'any 1938 on els seus fills estaven destinats. I si la seva vida musical interpretativa fou intensa, la seva producció no ho fou tant. Quasi una vintena de partitures podem avui relacionar:

MISSA. Per a 4 sopranos i orgue.

MISSA DE REQUIEM.

PIEDAD GRANDE GEOVÁ. Per a una veu i orgue.

ADONAI GLORIOSO SU NOMBRE. Pes a una veu i orgue.

AMO ELS PENYALS DE LA VERGE SOBERANA. Amb lletre de Josep Mª Quadrado. 1884.

HIMNO A SANTA TERESA DE JESUS. Cor, cobles a duo i acompanyament "ad líbitum" dedicat a Sor Manuela. Gabriel Bordoy, mestre, diaca i amic m'ha passat la següent informació: "Germana de la Caritat que el 1896 feia escola a les nines en el carrer Proïssos, front al carrer d'en Roig. Nomia Manuela Vadell Fiol i havent fet la carrera de magisteri obtingué per oposició la 2ª escola pública de nova creació a Felanitx de la qual prengué possessió el 25-IX-1885".

PADRE NUESTRO, AVE MARIA, GLORIA PATRI. Per a 2 v. i acompanyament.

PADRE NUESTRO, AVE MARIA, GLORIA PATRI. Per a 2 v.tiples i acompanyament.

AVE MARIA. Per a 2 v. i acompanyament.

SALVE R. Forteza

HIMNO DE LA CORONACION PONTIFICIA DE LA V. DE SAN SALVADOR FELANITX.

HIMNE AL MONUMENT Lletra de Mª Antª Salvá 1933 *7 Jul.* Crónica de la bendición de Cristo Rey. *Se hizo la bendición por partes, actuando de padrinos de la cripta D. Gabriel Alzamora Tauler y su esposa y del monumento el autor del proyecto D. Mateo Oliver Capó y su prometida la señorita Margarita Vaquer Valls de Padrinas. Cerráronse las bendiciones con el canto del Himno al Monumento, letra de María Antonia Salvá con música del maestro organista D. Bartolomé Vich...*

COROS PER A LA FESTA DEL CENTENARI DEL QUIXOT 1910 *13 Mayo Centenario del Quijote. La parte musical, estuvo dirigida por el maestro D Bartolomé Vich, a quien felicitamos, porque con su inspiración al escribir los coros ex profeso para este acto y por sus asiduos trabajos en enseñarlos a cantar a las niñas (tarea dificil) ha contribuido a darle tanto realce. Felicitamos también a la simpática srta. Dª. Maria Forteza, exalumna de la Sra. Mesquida y del Sr Vich... Igualmente, a Dª. Margarita Noguera, ayudanta de la escuela...*

CANTICS PER A LA PEREGRINACIÓ A SANT SALVADOR 1909 *22 Oct. Peregrinació a San Salvador... se distinguieron notablemente con sus hermosos cánticos, composición de D. Juan Valls de Padrinas y del Organista de la Parroquia D Bartolomé Vich, y letra de un peregrino también felanigense.*

ALEGRATE ISRAEL 1907 *16 Feb. Una carta. Con mucho gusto publicamos la que nos remitió nuestro paisano y amigo D. Federico Valenzuela Pro. que dice... Lluida com en altres anys, ha resultat la festivitat de la Purísima, celebrada en la Iglesia de relligiosas "Adoratrices" de Barcelona. En el mateix dia de la festa y dins la novena han alternat ab notables composicions musicals, altres de debó molt celebrades de autors mallorquins. El Pare M. Cardell, del Oratori de San Felip de Palma, hens ha fevorit ab un "Bendita sea tu pureza" D. Bartomeu Vich, organista de Felanitx, amb un motet intitulat "Alégrate Israel" y D Lluis Planes, de Felanitx també ab un Tantum ergo y Genitori per la reserva...*

FUNICULI- FUNICULA 1909 Lletra de Catalina Mesquida

JULIA. 1889 Masurca, dedicada a la seva deixebla Júlia Suau. Publicada a "La Tortuga" el 9 febrer.

AMPARO.1889 Polca dedicada a la seva alumna Amparo Ramón. Publicada a la Tortuga el 16 de Març.

Fons consultades:

Centre de Recerca i Documentació Musical

"El Felanigense" Setmanari.

Arxiu Parroquial de Felanitx.

Arxiu Vich.

Rosselló i Parets. Notes per a la Història de la Música a Mallorca.

PITAGORAS

Sinopsi del corpus documental del repertori de la colla de xeremiers de Mallorca

Francesc Huguet Balle

Objecte de la comunicació:

Aquesta comunicació vol ser una exposició sumària del treball que, dirigit pel professor *Xavier Carbonell* vaig presentar com a fi de carrera dels estudis de Música Tradicional, al Conservatori Superior de Música de les Illes Balears, titulat "**LA MUSICA DELS XEREMIERS DE MALLORCA; *Cap a la creació d'un corpus documental per a la recerca i l'ensenyament del repertori***" i editat l'any 2007. La intenció és que es puguin conèixer la seva existència i continguts, de cara a futures tasques de recerca dins aquest camp, mentre estem pendents d'una possible publicació.

Descripció general del treball:

El CORPUS DOCUMENTAL DEL REPERTORI DE LA COLLA DE XEREMIERS DE MALLORCA pretén, a més de reunir, catalogar i descriure els documents gràfics i sonors existents de repertori xeremier, facilitar el ràpid accés a la còpia de cada un d'ells.

El cos general està constituït per una base de dades a partir de la qual es pot accedir a la còpia de cada un dels documents recopilats: 693 gràfics en format d'imatge i 440 sonors en format mp3. Físicament ocupa 9 carpetes anellades, d'unes 70 camises cada una i 4 CD. La seva presentació en DVD amb tots els continguts no acaba d'omplir un DVD ja que ocupa 2'79 GB.

Per a facilitat la seva consulta es presenta en dos fascicles:

1. El primer conté: un índex general, els apartats introductoris i les **"TAULES DESCRIPTIVES"** que funcionen com un catàleg temàtic dels documents gràfics i sonors en 4 en blocs i 29 capítols.

Els 4 blocs segueixen la classificació general emprada ja per **Noguera**, amb la nomenclatura de ***Josep Massot i Planes: Balls de pageses, Balls de figures i Tocades diveres,*** afegint-ne un de documentació d'aspecte general.

Els capítols que subdivideixen els blocs generals, constitueixen grups formats per peces del repertori que suggereixen un estudi de recerca conjunt. La justificació d'aquest agrupament és precisament el que s'explica en la presentació que es fa de cada capítol.

Cada capítol a més de descriure el grup en general presenta unes taules que agrupen els documents per afinitat de discurs melòdic. Cada document ve acompanyat de la referència corresponent dins la base de dades, i si la consulta es fa a l'ordinador, es pot tenir accés a la còpia del document, en format d'imatge, si és gràfic i en format d'audio mp3, si és sonor. Els documents gràfics s'acompanyen de la seva transcripció, en forma homogeni (MUS/FINALE) i es poden escoltar en format MIDI.

A més, tan els grups en general com els documents en particular, s'acompanyen de les respectives anotacions de caràcter documental en notes a peu de pàgina.

Al final del capítol es presenta una selecta que conté aquelles mostres documentals que es consideren més interessants, bé per tractar-se de mostres inèdites o bé per alguna referència explicita en l'exposició.

2. **El segon fascicle conté dos annexes:**

   Annex 1: Descripció de les fonts documentals i relació d'entrades.

   Com el seu nom indica, fa una presentació detallada de cada una de les fonts, i en dona relació de les entrades que s'han traslladat al corpus documental. Quan la lectura es fa a l'ordinador, mitjançant

el sistema d'enllaços hipervincles, es pot accedir de forma quasi instantània, al document d'imatge o so respectivament.

Annex 2: Índex alfabètic d'entrades.

Facilita l'accés a un document en concret a partir del títol d'origen en la font.

Comptem amb els avantatges que suposa el format informatitzat. Destacaríem la capacitat ordenadora per camps de la base de dades, els enllaços entre documents amb referència i l'eina "buscador" dels programes editors (Word i Excel), amb la que es pot localitzar qualsevol document a partir duna "paraula clau".

A més, al comptar amb les transcripcions editades en format MUS (finale) i MIDI, es faciliten força les tasques d'anàlisi comparativa que es vulguin emprendre.

Índex general del treball

Introducció

Objectiu general

Metodologia de treball

Taules descriptives de la documentació gràfica i sonora del repertori xeremier

a) Documentació d'aspecte general
   1) Música per a tecla, referida a la música dels xeremiers
   2) Preludis i finals de xeremies

b) Balls de pageses
   9) "Na pixedis torta"
   10) Boleros antics, boleros vells, boleros nous i altres boleros xeremiers
   11) El fandango en el repertori xeremier

c) Balls de figures
   12) Cavallets de Felanitx
   13) Cavallets de Pollença
   14) Cavallets d'Artà

15) Cavallets de Porreres
16) Cossiers d'Alaró
17) Cossiers de Montuïri
18) Cossiers d'Algaida
19) Cossiers de Manacor
20) Cossiers de Pollença
21) Altres balls de figura

d) Tocades diverses
22) Corregudes
23) Ofertes
24) Acompanyades i altres tocades documentades abans de 1970
25) "Per tocar caminant" i altres tocades de les que no es coneix documentació anterior al 1970
26) Tocades a ritme de balls distints als "de pageses"
27) Tocades basades en la cançonistica popular
28) Tocades d'altres indrets
29) Tocades ocasionals i d'altres no classificades

Anotacions generals

Valoració personal

Bibliografia

Descripció de les fonts documentals i relació d'entrades

1. FONTS DE DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

1.1. Manuscrits i altre material no publicat

	Entrades
Manuscrits de l'Arxiu de Sant Felip	9
Pliego de Violín del Doctor D. JAIME TORTELL	2
Manuscrits d'ANTONI NOGUERA	20
Manuscrits de BALTASAR SAMPER	45
Manuscrits de BARTOLOMÉ SIMÓ ESCANAVERINO	3
Manuscrit d'ANTONI NADAL ROSSELLO ("Picarola")	1
Manuscrits de JOAN MOREY COMPANY	104
Peces recollides de camp per EUGENI CANYELLES PONS	2

1.2. Partitures publicades

Albert Carvajal i Joan Lliteras (1998). APORTACIÓ A L'ESTUDI HISTÒRIC DELS COSSIERS DE MANACOR.	1
Amades Gelats, Joan (1950). COSTUMARI CATALÀ. EL CURS DE L'ANY.	16
Artigues, Antoni (2000). XEREMIES - ELS SAC DE GEMECS CATALÀ DE MALLORCA.	96
Artigues, Toni (1982). XEREMIERS. MANUAL DE XEREMIES, FOBIOL I TAMBORÍ. Palma de Mallorca. Edicions Cort.	13
Artigues, Toni; i Morey, Joan (1989). "QUADERNS DE MÚSICA", NÚM 2: REPERTORI I CONSTRUCCIÓ DELS INSTRUMENTS DE LA COLLA DE XEREMIERS CATALANS A MALLORCA.	8
Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria (1893). LAS BALEARES POR LA PALABRA Y EL GRABADO.	11
Bestard i Ferrer, Tomeu (2001). REPERTORI DE XEREMIERS.	39
Calatayud, Bartomeu (1952). DANZAS TÍPICAS DE MALLORCA.	6
Camps i Mercadal, Francesc ("Francesc d'Albranca"). CANÇONS POPULARS MENORQUINES (1918-1921).	1
Carbonell, Xavier (1992). Transcripció manuscrita de les tonades dels Cossiers de Montuïri a partir d'un enregistrament a cassette magnetofònica del flabioler i mestre de cossiers Joan Grimalt Pocovi, "Niu". Publicades a ELS COSSIERS DE MONTUÏRI.	12
Colom, Miquel (1953). MALLORCA - SUS DANZAS Y SUS CANCIONES.	5
Crivillé i Bargalló, Josep (1983). MÚSICA TRADICIONAL CATALANA. Volum III DANSES.	8
Ensenyat, Bartomeu (1975). FOLKLORE DE MALLORCA. DANZAS-MÚSICA. RITOS Y COSTUMBRES.	3
Estarellas Pascual, Andreu (1985). L'ESSÈNCIA DE MALLORCA. RECULL DE COSTUMS I TONADES.	19
Galmés Riera, Antoni - Morey, Llorenç (1951). DANZAS TÍPICAS DE MALLORCA.	3
Galmés Riera, Antoni (1950). MALLORCA, MENORCA, IBIZA. FOLKLORE.	17

Julià Prohens, Miquel (1998). CANÇONER TRADICIONAL DE MALLORCA.	6
Massot i Planes, Josep (1984) CANÇONER MUSICAL DE MALLORCA Palma de Mallorca. Caixa de Balears "Sa Nostra".	75
Mulet, Antoni (1953). MALLORCA "EL PARADO DE VALLDEMOSSA".	4
Noguera, Antoni (1908). ENSAYOS DE CRÍTICA MUSICAL. MEMORIA SOBRE LOS CANTOS Y TOCATAS POPULARES DE LA ISLA DE MALLORCA.	7
OBRA DEL CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA. MATERIALS Quinze volums: • Els tres primers publicats del 1926 al 1929 per la Fundació Concepció Rabell i Cibils, Vda. Romaguera. • Els restants es venen publicant per Publicacions de l'Abadia de Montserrat, des del 1993, a raó d'un tom per any.	35
Pol, Antoni. "Un Conrador" (1917). FOLKLORE MUSICAL MALLORQUÍN.	7
Pont i Llodrà, Antoni Josep. Aportacions musicals al DICCIONARI CATALÀ - VALENCIÀ - BALEAR (DCVB).	31
Riera Estarelles, Antoni (1988). CENT I TENTES TONADES TRADICIONALS DE MALLORCA.	1
Vallcaneras Jaume, Francesc (1990). ELS COSSIERS D'ALARÓ. APROXIMACIÓ AL FET DELS COSSIERS DE MALLORCA.	1

1.3. Partitures d'arxiu particular

Partitures cedides directament per particulars, de versions que estaven sonant a finals del segle XX.	91.3.

1.4. Partitures penjades a la xarxa internet

Genovart Espinosa, Antoni, http://www.mallorcaweb.net/xeremiers	12
Rubio Estades, Pep Toni http://www.musicanostra.com/PARTITURES/PARTITURES.htm	51

2. *FONTS DE DOCUMENTACIÓ SONORA*

2.1. Material sonor no editat

Judith Cohen: LOMAX EN MALLORCA, 1952	11
Antoni Artigues: BENDINAT, 1979	18
Antoni Artigues: MOREET, 1978	14
Antoni Artigues: J. PIXEDIS, 1973	6
Antoni Artigues: ENTREVISTES A XEREMIERS, 1979	3
Antoni Artigues: SINEU, 1979	25
Antoni Artigues: LLARGOS - DAVID (1979)	25
Antoni Artigues: TONI MORETA i NIT DELS CAVALLETS DE POLLENÇA (1979)	13
Antoni Artigues: LLARGOS DE SENCELLES, 1980	12
Antoni Artigues: GUILLEM TIX, TONI MORETA, JOAN PUBIL, 1979	13
Antoni Artigues: L'AMO EN GUILLEM TIX DE MURO (1979)	5
Tomàs Salom: TROBADA DE XEREMIERS A MANACOR, 1985	24
Tomàs Salom: RADIO SON, 1990	15
Tomàs Salom: SA CALATRAVA, 1979	27
Tomàs Salom: XEREMIERS SANCELLES (LLARGOS) - BIEL CARAGOL. 1980	19
Josep Rotger: XEREMIERS A SA CALATRAVA, 1979	2
Josep Rotger: C3 C4, 1979	6
Josep Rotger: MINIDISK A	10
Josep Rotger: C1C C2B. 1979	14
Francesc Vallcaneras - Eugeni Canyelles: BALL DE FIGURES DE MALLORCA, 1998	43
FESTES DEL REI EN JAUME DE CALVIÀ; 2001 Enregistrament particular	2

2.2. Material sonor extret d'enregistraments editats

AIRES MALLORQUINES, 1930 (?) Arxius sonors procedents del MUSEU DE LA MÚSICA DE BARCELONA, extrets de discs sonors analògics de 25 cm de diàmetre a 78 rpm., interpretats pel grup AIRES MALLORQUINES. Compañía Gramófono-Odeón S.A.E. 182.269-71 Sonadors: P. Bastart, B.Bastart i J. Pomar.	5
COSSIERS DE MONTUÏRI - 1992 Editat per L'AJUNTAMENT DE MONTUÏRI, recull enregistraments de l'any 1979.	21
TONADES DE CAMP I XEREMIERS DE SANTA EUGÈNIA; 2002 CD editat per l'Ajuntament de Santa Eugènia. Recull la participació dels xeremiers de Santa Eugènia a la festa inaugural del poliesportiu de Sant Josep Obrer de Ciutat el 1977.	7
I i II TROBADA DE XEREMIERS. SA PÒBLA - ILLES BALEARS Unió Música; FUNDACIÓ ACA. 1997.	46
NAVIDAD EN MALLORCA Coral Polifònica de Bunyola. 1971 Disc de 45 rpm. editat per Radio Popular	1
ARA HI ANAM. Escola de Ball de Bunyola, 1991 LP de 33 rpm. Editat per Ona Digital.	2
S'ESTOL Estol des Jerricó. Felanitx, 1995	
CD Editat per Blau, CD 100.	5
MAGNA ANTOLOGIA DEL FOLKLORE MUSICAL DE ESPAÑA Vol. 8: ISLAS BALEARES / VASCONGADAS M. García Matos; 1978	5
HISTÒRIA DE LA MÚSICA CATALANA, VELENCIANA I BALEAR. Vol. VI: MÚSICA POPULAR I TRADICIONAL. Xose Aviñoa 2001	2
XEREMIERS DE SA CALATRAVA CD editat per Blau, CDM 047 ; reedició del LP de 33 rpm. de l'any 1989.	14
NO DÓNA GRAN COSA MÉS L'AGRE DE LA TERRA. Tramudança 2001 CD editat per Blau, CD 284	1
SANT ANTONI I EL DIMONI; Antoni Torrens, 2002 CD editat per Blau, CD 302	5
FRUIT DE LA TERRA; Sis Som 2001 CD editat per Blau, CD 297	5

XEREMIERS DE SANTA MARIA 2003 CD editat per Factoria de So - Blau, CD 287	15
TREMPATS; Xeremiers De Son Roca 2004 CD editat per Ona Digital CD 200	14

Índex alfabètic d'entrades

2.- Les conclusions

Al final del fascicle primer s'exposen unes "ANOTACIONS GENERALS -a mode de conclusions". Es tracta d'unes observacions generals al repertori extretes de l'elaboració del catàleg. També s'hi apunten el que podríem anomenar limitacions del treball: interrogants que queden fora resoldre o apartats que precisen d'un estudi més acurat. Cada observació s'acompanya d'una mena de proposta per a la recerca.

Observacions	Propostes
1. L'àmbit temporal estudiat es relativament recent. Només s'han pogut trobar documents propis de tocades de xeremiers a partir de finals del segle XIX.	S'haurà de seguir cercant nova documentació, tot i que sigui de font indirecta, de segles anteriors.
2. La tonalitat i la modalitat de les transcripcions difereixen, a vegades, dels so que escoltem en els enregistraments sonors. Quasi la totalitat de transcripcions que trobem a les fonts es fan considerant els instruments afinats en l'escala diatònica major. Sols en algunes excepcions trobem el SIb com alteració puntual, o peces transcrites amb armadura de DO menor.	Per conservar el so que ha caracteritzat les sonades de xeremies durant el segle XX serà precís fer ús de notes alterades, o utilitzar instruments amb una afinació "atemperada".
3. Sembla ser que la dificultat de lectura que presenten algunes transcripcions publicades no han afavorit la conservació, o recuperació de la peça.	Convindrà reeditar i divulgar aquelles peces antigues que es feien de difícil lectura.

4. Els preludis de xeremies, la presencia dels quals està unànimement documentada, no apareixen quasi mai a les transcripcions.	A més d'escoltar els preludis que apareixen a la documentació sonora, es pot desenvolupar una anàlisi sobre la seva morfologia general.
5. No trobem documentació explícita de que s'hagi usat més d'un bordó. A partir del darrer quart del segle XX es va restablint so als fillols que no sabem des de quant havien restat muts.	Es precisa documentació sobre l'ús de les trompes de les xeremies.
6. El paper del tamborí, fonamental en la sonoritat de la colla i imprescindible per la conducció rítmica que aporta, no sempre apareix prou documentat.	Cal potenciar l'estudi del tamborí: ritmes, afinació, tècnica, estils, etc.
7. S'observa una tendència a la simplificació rítmica en les transcripcions. Sobretot en l'apartat de tocades diverses a vegades entreveiem un ritme natural de la melodia més complex del que la transcripció representa.	Amb una acurada anàlisi rítmica de les peces tradicionals es pot recuperar el fil que condueixi a indicis de música més antiga.
8. A l'últim quart del segle XX s'experimenta una tendència a la "jotització". és a dir, sonar a ritme de jota peces que els xeremiers antics explorats els anys 70 sonaven com a tocades amb ritmes complexes.	Estudiar l'aparició dels noms que rep cada una de les tocades pot ajudar a reconèixer l'antiguitat i la morfologia primitiva de les peces.
9. La data de recollida de la documentació gràfica anterior als anys 1970 moltes vegades queda molt imprecisa.	Aquesta limitació pot ser contemplada pels documentalistes.
10. No queda prou definit l'efecte de l'aparició de les agrupacions de ball , amb rondalla de corda. ¿Podria tenir que veure amb la disminució de la presència dels xeremiers en la música de ball?	Seria un interessant tema de recerca definir aquesta relació.
11. No tenim localitzats tots els "MATERIALS NOGUERA" que es mencionen a l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya.	Queda pendent cercar més documents de Noguera, especialment entre els arxius de l'Obra del Cançoner i del Fons Amades.

12. Probablement les fonts documentals antigues deixaren alguns àmbits territorials fora explorar, com és el cas de Muro i voltants.	Es fa precís continuar cercant als arxius locals i particulars, en especial dels municipis de reconeguda tradició xeremiera.
13. Dins el repertori tradicional no trobem documentat cap cas de polifonia. Sempre trobem una única melodia per al fabiol i les xeremies. En alguns casos per al fabiol sol. A vegades es transcriu el ritme del tamborí i menys freqüentment s'indica la nota pedal.	Aquest darrers anys van apareixent assaigs de sonar a veus, sobretot quan toquen vàries colles plegades.
14. No s'han trobat indicis de diferències morfològiques o estructurals entre les jotes i les mateixes incloses en el repertori xeremier.	Seguirà pendent per a l'estudi trobar-ne les diferències.
15. Les jotes o mateixes del repertori xeremier presenten, majoritàriament, dos tipus de seqüències en el fraseig. • Introducció - part A - part B - (repeticions A - B) i coda. • Introducció - part A - part B - part C - (repeticions A - B - C) i coda. El nombre de repeticions és indeterminat. La introducció és lliure (preludi de xeremies). Hi ha varis tipus de coda, anomenats acabatalls, acabaions, o senya: llarg, curt... Cada part A, B o C consta de 8 compassos amb repetició. Hi ha jotes que afegeixen eventualment una part D. Hi ha alguna jota que no segueix del tot l'esquema.	Aquesta observació de tipus general ens suggereix un treball d'anàlisi de com es combinen frases d'una i altra jota, variant cadències d'alguna d'elles i donant pas a noves peces. La confecció d'un "inventari" de frases podria ser ben interessant..
16. El qualificatiu de "vells" i "nous" als boleros és utilitzat de forma confusa.	Pot interessar als documentalistes.
17. No trobem per a xeremies boleros dels que a mitjan peça passen de mode major a menor.	Les prestacions dels instruments de moderna construcció en poden facilitar la introducció.
18. Per les alteracions de notes que comporten, no trobem vertaders fandangos transcrits per a colla de xeremiers.	Ídem que l'anterior.

19. La música dels Cossiers de Montuïri, d'Alaró i d'Algaida, que es sona a flabiol i tamborí sols, no guarda relació melòdica amb altres tocades de xeremies.	En aquest cas la proposta és mantenir al màxim la genuïnitat.
20. La resta de música de Balls de figures, ja manté documentada des d'antic una ampla relació amb sonades per a la colla de xeremiers.	Pot redundar en benefici d'un repertori més ample de peces i variants.
21. El tema musical de la primera part de "Na Pixedis Torta" apareix des de l'antigor a diverses tocades.	No s'han esgotat les possibilitats de recerca sobre aquesta qüestió.
22. El grup general anomenat tocades agrupa un ample conjunt de tipus de peces distingides per noms genèrics funcionals com acompanyades, per anar caminant, ofertes...	Queda pendent aprofundir en l'anàlisi morfològica d'aquests subgrups de tocades.
23. La seqüència i estructura de les Ofertes dels Homes i de les Dones suggereix reminiscències del conjunt pavana o dansa de passos, i gallarda o dansa de salts.	Un estudi comparatiu amb el repertori de la Música Antiga podria aportar noves dades.
24. Són escasses les peces del repertori tradicionals de la colla de xeremiers basades en la cançonística popular.	Esbrinar-ne les causes donaria lloc a un important treball de recerca.

Observació final

Si algú està interessat en conèixer o consultar aquest treball pot sol·licitar-ho telefonant al 971613873, o mitjançant correu electrònic adreçat a xhuguetb@telefonica.net.

Els Valldemossa i Les cançons de les Illes, cançons del món (1978-1989)

Andreu Ramis Puig-gros

Un dels caires menys coneguts, i menys glamourosos, de la trajectòria artística d'*Els Valldemossa* és la d'impulsors, divulgadors i artífexs de propostes didàctiques a l'entorn del fet musical. Aquesta tasca, desenvolupada entre el 1978 i 1989, sota el patrocini i l'empara de l'Obra Social i Cultural de "SA NOSTRA", Caixa de Balears, va esser l'eix d'un programa conegut amb el nom *Les cançons de les Illes, cançons del món*. Aquesta, la meva aportació d'homenatge, persegueix fer recordança d'aquesta iniciativa amb una descripció breu i sintètica del seu plantejament, del seu contingut, però també dels resultats que, val a dir-ho, foren més fruiters del que inicialment en podien esperar els seus protagonistes.

Fou un proposta musicalment eclèctica amb temàtiques també variades a través de la qual, Els Valldemossa feren incursions a àmbits tan dispars com la música dels Beatles, els espirituals negres, els aucells, Europa o les autonomies, ... però amb un cert denominador comú: cançons folklòriques o d'inspiració popular i tradicional, sempre versionades al català, i amb una certa preocupació per la música de les distintes zones del domini lingüístic o de les àrees d'influència històrica com la Catalunya Nord i Occitània o la Mediterrània. El nexe en comú però va ser sempre la unitat estilística i musical que proporcionaven els arranjaments i adaptacions dels Valldemossa, les seves veus i el seu peculiar estil: proper, simple i amb acompanyaments instrumentals mínims.

La mecànica del programa era la pròpia de concert escolar: realitzat als mateixos centres amb una munió d'alumnes de distints grups i nivells educatius i, fins i tot, de diverses escoles que generaven una concentració

clarament heterogènia i que feien de l'acte una activitat lúdica més que no una proposta didàctica més o menys formal. Això no obstant, el material quedava i potencialment esdevenia una eina d'ús didàctic. Els recursos didàctics, més enllà del quadernet, i la presència absorbent d'Els Valldemossa sobre l'escenari, se limitaven a algunes variacions instrumentals (bouzouki, xistu...) i, en alguns casos, a la projecció de diapositives o a l'ús d'enregistraments testimonials de determinades músiques o, fins i tot, com a recurs de *play back*.

Tot i que a la majoria dels quadernets hi ha un pla d'ensenyament i en alguns una selecció de partitures musicals, espai reservat per al dibuix i la redacció (2 i 3) i algunes referències bibliogràfiques sobre els continguts, de fet, la proposta didàctica era més aviat espontània que no formal. Així ho reconeixia Rafel Estaràs: *"Es tracta, primer, de trobar un fil conductor i, després, anar cercant les cançons que s'hi diguin. I que siguin més atractives i divertides. En la tria del tema no hi ha, de bon començament, cap tipus de raó pedagògica, fora, naturalment, de les musicals. Però, això sí, després, es demana a un especialista que faci una introducció per al programa de mà. Amb el temps, hem vist que aquest petit opuscle és de gran importància per al bon desenvolupament i aprofitament de les nostres actuacions: per una banda, serveix per a seguir les lletres de les tonades que interpretam, per altra, dóna als mestres i als alumnes una reflexió seriosa i acurada sobre el tema i, per últim, és una eina més, a l'abast de l'escola, per a treballar el català."* (Diario de Mallorca, 5 abril 1989). Això no obstant, almenys els deu primers programes, es plantejaren com a lliçons amb un "pla d'ensenyament" i amb el suport de la Inspecció Provincial d'Ensenyança.

Una part fonamental del programa que, òbviament, ha perdurat més enllà de les actuacions als centres escolars és l'edició impresa de cada una de les lliçons. Una cada curs escolar, fins arribar a la dotzena, que, a hores d'ara, han esdevingut una col·leccioneta gairebé de bibliòfil i una bona mostra del material per a l'educació musical de la segona meitat de la dècada, del 1970 i la de 1980.

El variat contingut de les lliçons

Pel que fa al contingut, a les tres primeres edicions del programa, se simultanejaren cançons provinents del folklore mallorquí i de les altres illes amb cançons del folklore internacional (Perú, Regió andina i dels Estats Units d'Amèrica), que s'ajuntaven a cançons pròpies (generalment composicions d'Estaràs-King), cançons tradicionals mallorquines (recollides per Gabriel Janer Manila, Antoni Mulet o Antoni Pol) i adaptacions amb textos de Miquel Bota Totxo i música de Joan Santandreu i Jaume Albertí; alguna composició d'autors "clàssics" com és el cas de Manuela Herreros de Bonet, Pere Orlandis o Antoni Torrandell amb lletra de Bota Totxo, música grega (Mikis Theodorakis), folklore mexicà a partir de la incorporació de Paco Ballinas i altres músiques que ajudaven a la descripció o el lluïment dels instruments musicals.

A partir de la quarta edició cada lliçó prengué un caràcter temàtic: la primera fou una selecció de cançons de The Beatles, traduïdes al català: *Let it be, I'll follow the sun, All my loving, Yellow submarine* i *When I'm sixty four* que es complementà amb una mostra de folklore mexicà i cançons tradicionals mallorquines. Aquesta elecció temàtica contrastava, si més no, amb el missatge institucional que es recollia a la memòria de l'entitat patrocinadora: "El sentido primordial de esta <<cuarta lección>>, ha sido el reverdecer y promover todo aquello significativo y valioso del patrimonio de nuestras islas: música, canciones, bailes, historia, leyendas, tradiciones, arte y vida."

El 1982, la cinquena lliçó es dedicà als espirituals negres: *Un tren que va a la glòria, Negre Joe, No ho sap ningú, La barca d'en Miquel, A la vora del riu, La mare sense fills, Quan tots els sants, Vaivens del carruatge, Vés-hi Moisés, Josué va conquerir Jericó, Dalt del tren, Blues de Sant Lluís, Vingué la nit* i, finalment, el complement de cançons tradicionals i antigues de les Illes per a ballar. La memòria de "Sa Nostra" recull: "*Después del resultado positivo obtenido con las cuatro ediciones anteriores, en este año de la*

conmemoración de nuestro centenario, "Els Valldemossa" han impartido la quinta lección, en la que se ha introducido una novedad: una selección de composiciones de las del tipo conocido por la definición de "negro espiritual" y, como es lógico, traducidas a nuestra lengua.

De esta quinta lección de "Les cançons de les Illes, cançons del món", se beneficiaron más de cuarenta poblaciones y ciudades de Mallorca, totalizando más de veinte mil alumnos...".

Un viatge per Europa fou l'objecte de la sisena lliçó, amb la finalitat de mostrar cançons populars de França, Itàlia, Grècia, Rússia, Hongria, Àustria i Alemanya, Polònia, els Països Bàltics (Suècia, Dinamarca i Noruega), les Illes Britàniques i la sempre present quota de tradicionals de Mallorca i de la resta de les illes.

La setena lliçó, dedicada als aucells amb textos a Miquel Rayó, prengué un vessant naturalista on el fil conductor va esser la selecció d'un conjunt de cançons populars que tenen precisament aquest nexe d'unió. És suficient repassar els títols: *El cant dels Aucells, Rossinyol i muntanyes del Canigó, La Falsía, L'àguila peixetera, L'abellerol, El passaforadí, El voltor, La gavina, Són deu aucells petits, L'oronella, L'Alosa* (Alouette), *El Colom* i, com de costum, cançons tradicionals i balls de les Illes.

A la vuitena lliçó es feu una contribució al sistema autonòmic sota el títol "Pels camins de els autonomies" i amb la pretensió de mostrar algunes composicions populars amb referents identitaris de cada comunitat. Per València, es mostrava una cançó tradicional de Vicent Torrent i música de Al Tall i una jota d'Eliseu Parra; per Cantàbria i Castella-Lleó: *La fuente del cacho* i la jotilla *Me quisiste* a més d'un *Baile de gaita;* per Galícia: *Airiños de Galicia,* cançó basada en les arrels del folklore gallec amb la qual Els Valldemossa guanyaren el Festival del Miño 1971; per Catalunya una mostra de la Nova Cançó: *L'estaca* de Lluís Llach i la tradicional *En Pere Gallerí;* per Extremadura, la popular *La Pirroquia;* per Andalusia,

l'antiga i tradicional *Anda Jaleo*; per Euskadi, la nadala *Ator, Ator, Mutill*, al temps que s'aprofitava per mostrar el xistu; per Castella-la Mancha foren *Seguidillas manchegas*, tres jotes de ball de La Rioja, Múrcia i Aragó, i el cant *La Hiedra* de Navarra; les illes Canàries amb les cançons *Esta noche no alumbra, Palmero, Sube a la palma, Virgen de la Candelaria* i *Todas las Canarias*; per Madrid, el xòtis composat pel músic català Ramon Farran: *Pepe, Pepe, dame un souvenir* i, finalment, les Illes amb la cançó *Les illes*, amb lletra de Vicent Andrés Estellés i música de Maria del Mar Bonet i *Adéu*, d'Antoni Martorell.

Tot continuant amb les propostes temàtiques, la novena lliçó va estar dedicada als poetes mallorquins. S'iniciava amb la cançó *Trobada*, dels Valldemossa dedicada als poetes i prosseguia amb la següent selecció de poemes musicats: de Blai Bonet, *La Cala* i *Joc amorós*; de Josep Mª Llompart, *L'Heura* i *cançó dels tres mariners*; de Jaume Vidal Alcover, *Alegria*; de Cèlia Viñas, *Cançó de mar*; de Maria Antònia Salvà, *Joc de nins* i de Miquel Bauçà, *Embarbussament popular*.

Tal com es diu a la presentació de l'edició del 1986-87, "*Hem arribat a la desena lliçó i aprofitarem aquesta avinentesa per dedicar més atenció a les cançons de Menorca i Eivissa*", tot fent servir com a recurs les influències de la música de grups com Trajinada (Menorca) o Uc (Pitiüses) es cantaven les populars: *Els llagosts de Ciutadella*; *Romanç de la núvia d'Algendar*; *Ball d'Escòcia*; *Tip i tap*; *Un senyor damunt un ruc*; *Cançó de les Illes* (composició dels Valldemossa), *Ball Pagès* i *Anàrem a Sant Miquel*.

L'onzena lliçó, titulada *Més enllà del Pirineu. Retrobant vells germans nostres*, es plantejà un recorregut musical per terres de Catalunya Nord i Occitània que es materialitzà amb la interpretació de les següents composicions populars: *El Rossinyol, Els tres tambors, Sant Ferriol, Les minyones de Tuïr* (corrandes), *Barbapum, Se canta, Dalt del pont d'Avinyó, La cansoun dis avi* i *En estol Jan petit que dansa*.

El cicle es tancà amb *Mediterrània*, que incorporava el lema "Siem fills d'aquella gent que de naus la mar omplia" amb un itinerari musical pels camins de la Mediterrània. La lliçó s'iniciava amb un *Himne a Mallorca*, recollit per Antoni Pol; *La cusirora* (Alguer) de Lluís Cossu Calvia; *Nostalgia a ran de mar* de Rafel Estaràs; *Vaixell de Grècia* de Lluís Llach; *Pàtria* de Maria Sabater; la popular *Mariuccia, Ara que fàs?* de Sicília); uns *Boleros marins* del folklore mallorquí amb lletra de Rafel Estaràs i les populars de Nàpols: *Funiculí-Funiculà, Ciribiribín, Tarantel·les, Tu te n'adduone o non te n'adduone?* i *Maria, Mari.*

Els autors i els col·laboradors

Al llarg dels onze anys que durà l'experiència, *Els Valldemossa* com a grup musical consolidat i amb una llarga experiència, està constituït pels germans Rafel, Bernat i Tomeu Estaràs acompanyats, des del principi, pel bunyolí Miquel Brunet i, a partir del segon any, per Gènia Tobin. Això no obstant, gairebé a cada curs incorporen nous col·laboradors que enriqueixen el programa. Curiosament, a la primera lliçó (1978), s'anunciaven amb un "Nou so" i els germans Estaràs i Miquel Brunet, compareixien amb Josep Milan i Joan Bibiloni. A la segona lliçó, aquests tres darrers foren substituïts per Gènia Tobin, Carles Blanco i Guillem Reinés. El 1980, a la tercera lliçó, en substitució de Guillem Reinés, s'incorporen Jorge Cauci i Paco Ballinas que donarà una especial empremta al conjunt i que es mantenen el curs següent. A la cinquena es reincorpora Miquel Brunet en substitució de Jorge Cauci. A la sisena lliçó causa baixa Gènia Tobin i acompanyen els Estaràs l'inefable Paco Ballinas, Miquel Brunet i Pedro Sánchez. A la setena, es reincorpora Gènia Tobin, es manté Paco Ballinas i, novament, s'incorpora Guillem Noguera. La vuitena lliçó es protagonitzada pels Valldemossa i a la novena, al grup estable de Gènia, els germans Estaràs i Paco Ballinas, s'hi afegeix Enric Pastor. A la desena, el grup està integrat pels tres germans Estaràs, Paco Ballinas i Miquel Brunet. El curs següent s'incorpora Daniel Lagarde en substitució de Paco

Ballinas i a la darrera edició Gènia Tobin amb les veus; Tomeu Estaràs amb la flauta dolça i veus; Bernat Estaràs amb la guitarra <<ovation>> i veus; Rafel Estaràs amb la guitarra i veus i Miquel Brunet, responsable dels arranjaments musicals, teclats, sample, ordinador, etc.

Així mateix, a més del grup musical, per al disseny i realització del quadernet de la lliçó, dirigit per Rafel Estaràs que, a més, coordinava l'edició i la programació de la temporada amb els responsables de l'Obra Social de "SA NOSTRA", es comptà amb tot un seguit de col·laboradors. Destaca Miquel Rayó com a autor dels textos de la setena lliçó dedicada als aucells; el paper de coordinador que durant un parell d'anys exercí el patriota pollencí Miquel Bota Totxo; a la novena els textos foren de la recordada Magalí Estaràs, les adaptacions dels Valldemossa i els arranjaments de Miquel Brunet i Enric Pastor; també s'han de destacar la presentació a manera de text introductori de Jaume Corbera Pou per a la lliçó dedicada a la Catalunya Nord i la presentació de la medievalista Maria Barceló i Crespí per a la lliçó sobre la Mediterrània.

Les actuacions i els usuaris

Els centres escolars de l'illa de Mallorca varen esser els beneficiaris d'aquestes dotze edicions del programa, en sessions que es devien apropar a la descripció que en fa la crònica periodística: "*El inicio de esta gira* [...] *fue presenciado por aproximadamente trescientos chavales de unos diez años de edad, los cuales supieron en todo momento ser partícipes de la fiesta, coreando las canciones de los artistas y aplaudiéndolas con entusiasmo al tiempo que exteriorizaban con sus agudos chillidos la alegría que en ese momento sentían, quizás, por no tener que asistir a clase.*" (Última Hora, 1 març 1988).

A continuació aportam un quadre resum a partir del qual, encara que amb dades poc homogènies, hom pot prendre consciència del volum i de l'abast que assolí el programa.

Curs	Alumnes	Actuacions	Centres	Poblacions
1978-79			20	11
1979-80	27.000		61	43
1980-81		200		
1981-82	20.000			40
1982-83				
1983-84				
1984-85		56		35
1985-86		73	87	
1986-87		81		
1987-88			94	
1988-89		88	100	

Tot plegat, una tasca encomiable que intentà fer arribar als infants l'estil i el repertori d'un dels grups musicals que sorgiren aprofitant l'onada del primer boom turístic. A les lliçons, com hem vist, es trasllada un repertori que alterna cançons populars europees i d'altres indrets del món, amb les tradicionals del país i la barreja de cançons tradicionals amb les de moda. Els Valldemossa, amb aquest programa impulsat per "SA NOSTRA", seguiren una trajectòria que s'havien marcat anys abans: sense trencar amb les exigències comercials que, en ocasions els menaven cap allà on no voldrien, aprofiten les ocasions per interpretar i donar a conèixer la música popular mallorquina, fan versions catalanes de cançons de moda o musiquen obres de poetes mallorquins. Sempre, però, i d'acord amb Joan Manresa,[1] amb una seriositat i professionalitat reconeguda.

Descripció bibliogràfica

Les cançons de les illes, cançons del món: Lliçó per a les Escoles de Mallorca / Els Valldemossa. [Palma de Mallorca]: Caixa d'Estalvis de les Balears Sa Nostra, D.L. 323-1979. 16 p.: il.; 19 cm.

Les cançons de les illes, cançons del món: Segona Lliçó per a les Escoles de Mallorca / Els Valldemossa. [Palma de Mallorca]: Caixa d'Estalvis de les Balears Sa Nostra, D.L. 83-1980. 16 p.: il.; 19 cm.

Les cançons de les illes, cançons del món: Tercera Lliçó per a les Escoles de Mallorca / Els Valldemossa. [Palma de Mallorca]: Caixa d'Estalvis de les Balears Sa Nostra, D.L. 437-1980. 20 p.: il.; 19 cm.

Les cançons de les illes, cançons del món: Quarta Lliçó per a les Escoles de Mallorca / Els Valldemossa. [Palma de Mallorca]: Caixa d'Estalvis de les Balears Sa Nostra, D.L. 173-1981. 20 p.: il.; 19 cm.

Les cançons de les illes, cançons del món: Cinquena Lliçó per a les Escoles de Mallorca / Els Valldemossa. [Palma de Mallorca]: Caixa de Balears Sa Nostra, D.L. 89-1982. 16 p.: il.; 19 cm.

Les cançons de les illes, cançons del món: Sisena Lliçó per a les Escoles de Mallorca. Un viatge per Europa / Els Valldemossa. [Palma de Mallorca]: Caixa de Balears Sa Nostra, D.L. 13-1983. 20 p.: il.; 19 cm.

Les cançons de les illes, cançons del món: Setena Lliçó per a les Escoles de Mallorca. El cant dels aucells / Els Valldemossa. [Palma de Mallorca]: Caixa de Balears Sa Nostra, D.L. 775-1983. 24 p.: il.; 19 cm.

Les cançons de les illes, cançons del món: Vuitena Lliçó per a les Escoles de Mallorca. Pels camins de les autonomies / Els Valldemossa. [Palma de Mallorca]: Caixa de Balears Sa Nostra, D.L. 77-1985. 20 p.: il.; 19 cm.

Les cançons de les illes, cançons del món: Desena Lliçó per a les Escoles de Mallorca / Els Valldemossa. [Palma de Mallorca]: Caixa de Balears Sa Nostra, D.L. 103-1987. 16 p.: il.; 19 cm.

Les cançons de les illes, cançons del món: Onzena lliçó. Més enllà del Pirineu / Els Valldemossa. [Palma de Mallorca]: Caixa de Balears Sa Nostra, D.L. 136-1988. 16 p.: il.; 19 cm.

Les cançons de les illes, cançons del món: Dotzena Lliçó per a les Escoles de Mallorca. Mediterrània / Els Valldemossa. [Palma de Mallorca]: Caixa de Balears Sa Nostra, D.L. 154-1989. 16 p.: il.; 19 cm.

1 (1987) *25 anys de Nova Cançó a Mallorca.* Palma: Ajuntament de Palma, pag. 51

La música a Santanyí. les bandes de música (III)

Tercera època. Joan Perelló i Ferrer, director, 1916 - 1923[1]

Miquel Pons

1910

A la recerca de papers musicals he trobat més informació corresponent a l'època del director Miquel Morell.[2]

Ayuntamiento de Santañy. Libro de Caja. Año 1910

El *Libro...* consta de 39 fulles foliades i el signen el secretari, Pedro Tomàs, i el batle, Miquel Clar. Segell *"Ayuntamiento de Santañy".*

"Haber 22 julio Miguel Morell Puigrós. Subvención á la Banda de Música Municipal. (acuerdo de hoy - 250)"

1911

Nou *Libro de Caja.*

"Miguel Morell Director de la Banda de Música. En pago á la subvención que tiene este Ayuntº concedida á la Banda de Música. (acuerdo de 28 del actual - 250)"

El *Libro de Caja* de 1911, va signat pel secretari Pedro Tomàs i Miquel Clar, com a batle.

1912

"Satisfecho a D. Miguel Morell Puigrós por una comisión de la Banda de Música municipal por la subvención de este Ayuntº á dicha banda 1912. (acuerdo 5 actual - 250)"

El primer edil és el mateix. En canvi el secretari Pere Tomàs és substituït pel senyor Joan Verger, de Cas Coix, que cal no confondre amb l'altre Joan Verger i Tomàs (a) *sa Geneta.*

---

(1) AMS. 2008

(2) Totes les notes que corresponen als anys 1916 – 1923, referides a la Banda de Música del terme de Santanyí són extretes dels Llibres d'Actes i Libros de Caja de l'Arxiu Municipal de Santanyí.

1913

... "También se acuerda que á la Banda de Música de esta villa se le abone la subvención que figura en el presupuesto."
"Por comisión de este Ayuntamiento para la recepción oficial hecha en Capitanía General con motivo de la visita á Mallorca de la Infanta Isabel de Borbón en cantidad de cincuenta pesetas."
Diario de Ingresos. Borrador. Batle Clar, secretari Verger.
Ayuntamiento Constitucional. "13 - Idem á D. Miguel Morell Puigrós por la subvención á la Banda de Música. (acuerdo 16 de junio. - 250)

Per l'acord del dia 16 de l'actual, s'acorda abonar al batle constitucional Miquel Clar i Caldentey per viatge a Ciutat i a la recepció de S.A. Isabel de Borbón, en qualitat de comissió.

1914

Ayuntamiento Constitucional. Libro de Caja. Año de 1914.
"Idem á D. Miguel Morell Puigrós por la subvención á la Banda de Música, en este año actual - 250."

A la *Segona època de Les Bandes de Música* (2006), feia constar la direcció de Miquel Morell i Puigròs de 1908 - 1917. No era una errada meva perquè a les Actes Municipals resta constància que el 1917 se satisfà a D. Miquel Morell la subvenció de 1915 que no es va pagar *"por no aber* (sic) *consignación el Presupuesto de dicho año y considerándolo en este de 1917"*. Ni el 1915 ni el 1916 es consigna la retribució al director Morell, que els darrers anys ha estat desposseït del càrrec i rebaixat a un treball humil i un tant menys preuat com el d'omplir talons destinats a cobrar la contribució rústica i urbana.

Em manca informació sobre la mutació de director de la Banda de Música Municipal a un simple empleat de les oficines de la Sala Constitucional.

1916

El 1916 i amb data del 31 de juliol.

Ayuntamiento Constitucional. Libro de Caja y Depositaría de Fondos, año 1916, libramiento 73, concepto 14, es troba:

"Idem á Dn. Juan Perelló Ferrer Director de la Banda de Música municipal por subvención á la misma perteneciente al año 1916 (acuerdo id.) 250 pts".

Segons els *gastos* se subvenciona a Mn. Joan Santandreu per les festes religioses de sant Jaume (acord 7) amb 50 ptes.

1917

A la *"Depositaría de Fondos municipales, del Ayuntamiento Constitucional de Santañy. Año de 1917. "Libro de Caja"*. En el mes de gener de 1917 i les firmes del batle constitucional i el secretari de Cas Coix:

"Satisfecho á D. Miguel Morell i Puigrós por la subvención de la Banda de Música durante el año 1915, que se dejó de abonar por no aber (sic) consignación al Presupuesto de dicho año y consignado en este año de 1917, 250'00"

I també el 1917.

"Idem (?) á D. Miguel Morell por sus trabajos extraordinarios para la secretaria de este Ayuntamiento consistentes para llenar talones para la contribución rústica y urbana para el año 1917. (acuerdo de 14 Enero 1917 - 10'40)"

El *Libro de Caja, de 51 hojas foliadas*, el signa el contador Joan Verger i el batle Miquel Clar, l'amo en Miquel des Rafal des Porcs.

1918

Libro de Caja. Depositaría de Fondos municipales. Año 1918. Ayuntamiento constitucional de Santañy. A Gastos:
"- á Juan Perelló Ferrer por la subvención ala (sic) banda de música correspondiente al año 1918 (acuerdo 5 Enero 1918. 250'00)"
"- á Miguel Morell Puigrós por los trabajos extraordinarios verificados urbana y matrícula correspondiente al año actual. (acuerdo id. 9,45)"

1919

Es fa constar que el 27 de gener de 1919 no hi hagué sessió ordinària en primera convocatòria per manca de nombre suficient de regidors. En segona convocatòria el batle posà en coneixement de la corporació el

contracte de 15 de juny darrer amb Lucas Verger Lladó pel lloguer d'una casa al carrer de Llombards per la quantitat de 200 ptes. anuals, per a la instal·lació del telègraf per part de l'Estat i havia de regir des del primer d'agost pròxim.

> *"Luego después el Ayuntamiento acordó por unanimidad que se abonara al Director de la Banda de Música de esta localidad doscientas cincuenta pesetas que figuran en el Presupuesto como subvención á la misma para durante el presente año económico."*

El dit any ocupava el càrrec de director Joan Perelló i Ferrer.

1919 - 1920

Pel que fa als anys 1919 - 1920, l'Ajuntament Constitucional comença un nou *Libro de Caja*.

El mes de juliol hi ha unes referències a l'epidèmia de la *grippe* de l'any 1918, amb una quantitat considerable de difunts en el terme. (Per més detalls es poden consultar els llibres del Registre Civil, de l'Arxiu Sagramental de la Parròquia i treballs particulars.)

El Consistori acorda:

> *"Idem á Mateo Ferrer Vidal como gratificación por la cooperación prestada a la brigada de enterramiento durante la pasada epidemia de grippe, de Octubre de 1918. (acuerdo idem) 50'00."*
> *"Idem al Director de la Banda de Música por la subvención consignada en el presupuesto (acuerdo 25 del actual) 250."*

Seguia en el càrrec de director Joan Perelló i Ferrer.

L'Ajuntament Constitucional concedeix 150 pessetes a Don Joan Escalas Vidal, President de la comissió de la festa civil dedicada a sant Jaume, els dies de 24 a 27 de juliol. Al rector Joan Santandreu i Galmés per les funcions religioses de sant Jaume i Festa de l'Obra, els dies 24 i 25, li concedeix 50 ptes.

1920 - 1921

> *Libro de Caja. Ayuntamiento Constitucional de Santanyí. Depositaría de Fondos municipales. Año de 1920 á 1921.*

"Idem a Juan Perelló Ferrer Director de la banda de música de esta población por la subvención á la misma durante el presente año. 250'00."
"Idem a Damián Adrover Oliver por sus trabajos de montar y desmontar el cadafalco de la Banda de Música. (acuerdo idem - 16'00)"

1921 - 1922

Libro de Caja. Año de 1921 - 1922.
"Satisfecho á Juan Perelló Ferrer Director de la Banda de Música por la subvención á dicha Banda durante el actual año. 250'00".

Així mateix se satisfan altres pagaments. Al rector Santandreu per cera i altres per la Setmana Santa, 80'00 ptes. Per la festa del titular i patró de l'església, sant Andreu, de 1920, 50'00 ptes. Idèntica suma per la festivitat religiosa de sant Jaume.

Per al tradicional refresc de Setmana Santa, en els nostres dies se celebra a la sortida de l'ofici del Dijous Sant, el dia 24 d'abril de 1921, total 10'00 ptes. A l'estanquera, Maria Aguiló, pel refresc referit, rep 2,00 ptes, per quatre capsetes de tabac. A Sebastià Adrover i Barceló per confits i galletes pels refrescs de Setmana Santa i sant Jaume, 58'20 ptes. A Antònia Rigo i Vicens per les dues mateixes celebracions se li paga 11,25 ptes.

"Idem a Jaime Bauzá Adrover, fondista, importe de la manutención y alojamiento á tres músicos contratados para la festividad de San Jaime (acuerdo 7 del actual, 27'00)"

A l'amo en Joan Muntaner, de Cas Majoral, concessionari de la *Central Eléctrica de Santañy* pel cost de la part elèctrica i il·luminació de la vila per sant Jaume 62,50.

1922 - 1923

Consta en el *Libro de Caja* de 1922, certes bonificacions relacionades amb la part musical.

"Idem, a Juan Perelló Ferrer Director de la banda de Música de este Ayuntamiento por la subvención á dicha banda durante 1922, 250 pts."
Idem a Damià Adrover i Oliver por sus cornales (sic), para montar y

desmontar el cadafalco de la banda de música con motivación de la festividad de S. Jaime. (acuerdo 10'00)."

Com és ja habitual, l'Ajuntament per les festes populars de sant Jaume fa un refresc i a l'any present abona a Maria Aguiló i Aguiló 6'00 pessetes per deu capsetes de tabac.

1922

L'acta correspon al 13 d'agost de 1922, en segona convocatòria i sota la presidència del batle Miquel Clar.

> *"En este estado pidió la palabra el Concejal Don Mateo Rigo Muntaner para interpelar al Sr. Alcalde respeto de la conducta observada con relación a la Banda de Música del Sindicato Católico de las Salinas al impedir que tocara en reuniones y bailes en casas particulares.*
> *Le contestó el Sr. Alcalde y dice que su proceder lo adapta siempre á la legalidad y como él es responsable de sus actos manifiesta al interpolante que sí que se ha excedido en sus atribuciones que acuda a la Autoridad Superior, ya que él no dará ninguna explicación ni permitirá discutir sobre este punto 3 (?) al pretender D. Mateo Rigo hablar sobre el mismo asunto el Sr. Alcalde le retira la palabra."*

Es donà per acabada la sessió i la signen els assistents, vuit en total, amb el president Miquel Clar i el secretari Joan Verger.

Així es clou la tercera etapa musical de 1916 - 1922. No obstant això, la presència de tres músics forans, allotjats a la fonda de Can Curt, de Jaume Bauçà, és la mostra més evident que la Banda de l'Ajuntament Constitucional no s'abastava per ella mateixa i urgien els reforços per a les solemnitats. Pel que he pogut comprovar a ses Salines la novella Banda de Música corresponent a la Secció Instructiva i Recreativa del *Sindicato Agrícola Católico de las Salinas.*

1923

Durant la tercera època, la Banda de Música de Santanyí, 1916 - 1923, no ha sofert mutació. Avui consider ròniques les 250'00 pessetes

percebudes i no resta gens clar si és el sou del director o la subvenció a la Banda de Música. De moment la batuta està en mans de Joan Perelló i Ferrer, que alterna la direcció amb algunes classes particulars de música i l'ofici de teixidor. La nova època de la música municipal tendrà com a responsable don Baldomero Astorga, director de la *Banda del Tercio*.

Suara he insinuat una petita desavinença entre el batle Miquel Clar i el regidor de ses Salines, Mateu Rigo i Muntaner, motivada per la veda a la Banda del Sindicat de ses Salines de participar a reunions i balls a domicilis particulars. La discussió degué ésser tensa entre el Sr. Clar, batle, i el Sr. Rigo Muntaner, regidor. (*Libro de Actas. 13 de agosto de 1922*). És cosa sabuda que aleshores les coses entre Santanyí i ses Salines no anaven de la manera millor i cordial. A alguna publicació recent de ses Salines s'insisteix que les relacions, entre la vila i el llogaret, no eren molt satisfactòries i no pot estranyar a ningú el desenllaç final de la segregació festivada pels saliners a partir de l'1 de juny de 1925, quan ses Salines es converteix en municipi. Consider important l'estudi particular de la situació. Cau fora del meu abast, doncs el que em motiva, ara com ara, i el meu interès radica en el fet musical de ses Salines, integrada al municipi de Santanyí, o sia amb anterioritat a 1925.

Tal volta abans de 1922 hi poguessin haver petites diferències per qüestions de la música, entre la Sala i ses Salines. De fet no en resta constància. Per a mi, l'inici de la confrontació es reflecteix a l'acta del 13 d'agost de 1922, no de 1921, com es fa constar. (2) Queda prou perfilat l'acarament entre el batle Clar i el regidor Rigo Muntaner, en relació a la banda de música del *Sindicato Agrícola Católico de las Salinas*. El Sindicat... fou creat a principis dels anys vint i tenia per lema: *Uns per altres, Déu per tots*. El *Manifest* data del 20 de juliol de 1920, que recollia aspectes de la vida pagesa, aportació de noves idees "per millorar la forma de vida dels saliners." No hi podia faltar una secció cultural, que seria la Instructiva i Recreativa.

El batle constitucional de Santanyí, Miquel Clar i Caldentey, el 12 d'agost de 1922, dirigeix un escrit al president del Sindicat, Sr. Bartomeu Garcies amb el següent contingut:

> "Com a president del Sindicat Agrícola Catòlic de Ses Salines, poso en coneixement de V.S. que des d'aquesta data el President de la Banda de música del sindicat de la meva presidència és Antoni Vidal Oliver, domiciliat a Ses Salines, Plaça de Sant Bartomeu, n. 7."[3]

Ses Salines tenia coratge, de cada vegada prenien més força els aspectes de la seva singularitat. No són suposicions a tants d'anys vistes i analitzades. Santanyí no tenia aquells anys publicació local i les notícies-cròniques cal espigolar-les a la premsa ciutadana, com acostumava fer el cronista Bernat Vidal i Tomàs tan enamorat dels papers antics, altres investigadors més joves i jo mateix i encara no he posat tall. *Es Moscart*, 1909, ja no picava, ja havia donat molta de branca, i era dejorn per néixer *Nuestro pueblo*, 1931.

Ses Salines va tenir una manera d'exterioritzar l'estat de qualsevol ram. El medi de comunicar-se, ses Salines el trobà a *La voz campesina* 1921 - 1923.[4]

A la publicació campanera sovint apareix: *La Sección de las Salinas*. Les cròniques salineres quasi sempre són anònimes o les firma: BISOÑO. Les notícies aportades s'originen a l'historial del Sindicat Agrícola Catòlic de Ses Salines i el seu inici principia al n. 9. Són abundoses les notes relacionades amb la música, obra del Sindicat. Creació d'una *Sección Instructiva i Recreativa* (V.C. n. 18 i 19). Entusiasme i vibració del jovent per les notes musicals *"símbolo de la armonía y buen gusto..."* (V.C. n. 24). Nombrosa assistència a l'acadèmia de solfeig i progrés dels alumnes. (V.C. n. 26 i 27). *"Muy notables son los progresos realizados por la parte musical de esta sección y la constante y activa labor del digno director de la misma D. Guillermo Juan y la afición y perseverancia de nuestros estudiosos jóvenes,*

(3) Juan Burguera Vidal.- El segle XX a Ses Salines. Ses Salines, 2000. Pàg. 110.

(4) La voz campesina 1921 – 1923. (Edició Facsímil). Campos, 2000.

han hecho sobrepasar los cálculos hechos desde un principio" (V.C. n. 30). Destaca *"el simpático saludo de la novel banda de música a las respectivas familias de los músicos el día 17 de Abril último, con motivo de las fiestas de Pascua de Resurrección, y la excursión del día siguiente a la Colonia"* (V.C. n. 33). La mateixa publicació de V.C. en el núm. 34, innova *"... el reciente atropello de que fue víctima la banda de música de esta Sección el día del Corpus, había despertado gran interés en la villa..."* Al núm. 39 informa de la visita dels *"Exploradores de S.Juan"* a ses Salines. La Banda del Sindicat donà un concert homenatge als exploradors *"en el espacioso jardín de D. Gregorio Bonet (a) Bonico, donde se reunió mucho público."* El núm. 41 informa que el 14 d'octubre de 1922 s'obsequià amb un *lunch* als joves de la secció Instructiva i Recreativa, gest del President D. Bernat Orell Adrover. El secretari del Sindicat llegí un poema *Als joves de la Secció Instructiva i Recreativa d'es Sindicat.* La banda interpretà *El pájaro azul, La Estudiantina* i *Neña,* cant asturià. El 19 d'octubre de 1922 la Banda del Sindicat anà d'excursió a Campos del Puerto. A petició del poble donà un concert que fou molt aplaudit pels campaners i els obsequiaren *"con habanos y licores"*. De retorn a ses Salines la Banda tocà un pas doble. (V.C. 48).

L'anada del Sr. Governador Santamaria a ses Salines, segons el cronista, fou candent i sansionalista. Es desprèn que el motiu era que la Banda del Sindicat no fes un passa carrers a Santanyí. És aquesta la causa de ruptura o n'hi ha altres? (V.C. n. 52). No acaba aquí. El 31 de desembre de 1922 i l'1 de gener de 1923, les bandes de música de Santanyí i la de ses Salines, conjuntament, amb les notes d'un pas doble alegraren els partidaris i ofengueren els contraris. (V.C. n. 55).

La darrera notícia de ses Salines, a V.C 31-III-1923, fa referència a l'enriquiment d'instruments musicals per a la Banda: el president Joan Ballester regala un bombardí, el senyor Antoni Mercadal un trombó i el senyor Joan Mesquida, un requinto.

Si bé el paràgraf no clou les informacions de ses Salines a la *Voz Campesina*, núm. 33, es pot tenir com exponent i realització d'allò que es venia fet, en aquest cas mitjançant la música, a l'espera d'un futur personalitzat.

> *"El pro de la juventud"..."Desde el día feliz en que el Sindicato fundó su sección Instructiva Recreativa, dotada de una banda municipal, han salido como por encanto instrumentos y músicos en forma tal, que parece no ha de haber un solo joven que no pertenezca al bello arte. Todo esto hace pensar que esta aldea corre hacia el hecho de ser un pueblo músico por excelencia..."*

Biografia essencial de Joan Perelló i Ferrer

Joan Perelló i Ferrer, fill de Joan i Praxedis va néixer a Santanyí el 12 de març de 1884 i batejat el 13 pel Vicari Mn. Cosme Burguera. Consta que els pares eren teixidors.[5]

Joan Perelló i Ferrer s'esposa amb Miquela Vila i Amengual el 16 de juliol de 1908, a la parròquia de Sant Andreu de Santanyí. Ho confirma una nota marginal de Mn. Miquel Muntaner.[6]

Miquela Vila i Amengual va néixer a Santanyí el 13 de març de 1887 i fou batejada el mateix dia per Mn. Agustí Muntaner, vicari. Filla de Jaume Vila i Francisca Amengual, pescadors.[7]

Miquela Vila i Amengual, jornalera, de vint-i-quatre anys morí el 4 de desembre de 1911, a conseqüències de part. Del matrimoni amb Joan Perelló i Ferrer deixà dos fills, Praxedis i Joan.[8]

Joan Ferrer, víduo, es casà per segona vegada, amb Maria Serra i Bisbal, nascuda a Artà el 21 de març de 1872. Filla de Joan Serra i Oliver,

---

(5) Arxiu Sagramental. Parròquia de Santanyí. IV. Bautizos 1871 – 1887. (1884 F.436 – 22) i Registro Civil Santanyí. 1976 n. 27.

(6) III. Matrimonios 1902 – 1925. (1908 F. 73 – 2) ASPS.

(7) IV. Bautizos 1871 – 1887. (F. 525 – 24) ASPS.

(8) Defunciones. IV. 1910 – 1925. (F. 20 – v – 55) ASPS.

sabater, de Ciutat, i Isabel Bisbal i Suñer, natural d'Artà. Era vídua de Josep Rosselló i Nicolau i foren pares d'Urbà, Teodor i Nicolau Rosselló i Serra. Joan Perelló i Ferrer i Maria Serra i Bisbal es desposaren a una parròquia de Manacor l'11 d'agost de 1913.[9]

A *Otros títulos o datos del Registro Civil de Santanyí*, a l'acta de defunció de Maria Serra i Bisbal consta: *"Y casada en segundas nupcias con Juan Perelló Ferrer, de 80 años..."* (?)

Maria Serra i Bisbal defallí a Santanyí, al carrer de Palma 23, el 8 de març de 1971, a 91 anys.[10]

Joan Perelló i Ferrer morí en el carrer de la Mar, núm. 24, de Santanyí, el 22 de març de 1976, a 92 anys.[11]

> *"Alcaldía de Santañy - Baleares. Comunicación 30 de marzo 1928 a Señor Don Juan Perelló Ferrer, Santañy.*
> *En virtud de las facultades que me confiere a esta Comunicación municipal permanente al artº 12 del Reglamento provincial de la Banda de Música de esta localidad, en acuerdo de ayer tuvo a bien designar a V. para sustituir al director de la referida banda en los casos de enfermedad o ausencia.*
> *Lo que comunico a V. para su inteligencia y satisfacción.*
> *Santañy 30 de Marzo de 1928.*
> *El Alcalde. L. Bonet.*
> *Señor Don Juan Perelló Ferrer. Santañy.*

Apol·lònia Perelló ens recordà que el mestre de Música, Joan Perelló, havia compost una *Jota santanyinera*, incorporada per *Ordi Broix* al seu repertori de ball i cant.

Mestre Joan Perelló, entre els telers i el "Bombardino"

Érem a Santanyí, carrer de la Mar, a les fosques perquè GESA ens subministra algunes apagades, que, vulguis no vulguis, ens recorden

(9) Arxiu Sagramental de la parròquia d'Artà. 1872.

(10) VIII. Defunciones. 1963 – 1977. (F. 8 – 10) ASPS i Registro Civil de Santanyí. N. 13. 8 març 1971.

(11) Defunciones. Registro Civil de Santanyí. (F. 033 – 27) 1976.

aquells temps amb què la culata, esdevinguda famosa, de la farinera rebentava sovint. Eren uns anys d'electricitat esmorteïda i les bombetes no feien més claror que els llumets de sant Telm. Abans de mitjanit, la *senya*, volia dir anau a jeure.

Mestre Joan Perelló i Ferrer ens espera a ca seva. Mestre Joan és conegut per mestre Joan Teixidor o pel director Martina, que el lliguen als dos oficis de la seva vida: teixidor i músic.

A l'entorn d'una taula, mestre Joan i els seus néts en Joan i na Immaculada, na Francisca i jo. Al centre de la taula un vinet ric d'Escalona.

I comença l'interrogatori.

- On nasquéreu, mestre Joan?

A Santanyí i prest farà 90 anys. Sempre he viscut a Santanyí llevat de quan esclatà es Moviment, que anàrem a Sóller, on n'Urbano, un fillastre, era *Jefe de Falange*. N'Urbano deia això durarà poc. Em posaren de Conserge al *Nacional Sindicalista*. Repartíem farina, sucre, oli o fulles d'avisos. Hi anàrem per poc temps i hi estiguérem 18 anys. Tot s'altre temps he viscut a Santanyí. Vaig fer un servici normal, sense cap guerra o per massa jove o per massa vell. Tocava es *bombardino* segon a sa Banda del Regiment d'Infanteria-62.

- Vós, mestre Joan, éreu teixidor. Qui vos instruí a s'ofici?

Era un ofici d'avior. Mon pare, es padrí, repadrí..., m'hi junyiren a n'es 13 anys.

- Quines peces fèieu?

De tot. Llençols, tapissos, obrats (torcaboques), tovalles, sacs, tovalloles, catifes, cànyoms de matances, vànoves i fins i tot sa tela de sa camisa, que duc.

Mestre Joan ens mostra la camisa amb una ratlleta i sembla forta com l'acer.

- D'on trèieu es fil?

Des cànyom, des serro. El duien de per València. A Sa Pobla en feien i no era tan bo. Es fil el pentinaven o filaven. Venien es pentinadors. An es sòtil encara n'hi ha de pots amb punxes per pentinar. Deien – Es pentinadors són aquí. Es pentinadors són aquí. Començaven a pentinar es cànyom i en treien s'estopa, lo més comú, per sacs, lo segon era per llençols de drap i lo més fi, es brinet, per torcaboques. Es fil filat era més fi que pentinat.

- Què valia un llençol?

Devers l'any 18, es jornals anaven a 5 reals i era lo que costava un llençol. Molt abans de sa guerra, si hi posaven tot es material, fèiem pagar 10 pessetes. Després del 14 fèiem més feina.

- I es darrers llençols a quan els fèieu pagar?

A 50 duros. Ara valdrien més de mil pessetes. Era filat a mà, amb filosa i fus. Però ja fa deu anys que em vaig aturar.

- Hi havia filadores a la vila?

A Can Coloma hi havia una fadrina coixa, que filava molt prim.

No importa parlar dels fenicis ni de MATESA per qüestions de teixits, telers i filaments. En Ramon de Firella ens ha dit que jovencells de Santanyí, fa segles, però segles cristians, anaven a Felanitx a aprendre de teixir. I mestre Joan se'n recorda de moltes de coses.

- Teixíeu vànoves de colorins?

Ja ho trob. A Cas Vicari Sastre – Cas Tintorers – tenyien es fil de blau, verd, morat, groc, vermell. Estaven a n'aquest mateix carrer.

- Record haver sentit dir que va venir una excursió de l'Associació per a la Cultura de Mallorca, per comprar vànoves a mestre Pau Vicens, un teixidor de s'Alqueria Blanca. En sabeu noves?

El coneixia i bé. En feia de vànoves, com noltros, i teixia a sa Costa de Can Bon Jesús.

- Hi havia altres teixidors a Santanyí?

N'he coneguts més de vint. Llavors no hi havia màquines com ara.

- I per què eren malvists es teixidors? Sabeu alguna cançó de teixidors?

Enveja, enveja. A Santanyí tot sol, en temps des meu padrí, n'hi havia vuitanta. I de cançó pots apuntar aqueixa:

Tota sa meva fortuna
està dins un carreró.
No el voldria teixidor
perquè un fil l'atura.

- Vos record a n'es carrer de Ciutat treballant als telers. On ha anat a parar tot aquell ormeig?

Hi havia sis telessos. Sempre vaig teixir en es carrer de Ciutat, on vaig néixer. Un el me comprà el senyor Biel Morell i el té a un museu de Canyamel. Un altre a Santa Maria i lo demés foc i eren d'ullastre.

- I quines eines empràveu?

Ets urdidors (debanadores grosses), es ceder, on hi posàvem deu o dotze cabdells, sa lletgidora, pintes de fil, sa llançadora, s'aplegador, ses calques...

- I ets escarpidors?

Eren uns cards, que dugueren d'Àfrica. També en sembraren a Mallorca per torrents i llocs humits. Servien per treure es pel a ses flassades.

- Teixíeu roba de llengos?

En Bujosa de Santa Maria en fa i les ve d'antic. No en vaig provar de fer mai i En Bujosa volia que n'aprengués però ja em trobava vell. És una cosa difícil. Les tenyien al talessos mateix.

- Quantes hores teixíeu cada dia?

Mitja feina. Sis horetes. Ses dones tot lo dia. A vegades anava a pescar, a peu. Sempre em va agradar. Per un llençol hi posava un dia bo i sense badar.

- I lo que trèieu bastava per a mantenir sa família?

Anàvem tirant. Teixint tota sa vida, com aquell que diu, no vaig fer cap fortuna. I això que tenia molts de clients de Cas Concos, Felanitx, Calonge... i darrerament sa Marquesa de Comillas i es senyor d'Es Puig Gros, que habitava per Cala d'Or.

- I es cànyoms de matances eren per pobres o per rics?

Es nom li venia des cànyom. Era un davantal per tothom.

I aquí acaba la història de Mestre Joan Teixidor per encetar una altra història, la del Director Martina, professor de solfeig, membre de la Banda Municipal fins fa poc temps i a punt de ser homenatjat per l'Ajuntament.

Tres bandúrries, a sobre un banc i cadires, parlen clar de l'afició a la música. Tres bandúrries a punt de sonar.

- Mestre Joan, a més de teixidor heu estat músic. Qui no vos recorda uniformat a les processons i als concerts de sant Jaume, aferrat a n'aquella trompa?

I Mestre Joan riu.

A n'es deu anys ja tocava un clarinet. Tenia un germà músic i bo.

- Quants d'anys a sa Banda Municipal?

Més de seixanta. A n'es devuit era es director de sa Banda i es músics eren gent molt rica: es metge Manresa, l'amo en Pere Joan des Molí des Saig, secretari des Jutjat, l'amo en Bernat de Son Amer, es vei, i tocava un clarinet, i què sé jo.

- Quantes bandes hi havia a Santanyí?

Sa del *Tercio*, o sigui des lliberals, que dirigia don Baldomero Astorga, i sa des conservadors, des partit de Sa Geneta. Aquesta era sa municipal, *Banda Santanyinense*, que la dirigia jo i llavors En Morell, més conegut per En Perxa.

- Se barallaven es del Tercio i de Sa Geneta?

Es lliberals acabaren prest. Se feien sa traveta però no se pegaven com es valencians.

- A més des bombardino i es clarinet, tocàveu altres instruments?

Es baix, contrabaix, trombó, bandúrria...

Santanyí no ha estat terra de compositors. Els més vells recorden com al cinema de Can Barrió, en Rafeló tocava el piano.

- Vos ne recordau d'en Rafeló?

Es va casar amb dona Joana Rubert, de bona casa, deien. Va anar malament. Tocava de sentit i va compondre un pas-doble *Pontàs, arco de peña, Pontàs...*

- I a fora Mallorca, heu tocat mai?

Quan estava per Sóller tocava a sa Banda i a Dançadors de la Vall d'Or. Amb ells anàrem per capitals, molt enteses amb música: Barcelona, París, Brussel·les, Amsterdam... I me'n passaren de bones. A Brussel·les em vaig perdre i no podia trobar s'hotel. Vaig demanar a un senyor *Place de la Constitution?* Com ho digué dir que aquell homo començà a cridar *Español? Guerra Sivil! Luchar!...* I amb cara d'*asco* em deixà plantat i vaig haver de trescar molt per trobar s'hotel. I no acaba aquí no. Havíem de tocar a Hamburg i davant noltros actuava una orquestra de cambra. Noltros xerràvem i aixuxí s'arpista, tota rebent, vengué de cap a mi i em cridà *Español? Ag! Quinse mil franceses muertos de hambre en la maldita isla de Cabrerrra!* I fugí com una bala. Vaig arribar anar arrufat. No en tenia cap de rialla. Se veu que la duien de noltros.

A mestre Joan quan ho conta encara li tremola la veu.

- I quina és sa música que més vos agrada?

Sa *Pathetica* de Beethoven, pasos-dobles, farruques, marxes militars i fúnebres, himnes... Noltros tocàvem *Abanico*. D'ara m'agrada *Orfeo Negro, El Padrino.* M'agrada lo millor.

Amb veu vella però afinada canta les notes d'un himne espanyol i altre francès, i Quina terra tan bella és Mallorca. Mestre Joan ha viscut la música i l'ha feta viure. El seu nét, en Joan Vidal, a més de Registrador de la Propietat a Escalona, és bon pianista i estudia Virtuosisme amb en Joan Moll.

- Escoltau, Mestre Joan, a n'en Joan quan toca es piano?

Ja l'escolt ja i conec si fa cap *fallo*. Toca bé, toca bé.

- Si havíeu de tornar a començar, triaríeu teixidor o músic?

Com a medi de viure triaria teixidor. Però, fotre, sa música no la deixaria mai per mai.

- Teniu un secret per arribar a tants d'anys? De què vos queixau?

I secret? Pensa. He fumat i encara fum molt. Menj de tot però sense sal. Res de beure suc. I de dones, només he anat de ses meves perquè m'he casat dues vegades. I me queix de covitja, tenc mal orinar i sobretot a s'estiu. Mentre pugui anar pes sol i tocar sa bandúrria...

- I na Immaculada que no fa bons guisats?

Bona cuinera. Fa una paella valenciana, que no és lo mateix que arròs sec, que hi ha per xupar-se es dits.

- I cobrau retir?

Sí i per altra part es batle me dóna mil pessetes cada any com a retirat de sa Banda.

Mestre Joan, que ha passat la vida entre telers i instruments musicals, entre l'eixuta Santanyí i la verda Sóller, és un home cordial,

atentíssim, que espera ple d'il·lusió, com els infants esperen els Reis, l'homenatge que li retrà el proper 25 l'Ajuntament.

Vagi el meu homenatge, per endavant, a n'aquest home, que ha sabut acompanyar la vida, no sempre dolça, de música i que ara escolta com en Joan, la darrera tanyada que li resta, toca Brahms o música romàntica o russa i sempre el Beethoven més vell.

Els Oficis. Felanitx - 1982

Estudis Musicals (EM) XIII (2006) pàg 221-236

Memòria del projecte: "Catalogació informàtica dels fons documentals del Centre de Recerca Històrico-Musical de Mallorca", i estat de la qüestió.

Pere Roig Massanet

Antecedents

L'arxivística musical a Mallorca sempre s'ha vist com una tasca pendent per la comunitat investigadora, tant local com internacional; només cal recordar l'interès mostrat per músics i musicòlegs de la talla d'Higini Anglès, Bernat Julià, López Calo, Felip Pedrell o Baltasar Samper pel patrimoni musical insular. Fruit d'aquest interès, sorgiren els primers intents d'estudiar i catalogar el patrimoni musical de Mallorca. Dos exemples signifificatius foren: el primer catàleg monogràfic sobre la música a la Seu de Palma, de Bernat Julià, i l'estudi etnomusicològic de Baltasar Samper de la part de Mallorca contingut a l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya. Ambdós són de caire puntual.

Actualment, a Mallorca disposam de quatre centres d'investigació que demostren una consciència de responsabilitat sobre el nostre patrimoni musical. Aquests són: la Partituroteca de la UIB (gestionada per Joan Company) on tenen el llegat musical d'artistes tan rellevants com J.M. Thomàs, B. Oliver, A. Mateu, A. Torrandell o Antoni Marquès, el Centre d'Investigació de la Seu de Mallorca (gestionada per Cristina Méncel) que treballa amb els fons musicals catedralicis, la Fundació ACA amb seu a Búger (dirigida per Antoni Caimari) que conté un dilatat repertori de partitures d'autors contemporanis i materials enregistrats i el Centre de Recerca Històrico Musical de Mallorca amb seu a Campanet (dirigit per Joan Parets i Serra) que disposa d'un fons documental i bibliogràfic molt notable.

Els dos primers centres es troben en fase d'informatització dels seus respectius fons documentals, mentre que la Fundació ACA i el Centre de Recerca Històrico Musical de Mallorca es troben amb una situació de precarietat pel que fa a la seva catalogació (ja que no disposen ni d'un catàleg provisional).

L'interès que suscita el patrimoni musical mallorquí arreu del món no ve d'ara. El primer en deixar-ne constància fou l'Arxiduc Lluís Salvador amb estudis d'orientació positivista. Posteriorment, Felip Pedrell al "Cancionero Español" va incloure nombroses tonades de les Illes. Avui en dia, figures com Antoni Marquès o Antoni Torrandell estan fortament reivindicades per musicòlegs de tot el País[1]. D'altres, reivindiquen l'estudi del Patrimoni musical antic[2]. I professors d'arreu del món s'han interessat per un estat de la qüestió sobre la música a les Balears[3].

Malauradament, encara no s'ha pogut donar una resposta que ofereixi una visió global del nostre patrimoni musical a cap dels interessats, perquè les línies d'investigació estan fragmentades i el procés de catalogació és diferent per a cada centre.

L'interès d'anar informatitzant tots aquests centres és evident. En primer lloc, per l'apropament -a la comunitat investigadora, als estudiants, als afeccionats i als curiosos- que suposaria la informatització complerta de tot aquest legat documental. En segon lloc, per l'accés a l'estudi i la conseqüent valoració de tot aquest patrimoni (que desgraciadament encara resta pendent de fer en la majoria dels casos). En tercer lloc, per

(1) La comunicació de Ramón Sobrino (doctor en anàlisi musical i docent de la carrera de Musicologaia a la Universitat de Valladolid) que du per títol "Antonio Torrandell: una imprescindible reivindicación" presentada al IV Congrés de la Sociedad Española de Musicología la Madrid, 'any 1997 és un exemple d'aquest fet.

(2) Maricarmen Gómez Muntané (catedràtica de Música antiga a la Universitat Autònoma de Barcelona) té diversos articles especialitzats que conviden a una reflexió de com actuar sobre el nostre patrimoni. Un exemple és l'article que va publicar a la revista Nassarre (n. XIV, 2 1998) i que du per títol Una fuente desatendida con repertorio sacro mensural de fines del medioevo: el cantoral del convento de la Concepción de Palma de Mallorca (E-Pm).

(3) Tullia Magrini (professora d'Antropologia Musical a la Universitat de Bologna) o el mateix Jordi Savall (catedràtic de música Antiga a la Universitat de La Haya)

la preservació que suposa una intervenció d'aquestes característiques. I finalment, perquè això facilitaria la unificació de tots els centres documentals de les Illes en una mateixa xarxa informàtica.

Projecte de recerca

Amb aquest projecte volem omplir una llacuna de la música a les Balears i volem contribuir a l'apropament del nostre patrimoni musical des d'un dels centres que ofereix un fons documental més singular. La seva catalogació suposaria obrir les portes a un gran nombre d'usuaris que trobarien des d'obres de referència de la literatura musical, revistes especialitzades, històries musicals locals, partitures, discografia fins a un divers material audiovisual que actualment es desconeix. Aquest patrimoni només es troba a Campanet i estam convençuts que la seva coneixença suscitarà una gran quantitat d'estudis monogràfics imprescindibles per traçar i comprendre els processos històrics i socials de la música a les Balears.

El contingut del fons documental del Centre de Recerca Històrico-Musical de Malloca és el següent:

Bibliografia

- Obres de referència (enciclopèdies i volums de la literatura musicològica imprescindibles a qualsevol biblioteca general).
- Hemeroteca (es reben actualment les principals revistes de musicologia d'àmbit català i d'àmbit nacional. També es reben diversos títols inernacionals).
- Pedagogia musical
- Antropologia musical i etnomusicologia
- Música Antiga
- Música Clàssica
- Música Romàntica
- Música Contemporània
- Òpera
- Rock

- Música folklòrica
- Música Popular
- Organologia

Partitures

- Música per banda de compositors mallorquins.
- Cançoners diversos (des dels materials de l'Obra del Cançoner de Catalunya, fins al Cancionero Musical Español, passant pels reculls de Josep Massot i Planes, Miquel Julià o d'Antoni Noguera).
- Arxiu musical de la Parròquia de Sineu (cançoners, leccionaris, llibres d'Hores, Liber Usualis, Graduals Romans...)
- Música litúrgica des del motu propi i des del Concili Vaticà II (cant gregorià, cant coral, polifonia, antífones, música per l'ordinari de la missa, música per orgue...)
- Reduccions per a piano d'òperes i sarsueles diverses.
- Danses de Mallorca (cossiers, cavallets, àguiles...)
- Goigs, Te Deums, Himnes, Codolades, diversos cants de la Sibil·la.
- Repertori de cant coral.

Documentació musical

a) Compositors illencs.

Quaranta fitxers amb carpetes amb tot el material relacionat amb músics de la talla d'Antoni Caimari, Bernat Julià, Joan Bibiloni, Bartomeu Calatayud, Jaume Serra, Antoni Martorell, J.M. Thomàs, Josep Matas, Romà Alís, Antoni Torrandell per citar-ne uns pocs.

Aquestes carpetes contenen des de partitures, ressenya biogràfica, currículum, programes de concerts de les seves obres, l'edidció de les seves obres, i tot el material referent a la seva persona o a la seva obra.

b) Bandes de música.

Vint arxivadors definitius amb material referent a les bandes de música de tots els pobles de Mallorca sense excepció. Contenen: programes de concerts, dietari, actes de reunions, informacions diverses.

c) Orgues de les Balears

Catàleg dels orgues de les Illes, fitxa dels organistes per parròquies, relació d'organers i afinadors, trobades, concerts, jornades, memòries i informes de restauracions...

d) Cantants lírics

Fitxer dels cantants lírics més rellevants de la història de les Balears (cal destacar el dossier dels barítons Uetam o Joan Pons.

e) Cançonetistes i cupletistes

Fitxer dels principals cançonetistes i cupletistes de les Illes en referència a la seva obra.

f) Òpera i sarsuela

Sis fitxers que fan referència a la vida musical escènica a Mallorca i a Menorca des de finals del segle XIX fins a l'actualitat.

g) Conjunts

Arxivadors definitius referents a totes les agrupacions registrades a les Balears des dels anys cinquanta de diversos gèneres.

h) Rock

Fitxers amb informació referent als grups més recents, actuacions, retalls de premsa i monogràfics de revistes des de la nova cançó fins a l'actualitat.

i) Organologia i instruments musicals

Material en fitxers referents a luthiers, restauradors i col·leccionistes d'instruments de diversa índole.

j) Corals, Orfeons i Capelles de música

Notícies referides a totes les entitats federades de Mallorca contingudes en arxivadors definitius. Trobades, memòries, programes de concerts, directors i cantaires són alguns del interessos que tenen aquestes carpetes.

k) Orquestres (Simfònica de les Balears, Jove Orquestra de Mallorca, Aula 98, Camerata Sa Nostra, Solistes de Mallorca...)

Notícies diverses referides a totes les entitats simfòniques de les Balears.

l) Certàmens (Art Jove, Pop Rock, OCB...)

Informació directa relativa a les bases, grups inscrits, classificacions, jurats, premis, entitats organitzadores, empreses de so, material enregistrat...

ll) Dossier musical de pobles

Carpetes (una per a cada poble) que contenen tota l'activitat musical de l'any des de la dècada dels 60.

m) Fitxer de persones

Materials diversos referits a la biografia de totes les personalitats vinculades musicalment amb les Illes.

n) Fitxer d'entitats

Materials diversos referits a l'organització i gestió d'activitats de totes les entitats involucrades en la vida musical de les Illes.

o) Congressos i trobades

Arxiu dels materials utilitzats en els diversos Simpòsiums, Trobades i Jornades de Música relacionades amb el Centre o amb la Fundació ACA. Contenen els manuscrits dels articles publicats i els materials inèdits.

p) Jornades Locals

Ídem

q) Manifestacions musicals

Arxiu dels materials referits a diversos esdeveniments i activitats musicals diverses relacionades amb les Illes.

r) Videoteca

Col·lecció de cintes VHS i 8 mm. Inèdites i editades relacionades amb el món musical de les Balears. Cants de la Sibil·la des de 1991, Concerts de diverses orquestes simfòniques, trobades de Bandes i de corals...

s) Discoteca

El Centre de Recerca disposa d'un gran fons discogràfic que contempla tota la música editada a les Balears o relacionada amb les Balears des de 1968 (en suport casset i cd)

Tot plegat suma un nombre aproximat de 16.000 documents que es vénen classificant en fitxers des de 1968. Actualment el centre té més de cinquanta calaixeres-fitxer de gran cabuda i una col·lecció d'uns vint arxivadors definitius. Cada dia arriben documents per vies diverses: ja bé sigui per l'intercanvi que es du a terme amb diferents centres nacionals (com la Univesitat de Barcelona, la Sedem o Sociedad Española de Musicología, el CSIC de Barcelona, el Centre de Recerca Ricart i Mates també de Barcelona, la Biblioteca Nacional de Catalunya, el Departament de Musicologia de la Universitat de Valladolid i de Granada), o internacionals (com el centre Barry Brooks de musicologia de la Universitat de la City a Nova York).

El volum d'informació que dóna cabuda el Centre de Recerca i la seva disposició, ara per ara, no permet dur a terme un estat de la qüestió rigorós sense un soport informàtic mínim.

MEMÒRIA DE LES ACTIVITATS REALITZADES L'ANY 2002

- IX Simpòsium Internacional i Jornades de l'orgue històric de les Balears. (Muro, Convent del Mínims, novembre)

- IX Trobada de documentalistes musicals de Mallorca. (Muro, Convent del Mínims, novembre)

- Presentació de l'edició del llibre de les comunicacions i articles del VIIIè Simpòsium Internacional i Jornades de l'orgue històric de les Balears (Manacor, 2001).

- Presentació de l'edició del llibre de les comunicacions i articles de la VIII Trobada de documentalistes musicals de Mallorca (Manacor, 2001). XII Nit Bielenca (Búger, juliol)

- Edició del llibre BALEÀRICA a càrrec de Jaume Bover i Pujol i Joan Parets i Serra (director del Centre de Recerca), editat per Miquel Font editor, Col·lecció Alicorn núm 13. Presenta la bibliografia de la música impresa de compositors balears, de tema balear o editada a les Illes Balears entre 1506 i 1996.

- S'ha donat gran part del suport documental al contingut del llibre d'Antoni Pizà, *Antoni Literes introducció a la seva obra*. Editat per Documenta Balear al núm 44 de la col·lecció menjavents.(Presentat al teatre d'Artà, agost).

- De la mateixa manera s'ha col·laborat amb l'edició del llibre de Josep Joaquim Esteve, *La Música d'un Temps. Baltasar Moyà (1861-1923)*. Editat per Documenta Balearal núm 45 de la col·lecció Menjavents.

- S'ha col·laborat amb l'edició de diverses obres de caràcter general i de referència. Les més importants:

- The New Grove Dictionary of Music and Musicians, ed. S. Sadie, London, 2002. Per diverses entrades referides a compositors mallorquins. Cal destacar l'entrada *Francesc Guerau* signada pel director del Centre de Recerca Joan Parets.

- Diccionari del Teatre a les Balears (Tom I). Dirigit per Joan Mas i publicat per les publicacions de l'Abadia de Montserrat.

- Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear (vol VIè, pàg 207: La música popular a Mallorca i pàg 229: La música popular a l'illa de Menorca).

- Gran Enciclopèdia de la Música Catalana (Vol II, sense paginar).

Apareix una ressenya del Centre de Recerca com a centre documental d'interès.

S'ha fet intercanvi (i es fa) amb les revistes Nassarre, Anuario Musical, Revista de Musicologia, Recerca Musicologica, Aedom (Anuario de documentación musical), Revista Catalana de Musicologia, Societat Catalana de Musicologia, Musica (revista del Real Conservatorio de Madrid),Rilm (Repertori Internacional de llibres i manuscrits musicals), Fontes Artis Musicae, entre altres.

S'han rebut totes les referències de premsa de l'activitat musical a les Balears (Premsa ordinària i premsa forana) duites a terme durant tot l'any.

Llistat d'enciclòpèdies i diccionaris que es troben al Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de les Illes Balears.

Presentació:

Durant el curs 2004-2005 ens concediren una Beca d'investigació a través de la Fundació Sa Nostra, del qual des d'aquí volem agrair a dita fundació haver-nos donat dita beca i la confiança i també la responsabilitat, per elaborar una catalogació i llistat de tots els documents musicals tant impresos com inèdits que es troben al Centre de Recerca Històrico-musical que actualment està situat al poble de Campanet.

Des d'aquí volem manifestar que dita catalogació tans sols ha arribat a una primera fase, és a dir, hem estat catalogant tot el material imprès que en aquets moments es troba a dit centre. Per completar dita catalogació falta encara catalogar tota la documentació musical diguem-li inèdita,

que hi ha a dins quasi dues mil carpetes o fitxers que estan plens de retalls de diaris, carpetes que fan referència a cada localitat de Mallorca, autors compositors mallorquins, conjunts musicals, manifestacions musicals, bandes, orgues,....etc. del qual esperem que molt prest surti a llum aquesta segona fase de catalogació.

En aquestes jornades vos presentem el primer llistat de Diccionaris i Enciclopèdies que podreu trobar a dit centre per consultar i investigar el fenomen Musical Balear.

1. **Costumari Català, el curs de l´any.**
   Autor: Joan Amades.
   Barcelona 1982.
   Edicions 62 S.A. I al V volum. Obra completa.

2. **Enciclopedia Salvat de la Música.**
   Autor: François Michel.
   Barcelona 1967.
   Edicons Salvat.
   Volum I fins al IV. Obra completa.

3. **Gran Enciclopèdia Catalana.**
   Autor: Jordi Carbonell.
   Barcelona 1970.
   Edicions Ferré Olsina.
   Volum I - XV amb VI volums de suplements. Obra completa.

4. **El Mundo de la Ópera.**
   Autor: José Oneto.
   Madrid 1993
   Edicions Tiempo S:A.
   Volum I al IX. Obra completa.

5. **Gran Enciclopèdia de Mallorca.**
   Autor Miquel Dolç i Dolç.
   Inca (Mallorca) 1989
   Edicions Promomallorca ediciones SA
   Volum I al XVII amb XVIII i XIX volums que són apèndix. A partir del volum XX al XXII son volums dedicats als Atlas de Mallorca. Al tom XXIII i XXIV son uns altres Apèndix. Obra completa.

6. **Qui és qui a Mallorca.**
Autors: Marta Ferré Freitas- Morna; Carme Llull Verd; Francisca Marí Suñer i Margalida Tur Català.
Inca (Mallorca) 1999.
Edicions Promomallorca ediciones SA

7. **Diccionari del Teatre a les Illes Balears.**
Autor: Joan Mas i Vives
Palma/ Barcelona 2003-2006.
Edició Publicacions Abadia de Montserrat
Obra completa. Volum I i II.

8. **Enciclopèdia d´Eivissa i Formentera.**
Autor: Joan Marí Tur
Eivissa 1995
Edicions Edigraf
VOLUM I al IX. Obra incompleta perquè s'està elaborant.

9. **Gran Enciclopèdia de la Música.**
Autor: Jesús Giralt i Radigales.
Barcelona 1999
Edicions Marquès SL
Volum I al VIII. Obra completa

10. **Història de la Música Catalana Valenciana i Balear.**
Autors: Xosé Aviñoa.
Barcelona 2000.
Edicions 62
Volum I al XII. Obra completa

11. **Diccionario de la Música Española e Hispanoamericana**
Autor: Emilio Casares Rodicio
Madrid 1999
Edició Sociedad General de Autores.
Volum I al X
Obra completa.

12. **Diccionario tecnico de la Música.**
Autor: Felipe Pedrell.
Barcelona 1992.
Edició París- València.
Volum I. Obra completa

13. **Instruments de Corda Medieval. Investigación reconstrucción.**
Autor: Ramón Yzquierdo Perrin.
Lugo 2000.
Edicions Publilar S.L.

14. **Instrumentos musicales.**
Autor: Cristina Bordas Ibáñez
Centro de documentación de Música y Danza. (INAEM) 1999.
I-II volum.
Edicions ICCMU

15. **Diccionario de Instrumentos Musicales. De Píndaro a J.S.Bach.**
Autor: Ramón Andrés.
Cantabria 1995.
EDIM, S.C.C.L.

16. **Gran Enciclopèdia de la Música Pop 1900-1973**
Autors: José Maria Iñigo y Jesús Trobado.
Madrid 1968.
Copyrigh Mundial.

17. **Diccionario Biografico i Crítico. La música en València.**
Autor: José Ruiz de Lihory.
València 1903
Edició: Paris-Valencia.

18. **Atlas de la Música (I-II)**
Autor desconegut.
Madrid 1992
Edicions Alianza Editorial, S A. Obra completa.

19. **Grandes Compositores de la Música.**
Autor: Marc Honegger.
Madrid 1994.
Edicions: Espasa Calve. Obra completa.

20. **Diccionario de la Música.**
Autor: Michel Brenet.
Barcelona 1962
Editorial Iberia S.A.

- Muñeira, canto de Galicia a 1 voz.
- Cántico nacional a 1 voz.
- Canción popular de la Sierra de Gredos.
- Canción asturiana a 1 voz.
- Lo que diu una cançó a 4 voces.
- Casa Pagesa a 3 voces.
- Val mes un card Girgoler.
- A la ciutat de Nápols.
- Cançó dels Naveters, armonitsades a 4 vms.

8- **BARCELÓ JOSE, Villafranca 1928**
- Christus vincit, coral con tres estrofas.
- Viva Jesús.
- Himno parroquial.
- A S. Pedro apóstol.
- La Caridad de Cristo.
- Dios escoge a lo débil.
- Himno a América.
- Eres toda bella.
- Un mismo nombre María.
- Oh María sin pecado.
- Madre de la Compañía.
- Al Beat Perboyre.
- Himno a las Dos Primeras.
- A Sta. Luisa de M.
- La Ultreya Cursillista.
- La Clausura Cursillista (Para todos Ver libro Nº 43).

9- **BASCUÑANA MARTÍN, Alcudia, 1898-1979**
- Ave María.
- Salve Regina, a 3 vs. (Ver Cantos a M.)
- Panis angelicus, a 3 vcs.

10- **BIBILONI: BALTASAR, Binisalem, 1936**
- Triptic: S., Vicens Ferrer.
- Sta. Cat. Tomas.
- St. Jordi, a 3-4 veus mixt.
- Triptic Nadalenc: Nadal.
- Sts. Innocens.

- Epifanía a 4 veus mxt.
- Oración a l'angel de la Guarda, a 4 veus mxt.

11- BONNIN NICOLAU, Palma, 1855-1928
- Tu pensamiento (libro 42).

12- CAÑELLAS JOSE, Calviá 1845-1922
- Tres Padre nuestros, Ave y Gloria, a solo y coro unísono.
- Salve Regina a coro unísono.
- Salve Regina (libreto).
- Padre nuestros. Ave Marias...(Pay. 5º).
- Cuatro Pare nostre... (Ver Ave María).
- Trisagio a la Sma. Trinidad (Ver Trisagios).

13- CAPLLONCH MIGUEL, Pollensa, 1861-1935
- Noite estiva, (libro 41).
- Ofertorio (libro 40).

14- CARDELL MIQUEL, Lluchmayor, 1855-1946.
- A N. Sra. del Santuari de Gracia. (Ver A. Vicens).

15- CERDÓ BERNARDO Mª, Muro 1878-1952
- Al comulgar, a 2 voces.
- Tenebrae factae sunt, modulus unisonus.
- Misa de Angelis a 2 voces.
- Padre nuestro, Ave María y Gloria a 2 vs.
- Tres Padre n. y Ave María (Vea Ave M.)
- Trisagio a la Sma. Trinidad (Ver Trisagios).
- A la Virgen Dolorosa...
- A la Virgen de los Dolores.

16- COLL PABLO, Palma, 1874-1938
- Trisagio Mariano Padre, Ave, Gloria; Sto. Dios (Carpeta Trisagios).

17- CORTÉS RAFAEL, Palma, 1875-1949
- A N. Sra del Sdo. Corazón (Ver carpeta de Torres).
- A la Mare de Deu del Remey, coro unísono.
- Praeclara, a 1 voz.
- Santa Mater.

- Virgo Virginum.
- Tantum ergo a coro.
- Inter vestibulum.
- Parce Domine a 1 voz.
- Quis est homo.
- Pro peccatis.
- Inflama.
- A Sta. Luisa de Marillac, 2 vs. (libro 40).
- A Sta. Mª Magdalena, a 1 y 2 voces.

18- **ESTEVE FRANCISCO, Artá, 1878-1865**
- Padre nuestro, Ave María y Gloria, a 3 voces.

19- **GAYA BARTOLOME, Petra, 1898-1984**
- Himne a Fray Junipero Serra.

20- **JULIÁ BENARDO, Felanitx, 1922**
- Colección de 4 Villancicos.
(Ver Cantos religiosos, Celebrem al Senyor...)

21- **MARTINEZ BISBAL BARTOLOMÉ, Soller, 1898-1967**
- Himno a S. Alonso.
- Himno a la Medalla Milagrosa, 1930 (Ver libro nº.43).

22- **MARTORELL ANTONIO, Montuiri 1913**
- Coronació a la Verge de Cura (Ver C a M), año 1955.
- Folleto: Al filo de los gallos.
- Bendita la mañana.
- Nacidos de la luz.
- Cántico del hermano sol.
- Hora de la tarde.
- Danos un puesto...
- Como te encontraremos.
- Noche, noche del Señor.
- Libra mis ojos de...
- Que la lengua humana.
- Dichosa Tú que...
- Cantos de esperanza.
- Ver libro Poble Peregrinant.

23- MASSOT GUILLERMO, Palma 1842-1900

- Al Cor de Jesús (Pay. Libro 5º).
- Fins a morir serem vostros (Libro 42).
- Inflama mi corazón.
- Trisagio unísono.
- Himno al Bto. J.G. Perboyre a 4 voces mixtas.

24- MUSET FERRER F.

- Himno a la Virgen Milagrosa, 1928 (Ver libro Nº 43).

25- PAYERAS JUAN, Binisalem 1876-1953

Sus cantos están todos consignados en el libro "Estudis Musicals, ACA, 2005".

26- PORTAS JOAQUIN, Palma, 1850-1929

- Himno de Paz, dedicado a María, año 1915.

27- REYNES BARTOLOME, siglo XIX

- Miserere a 3 voces, fragmento, y a 3 voces.
- Resucitó a 4 voces.

28- SALAS BERNARDO, Campanet, 1874-1932

- Oración de Jeremías profeta.
- Tres Trisagios a 3 vs. (Ver Trisagios y libro n. 40).
- Dios te salve M, a 2 vs.
- Salve, oh Vicente, coro y estrofa a 1 voz, año 1921, y (libro 40)

29- SAMPER JULIÁ, Palma, 1898-1979

- A N. Dona Sta. María d'Eivissa.

30- SOCIAS FRANCISCO, Palma, 1848-1872

- Cinco Ave Marias.

31- TORRENDELL ANTONIO, Inca, 1881-1963

- Himne al Beat Ramón Llull, (Ver libro nº 40).

32- TORRENS ANDRÉS, Sta. María, 1845-1927

- Dos Padre nuestros y Ave Marías, a 3 voces y órgano.
- Cinco Pare nostre...(Ver Ave Marías).

- Lauda Sion, a 4 voces mixtas.
- Canción de Navidad a una voz.
- Villancico a una voz.
- Cor Jesu, 3 motetes.
- Corazón Santo a 1 voz.
- Perdón oh Dios mío, a 1 voz.
- Perdón, oh Dios mío, a 1 voz, difer.
- Bone Pastor a 3 voces.
- La conversió de Ramon Llull.
- *Piezas para piano*
- Salve a 3 voces.
- Salve Regina a 1 voz.
- Invocación a la V. Milagrosa (Pay. 5º).
- Inflama, (Pay. 5º).
- Ave maris stella, 2 voces (libreto).
- Oh María...(Ver Milagrosa).

33- TORRES BARTOLOME, Valldemosa, 1840-1908

- Trisagio a la Sma.Trinidad: a 2 vs.
- Trisagio a la Sma.Trinidad a 3 vs.
- Trisagio a la S. Trinidad. (Ver Trisagios).
- Misa Festiva, a 4 vsm y toda orquesta, a. 1894 (Ver libro nº 40 y 41).
- Padre nuestro, Ave María y Gloria a 3 voces, año 1876, y a 4 vsm. (Ver libro nº 40).
- Pare Nostre... (Ver Ave María).
- Pare nostro a 1 voz.
- Introito del Corpus.
- Si al cel volem anar (P. 5º).
- Per la Primera Comunió (P, 5º).
- Con aromas. (P. 5º).
- Santo Dios (P. 5º).
- Meditación cantada. (P. 5º).
- Coblas al Cor de Jesús, año 1908.
- Nit de Juny (P. 5º y libro 42).
- Jesus als homes.
- Al Cel. (Libro 42).
- Oh misteri del Amor, año 1906.
- Tantum ergo, 4 vsm.
- A 3 vsm. (Ver Libro nº 40).
- Sagrari del Altissim.

- Al Sagrado Corazón. (Pay, 5º).
- A tus plantas (Libro nº 40).
- Por ser Vos quien sois.
- Que the fet, 1 voz (Pay. Libro 5º).
- Corona de oro, a 3vs. Del 1 al 6.
- Jesús manso, a 3vs. (Ver libro nº 40).
- Veniu a Mi.
- Si al cel.
- A la Virgen del Buen Consejo.
- Ave María, a 2 vs desiguales.
- Ave María gratia p. (Pay. Libro 5º).
- Despedida a la Virgen (Pay. 5º).
- Tu advocta peccatorum, 3 voces (Pay. Libro 5º) y a una voz.
- En vermey diu...(P. 5º).
- A N. Senyora de Lourdes, a 2 vs. (Pay.2, p. 175), año 1883.
- A N. Senyora de Lluch., año 1884, y ver C. a María.
- Cantic a la Mare de Deu Puig Pollensa, año 1886 y ver C a María.
- A N. Senyora de Lourdes. 2 vs. (Ver C. a María).
- A N. Sra... Virgo Virginum a 4 vs, año 1900 y.ver C a M.
- Oh María, a 4 vs.m (Ver C a M.y nº. 43), año 1906.
- Despedida a María.
- Noche y día...
- Venid y vamos todos.
- Oh María madre mía, 1905.
- Noche y día...
- Oh María madre mía.
- Virgo Virgimum, a una voz; -y a 3 vs...(Ver C a María).
- Plegaria a la Virgen.
- Venid y vamos todos... (Ver C a María).
- Venid y vamos todos, a 3 vs.
- Oh María, a 4 vsm. (Ver Milagrosa).
- Adios a la Virgen, a 2 vs.
- Adios a la Virgen, a 1 voz.
- Ave María a 2 vs;- 3 AM a 3 vs. (Ver Ave María).
- Que hermosa es la prenda.
- Que mirau Verge María.
- Plegaria, a 4 vsm.
- Invocación a la S. V. de Medalla Milag.(Nº 43).
- Tota pulcra, año 1903.
- Tu gloria Jerusalem, año 1903.

- Stabat Mater.
- Fac me plagis vulnerari.
- Salve Regina, solo y 4 vcs.
- *Musica* Padre nuestro y Ave María
- Recibe piadosa (Folleto, libro 42).
- Letanía,- Salve Virgen pura.
- Cançons de Nadal per triples.
- Novena a S. José.
- Al Patriarca S. José, a 3vsm.
- A S. José, Mortales.
- Gozos, a 2 vs.
- A Sta. Catalina Tomás, a 3vs.
- A San Antonio de Papua. (5º).
- A San Antonio de Papua. (Pay. 5º).
- Iste confesor, año 1808.
- Ungida la frente, libro nº 42).
- Andante...
- Melodía para Mezzosoprano.
- Povera Madre, Romanza (Libro nº 41).
- Para armonium.

34- TORTELL MIGUEL, Muro, 1802-1868

- Te Deum.
- Praeclara custos virginum (Pay. Libro 5º).
- Clamors (Pay.2, p.82).
- Praeclara (Pay, 2, p. 83).
- Letania lauretana (Pay. 2, p. 84).
- Gozos a San Sebastián a 3 voces.

Piezas de órgano: Seis Ofertorios,- Tres Pastorelas,-Tres pieza de órgano,-Salmodia: Todos los tonos.

35- VICENS ANTONIO, Pollença 1841-1922

- Ocho Motetes sobre la Pasión de N.Señor.
- Al Beat Ramon Llull, Coro y tres vs.
- Floreta blanca de lliri blanc, (Pay. Libro 4º).
- Ecce Virgo (Ver C a M.)
- Lo violi de S. Francesc, Villancico.
- Canço del bresol, Villancicos.

En nuestro archivo están pues contabilizados unas 265 obras musicales, de 35 compositores mallorquines. De algunos apenas se tiene una o muy pocas canciones, otras están más bien en folletos o libros; los dos autores con más piezas musicales, son Torres Bartolomé con 82 canciones y Torrens Andrés con 22. Hay autores que tienen cantos dedicados a los Santos de la familia Vicenciana (a la Virgen Milagrosa, a S. Vicente de Paúil, a Sta. Luisa de Marillac...) es por su profunda relación con los PP. Paúles de la Misión de Palma, especialmente el P. Payeras y otros.

Ojalá se lograra tener un conocimiento perfecto de toda la obra musical mallorquina, ese tesoro aún tristemente ignorado.

Una vez más hay que agradecer muy sinceramente a "Estudis Musicals" -Fundació ACA"que tan meritoriamente favorece, el conocimiento y la publicación de nuestra riqueza musical mallorquina

Libros:

-Cantos religiosos, Diócesis de Mallorca, 1953
-Cantos religiosos, Diócesis de Mallorca, 1977
-Cantoral, Esglesia de Mallorca
-Poble Peregrinant, A. Martorell, 1977
-Celebrem al Señor, Comissió Dioc. de mus. de Mallorca
-Libro encuadernado de cantos,-Misión 9, Palma
-Himnario Diócesis de Menorca, 1957
-Ns. 40- 41- 42- 43

El órgano de La Casa de la Misión de Palma de Mallorca[1]

Christian Huarcaya Azañón

Mallorca es tierra de melodías y armonía. El mar que la besa por todos los lados, el ruido de las olas que la golpean constantemente. La invitan al sonido, resonancia, al canto. Sería interesante saber y recoger toda la música isleña, composiciones, instrumentos, cantantes y cantores, que la han enriquecido a través de los tiempos. Solo en órganos, el tema que nos interesa su número actual, posiblemente alcanza si no supera los 200 de ese noble instrumento, no solo como adorno sino como fruición-oída, dedicación y ejecución.

No hay iglesia parroquial y religiosa, no solo en las ciudades sino en las pequeñas aldeas, que no gocen de ese noble instrumento musical. La ***"iglesia de la Misión"*** *de Palma, es una de ellas. Dedicada, desde sus orígenes (1764) al ministerio y celebración presbiteral, incluso en sus dos largas tribunas del coro, no le podía faltar ese perfecto artefacto.*

Sin ser iglesia monacal, pronto se enriqueció con el gran aparato musical solemne. Su fundador de ese Instituto decía a sus miembros: "Todo misionero debe aprender el canto... esto es una de las cosas que debe saber todo sacerdote"[2]. Sino en todas, en la gran mayoría de iglesias al cuidado de los misioneros, se puede oír el órgano, que desgraciadamente el eléctrico a veces está suplantando al tubular.

Padre José Barceló

Agradecimientos

Al Padre José Barceló Morey
(archivero de la Casa de la Misión de Palma de Mallorca).

A Maria del Pilar Rovira Serrano
(profesora de l'Escola Superior de Disseny).

A Jaume Llabrés Mulet (historiador del arte).

(1) Trabajo redactado en julio de 2007.

(2) ACMPM-SV, XI. P. 251.

Orígenes del órgano

Durante el siglo XVIII surgieron estilos musicales que promovieron el antiguo estilo "a capella". Más adelante la teatralidad de las misas para coro y orquesta que se escribieron a lo largo del Romanticismo, brotaron dentro de la iglesia católica romana, especialmente en los países de habla alemana, llamado "movimiento ceciliano" para reformar la música religiosa en el espíritu del historicismo romántico del siglo XIX.

La reacción no sólo se producía en el movimiento Ceciliano, sino también en los pronunciamientos oficiales de la iglesia romana. En el año 1871 se reedita la antigua "edición medicea" de canto plano. El editor Federico PUSTET consiguió que el Papa Pío IX en 1873 la declaró oficial el movimiento Ceciliano.

Bajo la influencia de teólogos reformistas como el Obispo SAILER (1751-1832) y el Cardenal NEWMAN (1801-1890) surgió un amplio movimiento para cultivar el canto gregoriano.

En el año 1869 Franz XAVER WITT (1834-1888) fundó la *Allgemeneine Cäcilien Verein* que publicó música adecuada para el culto y provoco el nacimiento de sociedades parecidas dentro de Europa y los Estados Unidos. Estas corrientes de pensamiento se reflejan también en una serie de misas compuestas por LISZT (1811-1886) y en la misa en Mi menor de BRUCKNER (1824-1896), obras que intentan recobrar el sentimiento de la polifonía renacentista en un contexto musical decimonónico[3].

En el segundo tercio del siglo XIX surgió el que se denomino el "movimiento litúrgico". Los benedictinos habían vuelto a Solesmes en 1833 y emprendieron un estudio riguroso de la liturgia y del canto gregoriano.

El primer resultado práctico del estudio de los manuscritos antiguos fue la edición *Rheims Cambrai* (1851), *Lambillotte* (1857), etc. El *liber*

(3) Diccionario Harvard de música. Veus; Ceciliano, Solesmes.

gradualis de POTHIER (1835-1904) fue publicado en 1883 y le siguieron *Processionale monasticum* (1888) y otras publicaciones más que adornaron el panorama musical de esa época.

No obstante el 17 de mayo de 1901 el Papa LEÓN XIII publicó el breve *"Nos quidem"*, dirigido al Abad de Solesmes, y desde esta fecha las antiguas ediciones de este monasterio comenzaron a usarse en numerosas iglesias[4].

La reforma del *motu proprio* en Mallorca

a) El motu proprio *"tra le sollecitudine"* del sumo pontífice San Pio X sobre la música sagrada de 1903

El año 1893, el Cardenal Giuseppe SARTO, patriarca de Venecia, se quejó de las melodías operísticas que se cantaban en la iglesia con textos sacros y declaró que la única música apta para el rito era el canto gregoriano y la polifonía.

El Cardenal SARTO solicitó de la congregación de Rites un *votum* sobre la reforma de la música sagrada y cuatro meses después, el día de Santa Cecilia de 1903, publicó el *motu proprio.*

El documento en cuestión explica que *"Nada tiene que tener el templo que turbe la piedad y la devoción de los fieles". La finalidad de la música sagrada es la "gloria de Dios y la santificación y educación de los fieles»*[5].

La necesidades devoción y glorificación de Dios de las que habla el *motu proprio* se dan en el canto gregoriano (el canto propio de la iglesia romana) y en la polifonía clásica (representadas en la obras de Giovanni da PALESTRINA).

---

(4) Antonio MULET I BARCELÓ. *El motu proprio de 1903 i els orgues mallorquins. Influencia i conseqüencies* (Palma de Mallorca). Estudis Musicals (EM) XI 2004. Pág. 236.

(5) *Motu Proprio*, n 1.

El *motu proprio* admite música mas moderna durante la liturgia, pero rechaza la música teatral que, en palabras de San Pio X, *"durante el pasado siglo estuvo muy de moda en Italia"* [6].

La música de la iglesia debe ser vocal: el canto debe dominar siempre, pero se permite la música con acompañamiento de órgano, si bien en algunos casos los obispos pueden admitir otros instrumentos, que sostienen sencillamente el canto sin oprimirlo. Se prohíben expresamente el piano y los instrumentos de percusión, así como que las bandas de música toquen en las iglesias.

A partir de la difusión del *motu proprio*, numerosas publicaciones y artículos dieron un vuelco al canto gregoriano y a la polifonía, según A. Noguera: *"Esto es el triunfo de la restauración gregoriana, tan deseado por cuantos se afanan en devolver al templo el arte"*[7].

Esta reforma del canto gregoriano y canto popular religioso como el *Himnario Litúrgico del Dr. Andrés Caimari. Palma 1944,* se fue imponiendo lentamente, hasta que el tono triunfalista del obispado se truncó porque nadie cumplía los requisitos técnicos sobre la música sagrada.

b) El canto gregoriano.

La decadencia del canto gregoriano comenzó ya en el siglo IX por causa de la diastematia, la polifonía y el contrapunto (conductus, organum) y no consiguió recuperarse ni si quiera gracias a la línea restauradora de los siglos XII, XVI-XVII. Estudiosos de la época comentan del descuido en que se tiene el canto litúrgico tradicional.

Hay que decir que el verdadero artífice de esta reforma en Mallorca será el Obispo Pere Joan Campins (1859-1915) que ya impuso al futuro

(6) *Motu Proprio*, n 6.

(7) Antonio Mulet i Barceló. *El motu proprio de 1903 i els orgues mallorquins. Influencia i conseqüencies* (Palma de Mallorca). Estudis Musicals (EM) XI 2004. Pág. 245.

Beneficiado la obligación de informar y revisar toda música religiosa dentro de la Diócesis[8].

El 30 de enero de 1904, al mismo tiempo que publica el *Motu Proprio*, el Obispo CAMPINS escribe una circular sobre la reforma de la música sacra. Según una crónica diocesana del obispado del mismo año dice: *"Queda establecido en la Sta. Iglesia Catedral el canto Gregoriano reformado conforme al método de Solesmes"* [9]. En la comisión estaba formado por un rector, una sección técnica formada por organistas de la época y diversos maestros organistas.

Ya entrado el siglo XX comenzaron unas conferencias sobre canto gregoriano a cargo de Padre CLOP obligando a asistir a todo clero de las parroquias de Palma para aconsejar sobre el canto gregoriano como en la restauración, métodos, exámenes, etc.

En 1908 la versión de POTHIER sustituyó a la de MEDICEA. A partir de esta fecha, *los kyriales, graduales i Liber Usuales* se encuentran en las parroquias y conventos mallorquines.

c) La música polifónica.

A finales del siglo XIX y principios del siglo XX Mallorca estuvo dominada por el italianismo operístico, el canto "a Capella" y de otros estilos. En 1897 resucito el género polifónico en la catedral de Palma y en otras iglesias de Mallorca. Esta tendencia estaba dirigido por el Mosén Melchior MASSOT (1870-1953) que canto *"O vos omnes"*, Miquel TORTELL *"Te Deum"*, Bartolomé REYNES *"Misere a 3 voces"*, Bartolomé TORRES *"Misa Festiva, a 4 vsm y toda orquesta. Año 1894"*, Andrés TORRENS *"Lauda Sion, a 4 voces mixtas"* etc. Más tarde se cantaron obras DA VICTORIA, PALESTRINA, ALLEGRI, alabando obras del siglo de oro Español.

(8) Antonio MULET I BARCELÓ. *El motu proprio de 1903 i els orgues mallorquins. Influencia i conseqüencies* (Palma de Mallorca). Estudis Musicals (EM) XI 2004. Pág. 239.

(9) Antonio MULET I BARCELÓ. *El motu proprio de 1903 i els orgues mallorquins. Influencia i conseqüencies* (Palma de Mallorca). Estudis Musicals (EM) XI 2004. Pág. 242.

Críticos musicales de la época utilizaban la opera para defender la polifonía porque no se sabia a que acompañar, o a la polifonía vocal o al canto acompañado del órgano eliminando todo acompañamiento de la orquesta.

Historia del órgano de la Casa de la Misión de Palma de Mallorca

Históricamente toda Iglesia debía de tener un órgano en el coro para sus cantos y melodías musicales según un documento que consta: *"Siendo el órgano el instrumento de la iglesia, se ha de tocar siempre según la índole de este instrumento, y las piezas que en el se ejecuten han de participar..."*[10].

El órgano de la casa de la Misión se remonta al final del siglo XVIII tras finalizar la construcción arquitectónica de la iglesia en 1764. Según un documento del XVIII dice: *"el vicario de Maria de la Salut para vender el órgano viejo a los PP. de la Misión..."*[11].

Esto lo confirma un documento del año 1785 que dice: *"con motivo de unos ejercicios espirituales a los que asistía el Ilmo. Sr. Obispo, este, el día de la clausura celebró el santo sacrificio y en el temps de la missa sa toca l´orga..."*[12].

Pero, la desamortización de MENDIZÁBAL afecta La Casa de la Misión; a parte de la iglesia y la casa de Palma, también se pierde la posesión de Son Ripoll y las adquisiciones inmobiliarias más recientes. Para rematarlo, un decreto gubernamental de 1835 disuelve la orden.

Debido a esta frágil situación política-religiosa, los Padres Paules de la Casa de la Misión confiaron a numerosas familias afines a la Casa la

(10) Antonio MULET I BARCELÓ. *El motu proprio de 1903 i els orgues mallorquins. Influencia i conseqüencies* (Palma de Mallorca). Estudis Musicals (EM) XI 2004. Pág. 249.

(11) ADM. nota suelta: III/132/7. año 1861.

(12) ACMPM núm. 5, Libro de los ejercitantes (siglo XVIII), tercera parte, p. 327.(la referencia) y en un papel aparte: ACMPM, Carpeta Z, Breve historia de la Casa Misión (segle XX), p. 2.

custodia de algunas piezas del órgano. Lo confirma este documento que dice: *"Segun el Rdo P. Antonio Bayo superior de aquella Casa; sacaron los tubos del interior del órgano, dejando los de la fachada. Cuando se normalizaron las cosas y restablecido el órden publico, se reclamaron dichos tubos, muchos de ellos no pudieron ser recuperables"* [13].

a) El órgano de 1853.

Al no poder recuperar estas piezas importantes del órgano, recurrieron en el año 1853 al constructor de órganos Antonio Portell (1806- siglo XIX) para realizar unos ajustes que más tarde fue enriquecido con un registro de clarín realizado por el famoso organero catalán Antoni Puig (1819-1880).

El órgano de 1853 contaba con estos registros:
- Flautado mano derecha "8 pies"
- Flautado mano izquierda "8 "
- Octava "4 "
- Tapadilla "4 "
- Nasardo "3 "
- Octavin "2 "
- Clarín "4 "
- Regalias

Durante algunos años y en especial en el 1866 se le realizaron numerosas reparaciones en los fuelles y demás piezas internas en el órgano pero sin lograr la armonía que representa.

b) El órgano de 1891.

Paralelamente Pedro Ripoll y palou (Palma, 1834-1904) presidente de la diputación provincial de Baleares en los años 1886-1888, fue influenciado por Sor Francisca Altomir Lacamra para que destinara una

(13) ACMPM, Carpeta Z, Breve historia de la Casa Misión (segle XX), p. 1 y 2.

cantidad monetaria razonable a la hora de adjudicar un nuevo órgano para La Casa de la Misión, dicha adjudicación se realizó en el año 1891.

Por fin, transcurridos algunos meses, Pedro RIPOLL Y PALOU cedió al Padre BAYO (superior de la orden de 1877 a 1905) la cantidad de cinco mil pesetas procedentes de la manda pía de la casa "Cirerols" que junto con el Rdo. Padre MOLINAS del oratorio de San Felipe Neri, fue destinado al futuro órgano de La Casa de la Misión[14].

El proyecto del nuevo órgano de La Casa de la Misión le fue encargado al constructor de órganos Julia MUNAR Y PUIG (Llucmajor, 1847-1925), el constructor más importante de su época en Mallorca; se encargó de la dirección de la construcción el maestro compositor MASSOT.

El 19 de julio de 1891 se procedió a la bendición del instrumento bajo la dirección del canónigo de la Seo y amigo de la Casa Bartolomé CASTELL, el Excmo. Sr. Pedro RIPOLL Y PALOU y la Sra. Maria Antonia PALOU DE BESTARD. Lo confirma este documento: *"antes del oficio mayor, se procedió a la bendición del sagrado instrumento mezclando por vez primera los randales de su arrebatadora armonía con el coro nutrido de voces sacerdotales que con su entusiasmo interpreto las sublimes estrofas del himno ambrosiano por el genio vibrante del Rdo. Sr. Dn Miguel Tortell beneficiado-organista de la Catedral de Palma..."*[15].

El nuevo órgano de 1891 contaba con estos nuevos registros:

- En el teclado superior:
  - Bordón de 16 pies.
  - Violón "8 "
  - Octava "4 "
  - Quincena "2"

- En el teclado inferior:
  - Bordón de 16 pies.

(14) ACMPM, Carpeta Z, Breve historia de la Casa Misión (segle XX), p. 3.

(15) ACMPM, Carpeta Z, Breve historia de la Casa Misión (segle XX), p. 4.

- Violón "8 "
- Octava "4 "
- Quincena "2 "
- Corneta
- Trompa real "8 "
- Clarín "4 "
- Clarín bajo "4 "

Con esta instalación, todavía no quedaba realizado el proyecto definitivo del órgano ya que se debía de constar una tercera parte más de registros que los mencionados. Esto se tuvo muy presente a la hora de fabricar el teclado y los fuelles.

c) El órgano de 1913.

Transcurridos algunos años, la comunidad no estaba satisfecha, por tanto se decidió estudiar atentamente el tema para poder trazar otra rehabilitación en los fuelles. Con lo

cual se llamo de nuevo al maestro organero Julia MUNAR Y PUIG para realizar en el año 1912 otro acondicionamiento en el órgano de la Casa[16].

Lo confirma este documento: *"Yo, el infrascrito me obligo a colocar en el órgano de la Casa de la Misión de Palma de Mallorca, por la cantidad de tres mil doscientas quince pesetas los registros que a continuación se expresan:*

1. Salicional para formar celeste con el de 42 notas.
2. Celeste por las 42 notas.
3. Flautado suave.
4. Docena de dos notas a tres pies.
5. Lleno de cuatro a seis notas.
6. Tercera de nasardo.
7. Nasardo.
8. Octavin a dos pies de grande talla

(16) ACMPM, Carpeta Z, Breve historia de la Casa Misión (segle XX), p. 5. y unos pagares economicos referente al nuevo organo (1912-1913).

9. Fagot a 8 pies por las 54 notas con varios tubos de madera en la parte exterior.

Me comprometo, además a entregar a dicha Casa-Misión el órgano con los susodichos registros en le termino de seis meses, a contar desde esta fecha, después de haber sido revisados y aprobados por dos organistas competentes. Palma de Mallorca 8 Sepbre de 1912. Julia MUNAR" [17].

La reforma del nuevo órgano se pago mediante una entrega monetaria del superior interino Rdo. Padre Leandro DAYDI (1853-1938) de 2784 pesetas. El 2 de marzo de 1913 el superior entrego 360 más y con la venta del órgano viejo (fechado en 1891) que dio 496.50 pesetas, formaron un total de 2.660 pesetas.

La diferencia que faltaba para cubrir la cantidad total presupuestada se obtuvo con el importe de unas cuantas vigas de madera y algunos otros objetos vendidos al mismo organero. Juntamente con el resultado de la venta de los registros de Corneta y Clarín Bajón que compró el constructor de órganos Julia MUNAR Y PUIG.

En el año 1913 se añadieron 40 tubos para reforzar el Lleno; más tarde se decidió de colocar un registro de Oboe pero era inviable, con lo cual se reemplazo por el Octavín. Algunos de los técnicos que intervinieron en la aprobación de esta nueva reforma fueron:

- Rdo. Antonio ALBERTI (1863-1938)
- Bernardo SALAS (1874-1932), organista de la catedral
- Rdo. Rafael CORTES (1875-1949), organista de la parroquia de San Miguel

Finalmente los trabajos de instalación se terminaron en el mes de abril del año 1913 y fueron aprobados por Roma y por el Rvdo. Padre BONNIN (1879-1928) compositor, organista de la parroquia de San Jaime, el compositor José CAÑELLAS (1845-1922) y Bernardo CERDÓ (1874-

(17) ACMPM, Carpeta Z, Breve historia de la Casa Misión (segle XX), p. 6. (nota suelta de Juan Payeras C.M).

1951), mientras que Julia MUNAR Y PUIG entregó a la comunidad el nuevo órgano[18].

El acondicionamiento del órgano de 1913 contaba con estos nuevos registros[19]:

- En el teclado superior:
- Bordón 16 pies
- Violón
- Octava
- Octavin
- Salicional
- Undamaris
- Nasardo
- 3ª Nasardo
- Fagot
- Trémolo
- En el teclado inferior:
- Bordón de 16 pies
- Violón
- Octava
- Flautado de 16 pies
- Flautado de 8 pies
- Docena
- Quincena
- Lleno
- Clarín
- Trompa real
- Octavin

Descripción del órgano actual

El órgano actual de la iglesia de la Misión, sin adorno alguno, es de una sencillez y austeridad admirable, práctico y efectivo, ofrecía la posibilidad de una gran sonoridad y fruición espiritual a la que invita toda la iglesia.

(18) Juan PAYERAS BONAFÉ. C. M. *Anales. (Tomo X) (Barcelona 1951)*, p. 235-240.ACMPM, Carpeta Z, Breve historia de la Casa Misión (segle XX), p. 6. (nota suelta de Juan Payeras C.M).

(19) Compositors de les Illes Balears, Pollença. 2000. Conselleria d'Educació i Cultura.

El control del sonido es práctico, ofreciendo la posibilidad de fuerte o suave sonoridad, mas que suficiente para la pequeñez del edificio. Un motor ha suplantado los antiguos fuelles de cuerda.

El órgano contiene **doble teclado** de DO a FA en cuatro y media octavas, arriba y abajo. Tiene además doce registros en los **pedales** que se añadieron en la mitad del siglo XX.

- El **primer teclado**, de diez registros, contiene las sonoridades del:
- Fagot
- Nasart
- 3ª Nasart
- Unda Maris
- Octavi
- Octava
- Salicional
- Violo
- Oboe
- Bordón

- El **segundo teclado**, de 11 registros, contiene las sonoridades del:
- Clai
- Trompa Real
- Quincena
- Octavín
- Octava
- Flautado
- Docena
- Lleno
- Violo
- Oboe
- Bordón

El archivo de La Casa de la Misión guarda los numerosos libros para órgano, la cual cosa indican el gran uso y la calidad de las obras interpretadas en el órgano eclesial.

Entre los organistas de la Casa de la Misión de Palma, cabe destacar los titulares de la casa y otros virtuosos, en su mayoría sacerdotes, que se recreaban con el órgano y que gozaban de interpretar, corregir y mejorar sus obras.

- Ricardo Lacorte (1894-1983)
- Juan Padrós (1897-1965)
- Francisco Amengual (1900-1961)
- Bartolomé Ballester (1900-1993) *(tres obras corales, Nadalenques)*
- Miguel Tortell (1802-1868)
- Bernardo Salas (1874-1932)
- Arnau Reynes Florit (1954)
- Bernardo Cerdó (1874-1951)
- Rafael Cortes (1875-1949)
- Melchior massot (1870-1953)
- Bartolomé Torres (1840-1908)

El órgano, que hoy no funciona, se utilizó hasta 1966 en todas las fiestas y domingos del año en las misas de la mañana y solemnes funciones

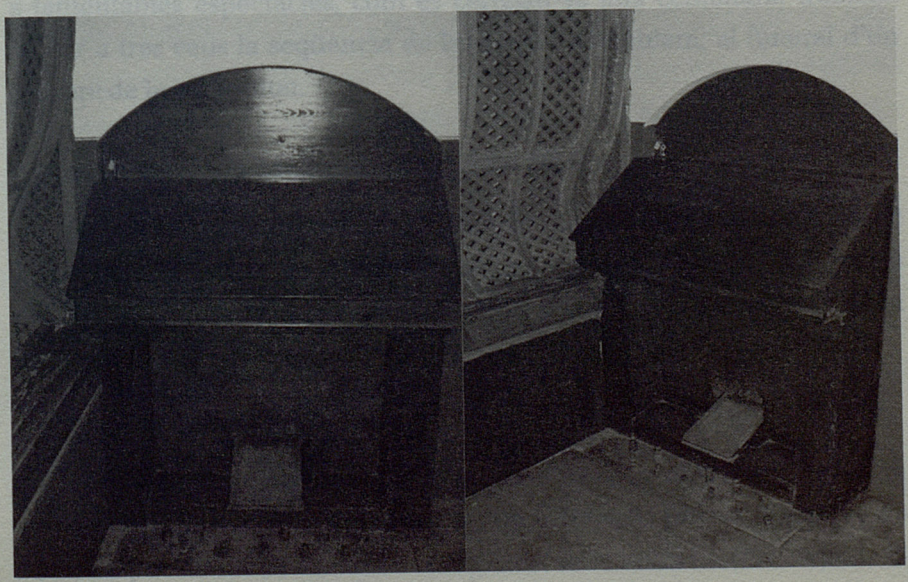

litúrgicas de la tarde. Se creó una escolanía de niños que estudiaban música, teoría y piano en la iglesia, a cargo de los novicios Paules.

La incorporación y el uso frecuente de la guitarra en los templos, unidos a la disminución de los aspirantes al ministerio sacerdotal, sobre todo al cerrarse el Seminario Vicenciano (en el año 1960), precipitaron el desuso del órgano como instrumento litúrgico. Por su parte, los profesores de la escolanía se trasladaron a la península.

Actualmente el órgano se encuentra totalmente descuidado y en una situación de abandono, necesitado de una rehabilitación integral, pero todavía no se ha planteado ningún proyecto al respecto. Las instituciones políticas insulares deberían tener en cuenta la riqueza del patrimonio musical que supone este órgano y proponer algún tipo de intervención en un futuro no muy lejano.

Estudis Musicals (EM) XIII (2006) pàg 261-266

Rector i organista en confrontació

Joan Pons Payeras, pvre.

Sa Pobla, 1841

Si un home del món de la música tenia una excel·lent capacitat de convocatòria segles enrere era l'organista de les nostres esglésies. El seu mestratge era admirat per assemblees multitudinàries, com era el cas dels funerals, assaborit per famílies gojoses de tenir un nou fill, tot cantant-li un Te Deum posterior al bateig i aplaudit per colles de devots quan preparaven la festa del patró: amb novenes, completes, embellides ambs els Goigs populars.

Però la relació entre el qui acompanya i dona vida al cant, l'organista, i el qui enceta la melodia, rector, no sempre ha passat per bona salut. Els malentesos motivats per discrepàncies polítiques, l'acatament de la superioritat per part de l'organista contratat o assalariat, han donat peu a lamentables espectacles, com és carregar-se una centenària tradició: cantar a tres veus la seqüència de la missa de Rèquiem, al funeral d'un prevere de la comunitat.

Aproximació als protagonistes dels fets

Cal en primer lloc conèixer la situació que viu la vila de sa Pobla tot just al començament de la dècada del quaranta del segle XIX. La tensió política que hi ha en el país, la posició del clergat, l'estat econòmic de la parròquia,...

Situació político religiosa

El ministre Mendizàbal, dia 18 de febrer de l'any 1836 posa a la venda tots els béns pertanyents als suprimits monestirs. El primer d'octubre de 1839, un poc abans de finalitzar la regència de la reina Maria Cristina, 25

bisbes espanyols escriuen al Papa Gregori XVI sobre la llastimosa situació que vivia l'església espanyola.

Pel desembre de 1840, sota el règim del General Espartero, fou clausurada la Nunciatura per ordre del Govern.

El bisbe de Mallorca, Antoni Pérez de Hiria (1825-1842), el dia 5 d'agost de l'any 1835 degut als conflictes que tenia amb les autoritats lliberals, amollava les riendes de la Diòcesi damunt les espatles del Vicari General Governador, Mn. Joan Muntaner Garcia; el Seminari de Mallorca quedà clausurat de l'any 1836 a 1845. El bisbe es retira a Lluc, Andratx,... fins a la seva mort dia 18 de desembre 1842. Fins a l'any 1847 regí la Diòcexi el Vicari Gral, J. Muntaner.[1]

Cap al final del rectorat de Pere Francesc Sard

Després d'un llarg i fecund ministeri rectoral a sa Pobla que dugué a terme l'artenenc Pere Francesc Sard i Torres (1810-1840)[2], tenint una especial dedicació al manteniment, embelliment i enriquiment de l'Orgue de Caimari, de les primeries del s. XVIII, amb nous registres (trompeteria i tots els registres de llengüeta) cap a l'any 1815, encarregats a l'orguener Esteve Font.

Tot seguit a la jubilació a la seva vila d'Artà, on morí el dia 26 de juliol de 1841 agafa la responsabilitat de la parròquia de sa Pobla el prevere pobler, Pere Andreu Serra, que pertanyia a la comunitat d'acollits.

Mn. Pere Andreu Serra, un militant lliberal

Amb aquestes paraules el Cap polític de la Província definia el novell ecònom pobler:

(1) Cfr Pere Xamena-Francesc Riera, "Història de l'Església a Mallorca". Ed. Moll, 1986. Pàgs. 193-199

(2) El prevere Pere Fr. Sard T. Neix a Artà l'any 1776. Tot seguit a l'ordenació sacerdotal exerceix de capellà a santa Anna de Ciutat, beneficiat de la Seu fins al mes de juliol de 1810 que el bisbe Nadal l'anomena rector de sa Pobla. Féu bona pinya amb el seu nebot vicari, Pere Francesc Sard Gili. Cfr. "Crònica Parroquial", agost 1931. Arxiu Parroquial de sa Pobla.

"...D. Pedro Andrés Serra, natural y vecino de la villa de La Puebla ha obrado constantemente una conducta moral y política sin tacha es de adhesión conocida al Gobierno que felizmente nos rige y por sus conocimientos y capacidad se hace acreedor a la mejor reputación y fama..." (8 febrer 1841) signatura, José Miguel Trías.[3]

Aleshores recolzat pels aires polítics que es respiraven i mogut per les simpaties que tenia en un principi amb el Vic. General Governador, Joan Muntaner, Mn. Pere Andreu Serra assumeix l'economat o rector en funcions de la Parròquia de sa Pobla que exercí fins dia 15 de febrer de l'any 1844 en que fou designat Mn. Sebastià Tugores, però per poc temps, doncs mor abans de l'any, dia 31 de gener de 1845.

De Mn. Pere Andreu Serra, anys després dirà el batle constitucional de sa Pobla, Joan Siquier, amb motiu de reclamar-lo altra volta per a la rectoria:

"Las repetidas instancias por las personas más pudientes, más honradas del pueblo (...) obligan a este Ayuntamiento a elevar en favor de D. Pedro Andrés Serra, Ecónomo que fue de esta Parroquia. Su administración ha dejado gratos recuerdos. Por su caridad, celo, bondad e inteligencia mereció el aprecio de todo el pueblo. Hizo mejoras de importancia en la Iglesia, mostró siempre el mayor desprendimiento, fue siempre amigo de los pobres, caritativo. Sa Pobla 9 febrero 1845"[4]

L'organista Rafel Tugores

A les darreries del rector Pere Francesc Sard, any 1839, la comunitat de beneficiats concedí el benefici d'organista al jovença pobler, fill de Melcion i Margalida,[5] Rafel Tugores Socias que acabava de complir els 20 anys; feìa ben poc temps que estava tonsurat i per tant era clergue.

(3) Arxiu Diocesà de Mallorca III/151/122.

(4) A.D.M. III/151/141

(5) Cfr. A.D.M. Llibre Defuncions p. 28 I/57/D15

Per tant el flamant ecònom, Pere Andreu Serra, es troba amb aquest organista que gairebé desconeix, tot i esser ambdos naturals de sa Pobla. D'on venia Rafel Tugores? Amb qui havia estudiat música? Preguntes que ara per ara no tenc resposta

Una controvèrsia ben sonada

Passen els mesos i arriba dia 27 de maig de 1841, dia que morí Mn. Guillem Serra, degà de la comunitat de preveres.

Què succeí aquest dia? Mn. Pere Andreu Serra ens ho explica ben clar i llampant per mitjà d'un escrit de queixa al Vicari General Governador:

"... Ayer falleció el decano de la comunidad, Dn. Guillermo Serra Pbro. Y conforme la constitución de la misma en fecha de 12 de marzo de 1741, y estilo establecido debido en el Oficio de Difuntos de hoy debe cantarse la sequencia a tres voces. Así lo ordené que se presentase en el Arxhivo a ensayar dicha Sequencia con los Primiserios, peró se denegó con desfachetez con el pretexto de que no entendía la solfa con que estaba escrita. Acudí dos distintas veces a Dn. Sebastián Socias, Pbro. Acogido que la ha cantado tres veces y éste la primera se escusó la segunda contestó que no la quería. De este modo ha quedado atropellada mi autoridad y la constitución y se ha celebrado el Oficio sin la solmenidad correspondiente. En esta atención he tomado las providencias de suspenderle de todas las distribuciones afin de corregir tamaños y escandaloso abusos (...) La Puebla, 28 de mayo 1841. signatura Pedro Andrés Serra."[6]

En resumides comptes:

* La comunitat de preveres de sa Pobla, que comptava de 12 a 15, es regia per una constitució o reglament de l'any 1741, en temps del rector

* Tenia per bon costum cantar la seqüència de la Missa de Rèquiem a tres veus:

(6) A.D.M. III/151/119

Dies irae, dies illa
Solvet saeclum i favila,
Teste David cum Sib˜ll.
Quantus tremor est futúrus,
Quando iudex est ventúrus
Cuncta stricte discussúrus!
...

De quina missa es tracta aquesta seqüència? No era ni de Perossi, ni de Mozart.

* L'organista, Rafel Tugores, fa cas omís al rector i de rebot a una constitució parroquial centenària, que regia la vida de la comunitat presbiteral que servia la parròquia de sa Pobla.

* Al mentat organista Tugores, no li quedà més remei que disculpar-se de l'Ecònom Serra si volia percebre el sou que li corresponia segons la Constitució de 1741.

* Ens consta que fins a la seva prematura defunció, Rafel Tugores seguí d'organista fins el mes de març de l'any 1845, quan sols tenia 25 anys. El seu successor a l'orgue de sa Pobla fou el prevere exdominicà, Pere Caimari, també natural de sa Pobla[7].

Conclusió

Aquesta comunicació a la XIII Trobada de Documentalistes Musicals, vol ser una contribució a l'ampla i variat organistològic pobler del segle XIX. L'estudi detallat de cadascun d'aquells homes (civils o clergues) - llàstima que les dones no hi tenguessin cabuda!- que tot acompanyant els cants de la comunitat a les celebracions litúrgiques donaven un color festós i solidari als esdeveniments personals i comunitaris d'una població:

(7) A.D.M. III/151/148. Dia 11 de desembre de l'any 1845 el Vicari General Administrador seu vacant, Joan Muntaner, signava el nomenament.

naixement-baptisme, defunció-funeral; festes del calendari local (Nadal, Pasqua, Patró/na,...) i devocions familiars (st. Josep, st. Marçal, sta. Bàrbara,...)

SIMPÒSIUM I JORNADES INTERNACIONALS DE L'ORGUE HISTÒRIC DE LES BALEARS
TROBADA DE DOCUMENTALISTES MUSICALS

■ Vol. I, sa Pobla, 1994. 113 pàg. Esgotat.

ÍNDEX: *"Els orgues Mallorquins i els orgues Caymari"* Antoni Mulet i Barceló. *"Inventari dels orgues Històrics i Actuals de les Illes Balears"* Antoni Mulet i Barceló, Arnau Reynés i Florit. *"Notes per a la Història de la música a Mallorca (segles XIII-XVII)"* Ramón Rosselló i Vaquer. *"Col·lecció de documents relatius a l'Orgue de l'Església Parroquial de Sineu"* Bartomeu Mulet i Ramis. *"El órgano y los organistas de la Parròquia de Santa Creu de Palma de Mallorca"* Josep Nicolau i Bauzà. *"Algunes breus consideracions sobre restauració, conservació i manteniment d'un orgue"* Miquel Bennàssar. *"Bibliografia de l'orguener de Mallorca Jordi Bosch de Verí (1739-1801)"* Miquel Pons i Bonet. *"Els Orgues històrics de Mallorca. Bibliografia i discografia"* Joan Parets i Serra.

■ Vol. II, Inca, 1995 / Llucmajor 1991. 249 pàg. 12 €

ÍNDEX: *"Els orgueners de la Família Bosch"* Antoni Mulet i Barceló. *"Els Orgues d'Inca"* Antoni Mulet i Barceló, Arnau Reynés i Florit. *"La Música de Sor Clara Andreu. L'Orgue del Monestir"* Pere Fiol i Tornila. *"Llista cronològica de Mestres Orgueners que han treballat a Mallorca fins a 1935"* Antoni Mulet i Barceló. *"Los Órganos de Lluc"* Rafael Juan Mestre. *"Els Orgues Portàtils a la Iconografia Musical de Mallorca"* Xavier Carbonell. *"Fundació i Dotació del Benefici de l'Orgue Parroquial que feu la Universitat i vila de Sineu dia 11 de maig de l'any del Senyor 1602"* Bartomeu Mulet i Ramis. *"L'extraordinària importància de Joan Baptista Cabanilles dins el món de la música"* Miquel Bota Totxo. *"La custòdia dels Orgues Històrics"* Sebastià Salom i Mas. *"L'Ajuntament i la Parròquia de Santanyí compren l'Orgue de Sant Domingo, obra de Jordi Bosch"* Miquel Pons. *"Mestres de solfa a la Sapiència"* Guillem Bonet i Vidal. *"Un Plet mogut per la Capella dels Músics de la Seu de Mallorca contra el seu Capítol en el Segle XVIII"* Josep Nicolau i Bauzà. *"Llista de Cantants Lírics Mallorquins"* Joan Parets i Serra. *"Ricard Anckemann i la Música"* Miquel Alenyar i Fuster. *"La meva visió, personal i humana de Mn. Joan Mª Thomàs. Recordances i Vivències"* Antoni Riera i Estarellas. *"Noves tendències de la Musicologia: Avaluació, Crítica"* Antoni Pizà. *"L'Schola Cantorum del Seminari de Mallorca"* Pere Fiol i Tornila. *"Aproximació a l'estudi dels Caymaris Orgueners"* Antoni Mulet i Barceló.

■ Vol. III, Ciutat d'Alcúdia, 1996. 216 pàg. 12 €

ÍNDEX: ***"L'orgue de Joan Maria Thomàs"*** Antoni Mulet i Barceló. ***"La Música d'orgue de Joan Maria Thomàs"*** Xavier Carbonell i Castell. ***"Mn. Joan Mª Thomàs el gran músic mallorquí i la vila de Santa Maria del Camí"*** Josep Capo i Juan. ***"Mossèn Thomàs i Llucmajor"*** Sebastià Cardell i Tomàs. ***"Els escrits de Joan Mª Thomàs per The Chesterian"*** Antoni Pizà. ***"Els Orgueners barrera"*** Antoni Mulet i Barceló. ***"L'Orgue Parroquial de Santa Maria de Sineu, construït per Pau Estada, mestre orguener en 1600"*** Bartomeu Mulet i Ramis. ***"L'Orgue de Sant Pere de Sencelles"*** Guillem Llabrés i Torrens, Bartomeu Mut i Llabrés. ***"Notícies històriques dels orgues de Llorito"*** Andreu Ramis Puig-gros. ***"Algunes dades sobre l'orgue de Banyalbufar"*** Baltasar Morey i Carbonell. ***"Notes sobre els orgues i la música al Convent de Santa Anna dels Minims de Muro"*** Damià Payeras i Capó. ***"Contractes d'orgues: Lluc, Sant Antoni de Pàdua, Santa Eulàlia i Artà"*** Antoni Gili i Ferrer. ***"El Beneficiari de l'orgue de Montuïri"*** Guillem Mas i Miralles. ***"Llista d'Organistes Mallorquins nats en el segle XIX"*** Joan Parets i Serra. ***"La representació d'oratoris a Palma durant el segle XVIII"*** Antoni Pizà. ***"Oratorios Mallorquines de los siglos XVII y XVIII"*** Jaume Garau i Amengual, Joan Parets i Serra. ***"Música y Cine Mudo en Mallorca"*** Encarnación N. Romero Gil.

■ Vol. IV, Muro, 1997. 295 pàg. 12 €

ÍNDEX: ***"Els orgueners mallorquins del segle XIX"*** Antoni Mulet i Barceló. ***"El Llibre de l'Orgue del convent de Sant Domingo de la Ciutat de Mallorca (Pau Estade, 1603) un antecessor de l'orgue de Jordi Bosch"*** Antoni Mulet i Barceló. ***"Els orgues de Muro"*** Antoni Mulet, Arnau Reynés. ***"Documentació sobre l'orgue dels Germans Caimari a Sineu"*** Bartomeu Mulet i Ramis. ***"El benefici de l'orgue de l'Antiga Església Parroquial de Manacor i els seus beneficis (1525-1887)"*** Albert Carvajal i Mesquida, Joan Lliteras i Vives. ***"L'Orgue de Santa Eugènia"*** Sebastià Arrom Coll. ***"Els Organistes de l'Orgue de Banyalbufar (Segle XIX-XX)"*** Baltasar Morey i Carbonell. ***"Sis organistes naturals o oriunds de Fornalutx"*** Joan Antoni Estades de Montcaire i Bisbal. ***"Llista d'Organistes Mallorquins nats en el segle XX"*** Joan Parets i Serra. ***"El músic Antoni Lliteres i Carrio"*** Antoni Gili i Ferrer. ***"Antoni Lliteres: Òpera o Sarsuela"*** Pere Estelrich i Massutí. ***"Sobre la música de Lliteres i Durón"*** Xavier Carbonell i Castell. ***"Dos manuscrits del músic J. Bª Cabanilles a la Fundació C. Bauzà"*** Pere Xamena. ***"La Província Espanyola de la Immaculada Concepció del TOR i els inicis del Cant Gregorià"*** Francesc Amengual Arrom, Pere Fullana. ***"Catàleg dels Fons Musical de la Parròquia de Sant Joan Baptista de Muro"*** Pere Fiol i Tornila, Damià Payeras i Capó. ***"Les sarsueles de Pere Miquel Marquès i Garcias. Bibliografia dels llibrets"*** Jaume Bover.

"La Recerca de la Música de Baltasar Samper" Joan Moll i Marqués. *"Juana Barceló y Barceló: Piano y Altruismo"* Encarnación N. Romero Gil. *"Tosca. Una anàlisi entorn al número tres a l'òpera de Puccini"* Mª Àngels Ferrer Forés.

■ Vol. V, Pollença, 1998. 407 pàg. 18 €

ÍNDEX: *"Els orgueners mallorquins del segle XIX (segona part): Julià Munar"* Antoni Mulet i Barceló. *"Aplec de notes històriques dels orgues de la Parròquia de Sant Joan Baptista de Calvià"* Joan Lladó i Massot. *"L'Orgue del Plà de Na Tesa i els seus organistes"* Baltasar Morey i Carbonell. *"L'Orgue de la Parròquia de Felanitx i els germans Caimari (1696)"*. Andreu Ramis i Puig-gros. *"L'Orgue de la Vila de Sineu: una restauració datada l'any 1754"* Josep Joaquim Esteve i Vaquer. *"Llista dels organistes mallorquins nats en el Segle XVIII"* Joan Parets i Serra. *"La musicologia balear"* Francesc Crespí i Canyelles. *"L'alè de l'Esperit que ens vol atreure"* Ramon Codina i Bonet. *"Magi Fiol Umbert, mestre de Capella de la Seu (1654-1698)"* Antoni Gili i Ferrer. *"El músic mn. Pere Blanquer Alomar, prevere (Sineu, segle XVII - Manacor 1729)"* Albert Carvajal i Mesquida, Joan Lliteras i Vives. *"Musicae Amatoribus. La Tertulia musical mallorquina del caballero Jaume de Ciervo"* Maria Sanhuesa Fonseca. *"Apunts musicals de la celebració Pasqual"* Felip Munar i Munar *"Apunts per a una història de l'òpera a Mallorca"* Josep Maria Buades i Juan. *"Bearn de Llorenç Villalonga versus Faust i Gounod"* Maria Angels Ferrer i Forés. *"Música i Magisteri a Mallorca: l'aportació de Ramón Morey a la difusió del Métode Dalcroze"* Francesca Comas i Rubí. *"Bartomeu Calatayud i Cerdà (1882-1973). Catálogo de Obras"* Antoni Mir Marqués, Trinidad Solascasas i Sierra. *"Aproximació a l'obra de Bartomeu Oliver Martí"* Joan Company, Xavier Font, Maria A. Melis. *"Arxiu d'obres de compositors Mallorquins"* Joan Moll i Marquès. *"El món musical a les pàgines del Diario Balear (1831-1832)"* Francesc Perello i Felani. *"Memoria de un silencio"* Juan Francisco de Dios Hernández. *"El Círculo Cultural Medina de Palma y la música"* Encarnación N. Romero Gil.

■ Vol. VI, Artà, 1999. 462 pàg. 18 €

ÍNDEX: *"Fra Vicenç Pizà, orguener. El segle XVII"* Antoni Mulet i Barceló. *"Pere Josep Bosch i Salvà, mestre orguener"* Antoni Mulet i Barceló. *"Inventari del mestre Joan Antoni Caymari, fuster i orguener"* Antoni Mulet i Barceló. *"L'Orgue de Guillem Barrera per a la Parròquia d'Alcúdia (1604)"*. Antoni Mulet i Barceló. *"Un altre contracte de l'Orguener Pau Estada: Muro, 1603"* Antoni Mulet i Barceló. *"L'orgue del Socors: Intervencions dels germans Caymari prèvies al contracte"* Antoni Mulet i Barceló. *"Plet dels jurats d'Alcúdia contra l'orguener*

Joanot Osuna (1596-1601)" Ramón Rosselló i Vaquer. *"Notas sueltas para la historia de la música en Mallorca. Archivo Diocesano de Mallorca"* Joan Rosselló i Lliteras. *"Llista dels organistes mallorquins nats en el Segle XVII"* Joan Parets i Serra. *"Els Germans Francesc i Gabriel Garau, músics de la Cort"* Antoni Gili i Ferrer. *"Ministrils i mestres de Capella de la Seu (1654-1698)"* Antoni Mulet i Barceló. *"Notes biogràfiques d'un mallorquí oblidat: Mn. Antoni Llull Cases"* Albert Carvajal, Joan Lliteras, Antoni Gomila. *"Para el placer de los sentidos y del espíritu. La música como componente de la narrativa española breve en el siglo XVII"* Maria Sanhuesa Fonseca. *"De cómo Ramon Barce influye en la obra de J. S. Bach"* Juan Francisco de Dios Hernández. *"Análisis de Ocho Canciones Poéticas de Bernat Julià"* Maria Angels Ferrer i Forés. *"Bartolomé Ordinas Bauzà, compositor tardío de temas religiosos"* Maria Paz Ordinas Montojo. *"Catàleg de les tonades Populars Mallorquines recollides dins el meu arxiu de Sineu"* Bartomeu Mulet i Ramis. *"Composicions musicals relacionades amb Llorito"* Joan Parets i Serra, Andreu Ramis i Puig-gros. *"Los niños cantores de la Santa Iglesia Catedral Basílica de Palma, 1912-1948"* Bartomeu Nigorra i Barcelo, Diego Leon Fioravanti. *"El Cant Coral a Sineu"* Pere Roig i Massanet. *"Sección femenina de Falange Española. Palma de Mallorca. Cancionero Catalán"* Encarnación N. Romero Gil. *"Records del meu pas per la nova cançó"* Nicolau Piza i Mesquida. *"Baltasar Moyà Sancho i la Banda de Música de la Casa de Misericòrdia de Palma. Primers anys: 1905-1907"* Josep Joaquim Esteve i Vaquer. *"El Clavicordi d'Artà"* Romà Escalas i Llimona. *"Organ Restoration in the Netherlands"* Rudi Van Straten.

■ Vol. VII, Campos, 2000. 333 pàg. 18 €

ÍNDEX: *"En el Centenari del naixement de Mn. Bartomeu Ballester i Monserrat 1900 - 24 Setembre 2000"* Mn. Gabriel Reus i Mas. *"Façanes Mallorquines i Catalanes, del Gòtic al Barroc"* Gabriel Blancafort i París (1929-2001). *"Mn. Bartomeu Ballester i Montserrat: Orgues, Orgueners i Organistes del seu temps"* Antoni Mulet i Barceló. *"Mn. Bartomeu Ballester, músic Campaner"* Guillem Pizà i Rosselló. *"Imatges sobre Mn. Bartomeu Ballester (A) Catoi. I"* Miquel Pons i Bonet. *"Papers Autògrafs de Bartomeu Ballester Montserrat a la Biblioteca March de Palma"* Pilar González, Leonor Isern, Fausto Roldán. *"L'Orgue de Santa Maria d'Eivissa"* Joan Marí Cardona. *"Historia de los Órganos de Ibiza"* Pedro Miguel López Muñoz. *"Antoni Beltran, Prevere Alcudienc; Organista a València (Segles XVI-XVII)"* Ramón Rosselló i Vaquer, Joan Parets i Serra. *"L'Orgue Començat per Joanot d'Osona per a la Ciutat d'Alcúdia (1595)"* Antoni Mulet i Barceló. *"Llista dels Organistes Mallorquins nats en el Segles XIV-XV-XVI i apèndixs"* Joan Parets i Serra. *"Antropologia, Història i Musicologia"* Sebastià Trias i Mercant.

"L'Arxiu de Música de la Seu de Mallorca" Cristina Menzel Sansó, José Joaquín Esteve Vaquer, Andreu Julià Serra. *"Composiciones de Músicos Mallorquines que figuran en el inventario del Archivo Musical del Santuario de Nuestra Señora de Lluch"* Rafel Forteza i Forteza (1904-1951). *"La Música a l'Església de l'Anunciació, (La Sang)"* Antoni Gili i Ferrer. *"Petita Història d'un Bombardí"* Miquel Pons i Bonet. *"L'Ocarina a Mallorca. Aproximació Història i Musicològica"* Joan Parets i Serra, Andreu Ramis i Puig-gros. *"Consideracions Històriques sobre l'origen de les Bandes de Música a Mallorca"* Albert Carvajal, Joan Lliteras, Antoni Gomila. *"Aspectes de la correspondència de Baltasar Samper amb Mn. Joan Maria Thomás (I)"* Joan Moll i Marqués. *"Cuatro Canciones de Juventud de Bernat Julià"* Mª Angels Ferrer Forés. *"Catalogación de las obras de Mn. Bernat Julià i Rosselló (Arxiu Schola Cantorum del Seminari de Mallorca)"* Diego León i Fioravanti. *"La Mallorquina y el Oficial (Madrid 1787)"* Ramon Codina i Bonet. *"El Reverso Iluminado"* Juan Francisco de Dios Hernández.

■ Vol. VIII, Manacor, 2001. 293 pàg. 18 €

ÍNDEX: *"Mossén Alcover i el Món de la música. La Música en el diccionari Alcover Moll"*. Joan March i Noguera. *"De Jaume Febrer a Josep Barceló: cinc segles dels orgues de Manacor"*. Antoni Mulet i Barceló. *"De Organis"*. Ramon Rosselló i Vaquer. *"La diversitat de la cançó a les Balears"*. Agustí Baró i Bauló. *"Els impressos musicals conservats a Mallorca"* Cristina Menzel i Sansó / José Joaquín Esteve i Vaquer. *"Tomás Armengual, violer"*. Ramon Rosselló i Vaquer. *"Una societat musical en el segle XV"* Antoni Gili i Ferrer. *"Instruments tradicionals de Mallorca: música, senyals i cultura d'oci. Proposta de catàleg i presència en el D:C-V-B."* Pere Orpí i Ferrer / Josep Cortès i Servera. *"L'Arxiu musical de Llorenç Morey i Ferrer 1915-1974"*. Albert Carvajal i Mesquida / Joan Lliteras i Vives / Antoni Gomila i Grimalt. *"Bibliografia de Joan Maria Thomàs: Música Impresa"*. Jaume Bover / Joan Parets i Serra. *"120 anys de xarangues i bandes de música a Eivissa"*. Joan Antoni Torres i Planells. *"La banda de música de Llorito. Notes per a la història (I)"*. Andreu Ramis i Puig-gros. *"George Charles Bowden"* Antoni Mir i Marqués. *"La carrera musical de un menorquín en Nueva York: Claudio S. Grafulla (1812-1880)"*. Javier Albo Mata.

■ Vol. IX, Muro, 2002. 353 pàg. 18 €

ÍNDEX: *"Any Tortell"*. Pere Fiol i Tornila. *"Tortell compositor"*. Xavier Carbonell i Castell. *"Miquel Tortell: l'orgue de la Seu i altres orgues"*. Antoni Mulet i Barceló. *"Les investigacions de mossèn Francesc Mulet i Palau sobre la figura de Miquel Tortell i Simó"*. Pere Fiol i Tornila. *"Notas para la historia de la música en la Seo*

de Mallorca" (Prelatura de Luis de Prades y Arenós 1392-1429). Jaume Sastre i Moll. *"Els orgues de Josep Casas i Soler de Ciutadella de Menorca"*. Gabriel Julià i Seguí. *"De organis II"*. Ramon Rosselló i Vaquer. *"Portes de sarja pintades en els orgues mallorquins dels segles XV i XVI"*. Xavier Carbonell Castell. *"Foren racistes les oposicions a organista de la Seu de Mallorca dels anys 1901 i 1911?"*. Francesc Riera i Montserrat. *"Imatge de mossèn Bartomeu Ballester (A) Catoi-II"*. Miquel Pons i Bonet. *"Música a la S. E. Catedral de Santa Maria d'Eivissa (s. XIX)"*. Francesc Xavier Torres i Peters. *"Els tamborers de la Sala"*. Josep Segura i Salado. *"Notícies musicals als "Llibres de sentències" de l'arxiu municipal de Manacor (segles XVII i XVIII)"*. Albert Carvajal i Mesquida. *"Notícies musicoteatrals extretes del setmanari manacorí "Voz y Voto" (1931-1936)*. Antoni Gomila i Grimalt, Joan Lliteras i Vives, Alvert Carvajal i Mesquida. *"La primera temporada d'òpera del teatre líric a través de les pàgines del diari "Última Hora""*. Francesc Vicens i Vidal. *"Joan Gamisans i Arabí, l'orfeó eivissenc i roqueta sa meua roca: una història d'amor a Eivissa"*. Joan Antoni Torres i Planells. *"Rafel Vich Benàssar i les notes manuscrites als marges de les partitures"*. Bartomeu Rosselló i Monserrat. *"Aires de pagesia i Maria Antònia Salvà"*. Carles Costa i Salom. *"Claudio Simon Grafulla Morales"*. Gabriel Julià i Seguí. *"Dina (Annie Francis Moore) Bowden"*. Antoni Mir i Marquès. *"Les xeremies al s. XX. Una visió etnomusicològica"*. Antònia Maria Sureda i Colombram. *"La guitarra nova. Relat dels fonements, disseny i construcció d'un instrument prototip de guitarra novedós"*. Guillem Noguera i Cerdà. *"Algunes dificultats socials en la difusió de la creació musical d'avantguarda a Espanya"*. Ramon Codina i Bonet.

■ Vol. X, Palma de Mallorca, 2003. 344 pàg. 18 €

"El motu proprio de Sant Pius X sobre música sacra (1903): contingut, abast i recepció en l'església llatina i a Mallorca". Pere Joan Llabrés i Martorell. *"L'orgue en la nostra religiositat, ciència i literatura (místics, novatores i modernistes)"*. Prof. Dr. Vicent Ros. *"Catalogación de los instrumentos cordófonos pertenecientes a la colección de instrumentos musicales del Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca y a la Parroquia Santa Maria de Sineu. Joana Maria Mir i Caballero. "Cordófonos"*. Joana Maria Mir i Caballero. *"Registro de composiciones musicales aprobadas por la comisión de arte sacro musical"*. Juan Rosselló i Lliteras. *"Conversa d'en Joan Moll amb na Dolors Porta de Samper"* .Joan Moll i Marques. *"La fundació de la Confraria de Santa Cecília"*. Antoni Gili i Ferrer. *"Dos músics compositors: Pedro Antonio Alemany Palmer i Antonio Mestres Gómez"*. Antoni Mir i Marquès. *"Discografia de les cançons i balls populars en 78, 45 i 33 r.p.m."*. Carles Costa i Salom. *"Maestros i músicos de*

la Catedral de Mallorca". Bernardo Julià Rosselló. *"Ponència: órganos históricos de la República Checa".* Michal Novenko.

■ Vol. XI, Búger, 2004. 304 pàg. 18 €

"Notícies musicoteatrals extretes del setmanari manacorí «Arriba» (1938-1948)". Albert Carvajal Mesquida, Antoni Gomila Grimalt i Joan Lliteras Vives (1930-2005). *"Cinc Mestres de Cant a la Parròquia d'Inca en el s.XVII".* Mossèn Pere Fiol i Tornila. *"Miquel Capllonch (1861-1935) i Antoni M. Alcover (1862-1932)".* Joan March Noguera i Josep Moll Marques. *"Berlín era una festa".* Antoni Pizà. *"La Música a Santanyí. Les Bandes de Música"* .Miquel Pons Bonet. *"Notes sobre una plagueta de música per a guitarra de Josepa Llull Socias (1870-1951)".* Joan Ramis Aguiló. *"Un ciutadà a matances".* Bartomeu Rosselló Monserrat. *Homenatge a Román Alís: I "Sobre la singularitat de Romàn Alís".* Antoni Pizà. *II "L'obra per a piano de Romàn Alís".* Albert Díaz, pianista. *III "Breves recuerdos de mi infancia en Mallorca".* Román Alís. *IV "Mi Quinta sinfonía, Op. 207".* Román Alís. *"Juan Payeras Bonafé. Músico religioso".* José Barceló Morey, C.M. *"Catàleg de partitures musicals de la Banda Municipal de Sineu".* Pere Roig i Massanet. *"Els cordòfons sense mànec".* Francesca Artigues Florit. *"Un orgue gòtic per a la parròquia de Sant Miquel de Llucmajor construït per Pere Grayana a 1414".* Antoni Mulet i Barceló. *"Els orgues barrocs de la Catedral de Sevilla: Jordi Bosch, 1779, José Vardalonga, 1817".* Antoni Mulet i Barceló. *"L'orgue barroc de la Seu de Mallorca: Gabriel Thomàs, 1793. Orígens i influències".* Antoni Mulet i Barceló. *"Testament i inventari dels bens i heretat de Gabriel Tomàs, orguener".* Antoni Mulet i Barceló. *"Els orgueners de la família Roig i el seu entorn (s. XVI-XVII)".* Antoni Mulet i Barceló. *"El motu proprio de 1903 i els orgues mallorquins. Influència i conseqüències".* Antoni Mulet i Barceló.

■ Vol. XII, Felanitx, 2005. 416 pàg. 18 €

"Els poetes mallorquins i la música en l'època del modernisme". Damià Pons i Pons. *"Antoni Noguera, nacionalisme i wagnerisme".* Ramón Codina i Bonet. *"Música jueva a Mallorca ¿Qui va ser Simó Duran?".* Antoni Pizà. *"Teoria musical i del so en el pensament de Rabí Duran".* Manel Frau i Cortès. *"Mossèn Costa i Llobera, Assaig de catalogació dels seus poemes musicats"* .Joan Parets i Serra i Miquel March i Cerdà. *"L'entorn i l'obra de Joan Valls de Padrines i Burguera (1841-1930)".* Bartomeu Rosselló Monserrat. *"Antoni Riera i Estarelles, (1911-1996)".* Francesc Huguet Balle. *"Representacions de la lira a Mallorca. Un instrument musical i simbòlic".* Francesca Artigues Florit. *"Centenari del moviment coral a Eivissa, (1904-2004)".* Joan Antoni Torres Planells. *"La refundació de*

l'Escolania de la Seu (vermells)". Noemy Berbel Gómez. *"La Música a Santanyí. Les Bandes de Música"*. Miquel Pons. *"Una recerca musical a Mallorca"*. Santiago Cortès i Forteza. *"De organis"*. Ramon Rosselló. *Homenatge a Antoni Pizà: I "Dossiers: Els llibres d'Antoni Pizà". II "El legat musical d'Antoni Lliteres"*. Anna Cazurra. *III "Antoni Pizà. El doble silenci. Reflexions sobre música i músics"*. Anna Cazurra. *IV "Sobre El doble silenci d'Antoni Pizà"*. Romàn Alís. *V "El musicòleg Antoni Pizà, ambaixador a Nova York del nostre llegat musical"*. Llorenç Vich Sancho. *"El fet musical a Búger"*. Joan Pons i Payeras. *"El mundo zarzuelero de Antonio de Literes (1673-1747)"*. Sylvie Verberckmoes.

PUBLICACIONS DEL CENTRE DE RECERCA i DOCUMENTACIÓ HISTÓRICO-MUSICAL DE MALLORCA

Col·lecció Música

1.- Joan Maria Thomàs i Sabater - Joan Parets i Serra, *Breu història musical de les Illes Balears*. Palma, 1989 - 43 pàg. (esgotat).

2.- Biel Massot i Muntaner - Pere Estelrich i Massutí, *Rere les passes de Bach*. Mallorca, 1989 - 95 pàg. (esgotat).

3.- Ramon Rosselló i Vaquer - Joan Parets i Serra, *Notes per a la Història de la Música a Mallorca I*, Mallorca 2003 - 278 pàg.

4.- Ramon Rosselló i Vaquer - Joan Parets i Serra, *Notes per a la Història de la Música a Mallorca II*, Mallorca 2004 - 254 pàg.

5.- Ramon Rosselló i Vaquer - Joan Parets i Serra, *Notes per a la Història de la Música a Mallorca III*, Mallorca 2004 - 255 pàg.

6.- Ramon Rosselló i Vaquer - Joan Parets i Serra, *Notes per a la Història de la Música a Mallorca IV*, Mallorca 2004 - 222 pàg.

7.- Jaume Bover i Pujol, *Notes per a la Història de la Música a Mallorca V.* Indexació (en preparació).

Col·lecció So de guitarra

1.- Antoni Mir i Marquès - Trinitat Solascasas i Sierra. *Records de Bartomeu Calatayud Cerdà (1882-1973)*. Mallorca, 2000 - 93 pàg.

2.- Antoni Mir i Marquès - Joan Parets i Serra. *La guitarra a Mallorca i els seus constructors*. Mallorca, 2001 - 78 pàg.

3.- Antoni Mir i Marquès - Joan Parets i Serra. *Isaac Albeniz a Mallorca*. Mallorca, 2004 - 123 pàg.

4.- Antoni Mir i Marquès - Joan Parets i Serra. *La guitarra a les Balears i els seus constructors*. Mallorca, 2004 - 87 pàg.

5.- Antoni Mir i Marquès. *Els tres Bowden*. Mallorca, 2006 - 83 pàg.

XIII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears

XIII Trobada de Documentalistes Musicals

Antiga Església Parroquial de Sant Miquel Campanet

Concerts d'Orgue / Conciertos de órgano Organconcerts / Orgelkonzerte

Alcúdia, Banyalbufar, Binissalem, Búger, Campanet, Campos, Eivissa, Inca, Manacor, Moscari, Muro, Palma, Petra, Pollença, sa Pobla, Santa Maria del Camí, Santanyí, Sencelles, Sóller.

OCTUBRE / OCTOBER / OKTOBER • NOVEMBRE / NOVIEMBRE / NOVEMBER • DESEMBRE / DICIEMBRE / DECEMBER / DEZEMBER

ILLES BALEARS 2006

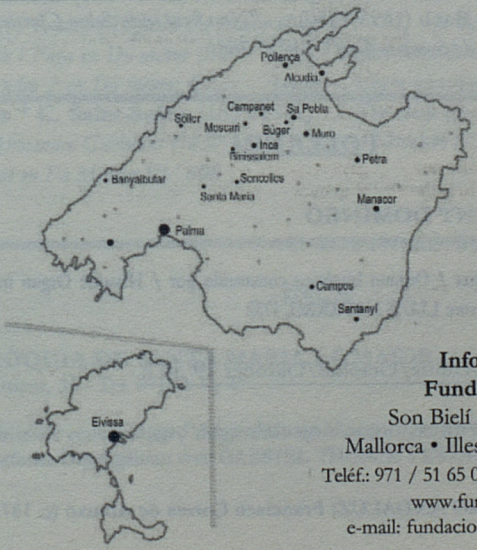

Informació:
Fundació ACA
Son Bielí • 07311 Búger
Mallorca • Illes Balears (Espanya)
Teléf.: 971 / 51 65 01 - Fax: 971 / 51 65 02
www.fundacioaca.org
e-mail: fundacioaca@fundacioaca.org

ESGLÉSIA DE / IGLESIA DE / CHURCH OF / KIRCHE VON
Concerts/Conciertos/Konzerte:

BANYALBUFAR

PARRÒQUIA DE LA NATIVITAT DE MARIA
C/. Baronia, 22 - Tel. 971 61 80 03

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: AUTOR DESCONEGUT S. XVII

• Dia/Day/Tag **21** Octubre/October/Oktober **21'00** h.

Ignasi Furió, orgue/órgano/organ/orgel.
Palma (Balears).

Antonio de Cabezón (1510-1566) ... *Diferències sobre "La dama le demanda"* * **Jan Pieterszoon Sweelinck** (1562-1611) ... *Capriccio* • *"Unter der Linden grüne" quatre variacions* * **Samuel Scheidt** (1587-1654) ... *"Ach du feiner Reiter" set variacions* * **Johann Pachelbel** (1653-1706) ... *Ciacona* • *"Werde munter mein Gemüte" quatre variacions* * **J. S. Bach** (1695-1750) ... *"Nun freut euch, lieben Christen gmein". BWV 734* • *"O Gott, du frommer Gott". BWV 763*

POLLENÇA

CONVENT DE SANT DOMINGO
C/ de Sant Domingo, s/n - Tel. 971 53 00 15

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: LLUÍS NAVARRO, 1732

• Dia/Day/Tag **22** Octubre/October/Oktober **19'30** h.

Timothy Roberts, orgue/órgano/organ/orgel.
Londres (Anglaterra).

UN GRAN MAESTRO ANDALUZ: Francisco Correa de Arauxo (c. 1575-1654)

Tiento 54 de medio registro de dos tiples de primer tono • Tiento 24 pequeño y fácil de séptimo tono • Tiento 34 de medio registro de bajo de primer tono • Tiento 10 de décimo tono • Tiento 38 de medio registro de tiple de séptimo tono • Tiento 15 de cuarto tono • Tiento 17 de cuarto tono • Tiento 18 de cuarto tono • Tiento 9 de noveno tono • Tiento 30 de medio registro de bajo de séptimo tono • Tiento 53 de medio registro de dos tiples de segundo tono

EIVISSA

ESGLÉSIA SANT JOSEP DE SA TALAIA

C/. Pere Escanelles s/n - Sant Josep de sa Talaia - Tel. 971 19 54 59

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: PERE REYNÉS FLORIT, 2006

• Dia/Day/Tag **29** Octubre/October/Oktober **20'30** h.

Arnau Reynés, orgue/órgano/organ/orgel.
Campanet (Balears).

J. Cabanilles (1644-1712) ... *Gallardas I (Primer Tono)* * **D. Buxtehude** (1637-1707) ... *Toccata i Fuga en Fa Major (Bux WV157)* * **J. S. Bach** (1685-1750) ... *Pasacalle i Fuga en Do menor (BWV 582)* * **Felix Mendelssohn** (1809-1847) ... *Sonata núm 2 en Do menor: Grave - Adagio - Allegro maestoso e vivace - Fuga: Allegro moderato* * **C. Saint-Saëns** (1835-1921) ... *The swan (la mort d'un cigne) Arr. per orgue Alexandre Guilmant (1837-1911)* * **W. A. Mozart** (1756-1791) ... *Deuxième Fantaisie en Fa Mineur KV 608*

INCA

PARRÒQUIA DE SANTA MARIA LA MAJOR

Plaça Orient, 36 - Tel. 971 50 01 47

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: GABRIEL THOMÀS I ESTARELLAS, 1816

• Dia/Day/Tag **29** Octubre/October/Oktober **19'45** h.

Eudald Dantí, orgue/órgano/organ/orgel.
Barcelona (Catalunya).

Fra Diego da Conceiçao (s.XVII) ... *Batalha de 5º Tom* * **Antonio de Cabezón (1510-1566)** ... *Diferencias sobre el canto llano del Caballero* * **António Carreira (ca. 1520-ca. 1590)** ... *Sexti toni, Fantasia a Quatro* * **Francisco Correa de Arauxo** (1584-1654) ... *Tiento de medio registro de tiple de 7º tono* * **Joan Cabanilles** (1644-1712) ... *Gallardes de 8è to* • *Tiento XIV ple de 6è to* • *Xàcara de 1r to* * **Narcis Casanoves** (1747-1799) ... *Sonata de clarins en Re Major (allegretto)* * **António Correa Braga** (s.XVII) ... *Batalha de 6º Tom*

PALMA

MONESTIR DE SANTA ISABEL (SANT JERONI) DE PALMA

C/ Porta de la Mar, 1 A - Tel. 971 72 73 98

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: MATEU BOSCH, 1746

• Dia/Day/Tag **3** Novembre/Noviembre/November **20'00** h.

Juan de la Rubia, orgue/órgano/organ/orgel.
Membre de l'Associació Catalana de l'Orgue
Barcelona (Catalunya).

Antonio de Cabezón (1510-1566) ... *Tiento de Quinto Tono* • *Diferencias sobre el canto del caballero* * **Pablo Bruna** (1611-1679) ... *Tiento sobre la Letanía de la Virgen* * **Juan Bautista Cabanilles** (1644-1711) ... *Tiento XVI (lleno)* • *Pasacalles II (de primer tono)* * **Joseph Ximenez** (1601-1672) ... *Batalla de sexto tono* * **Jan Pieterszoon Sweelinck** (1562-1621) ... *Variaciones sobre "Est-ce Mars"* * **George Phillipe Telemann** (1681-1767) ... *Wie schön leuchtet der Morgenstern* * **Dietrich Buxtehude** (1637-1707) ... *Fuga en Do Mayor* * **Juan de la Rubia** (1982) ... *Improvisación*

CAMPOS

CONVENT DE SANT FRANCESC DE PAULA
C/ de's Convent, s/n - Tel. 971 65 00 03

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: GABRIEL THOMÀS, 1823

• Dia/Day/Tag **4** /Novembre/Noviembre/November **20'30** h.

Juan de la Rubia, orgue/órgano/organ/orgel.
Membre de l'Associació Catalana de l'Orgue
Barcelona (Catalunya).

Antonio de Cabezón (1510-1566) ... *Tiento de Quinto Tono* • *Diferencias sobre el canto del caballero* * **Pablo Bruna** (1611-1679) ... *Tiento sobre la Letanía de la Virgen* * **Juan Bautista Cabanilles** (1644-1711) ... *Tiento XVI (lleno)* • *Pasacalles II (de primer tono)* * **Joseph Ximenez** (1601-1672) ... *Batalla de sexto tono* * **Jan Pieterszoon Sweelinck** (1562-1621) ... *Variaciones sobre "Est-ce Mars"* * **George Phillipe Telemann** (1681-1767) ... *Wie schön leuchtet der Morgenstern* * **Dietrich Buxtehude** (1637-1707) ... *Fuga en Do Mayor* * **Juan de la Rubia** (1982) ... *Improvisación*

SA POBLA

PARRÒQUIA DE SANT ANTONI ABAT
Plaça de l'Església, 2 - Tel. 971 54 02 94

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: DAMIÀ CAYMARI, 1717.

• Dia/Day/Tag **5** Novembre/Noviembre/November **20'00** h.

Francesco Saverio Pedrini, orgue/órgano/organ/orgel.
Parma (Itàlia).

ARIES, BALLS I BATALLES

Claudio Merulo (1533-1604) ... *Toccata del duodecimo detto VI tuono* (De "Toccate d'intavolatura" 1598) * **Antonio de Cabeçón** (1510-1566)... *Ancol che col partire* (De "Glosados, da "Obras de Musica...", Madrid, 1578) * **Anònim** (s.XVI) ...*Pavana de la bataglia* (Del manuscrit de Castell'Arquato) * **Anònim** (s.XVII) ... *Battaglia* (Del manuscrit de Braga n.964, Bibl. Publica) * **Girolamo Frescobaldi** (1543-1643) ... *Aria detta Balletto* (Del Segon Llibre de les Toccates..., 1627 - 1637) * **Bernardo Storace** (s.XVII) ... *Passacagli A la mi re • Ballo della Battaglia* (De "Selva di Varie Compositioni", 1664)* **Bernardo Pasquini** (1637-1710) ... *Bergamasca • Aria per il nipotino del Cardinale Ruffo* * **Domenico Zipoli** (1688-1726) ... *All'Offertorio • Al Post Comunnio* (De "Sonate d'intavolatura...", 1716) * **Baldassare Galuppi** (1706-1785) ... *Sonata in re minore*

SENCELLES

PARRÒQUIA DE SANT PERE
Plaça Espanta, 2 - Tel. 971 87 24 41

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: MATEU BOSCH, 1746

• Dia/Day/Tag **12** Novembre/Noviembre/November **19'00** h.

Sebastiana Siquier, orgue/órgano/organ/orgel.
Búger (Balears)

Anònim Segle XVII ... *Españoleta* * **Jan Pieterszoon Sweelinck** (1562-1621)... *Paduana Lachrimae • More Palatino* * **J. S. Bach** (1685-1750) ... *Alle Menschen müssen sterben (Tots els homes han de morir)* * **Johann Pachelbel** (1653-1706) ... *Tocata in C Major* * **Johann Gottfried Walter** (1684-1748) ... *Adagio* * **Johann Kaspar Kerll** (1627-1693) ... *Passacaglia* * **Francisco Correa de Arauxo** (1584-1654) ... *Segundo tiento de cuarto tono, a modo de canción* * **Pablo Bruna** (1611-1679) ... *Tiento lleno de sexto tono sobre ut, re, mi, fa, sol, la*

BÚGER

PARRÒQUIA DE SANT PERE
C/ Major, 45 - Tel. 971 51 61 47

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: PERE JOSEP BOSCH, 1763

• Dia/Day/Tag **18** Novembre/Noviembre/November **19'30** h.

Rafel Riera, orgue/órgano/organ/orgel.
Petra (Balears)

J. Pachelbel (1653-1706) ... *Fuga ex C* * **D. Buxthude** (1637-1707) ... *Canzona* * **J. Pachelbel** ... *Ciacona* * **J. Oxinagas** (s. XVIII) ... *Fuga en sol min* * **J. S. Bach** ... *Allein Gott in der höh sei ehr BWV 711 • Erbarm dich mien, o herre gott BWV 721* * **G. Boehm** ... *Partita ubre die arie jesé du bist allzu schöne ex C dur*

BINISSALEM

PARRÒQUIA DE SANTA MARIA DE ROBINES
Plaça de l'Església, 22 - Tel. 971 51 10 18

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: ANTONI PORTELL, 1854

• Dia/Day/Tag **19** Novembre/Noviembre/November **20'00** h.

Bartomeu Mut, orgue/órgano/organ/orgel.
Sencelles (Balears)

A. Cabezón (1510-1568) ... *D'ou vient cela?* * **Antonio Valente** (c. 1520-1581?) ... *Ballo del intorcia • Gagliarda Lombarda • Bascia Fiaminga • Ballo Lombardo* * **F. Correa de Arauxo** (1573-1624) ... *Tiento de medio registro de tiple de Decimo tono* * **G. Frescobaldi** (1583-1643) ... *Corrente 1-6* * **J. P. Sweelinck** (1562-1621) ... *Echo Fantasia* * **Pablo Bruna** (1611-1679) ... *Pange Lingua a 3 sobre tiple "La Reina de los Pange Linguas"* * **J. K. F. Fischer** (ca. 1670-1746) ... *Chaconne in F* * **J. G. Walther** (1684-1748) ... *Concerto del Sigr. Luigi Manzia appropriato all'organo* * **G. Böhm** (1661-1733) ... *Capriccio ex D* * **Joseph Ximenez** (1601-1678) ... *Batalla de 6° Tom*

SANTANYÍ

PARRÒQUIA DE SANT ANDREU
Plaça Major, 31 - Tel. 971 65 31 52

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: JORDI BOSCH, 1762

• Dia/Day/Tag **1** Desembre/December/Dezember **20'30** h.

Miquel Bennàssar, orgue/órgano/organ/orgel.
sa Pobla (Baleares)

DANCES, BATALLES I SONATES

Pedro de Arauxo (s. XVII) ... *Batalha do 6º tom* (Del "Llibre d'Orgue de Roque da Conceiçao", 1695) * **Joan B. Cabanilles** (1644-1712) ... *Xàcara* * **Johann Kaspar Kerll** (1627-1693) ... *Passacaglia* * **Domenico Scarlatti** (1685-1757) ... *Sonata en Re Major K.282* • *Sonata en Sol Major K.328* * **Joseph Nebra** (1702-1768) ... *Tocata para órgano* • *Sonata en Fa Major* * **J. B. Cabanilles** (1644-1712) ... *Tiento de Batalla 5è to punt baix* * **Juan Moreno y Polo** (1711-1776) ... *Sonata de 6º tono* * **Rafel Parets i Campins** (Lloseta 1761-1836) ... *Tocata en 5è to* * **Giuseppe Gherardeschi** (1759-1815) ... *Rondò n.1* • *Sonata per organo a guisa di banda militare che suona una marcia* (De "Suonate da Organo",1787)

SÓLLER

PARRÒQUIA DE SANT BARTOMEU
C/ Gran via, 1 - Tel. 971 63 06 02

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: LUDWIG SCHERRER, 1798

• Dia/Day/Tag **2** Desembre/December/Dezember **19'30** h.

Bartomeu Manresa, orgue/órgano/organ/orgel.
Felanitx (Balears).

Johann Sebastian Bach (1685-1750) ... *Toccata, adagio i fuga en do major BWV 564* * **Georg Böhm** (1661-1733) ... *Coral "Ach wie nichtig, ach wie flüchtig" (8 varia-*

cions) * **Felix Mendelssohn** (1809-1847) ... *Sonata en Fa menor op.65 n.1: Andante moderato e serioso - Adagio - Andante recitativo - Allegro assai vivace* * **Bernat Julià** (1922) ... *Melodía gòtica • Berceuse* * **Louis-James-Alfred Lefébure-Welly** (1817-1869) ... *Sortie en Mi b Majeur*

ALCÚDIA

PARRÒQUIA DE SANT JAUME
Plaça Jaume Quès, Prevere, s/n - Tel. 971 54 86 65
Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: JOSEP BARCELÓ, 1899

• Dia/Day/Tag **3** Desembre/December/Dezember **20'00** h.

Rafel Riera, orgue/órgano/organ/orgel.
Petra (Balears)

J. Palou ... *Interludi* * **A. Martorell** (1912) ... *De l'Ore Serene: - Entrada - Risveglio - Intermezzo* * **J. Pachelbel** (1653-1706) ... *Fuga ex C* * **J. S. Bach** ... *Allein Gott in der höh sei ehr BWV 711 • Erbarm dich mien, o herre gott BWV 721* * **J. Oxinagas** (s. XVIII) ... *Fuga en sol min* * **D. Zipoli** (1688-1726) ... *Partita in La min*

MURO

PARRÒQUIA DE SANT JOAN BAPTISTA
C/ Bisbe Ramón Torrilla, 1 - Tel. 971 53 70 22
Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: PERE JOSEP BOSCH, 1761. Restaurat i reconstruït per: PERE REYNÉS, 1993.

• Dia/Day/Tag **9** Desembre/Diciembre/December/Dezember **20'00** h.

Arnau Reynés, orgue/órgano/organ/orgel.
Campanet (Balears).

Julio Beltrán, trompeta/trumpet/trompette.
Palma (Balears).

M. A. Charpentier (1636-1701)... *Preludi del "Te Deum"* (trompeta i orgue) * **F. Correa de Arauxo** (1584-1654) ... *Tiento de medio registro de baxón de Séptimo Tono* * **G. P. Telemann** (1681-1767) ... *3 Marxes Heroiques: La Majesté, la Grace i la Vaillance* (trompeta i orgue) * **Jusepe Ximénez** (1601-1672) ... *Batalla de 6° Tono* * **H. Purcell** (1659-1695) ... *Sonata en Re Major* (trompeta i orgue) * **B. Storace** (1637-1707) ... *Ciaccona* * **F. Schubert** (1797-1828) ... *Ave Maria* (trompeta i orgue) * **Josef F. Norbert Seger** (1716-1782) ... *Preludium (Do Major) i Fuga (Sol Major)* * **J. Stanley** (1713-1786) ... *Trumpet Voluntary* (trompeta i orgue)

MANACOR

CONVENT DELS PARES DOMINICS

Plaça Convent, s/n - Tel. 971 84 35 70

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: JULIÀ MUNAR, 1888

• Dia/Day/Tag **15** Desembre/Diciembre/December/Dezember **20'30** h.

Bartomeu Manresa, orgue/órgano/organ/orgel.
Felanitx (Balears).

Fra Diego da Conceiçao (s. XVII) ... *Batalha* * **Georg Böhm** (1661 - 1733) ... *Coral "Ach wie nichtig, ach wie flüchtig" (8 variacions)* * **Louis-Claude Daquin** (1694-1772) ... *Le Coucou* * **Carles Baguer** (1768-1808) ... *Sonata en Sol Major* • *Sonata en La Major* * **P. Davide da Bergamo** (1791-1863) ... *Elevazione (andantino affettuoso)* * **César Frank** (1822-1890) ... *Offertoire* * **Joan Maria Thomàs** (1896-1966) ... *Villancico (de la suite Rosetón)*

MOSCARI

PARRÒQUIA DE SANTA ANNA

C/ Pau, 1 - Tel. 971 51 61 07

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: JULIÀ MUNAR, 1873

• Dia/Day/Tag **16** Desembre/Diciembre/December/Dezember **20'30** h.

Antoni Mulet, orgue/órgano/organ/orgel.
Sta. Maria del Camí (Balears).

Anònim (s.XVII) ... *Alemanda* • *Un aire alegre* • *Zarabanda* • *Danza del acha* * **Pau Bruna** (s.XVII) ... *Tiento de medio registro de bajo* * **Anònim** (s.XVII) ... *Batalla de 5è to* * **Josep Elies** (s.XVII-1749) ... *Tocata de Contres de 5e to* * **Domenico Zipoli** (1688-1726)... *Toccata all'Elevazione* * **Johann Heinrich Buttstedt** (1666-1727) ... *Crist lag in Todesbanden* * **J.S. Bach** (1685-1750) ... *Lament* (BWV 992c) * **Miquel Tortell** (1802-1868) ... *Ofertori* (sobre la Simfonia en Re major de Carles Baguer)

PETRA

PARRÒQUIA DE SANT PERE
C/ Rectoria, 2 - Tel. 971 56 10 17

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: SEBASTIÀ I DAMIÀ CAIMARI, 1695

• Dia/Day/Tag **26** Desembre/Diciembre/December/Dezember **20'00** h.

Miquel Bennàssar, orgue/órgano/organ/orgel.
sa Pobla (Balears).

L'ESCOLA D'ORGUE ARAGONESA DEL S. XVII

Sebastián Aguilera (1561-1627) ... *Obra de 8° tono alto: ENSALADA* • *Obra de medio registro de Vajo de 1° tono* • *Tiento de 6° tono* * **Pablo Bruna** (1611-1679) ... *Tiento de 1° tono de mano derecha* • *Tiento de 2° tono por Gsolreut sobre la Letanía de la Vírgen* • *Tiento de falsas de 2° tono por Gsolreut* * **Jusepe Ximénez** (1620-1672) ... *Batalla de 6° tono* * **Andrés de Sola** (1634-1696) ... *Tiento de mano derecha de 1° tono* • *Tiento lleno de 4° tono* * **Fr.Pablo Nassarre** (vers1654-1730) ... *Tocata de 1° tono*

CAMPANET

PARRÒQUIA DE SANT MIQUEL
C/ Llorenç Riber, 4 - Tel. 971 51 61 07

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: **LLUÍS NAVARRO, 1735**

• Dia/Day/Tag **29** Desembre/Diciembre/December/Dezember **19'30** h.

Michal Novenko, orgue/órgano/organ/orgel.
Praga (República Checa).

Johann Pachelbel ... *Toccata en Do major* • *Obertura coral "Allein Gott in der Hoeh sei Ehr"(Glòria a Déu a d'alt del cel)* * **Joan Cabanilles** ... *Tiento de Clarines* * **J.S.Bach** ... *Preludi i fuga en Do major BWV 547* * **Felix Maximo Lopez** ... *Pastorela* * **Jakub Jan Ryba** ... *Toccata* * **Bedrich Smetana** ... *Pastorale* * **M.Novenko** ... *Capriccio* * **Johannes Brahms** ... *Obertura coral "Es ist ein Ros entsprungen" (Una Rosa ha florit)* • *Preludi i fuga en La menor* * **Michal Novenko** ... *IMPROVITZACIÓ FINAL damunt una cançó de Nadal*

SANTA MARIA DEL CAMÍ

PARRÒQUIA DE SANTA MARIA DEL CAMÍ
C/ Joan Vic, 1 - Tel. 971 62 00 74

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: **LLUÍS NAVARRO, 1737**

• Dia/Day/Tag **30** Desembre/Diciembre/December/Dezember **20'30** h.

Bartomeu Mut, orgue/órgano/organ/orgel.
Sencelles (Balears)

A. Cabezón (1510-1568) ... *D'ou vient cela?* * **Antonio Valente** (c. 1520-1581?) ... *Ballo del intorcia* • *Gagliarda Lombarda* • *Bascia Fiaminga* • *Ballo Lombardo* * **F. Correa de Arauxo** (1573-1624) ... *Tiento de medio registro de tiple de Decimo tono* * **G. Frescobaldi** (1583-1643) ... *Corrente 1-6* • *Capriccio IX di durezze* * **J. K. F. Fischer** (ca. 1670-1746) ... *Chaconne in F* * **B. Pasquini** (1637-1710) ... *Variationi* * **Pablo Bruna** (1611-1679) ... *Pange Lingua a 3 sobre tiple "La Reina de los Pange Linguas"* * **Domenico Scarlatti** (1685-1757) ... *Sonata in A (K323, L95)* * **J. G. Walther** (1684-1748) ... *Concerto del Sr. Luigi Manzia appropiato all'organo*

XII Simpòsium i Trobada • Felanitx - 2005.

XIII Simpòsium sobre Orgues Històrics
XIII Trobada de Documentalistes Musicals
Campanet - 2006

• Dissabte, 25 de novembre

SIMPÒSIUM I TROBADA

ANTIGA ESGLESIA PARROQUIAL
DE SANT MIQUEL - CAMPANET

Tel. 971 51 61 07

- A les **9'30** h., benvinguda del Batle de Campanet, l'Il·lm. Sr. **Francesc Aguiló** a les Jornades del "**XIII Simpòsium sobre els orgues històrics de les Balears**" i "**XIII Trobada de Documentalistes Musicals**" - **Campanet 2006.**

- L'Il·lma. Sra. **Catalina Soler**, Batllessa de Felanitx, presentarà el llibre corresponent al "**XII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears**" i "**XII Trobada de Documentalistes Musicals**" - **Felanitx 2005.**

- Lliçó inaugural a càrrec del Sr. **Antoni Mulet**, orguener i organista.
  "25 Anys d'Orgueneria a Mallorca: Preguntes i reflexions"

- Comunicacions.

Moderarà les sessions: Sr. **Joan Parets i Serra**

* L'assistència a l'acte, en qualitat d'oient, és gratuïta.

* Després de l'acte hi haurà un dinar de companyonia.

* Per a qualsevol aclariment contacteu amb la **Fundació ACA** al telèfon **971 51 65 01** o al fax **971 51 65 02.**
fundacioaca@fundacioaca.org

* Col·laboren l'Ajuntament de Campanet, Fundació J. Amengual i Pericàs de Campanet, Parròquia de Sant Miquel de Campanet. i la Coral de Sant Miquel de Campanet.

Pere Reynés, al seu taller de Campanet.

PITAGORAS

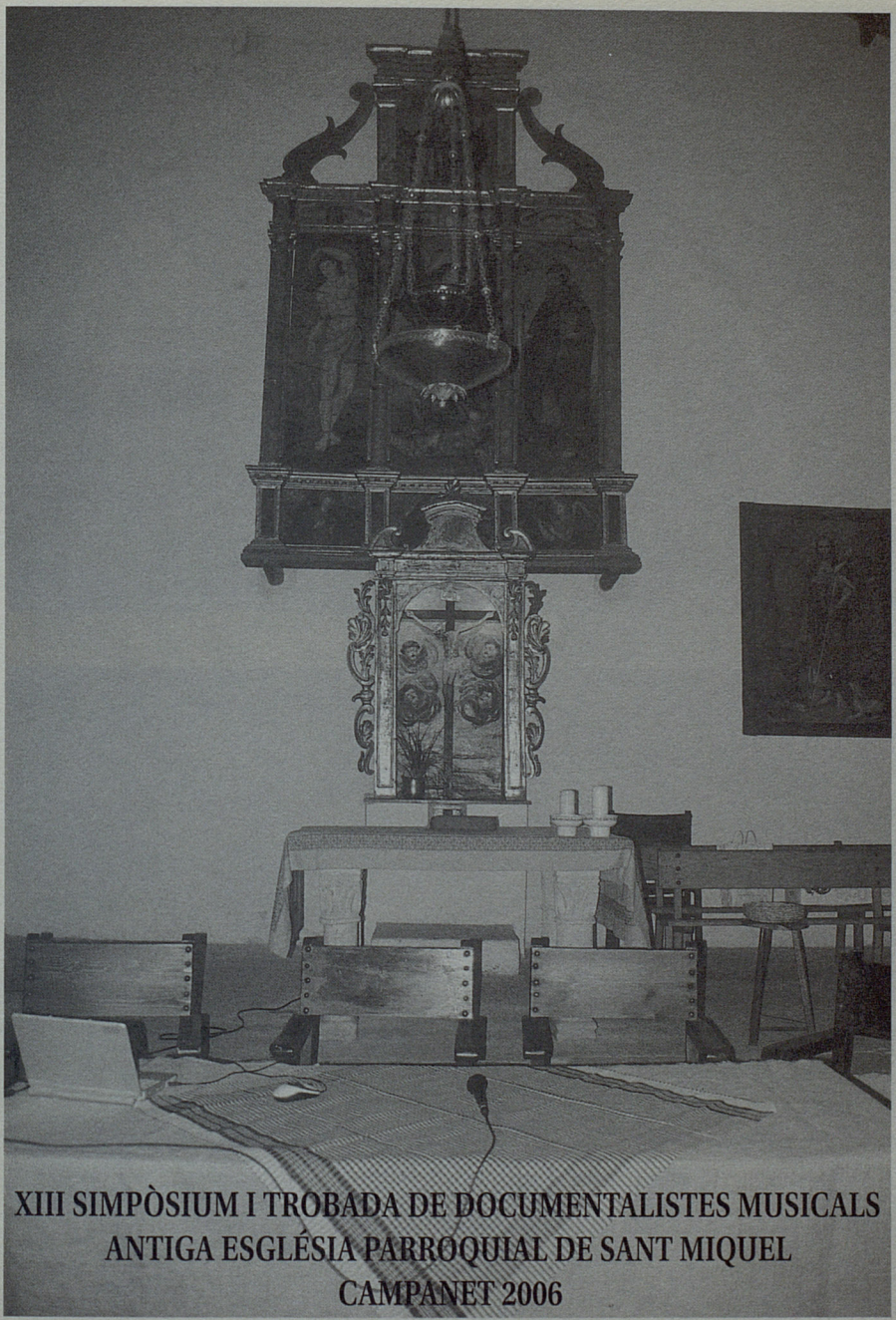

XIII SIMPÒSIUM I TROBADA DE DOCUMENTALISTES MUSICALS
ANTIGA ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT MIQUEL
CAMPANET 2006

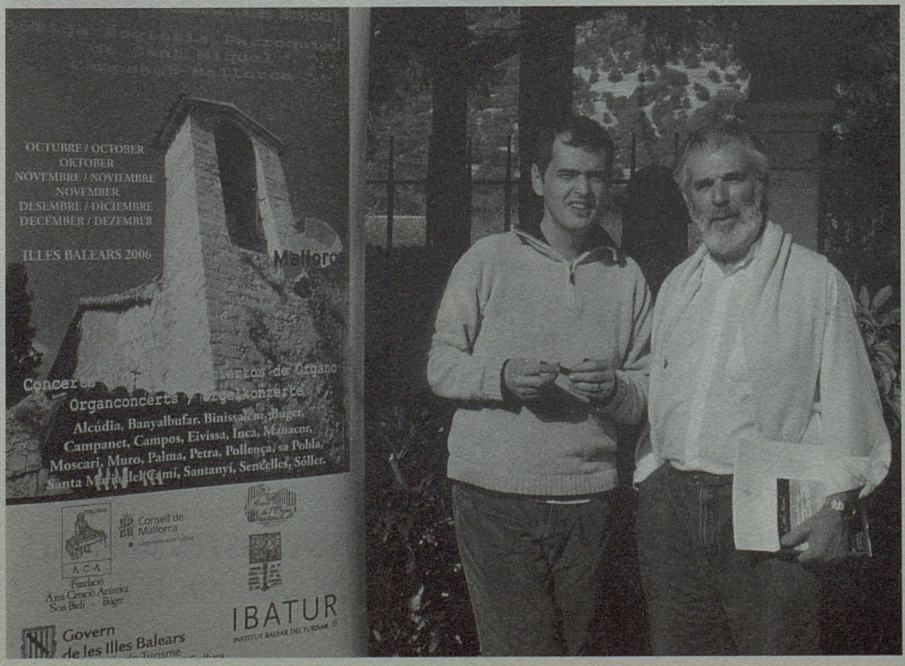
OCTUBRE / OCTOBER
OKTOBER
NOVEMBRE / NOVIEMBRE
NOVEMBER
DESEMBRE / DICIEMBRE
DECEMBER / DEZEMBER
ILLES BALEARS 2006
Mallorca
Concerts
Organconcerts
Alcúdia, Banyalbufar, Binissalem, Búger,
Campanet, Campos, Eivissa, Inca, Manacor,
Moscari, Muro, Palma, Petra, Pollença, sa Pobla,
Santa Maria del Camí, Santanyí, Sencelles, Sóller.
Consell de Mallorca
A C A
Fundació Art Creació Acústica Son Bell Búger
Govern de les Illes Balears
IBATUR
INSTITUT BALEAR DEL TURISME

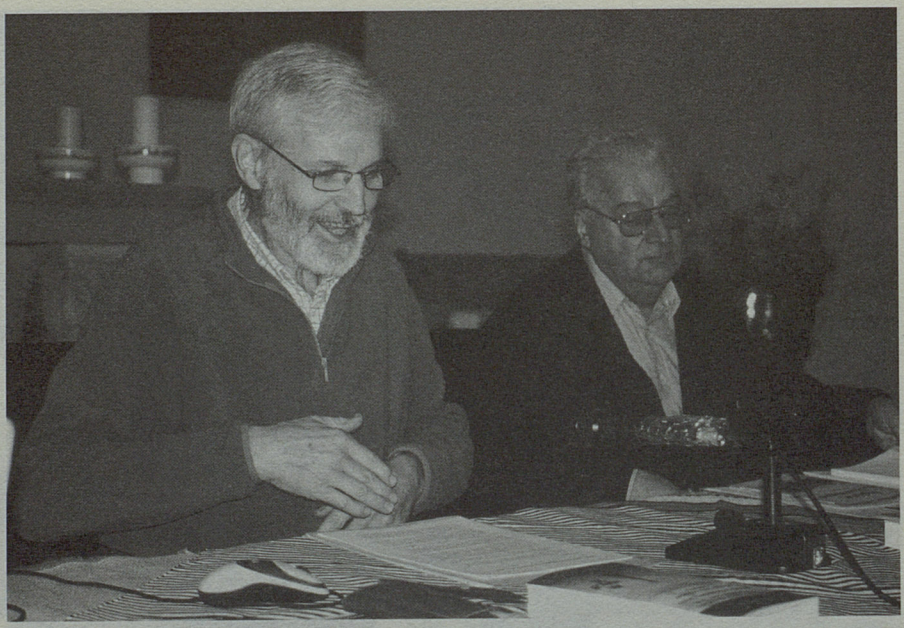

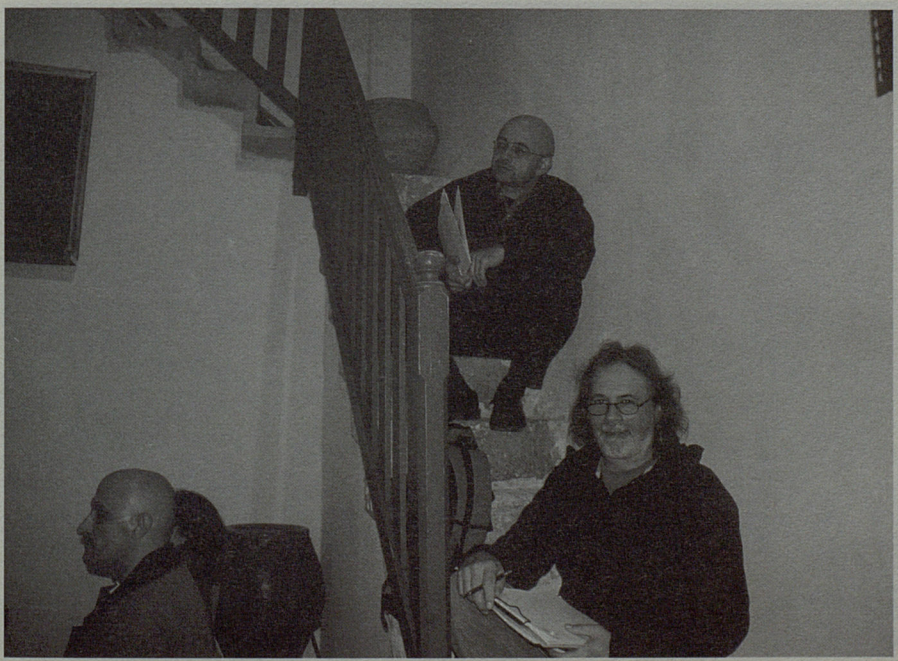

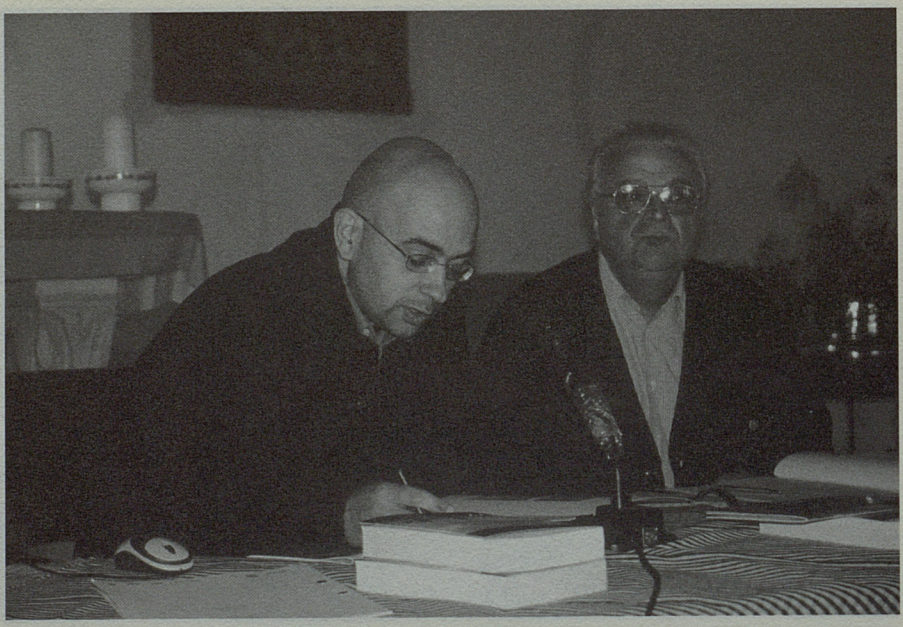

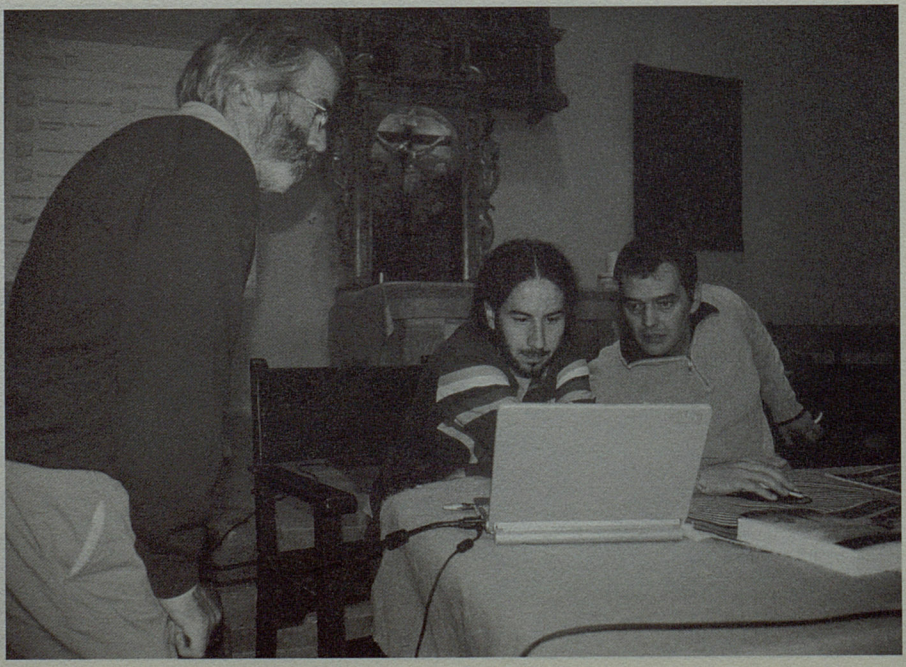

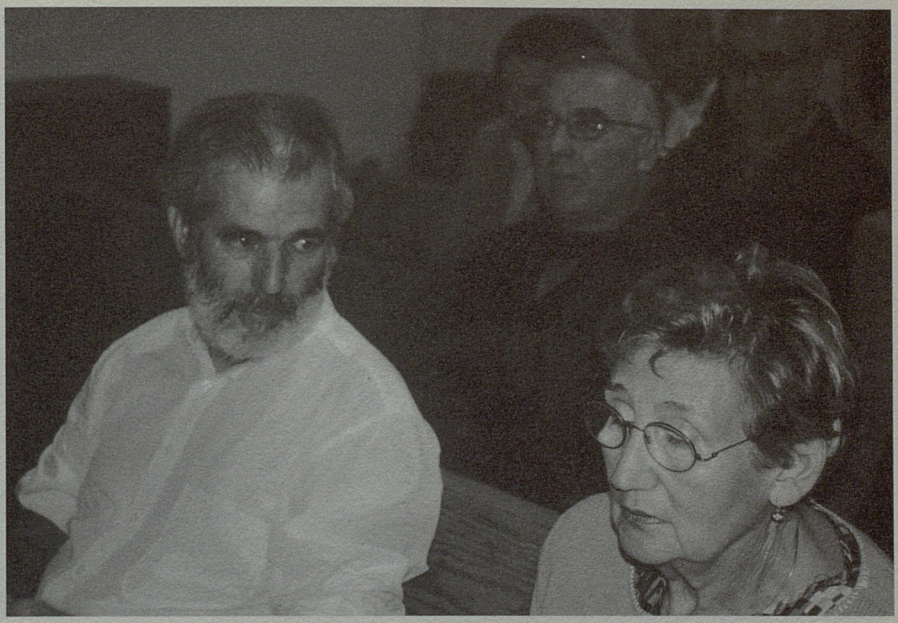

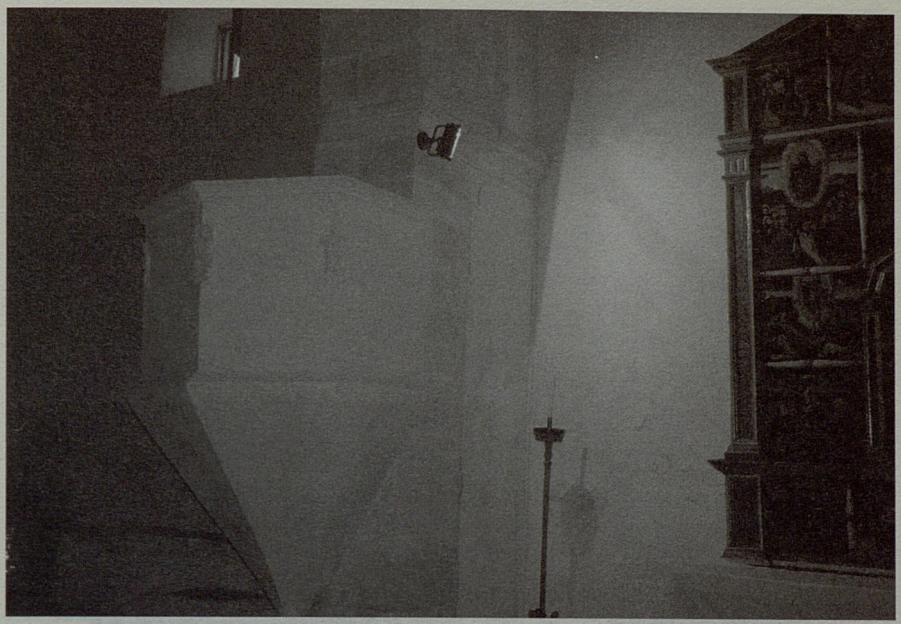

Membres de la Secció AMICS DE L'ORGUE d'ACA

Director:	*Arnau Reynés*
Vice-director:	*Antoni Mulet*
Secretari:	*Joan Segura*
Vice-secretari:	*Miquel Bennàssar*
Vocals:	*Bartomeu Mut, Joan Parets, Pere Reynés, Antoni Caimari i Xavier Carbonell*

Àrees de la Fundació ACA

ART : *arts*

"Naturalesa, Artesania i Gastronomia"

UM / Unió Musics

CENTRE DE RECERCA I DOCUMENTACIÓ HISTÒRICO-MUSICAL DE MALLORCA

TRADITIO: ARS

Aula Poètica

Àrea d'Imatge

Amics de l'Orgue Balears

Aquest llibre va acabar d'imprimir-se el dia 4 d'octubre de 2007, festivitat de sant Francesc d'Asís, al taller d'arts gràfiques Gelabert de sa Pobla, Illes Balears. El tiratge és de 500 exemplars.

V · E · R · I · T · A · T · I

AJUNTAMENT DE SELVA

ASSOCIACIÓ DE VEÏNATS DE MOSCARI

AJUNTAMENT DE MURO

AJUNTAMENT DE PALMA

AJUNTAMENT DE PETRA

AJUNTAMENT DE POLLENÇA

AJUNTAMENT DE SA POBLA

AJUNTAMENT DE
SANTA MARIA DEL CAMÍ

AJUNTAMENT DE SANTANYÍ

AJUNTAMENT DE SENCELLES

Col·laboren:

Fundació "SA NOSTRA"

Bisbats i Parròquies de Mallorca, Menorca i Eivissa

Fundació
Àrea Creació Acústica
Son Bielí · Búger

Consell de Mallorca
Departament de Cultura

Govern
de les Illes Balears
Conselleria de Turisme

IBATUR
INSTITUT BALEAR DEL TURISME